biblioteca școlarului

GEORGE BACOVIA

PLUMB

LITERA INTERNAȚIONAL

George BACOVIA

PLUMB

POEZII

Colecţie iniţiată şi coordonată de Anatol Vidraşcu şi Dan Vidraşcu
Pe copertă: *Abaţie în stejăriş* de Caspar David Friederich (colaj)
Concepţia grafică a colecţiei şi coperta: Vladimir Zmeev

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE:
A. E. Baconsky,
Eugen Lovinescu, Şerban Cioculescu,
George Călinescu, Pompiliu Constantinescu,
Nicolae Manolescu, Constantin Ciopraga,
Tudor Vianu, Nichita Stănescu,
Mihail Petroveanu.

Editura „Litera Internaţional”
O. P. 33; C.P. 63, sector 1, Bucureşti, România
tel. /fax (01) 3303502; e-mail: info@litera.ro

Grupul Editorial „Litera”
str. B. P. Hasdeu, mun. Chişinău, MD-2005, Republica Moldova
tel. /fax +(3732) 29 29 32, 29 41 10, fax 29 40 61;
e-mail: litera@litera-publishing.com

Difuzare:
S.C. David D.V.Comprod SRL
O. P. 33; C. P. 63, sector 1, Bucureşti, România
tel. /fax +(01) 3206009 ’

Librăria „Scripta”
str. Ştefan cel Mare 83, mun. Chişinău, MD-2012,
Republica Moldova, tel. /fax: +(3732) 221987

Prezenta ediţie a apărut în anul 2001 în versiune tipărită
şi electronică la editura „Litera Internaţional” şi
Grupul Editorial „Litera”.
Toate drepturile rezervate.

Editori *Anatol şi Dan Vidraşcu*
Lectori *Tudor Palladi, Petru Ghencea*
Tehnoredactare: *Marin Popa*

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic din Chişinău
Comanda nr. 11350

CZU 821.135.1-1+821.135.1-3
B 12

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Bacovia, George
Plumb: versuri, proză/ George Bacovia; col. iniţ. şi coord. Anatol şi Dan Vidraşcu; conc. gr. col. şi cop./Vladimir Zmeev; — B., Ch.: Litera, 2001 (Combinatul Poligrafic). — 328 [p]. — (Bibl. Şcolarului, serie nouă, nr. 208)
ISBN 973-8358-15-9
ISBN 9975-74-361-7
821.135.1-1+821.135.1-3

ISBN 973-8358-15-9
ISBN 9975-74-361-7

© LITERA INTERNAŢIONAL, 2001
© LITERA, 2001

CUPRINS

TABEL CRONOLOGIC.....13

VERSURI.....33

PLUMB 1916.....34

PLUMB.....34
PASTEL.....34
DECOR.....35
AMURG.....36
LACUSTRĂ.....36
GRI.....37
SONET.....37
AMURG DE TOAMNĂ.....38
TABLOU DE IARNĂ.....38
ÎN GRĂDINĂ.....39
SPRE TOAMNĂ.....39
PĂLIND.....40
AMURG VIOLET.....41
DECEMBRIE.....41
NEGRU.....42
NEVROZĂ.....43
MOINĂ.....43
MELANCOLIE.....44
RAR.....44
NERVI DE TOAMNĂ.....46
SEARĂ TRISTĂ.....46
NOTE DE TOAMNĂ.....47
OH, AMURGURI.....47
AMURG DE IARNĂ.....48
ALEAN.....49
AMURG ANTIC.....49
PULVIS.....50
CUPTOR.....50
TOAMNĂ.....51
SINGUR.....51
TRUDIT.....52
AMURG.....52

ALTFEL....53
PANORAMĂ....53
FINIS....54
PLUMB DE IARNĂ....55
NOCTURNĂ....55
PLUMB DE TOAMNĂ....56
LARGO....56
PLOUĂ....57
NERVI DE PRIMĂVARĂ....58
MATINALĂ....58
ÎN PARC....59
POEMĂ ÎN OGLINDĂ....60
ALB....61
NERVI DE TOAMNĂ....61
PLUMB DE IARNĂ....62
NOTE DE TOAMNĂ....63
MONOSILAB DE TOAMNĂ....63
NOCTURNĂ....64

SCÂNTEI GALBENE *1926....66*
SCÂNTEI GALBENE....66
SINGUR....66
AMURG....67
MIEZUL NOPŢII....68
VÂNT....68
ECOU DE SERENADĂ....68
NOAPTE....69
STRIGOII....69
MARŞ FUNEBRU....70
BALET....71
SERENADA MUNCITORULUI....72
PASTEL....73
SCÂNTEI GALBENE....73
DORMITÂND....74
NOCTURNĂ....74
NERVI DE PRIMĂVARĂ....75
NOTE DE PRIMĂVARĂ....76
AMURG DE VARĂ....76
FANFARĂ....77
GOL....77
NOCTURNĂ....78
DE IARNĂ....79
UMBRA....79

DE IARNĂ....80
UNEI FECIOARE....80
NOTE DE TOAMNĂ....81
VALS DE TOAMNĂ....82
NOCTURNĂ....82
NINGE....83
IGIENĂ....83
ŞI NINGE....83
PLUMB DE IARNĂ....84
NERVI DE TOAMNĂ....85
TOAMNĂ....85
NOCTURNĂ....86
POVESTE....86
ÎNTRE ZIDURI....87
FRIG....87
DIMINEAŢĂ....88
ROMANŢĂ....88

CU VOI... 1930....89
CU VOI....89
LICEU....89
PROZĂ....90
CRIZE....91
PROZĂ....91
BELŞUG....92
EGO....93
PANTOFII....93
FURTUNĂ....93
AMURG....94
IMN....95
DIALOG DE IARNĂ....96
NOCTURNĂ....97
AIUREA....97
PSALM....98
CONTRAST....99
BALADĂ....99
VOBISCUM....100
AMURG....100
PIANO....101
MISTER....101
VAE SOLI....102
ÎN ALTAR....102
POEMĂ FINALĂ....103

SEPULCRE VIOLATE.....104
EPITAF.....104
DESTUL.....104
PE DEAL.....105
DIN URMĂ.....105

COMEDII ÎN FOND *1936.....107*
REGRET.....107
CA MÂINE.....107
CÂND SINGUR.....108
DIN VREMURI.....108
DIN LIRĂ.....109
SPRE PRIMĂVARĂ.....109
DE IARNĂ.....110
GAUDEAMUS.....111
VERSURI.....111
SERENADĂ.....112
TĂCERE.....112
DIN VREMURI.....113
DIES IRAE.....113
ECOU DE ROMANŢĂ.....113
LA ŢĂRM.....114
CURAJ.....115
ECOU TÂRZIU.....115
TREC NOURI.....116
PASTEL.....116
RENUNŢARE.....116
APUS.....117
ECOU DE ROMANŢĂ.....117
ÎN SOMNO.....118
AMURG.....119
SEARĂ.....119
SĂ NE IUBIM.....119
MEMENTO.....120
VREODATĂ.....120
TREC ZILE.....121
ELEGIE.....121
VERSURI.....122
SFÂRSIT DE TOAMNĂ.....122
NIHIL.....122
VERITAS.....123
DEMULT.....124
LEGENDĂ.....124

UN CÂNTEC....124
ŞI TOATE....125
NOAPTE DE VARĂ....125
PASTEL....126
ÎN FERICIRE....127
CONTROVERSĂ....127
BALADĂ....128
MIAZĂZI DE VARĂ....129
REQUIEM....129

STANŢE BURGHEZE 1946....130
SIC TRANSIT....130
ANTRENARE....131
IDEI....132
STUDIU....134
TOAMNĂ ÎN TÂRG....134
SINE DIE....135
STANŢĂ LA VIN....135
ESTETIC URBAN....136
MERIDIAN....137
NIHIL NOVI....137
VIZITĂ....138
DUPĂ-AMIAZĂ CALDĂ....139
EXCELSIOR....139
DE ULTIMA ORĂ....140
PERPETUUM MOBILE....141
HIBERNAL NOPTAT....141
MODERNĂ....142
GLOSSĂ....143
DE ARTĂ....144
BOEMĂ....144

POEZII 1957....146
DOINĂ....146
ŞI DACĂ....146
EPODĂ....147
ARHAISM....147
SEARĂ....148
DE-AŞ FI ARTIST....149
DOINĂ....149
EGIPET....150
COGITO....151

DIN PERIODICE....152

TU AI MURIT.....152
NERVI DE TOAMNĂ.....152
ROMANŢĂ.....153
SÂNGE, PLUMB, TOAMNĂ.....154
EBREIA.....154
ZGOMOTE.....155
ÎN IARNĂ.....155

POSTUME *I.....157*
OBSESII.....157
REFLECŢII.....157
DEŞI NIMIC.....158
STANŢĂ VECHE.....158
NOAPTE DE ORAŞ.....159
STANŢĂ REALĂ.....160
DOINĂ II.....161
STANŢĂ MEDIE.....161
STANŢĂ LA BACOVIA.....162
STIL SIMPLU.....162
AŞA.....163
ÎN SAT.....164
STIL SIMPLU.....164
DIN EXPLORĂRI.....165
DIN TREN.....165
VANITAS.....166
STIL SIMPLU.....167
PASTEL.....167
STANŢĂ.....168
ASEDIU.....168
INFORMATIV.....169
NEGURĂ-N ORAŞ.....169
DIN EXPLORĂRI.....170
STANŢĂ DE LUME.....170
PRO ARTE.....171
PRO ARTE II.....171
STANŢĂ DE LUME.....172
SPLEEN.....173
COMPT.....173
DE IARNĂ.....174
JURNAL.....174
STUDIU.....175
PACE.....175
MITOLOGIE.....175

DESTIN....176
INCIDENT LA BAL....176
GÂNDURI....177
CHIMIE....178
LEGENDĂ....178
PASTEL....179
LIBELĂ....179
AMURGURI....180
MOMENT....180
ÎN ZARE....181
VERSET TÂRZIU....181
REVELION....182
ÎN MARGINI....182
RESTITUIRI....183
REVELION....184
FEUDE....184
VERSET IDEAL....185
VERSET PROZAIC....185
SERENADĂ....186
VERSET FANTAST....186
VERSET SLAV....187
CA UN VIN....187
UNUI CLOVN....188

POSTUME II....189
SINGURĂTATE, NU TE-AM VOIT....189
FESTIVĂ....190
TOAMNA MURIND....192
VERSET DIVAGAT....192
ŞI CE?....193

PROZĂ....194
BUCĂŢI DE NOAPTE....195
DINTR-UN TEXT COMUN....206

DIN PERIODICE....234
DE PAŞTI....234
PE MAIDAN....235
ZBORUL CĂRŢILOR....236
PE GÂNDURI....238
UNDEVA....239
ÎNTUNEREC....240
UN VISĂTOR....242
ÎN ZADAR....244

POSTUME.....245
IMPRESII DE ROMAN.....245

VARIA.....261
ARTICOLE.....261
ÎNSEMNĂRI.....261
CUVÂNTUL POETULUI LA SĂRBĂTORIREA A 65 ANI DE VIAŢĂ..264
INTERVIURI.....265

CÂNTEC TÂRZIU.....270
ROMANUL UNUI POET.....270
DE VORBĂ CU BACOVIA.....282

G. BACOVIA LA 65 DE ANI.....292
CU POETUL DESPRE VIAŢĂ ŞI DESPRE ALTELE.....292

292 – doc
294 – djvu

TABEL CRONOLOGIC

1845 Se naşte Dimitrie Vasiliu, tatăl poetului, fiu al răzeşului Vasile Andonie din Bogdăneşti şi al Paraschivei (Pachia), fiica cronicarului Mustea. Andonie va fi unul din pseudonimele poetului.

1855 Se naşte la Iaşi mama poetului, Zoe Langa, fiică a unui boier mijlociu pârcălabul de Iaşi Gheorghe Iancu Langa. Rămasă fără părinţi de la 6 ani, ea va urma ca elevă internă cursurile unui pension ieşean, aflându-se în îngrijirea unei mătuşe.

1870 Ofiţer în garda civilă din Bacău, Dimitrie Vasiliu se căsătoreşte la 25 de ani cu Zoe Langa, de 15 ani.

1870—1881 Se nasc surorile mai mari ale poetului Maria şi Ana (Aneta). Ambele vor urma şcoala normală superioară din Iaşi, devenind institutoare. Cel de-al treilea copil al familiei, Nicolae, se stinge în primii ani de viaţă. Virginia, Ecaterina (Ţinea) şi Elena (Lina) vor urma fie şcoala profesională, fie cursurile pensionului Câmp Albert din Iaşi. Ultima va funcţiona ca subdirectoare a şcolii normale din Bacău până la moarte, sucombând după dispariţia poetului.

1881 La 4/5 (16/17) septembrie vede lumina zilei Gheorghe Vasiliu. La Oficiul de stare civilă e anunţat pe data de 5.

1881—1887 îşi petrece anii copilăriei la Bacău, pe strada Bacău-Piatra (azi Nicolae Bălcescu). Tatăl său îşi deschide între timp un magazin de „coloniale” şi

„băuturi spirtoase”.

1887 Frecventează grădiniţa de copii a soţilor Schmidt. Deprinde unele noţiuni de limba germană.

1888 Este afectat de o criză de friguri palustre. De unde are loc amânarea înscrierii la şcoală.

1889 Viitorul poet se întremează aflat în grija bunicii dinspre tată, din satul Bogdăneşti.

1890 Figurează pentru un scurt timp pe lista elevilor la un pension german din Bacău.

1891—1894 Urmează cursul primar la Şcoala domnească (azi şcoala nr. 1) cu învăţătorul Nicolae Biberi. Premiant I în toate clasele.

1894—1898 Frecventează gimnaziul „Principele Ferdinand”. Obţine nota maximă la desen, caligrafie, muzică, gimnastică. Ca şi Virginia, acasă ia lecţii de vioară. Este disciplinat, nu suportă pedepsele. Este apreciat de colegi pentru aplicaţia lui la analizele literare. Se distinge printr-o comportare camaraderească. De atunci datează prietenia cu Grigore Tăbăcaru, înrudit cu poetul, viitor profesor şi editor de reviste. Scrie versuri din clasa a 111-a gimnazială, unele dintre care vor intra în primul său volum, Plumb *(este vorba de piesele* Plouă, Rar, Sonet, Tablou de iarnă, Nevroză, Şi toate). *Pe lângă poeţii români, clasici şi contemporani (Alecsandri, Eminescu, Coşbuc, Vlahuţă), citeşte simboliştii francezi (de la Verlaine şi Rolliant până la Mallarme) în colecţia „Les hommes d’aujourd’hui”, editată de Librairie Vannier. Totodată lecturează opere din clasicii latini, din romanticii francezi, germani, englezi, americani (Edgar Poe) etc.*

1899 Obţine premiul I la concursul de desen artistic după natură de la Bucureşti. Trimite la „Literatorul” lui Al. Macedonski poezia Şi toate, *exprimându-şi entuziasmul faţă de volumul* Excelsior *al acestuia.*

1900 Se prezintă la examenul de admitere la şcoala militară din Iaşi. După un trimestru însă se retrage. În acest an scrie poezia Plumb.

1901 Se înscrie în clasa a V-a a gimnaziului devenit liceu, din Bacău.

1903 la examenul de bacalaureat cu media de 6,63. Se înscrie la Facultatea de drept din Bucureşti. Face cunoştinţă cu Al. Macedonski. Citeşte la cenaclul acestuia poeziile Plumb *şi* Note de toamnă. *Publică în ziarul „Seara" al lui Al. Bogdan-Piteşti versuri. În altă publicaţie, a lui Cantilli, apar:* Lacustră *(prima versiune) şi* Nevroză. *În „Arta" (Iaşi) văd lumina tiparului:* Toamnă („Răsună din margini de târg") *şi* Melancolie, *purtând pentru întâia oară semnătura G. Bacovia.*

1904 Dă publicităţii în „Arta" poezia Moină *şi două pasteluri* (Adio, pică frunza - *sub titlul* Adio - *şi* Buciumă toamna.), o Nocturnă *(„E-o muzică de toamnă"),* Alean, Amurg violet, Toamnă *(„Clavirile plâng în oraş"),* Trudit, Decor, Aiurea, Epitaf *şi* Amurg (Trec *corbii — ah, „Corbii"), sub titlul* Corbii. *Mai tipăreşte* Singur, *sub titlul* Umbre triste, *în revista bucureşteană „Mărgăritarul".*

1905 Cu toate că i se anulează şi anul precedent de studii din cauza unui examen pierdut, rămâne în capitală, împreună cu fratele său Eugen, înscris între timp şi el la aceeaşi Facultate de drept. Colaborează la „Românul literar", unde publică poeziile Balet *şi* Ecou de serenadă.

1906 Se întoarce la Bacău. Îşi găseşte familia într-o casă nouă, din strada Liceului. Scrie Serenada muncitorului. *În „Liga conservatoare" publică poezia Rar, iar în „Românul literar"* - Cuptor *(sub titlul* Iulie.), Vals de toamnă, Matinală, Panoramă, Decembrie *(sub titlul* Decembrie). *În acest an scrie primele poeme în proză.*

1907 *Se înscrie la Facultatea de drept din Iaşi. Se prezintă la toate sesiunile. În afară de cursurile de specialitate audiază prelegeri la Facultatea de filosofie.*
În „Românul literar” publică: Sonet, Pulvis, Plouă, Pălind, Seară tristă *şi* Note de toamnă *(„Tăcere... e toamnă în cetate... „), sub titlul* Fiori.

1908 *Aceeaşi revistă îi găzduieşte* Amurg, *sub titlul* Strigoii.
În ziarul „Opinia”, an. III, nr. 1174 din 29 octombrie, I. M. Raşcu, semnând Evandru, publică un articol despre lirica lui Bacovia, sub titlul Un cântăreţ al toamnei.

1911 *Îşi ia licenţa în drept. La 11 noiembrie se înscrie în baroul băcăuan. Dar nu va exercita avocatura. La Iaşi îl cunoaşte personal pe I. M. Raşcu. Împreună cu Mihai Codreanu participă la o şezătoare a revistei „Versuri” (ulterior „Versuri şi proză”), în care publică poeziile* Finis, Plumb, Tu ai murit, Gri *(cu titlul Gris), sub pseudonimul George Andoni.*

1912 *Colaborează la noua serie a revistei „Românul literar” cu* Poema în oglindă, *iar la „Flacăra” lui C. Banu cu* Nervi de toamnă *(„E toamnă, e foşnet, e somn...”) şi* Amurg antic. *În redacţia publicaţiei de pe urmă îi întâlneşte pe Adrian Maniu, Ion Pillat, N. Davidescu. Ion Manulescu îi publică în „Insula” poezia* Spre toamnă, *sub titlul* Nervi de toamnă.
Exercită funcţia de profesor suplinitor la şcoala primară din Bacău şi într-o comună din jurul oraşului. Mai apoi devine copist la prefectură. Este avansat ajutor de contabil. În revista ieşeană „Absolutio” L Ludo semnează un articol intitulat Un poet al toamnei, *dedicat poeziei bacoviene.*
Din cauza bolii poetul demisionează din post.

1914 *Se internează la sanatoriul de boli nervoase al doctorului Mărgăritărescu din capitală. Este*

preocupat de tipărirea volumului Plumb. *În „Seara” publică:* Nervi de toamnă *(„La toamnă, când frunza va îngălbeni”),* Nocturnă *(„Fug rătăcind în noaptea cetăţii”) şi* Romanţă *(„Când luna e o roză de argint”). „Noua revistă română” îi publică:* Plumb de toamnă, În grădină, În parc, Oh, amurguri, Plumb de iarnă *(„Ninge secular, tăcere, pare a fi bine”). În „Ilustraţiunea naţională” apar:* Serenada muncitorului *(sub titlul* Serenadă). *Publicaţia „Versuri şi proză” îi găzduieşte poeziile:* Altfel, Fanfară *(sub titlul* Fanfară militară), Amurg de iarnă *(sub titlul Plumb de iarnă), Absolutio”: Plumb de iarnă („Iarna, de-o vreme, mă duce regretul11). Către finele anului, în vreme ce volumul* Plumb *se mai afla sun tipar, G. Bacovia revine la Bacău. Este vizitat de AL. Macedonski.*

1915 *Scoate, împreună cu Ion Iordăchescu, un fost coleg, funcţionar la prefectura din Bacău (care semna de altfel versuri sub numele de Ion Amaru) şi cu Şmil Kraus, revista „Orizonturi noi”. Dar întrucât n-aveau sprijin material, publicaţia după al treilea număr îşi încetează existenţa. Poetul publică în „Cronica Moldovei”* Nervi de primăvară *(„Primă vară...”) şi* Nocturnă *(„Stau... şi moina cade, apă, glod... „)*

În „Facla” apare un articol semnat de Al. Macedonski despre poezia bacoviană. „Cronica Moldovei” de asemenea publică un alt articol despre creaţia lui G. Bacovia, autorul articolului este Aurel Savela. Tot aici îi apare şi poezia Marş funebru *(sub titlul* Interior trist). *„Revista critică” îi publică* Vae soli... *(sub titlul* Acum). *„Noua revistă română îi tipăreşte:* Note de toamnă *(„Toamna-n grădină şi-acordă vioara” şi* Dormitând. *„Flacăra” îi găzduieşte în paginile ei:* Note de primăvară, Note de toamnă *(„În toamna violetă, compozitori celebri”),* Vobiscum *şi poemele în proză* Amăgire *şi*

Pe gânduri. *Acum o cunoaşte pe viitoarea sa soţie, Agafia Grigorescu. Datorită recomandării lui C. Banu către I.G. Duca, ministrul instrucţiunii publice, la 16 iunie poetul este angajat la Direcţia învăţământului secundar şi superior din minister copist clasa a III-a.*

În iulie vede lumina tiparului volumul Plumb, cu un tiraj de 500 exemplare. De notat că în acelaşi an au apărut Poezii *de Octavian Goga,* Amăgiri *de Ion Pillat şi* Parodii originale *de G. Topârceanu. Graţie faptului că volumul apare în ajunul intrării ţării în primul război mondial, momentul nu a fost favorabil pentru a fi receptat din plin de către public rodul activităţii lirice a poetului. Autorul este mobilizat. Împreună cu alţi funcţionari, în octombrie este trimis să însoţească arhiva ministerului în refugiu la Iaşi.*

1916 *Abia în acest an poezia bacoviană este apreciată în „Noua revistă română” (an. XVII, nr. 23. 24-31 ianuarie, p. 342). La rubrica „însemnări” citim din articolul lui N. Davidescu: „... Bacovia e, înainte de toate, sincer. Poezia lui nu ţinteşte niciodată un anumit efect literar; totdeauna însă ea aduce cu sine, fără să-şi dea socoteală, unul. Aceste flori cresc tocmai din lipsa de preocupaţii mărunte cu care Bacovia se mulţumeşte să se analizeze şi să-şi noteze, scurt, precis, cu nervii strânşi într-o înnăscută încordare, impresiile.”*

Tot în acest an apare o recenzie înflăcărată la volumul Plumb *în „Cronica” (în nr. II, 57, 13 martie). Autorul ei este Ion Vinea.*

1918 *Colaborează la „Literatorul” (serie nouă) cu poezia* Nocturnă *(„Nu e nimeni... plouă... plânge-o cucuvaie”) şi cu poemul în proză* Înzadar *(cu titlul* Van*). „Cartea vremii”, cel de-al treilea avatar al publicaţiei „Cronica Moldovei”, îi tipăreşte* Poemă

finală.

1919 În aceeaşi „Cartea vremii” îi apare poezia Vânt.

1920 Este desemnat şef de birou clasa a III-a la Ministerul Muncii.

1921 Este avansat şef de birou clasa I. Din cauza unei eczeme apăsătoare care îl va chinui doi ani de zile este nevoit să-şi dea demisia din funcţie. Revista „Ideea europeană” îi publică poezia Sânge, plumb, toamnă. *„Cuvântul liber” îi tipăreşte poezia* Amurg *(„Pe seară, la geamuri, un nor violet şi de aramă”) şi poemul în proză* Valuri.

N. Davidescu îşi dezvoltă ideile din articolul apărut în, J4oua revistă română” în Aspecte şi direcţii literare, *vol. I.*

În cea de-a doua ediţie a antologiei lui Ion Pillat Poezia toamnei, *G. Bacovia figurează cu poeziile:* Alean, Amurg *(„Ca lacrimi mari de sânge”),* Note de toamnă *(„Tăcere... e toamnă în cetate”), cu titlul* Fiori, Nervi de toamnă *(„La toamnă când frunza va îngălbeni”),* Note de toamnă *(„Toamna-n grădină şi-acordă vioara”),* Pastel *(„Buciumă toamna”),* Toamnă *(„Răsună din margini de târg”).*

1922 „Flacăra” îi tipăreşte poezia Plumb de iarnă *(„Şi iar... aceeaşi oră de dimineaţă”). „Gândirea” îi publică* Frig. *Tratându-se de eczemă, G. Bacovia revine la Bacău, unde află de logodna Agathei Grigorescu cu un ofiţer.*

Vede lumina tiparului antologia Cartea dragostei (ediţia a II-a) de Radu D. Rosetti şi Emanoil Cerbu (Editura „Alcalay şi Calafeteanu, Bucureşti), volum care include şi poezia lui G. Bacovia Nevroză.

1923 Revine la Bucureşti. Agatha Grogorescu îi promite, după ruperea logodnei, de a se căsători cu el, o dată cu încheierea studiilor proprii. Pentru volumul Plumb *ministrul Artelor îl decernează cu un premiu de 5000 lei. Este o ocazie de comentarii favorabile*

creaţiei poetului. Între acestea se consideră şi cel al lui Cezar Petrescu, care retipăreşte în „Gândirea” un amplu grupaj de poezii, însoţit de o prezentare succintă, sub pseudonimul Darie.

Criticul Eugen Lovinescu consideră lirica bacoviană ca „poezia cenesteziei imobile [...], secreţiunea unui organism bolnav, după cum igrasia e lacrima zidurilor umede” (Critice, vol. IX, Editura Ancora, Bucureşti). În „Cugetul românesc” poetul e prezent cu poeziile Dimineaţa, Gol, Nervi de toamnă *(„Iarbă de plumb şi aer tare”) şi trei poeme în proză:* În cafeu, Ninsoare, Târziu. *La stăruinţele poetului Agatha Grigorescu face prima vizită la Bacău, întărindu-şi astfel angajamentul luat de a se căsători cu G. Bacovia.*

1924 *Poetul obţine un loc de suplinitor la catedra de desen şi caligrafie a şcolii comerciale de băieţi din Bacău. Participă la Piatra-Neamţ la o şezătoare literară, alături de Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, George Topârceanu, Ion Marin Sadoveanu.*

Revista „Omul liber” prezintă poezia Serenada muncitorului, *sub titlul* Serenadă *şi un articol de Ion Pas (semnat p. A. S.), în care se accentuează asupra „gestului de revoltă surprinzător, brutal” al poetului contra „răului” social. La rugămintea profesorului Bogdan-Duică de la Facultatea de filologie din Cluj, care avea de gând să comenteze împreună cu studenţii poezia lui G. Bacovia şi să scoată mai apoi o nouă ediţie a acesteia, poetul expediază, prin fratele său Constantin, un manuscris cu piese din „trilogia”* Plumb, Scântei galbene *şi volumul inedit pe atunci* Cu voi... *Profesorul va face în adevăr în anul următor analiza liricii bacoviene la seminarul catedrei sale, însă editarea volumului nu se va întâmpla. Manuscrisul*

operelor expediate va rămâne în posesia bibliotecii Facultăţii de filologie din Cluj. De notat că în acest an la Râmnicu-Sărat apare o nouă ediţie a volumului Plumb, *cu un tiraj redus. „Cugetul românesc” îi publică poezia* Furtună. G. *Bacovia e prezent în* Antologia poeţilor de azi *de Ion Pillat şi Perpessicius (voi. I, Editura „Cartea românească”, Bucureşti) cu piesele:* Altfel, Amurg de iarnă, Dimineaţă, Fanfara militară), Furtună, Lacustră, Nocturnă *(„Fug rătăcind în noaptea cetăţii”), cu titlul* Laş, Scântei galbene *(„Vom spune că toamna a venit... foarte trist),* Plumb, Plumb de iarnă *(„Iarna, de-o vreme, mă duce regretul").*

1925 *Scoate la Bacău, împreună cu fostul său coleg de şcoală Grigore Tăbăcaru, revista „Ateneul literar” (apoi devenită „Ateneul cultural”), care va apărea până în 1928. Aici va publica pe parcursul anului poeziile* Nervi de primăvară *(„Melancolia m-a prins pe stradă”),* Poveste, Scântei galbene *(„O femeie în doliu pe stradă”),* Umbra *şi poemele în proză:* Când cad frunzele, Nuvelă din trecut, Cântec târziu.

„Mişcarea literară”, săptămânalul lui Liviu Rebreanu, publică un articol de Adrian Maniu, în care lirica bacoviană este prezentată drept „o poezie nouă, frământată din personalitate şi deznădejde, lipsită de zgura oricăror ambiţii şi deşertăciuni. Aceeaşi publicaţie îi prezintă şi poezia Scântei galbene *(„Vom spune că toamna a venit... foarte trist"), sub titlul* Pal.

Societatea scriitorilor români acordă lui G. Bacovia cel dintâi premiu al său de poezie (în sumă de 10 000 lei). Cu suma respectivă poetul îşi va edita culegerea Scântei galbene.

1926 *„Ateneul cultural" îi tipăreşte poeziile: Baladă („O noapte de sineală din vremi voievodale"),* Destul, Pantofi, Psalm *şi poemul în proză* Un visător.

Funcţionează ca profesor de desen şi caligrafie la şcoala normală de băieţi din Bacău. Un portret al poetului, executat de Tache Soroceanu, fiind expus la Salonul oficial din capitală, obţine premiul I.
G. Bacovia îşi editează la Bacău volumul Scântei galbene *(tipografia, „Minerva"). Agatha Grigorescu editează pe cheltuiala ei la Tipografia „Lupta" din Bucureşti volumul de poeme în proză reunite sub titlul* Bucăţi de noapte.

1927 După ce-şi ia licenţa în litere şi filosofie, ca şi examenul de capacitate, Agatha Grigorescu e numită profesoară suplinitoare la catedra de limba română a Şcolii normale „Elena Doamna" din capitală. Volumul de poeme în proză Bucăţi de noapte *cucereşte atenţia şi simpatia critică a lui Perpessicius care se exprimă franc de două ori pe marginea lui: întâia oară culegerea devine obiectul central al unei „menţiuni critice" (ulterior cuprinse în* Opere, *2, Editura pentru literatură, B., p. 234-239), iar a doua oară într-o referinţă despre „Istoria literaturii române modeme contemporane" (IV. Evoluţia prozei literare) de Eugen Lovinescu (inclusă în* Opere, *3, Editura Minerva, B., 1971, p. 259). De remarcat că ambele „menţiuni" reprezintă acelaşi text gravat pe fundalul unor întemeiate şi expresive judecăţi, alimentate de bunul-simţ. De aici şi cultul pentru stilul superlativ, pentru gradaţia precisă şi pentru fixarea atitudinală în timp şi spaţiu: „Ironie, simbol, ecouri enigmatice, un amestec bizar de atitudine, melodramă şi pantomimă şi, mai presus de toate, o artă a poeziei, o cizelare a frazei şi periodului, atâtea însuşiri care fac din* Bucăţi de noapte, *în ciuda proporţiilor liliputane, o realitate fundamentală". În legătură cu volumul* Scântei galbene *Perpessicius relevă că simplitatea cu care „Bacovia sugerează un peisagiu, o dezvoltare*

sufletească, o nevroză, o senzaţie geologică, misterioasă prin însăşi depistarea ei, ne dă măsura acestui mare artist (...). O realizare de mare şi subtilă artă (...) a unui suflet terorizat de toate adversităţile contemporane (...), un mucenic al propriului destin implacabil” (Opere, *2, p. 196.).*

„Ateneul cultural” îi tipăreşte poeziile: Contrast, Ebreia, Sepulcre violate, Proză *(„Plouă... „), sub titlul* Nevroză, Proză *(„Amorul hidos ca un satir”). Revista „Viaţa literară” prezintă poezia* În altar. *Colaborează la revista „Căminul nostru”, care apare la Bacău, editată fiind de doi dintre prietenii săi pre nume C. Ionescu-Olt şi G. Şt. Cazacu, cu recenzii la cărţile lor de versuri* (Pro gloria Bacchi *şi, respectiv,* Simfonii de seară, *precum şi la volumul intitulat* Muguri cenuşii *de către Agatha Grigorescu. În „Viaţa literară (an. II, nr. 53) este tipărit interviul* De vorbă cu G. Bacovia, *acordat lui I. Valerian.*

1928 *La 28 iunie G. Bacovia se căsătoreşte la Bucureşti cu Agatha Grigorescu. Prima lună convieţuiesc în locuinţa de la Cotroceni a fratelui său Constantin. După aceea se mută într-o mansardă mobilată. Traiul modest şi inconfortabil, şi mai ales vestea că Liviu Rebreanu, în pofida eforturilor depuse, nu i-a putut obţine decât un post de copist clasa a III-a la Ministerul Artelor, în direcţia condusă de Ion Minulescu, îl fac să treacă printr-o nouă criză de nervi. Drept care este internat în clinica doctorului Marinescu.*

Criticul Pompiliu Constantinescu caracterizează astfel în Opere şi autori *(Editura Ancora, Bucureşti) poezia lui G. Bacovia: „O gangrenă a universului îi otrăveşte şi-i roade fiinţa, o solitudine maniacală îl împinge la un solilocviu pe muche de cuţit, între luciditate şi demenţă; ca şi pe marii romantici, amorul şi moartea îl obsedează, dar fără patetism*

retoric, fără elanuri zgomotoase spre fericire şi fără filosofare grandilocventă (...). Eul bacovian răsuceşte un tragic, obsedant scâncet... materia în dezagregare are un fel de conştiinţă de sine, vizibilă în însuşi propriul ei proces de dezatomizare”.

199 *În iunie, stabilit la Bucureşti, G. Şt. Cazacu editează, împreună cu G. Bacovia, revista „Orizonturi noi” (seria a II-a). Va publica în coloanele ei în continuare câteva pagini de proză,* Cântec târziu, *poezia* Cu voi... *(care împrumută numele volumului respectiv), sub titlul* Vobiscum, *un medalion Macedonski* (Un poet al frumosului), *precum şi o recenzie despre versurile lui G. Şt. Cazacu, reeditată ulterior drept prefaţă la volumul acestuia, intitulat* Calea sângelui. *Mihail Sebastian remarcă, într-un articol din „Revista scriitoarelor şi scriitorilor români” (nr. 3, din luna martie), că lirica lui G. Bacovia e „singura dramă sinceră pe care poezia noastră, de la Eminescu încoace, o cuprinde”. La recomandarea lui Eugen Lovinescu (care-l invitase totuşi zadarnic pe poet la cenaclul său) Editura Ancora tipăreşte spre finele anului, într-un singur volum,* Plumb *(ediţia a III-a) şi* Scântei galbene *(ediţia a II-a), cu un tiraj de 300 exemplare. De notat că tratativele de editare a volumului au fost purtate de către soţie, Agatha Grigorescu, căreia de altfel G. Bacovia i l-a consacrat.*

Cartea se bucură de o amplă rezonanţă critică.

AL. Philippide se pronunţă pentru acordarea premiului naţional de poezie lui Tudor Arghezi şi George Bacovia. Academia Română îl solicită să-şi prezinte candidatura la premiul său anual de poezie, dar pe care îl acordă totuşi lui I. Valerian. Acesta din urmă îi ia un nou interviu poetului: „Cântec târziu”. Romanul unui poet. De vorbă cu G. Bacovia *pentru „Viaţa literară” (an. IV, nr. 107,13-*

27 aprilie). Colaborează la revistă cu Poeme în proză (Când cad frunzele, Nuvelă din trecut, În zadar) *şi cu poeziile* Fugă, Şi ninge... *(sub titlul* Iarnă), Nocturnă *(„O, nu mai cânta, harmonie pribeagă"). „Curentul" (literar şi artistic) publică în patru foiletoane,* Cântec târziu. *Cezar Petrescu, în cuvântul introductiv, îl situează pe G. Bacovia în imediata apropiere a lui Tudor Arghezi. Îl jignesc însă exagerările privind traiul mizer al „bietului poet", care conform biografului său M. Petroveanu, „denunţa în interviul amintit insensibilitatea societăţii faţă de condiţia artistului în genere". Graţie eforturilor lui Liviu Rebreanu, Bacovia e numit în postul de referent la Direcţia Cultura poporului, de curând înfiinţată în Ministerul Artelor. Redactează texte pentru căminele culturale şi o poezie ocazională de Florii* (Imn), *pe care o publică revista „Orizonturi noi". Tot aici îi apare şi poezia* Liceu.

Editura revistei „Orizonturi noi" tipăreşte volumul Cu voi... *într-un tiraj de 3000 exemplare. Volumul a aşteptat doi ani de zile pentru a fi publicată la Editura Cartea românească. De relevat că în acest an apar de asemenea* Joc secund *de Ion Barbu,* Paradisul suspinelor *de Ion Vinea,* Privelişti *de B. Fundoianu,* Strofe pentru toată lumea *de Ion Minulescu.*

„Viaţa literară" îi publică poeziile: Imn, Crize *şi* Amurg *(„Trec burgheze colorate").*

„Revista scriitoarelor şi scriitorilor români" îi prezintă poeziile Pe deal, *sub titlul* Târziu, *şi* Din urmă, *sub titlul* Solitar. *Revista „Îndreptar" îi găzduieşte* Pastel *(„Sărmanii plopi de lângă moară"), sub titlul* Elegie de iarnă. *„Tribuna Uterelor" din Bacău îi prezintă poezia* Renunţare, *sub titlul* Niciodată. *Participă la un matineu literar la*

Teatrul Mic, prezentat fiind asistenţei de către Ion Pillat şi de către Dimitrie Pompei, profesor la facultatea de matematici din Cluj. De asemenea ia parte la un festival de poezie de la Casa femeii, *la care citeşte versuri alături de Tudor Arghezi. Dar, invitat să repete lectura poeziilor, poetul dispare din sală, potrivit aceluiaşi M. Petroveanu. În toamnă Agatha Grigorescu, consoarta poetului, devine titulara uneia din catedrele de limba şi literatura română la liceul din Bacău, în cele din urmă, după două luni de navetă Bucureşti-Bacău, soţii Bacovia se statornicesc la Bacău, poetul renunţând la serviciu.*

1931 Se stinge din viaţă mama poetului.

În acelaşi an se naşte fiul Gabriel (Briel).

„Viaţa literară” îi tipăreşte poezia Sfârşit de toamnă, *sub titlul* Variantă. *Citeşte versuri la o şezătoare a Afeneului „Nicolae Iorga”. Eugen Jebeleanu, care se afla printre ascultători, avea să scrie în „Rampă” din 31 decembrie articolul* Bacovia, cântăreţ proletar, *arătându-se profund impresionat de creaţia „acestui om mărunt cu vocea vaiet şi ochii abisuri”.*

1932 G. Bacovia este invitat în luna februarie, împreună cu alţi scriitori ai vremii, de către profesorul D. Caracostea, şeful catedrei de istoria literaturii române, la seminarul său pentru a vorbi studenţilor de creaţia proprie.

Societatea scriitorilor români îi stabileşte o pensie lunară de 1000 lei. În antologia în limba germană a poeţilor români (alcătuitor şi traducător fiind Franyo Zoltan) G. Bacovia este prezent cu poeziile Toamnă *(„Răsună din margini de târg”),* Amurg *(„Ca lacrimi mari de sânge”) şi* Pastel *(„E-o muzică de toamnă”).*

1933 Agatha Grigorescu, în timpul vacanţei de vară, construieşte la Bucureşti, pe terenul propriu,

locuinţa familiei, care, după intrarea în eternitate a poetului, va deveni muzeu memorial.
Familia Bacovia revine la Bucureşti, unde Agathei Grigorescu i se făgăduieşte detaşarea solicitată. O recidivă a bolii îl face pe poet să se intereseze pentru a treia oară, de astă dată în clinica doctorului Obreja. Potrivit aceluiaşi biograf şi editor al operei bacoviene M. Petroveanu, „convalescenţa şi-o petrece în grădina casei sale şi în rare plimbări prin cartier”.
„Revista scriitoarelor şi scriitorilor români” îi prezintă poeziile Memento, *sub titlul* Ecou de romanţă şi Serenadă *(„Poetizează luna”).*

1934 *Paul Zarifopol îi propune publicarea unei antologii lirice la Editura Fundaţiei pentru literatură şi artă. Volumul apare sub titlul* Poezii, *îngrijit şi prefaţat de Adrian Maniu. De notat că în acelaşi an văd lumina tiparului volumele* Caietul verde *(adăugit) de Ion Pillat,* La pragul minunii *de V. Voiculescu, Inimi sub săbii de Eugen Jebeleanu,* întoarcerea poetului la uneltele sale *de Camil Baltazar.*
Împreună cu Tudor Arghezi, este distins cu premiul naţional de poezie. Răspunde la serie o de întrebări, privind includerea sa în almanahul Who’s who. *De remarcat că „numele şi opera” poetului, fuseseră semnalate editurii engleze de Lucian Blaga, pe atunci ataşat al ţării la Berna, pe lângă Liga Naţiunilor” (M. Petroveanu). Exegetul Şerban Cioculescu publică în „Adevărul” din 23 aprilie (p. 1-2) o cronică referitoare la volumul* Poezii. *Iată în rezumat punctele lui de vedere fundamentate critic şi exprimate plastic: „O acuitate inedită în poezia d-lui Bacovia e intuirea dezagregării (…). Deşi absolut contrară transcendenţei, direcţia plângerii bacoviene împrumută poemei sale în stare curată un accent sfâşietor care va rămâne în lirica*

românească (...). Poetul Plumbului *a fost primul emiţător al unui suflet autentic, pe o singură coardă, cu vibraţii adânci şi joase, strecurate în versurile poeţilor tineri de după război".*

1935 *Poetul oferă, împreună cu Arghezi, Minulescu, N. D. Cocea, Ionel Teodoreanu, Agatha Grigorescu-Bacovia, autografe la librăria Alcalay.*
În luna lui cuptor îşi petrece concediul la mare. În „Viaţa literară" figurează cu poeziile: Trec nouri *şi* Elegie *(cu titlul* Remember). *Încredinţează la rugămintea lui Adrian Maniu revistei „Muzică şi poezie" poema* Seară *(„Ce este cerul ori ziua a trecut"), sub titlul* Cântec de seară. *Colaborează la „Revista Fundaţiilor" cu piesele* Din vremuri *(„E frig, iama") şi* Un cântec.

1936 *Vede lumina tiparului* Comedii în fond, în *colecţia Biblioteca pentru toţi (Editura Alcalay, Bucureşti).*
Revista „Muzică şi poezie" îi oferă spaţiu în coloanele ei pentru poeziile: Nihil... *şi* Gaudeamus. *Iar în „Revista Fundaţiilor" figurează cu piesele:* Diesirae *şi* Regret.

1937 *În antologia* Poezia românească de la origine până în zilele noastre *(1673-1937) de Gh. Cardaş (apărută la Institutul de arte grafice „Tiparul universitar", G. Bacovia este prezentat cu vestita poezie* Lacustră.

1938 *O altă criză face necesară spitalizarea poetului la clinica de psihiatrie a Spitalului central, aici asistat fiind de doctorul Tomescu. Convalescenţa şi-o face la vila din Buştenia a Societăţii scriitorilor români. Critica se exprimă pe marginea volumului său* Comedii în fond. *Iată ce scrie Vladimir Streinu în articolul* G. Bacovia: *„Umanitatea gânditoare se anulează la acest poet în simple acte de adaptare, ca în ordinea vegetală sau, cel mai adesea, ca în fenomene de geotropism ale universului inert.*

Drumul său pleacă din conştiinţă şi, trecând prin organic, pătrunde adânc în anorganic, a cărui viaţă dreaptă o trăieşte. Direcţia coborâtoare către primordialitate îl obligă să încalce limita exterioară a prăbuşirii sufleteşti (vezi Pagini de critică literară, *Editura Fundaţiei pentru literatură şi artă, B., 1938, p. 42-45).*

„Viaţa românească" (nr. 8) oferă cititorilor săi un grupaj de traduceri din lirica bacoviană în limba franceză, semnate de către Maria Holbam

Agatha Grigorescu-Bacovia, deşi câştigă procesul intentat Ministerului învăţământului, obţine transferul de la Bacău la Bucureşti, însă e titularizată la şcoala normală de fete din Măgurele-Ilfov.

1939 Poetul Mihai Beniuc semnează un articol despre Bacovia în „Ţara nouă" (an. I, nr. 26, 12 noiembrie). Fixat în descendenţa lui M. Eminescu, autorul e configurat mai cu seamă în latura socială a liricii sale.

Al. Piru, într-un articol din „Jurnalul literar" (an. I, nr. 27, 3 iulie, p. 3) „circumscrie punctele de contact şi diferenţele dintre Bacovia, Rolliant şi simbolism în general" (M. Petroveanu).

1940 Societatea scriitorilor români majorează pensia poetului de la 1000 la 2000 lei lunar.

1941 Vede lumina tiparului fundamentala şi enciclopedica lucrare a lui G. Călinescu Istoria literaturii române *de la origini până în prezent. Poezia lui G. Bacovia este considerată estetic ca un document al „manierismului patetic".*

Pictorul Coman Ardeleanu execută două portrete ale poetului: unul în ulei şi altul în pastel.

1942 Editura Fundaţiilor pentru literatură încheie un contract cu G. Bacovia în vederea tipăririi unui volum de Opere *în colecţia ediţiilor definitive.*

Agatha Grigorescu este titularizată la Liceul „Domniţa Ileana” din capitală.

Critica literară continuă să analizeze creaţia poetului. Şerban Cioculescu menţionează în ale sale Aspectele lirice contemporane *(Casa şcoalelor, B.J: „Dar se mai poate vorbi de un Bacovia al provinciei, când majoritatea poemelor se înalţă peste amănuntele locale, ca să smulgă universului, din alternanţa periodică a anotimpurilor, sensul final al vieţii?”*

1943 *În antologia* Literatura română contemporană *de Vladimir Streinu (Editura Dacia, B.) G. Bacovia este prezentat cu poeziile:* Amurg de iarnă, Decembrie, Decor, Fanfară, Note de toamnă *(„Tăcere... e toamnă în cetate”), cu titlurile* Fiori, Lacustră, Marş funebru, Memento, Nevroză, Nocturnă *(„Stau... şi moina cade, apă, glod”),* Pastel *(„Sărmanii plopi de lângă moară”),* Plumb, Plumb de toamnă, Seară tristă.

Poetul acordă un interviu (De vorbă cu Bacovia) *lui Vasile Netea în „Vremea”) an. XV, nr. 701, 6 iunie).*

1944 *Conform biografilor săi, Agatha Grigorescu-Bacovia şi fiul Gabriel se refugiază la Pucioasa. De aici vor coresponda cu poetul rămas în Bucureşti. După 23 august familia revine în capitală. Soţia îşi reia activitatea de profesoară.*

În Editura Fundaţiei pentru literatură şi artă vede lumina tiparului volumul de Opere *al autorului.*

1945 *G. Bacovia este numit bibliotecar la Ministerul Minelor şi Petrolului. Volumul colectiv intitulat* Poezia socială românească *(Tipografia Minerva, Braşov) îl prezintă pe poet cu poezia* Amurg *(„Trec burgheze colorate”).*

1946 *Are loc aniversarea a 65 de ani de viaţă şi a 50 de ani de activitate literară a lui G. Bacovia. Este numit consilier la Ministerul Artelor, care îi conferă premiul*

său pentru poezie. Acordă lui Eugen Jebeleanu un interviu în „Veac nou” (an. II, nr. 42). În „Naţiunea” figurează cu poeziile Nihil novi II („Şi zilele de vară”) şi Zgomote. *Apare volumul* Stanţe burgheze. *Tot în acest an văd lumina tiparului* Bilete de papagal *de Tudor Arghezi, Ţara luminii de Magda Isanos,* Un om aşteaptă răsăritul *de Mihai Beniuc şi* Focul din amnar de Cicerone Theodorescu.

„Într-o analiză a contaminărilor stilistice din lirica bacoviană", Tudor Vianu pune în relief o nouă fază, modernă, a evoluţiei ei” (vezi Figuri şi forme literare, Casa şcoalelor, B., p. 132-133). Antologia Poezia muncii şi a libertăţii *alcătuită de AL. Şahighean şi prefaţată de Victor Eftimiu (Editura Confederaţiei Generale a Muncii din România) îl prezintă cu poeziile* Dimineaţă *şi* Note de toamnă.

Agatha Grigorescu-Bacovia este transferată la Şcoala centrală din capitală. Obţine o catedră la Seminarul pedagogic universitar.

1947 *Are loc sărbătorirea poetului la Bacău. O agapă la fostul său liceu. Se desfăşoară un festival bacovian la teatrul din localitate (recital de poezie şi muzică pe versuri bacoviene, balet etc.*

Ziarul din Bacău Jnainte” publică poezia Doina („Dintre câte-am încercat”).

Postul pe care îl ocupă poetul la Ministerul Artelor este desfiinţat.

1948—1954 *Poezia lui G. Bacovia este în dizgraţie. Autorul este „considerat” „decadent”.*

Poetul însă continuă să scrie versuri. Elocvent în această ordine este şi volumul postum Stanţe şi versete, *apărut în 1970 în Editura Minerva.*

Vreme îndelungată este preocupat de ilustrarea unei lucrări în manuscris a publicistului Stelian Metzulescu, Istoria culturii oltene, cu *portrete de scriitori şi oameni de cultură din regiune (M. P.).*

I se redeschide o veche leziune pulmonară. Refacere lentă. Clipe grele, neliniști mari.

Revenirea poetului în activitate. Primul semn este înregistrarea la radio a unui grupaj din versurile sale lirice.

1955 *Consiliul de Miniştri îi acordă o pensie de onoare de 2000 lei lunar.*

1956 *Revista „Steaua”, după publicarea unui studiu amplu în două numere la rând, semnat de A. E. Baconsky, în care autorul* pledează pentru „valorificarea deplină a liricii bacoviene”, *îi găzduieşte poeziile* Cogisto *şi* În iarnă. *„Tânărul scriitor” îi publică poezia* Arhaism. *În „Scrisul bănăţean” figurează cu poeziile* Seară *(„Liniște”) şi* Epodă. *„Flacăra” îi tipăreşte poezia* Şi dacă. *„Scânteia” îi prezintă poezia* Egipet *(sub titlul Divagări utile).*

Vede lumina tiparului volumul Poezii, *în preajma celui de-al doilea congres al Uniunii scriitorilor. Volumul este însoţit de o prefaţă semnată de Eugen Jebeleanu. În acelaşi an apare şi* Cântare omului *de Tudor Arghezi.*

În luna septembrie i se decernează Ordinul Muncii clasa I. Revista „Contemporanul” şi ziarul „România liberă” publică în paginile lor articole omagiale consacrate poetului. În „Flacăra” din 1 noiembrie acordă un interviu lui Cicerone Theodorescu. Revista „Muzica” îi dedică un număr cuprinzând un grupaj de lieduri pe versurile sale.

La 14 decembrie e sărbătorit la Casa scriitorilor „Mihail Sadoveanu” în prezenţa lui Tudor Arghezi.

1957 *„Viaţa românească” (nr. 1, ianuarie) îi publică poezia* Doină *(„Frunze se târăsc”), iar „Viaţa studenţească” - piesa* De-aş fi artist.

Bolnav, poetul alcătuieşte sumarul unei noi ediţii, mai ample, de Poezii. *Antologia va apărea însă*

după plecarea în eternitate a autorului. Ea va fi însoţită de asemenea de o prefaţă de Eugen Jebeleanu.
În ziua de 22 mai, după orele 8 dimineaţa, inima lui G. Bacovia îşi încetează bătăile.

VERSURI

PLUMB
1916

PLUMB

Dormeau adânc sicriele de plumb,
Şi flori de plumb şi funerar vestmânt —
Stăm singur în cavou… şi era vânt…
Şi scârţâiau coroanele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb… şi-am început să-l strig —
Stăm singur lângă mort… şi era frig…
Şi-i atârnau aripile de plumb.

PASTEL

Buciumă toamna
    Agonic — din fund —
Trec păsărele,
    Şi tainic s-ascund

Târâie ploaia…
    Nu-i nimeni pe drum;
Pe-afară de stai
    Te-năbuşi de fum.

Departe, pe câmp,
Cad corbii, domol;
Şi răgete lungi
Pornesc din ocol.

Tălăngile, trist,
Tot sună dogit...
Şi tare-i târziu,
Şi n-am mai murit...

DECOR

Copacii albi, copacii negri
Stau goi în parcul solitar:
Decor de doliu, funerar...
Copacii albi, copacii negri.

În parc regretele plâng iar...

Cu pene albe, pene negre
O pasăre cu glas amar
Străbate parcul secular...
Cu pene albe, pene negre.

În parc fantomele apar...

Şi frunze albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Şi pene albe, pene negre,
Decor de doliu, funerar...

În parc ninsoarea cade rar...

AMURG

Trec corbii — ah, „Corbii”
Poetului Tradem —
Şi curg pe-nnoptat
Pe-un târg îngheţat,

Se duc pe pustii…
Pe când, de argint,
În amurg de-argint,
S-aprinde crai-nou

Pe zări argintii
În vastul cavou…
Iubito… ah, „Corbii”
Poetului Tradem…

LACUSTRĂ

De-atâtea nopţi aud plouând,
Aud materia plângând…
Sunt singur, şi mă duce-un gând
Spre locuinţele lacustre.

Şi parcă dorm pe scânduri ude,
În spate mă izbeşte-un val —
Tresar prin somn, şi mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleaşi vremuri mă găsesc…
Şi simt cum de atâta ploaie
Piloţii grei se prăbuşesc.

De-atâtea nopţi aud plouând,
Tot tresărind, tot aşteptând…
Sunt singur, şi mă duce-un gând
Spre locuinţele lacustre…

GRI

Plâns de cobe pe la geamuri se opri,
Şi pe lume plumb de iarnă s-a lăsat;
„I-auzi corbii!” — mi-am zis singur… şi-am oftat;
Iar în zarea grea de plumb
Ninge *gri*

Ca şi zarea, gândul meu se înnegri…
Şi de lume tot mai singur, mai barbar, —
Trist, cu-o pană mătur vatra, solitar…
Iar în zarea grea de plumb
Ninge *gri*

SONET

E-o noapte udă, grea, te-neci afară.
Prin ceaţă — obosite, roşii, fără zare —
Ard, afumate, triste felinare

Ca într-o crâşmă umedă, murdară.

Prin măhălăli mai neagră noaptea pare…
Şivoaie-n case triste inundară —
9
Ş-auzi tuşind o tusă-n sec, amară —
Prin ziduri vechi ce stau în dărâmare.

Ca Edgar Poe mă reîntorc spre casă,
Ori ca Verlaine, topit de băutură —
Şi-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.

Apoi, cu paşi de-o nostimă măsură,
Prin întunerec bâjbâiesc prin casă,
Şi cad, recad, şi nu mai tac din gură.

AMURG DE TOAMNĂ

Amurg de toamnă pustiu, de humă,
Pe câmp sinistre şoapte trec pe vânt —
Departe plopii s-apleacă la pământ
În larg balans lenevos, de gumă.

Pustiu adânc… şi-ncepe a-nnopta,
Şi-aud gemând amorul meu defunct;
Ascult atent privind un singur punct
Şi gem, şi plâng, şi râd în hî, în ha…

TABLOU DE IARNĂ

Ninge grozav pe câmp la abator
Şi sânge cald se scurge pe canal;
Plină-i zăpada de sânge animal —
Şi ninge mereu pe un trist patinor…

E albul aprins de sânge-nchegat.
Şi corbii se plimbă prin sânge… şi sug;
Dar ceasu-i târziu… în zări corbii fug
Pe câmp, la abator, s-a înnoptat.

Ninge mereu în zarea-nnoptată…
Şi-acum când geamuri triste se aprind
Spre abator vin lupii licărind.
— Iubito, sunt eu la uşa îngheţată…

ÎN GRĂDINĂ

Scârţâie toamna din crengi ostenite
Pe garduri bătrâne, pe streşini de lemn,
Şi frunzele cad ca un sinistru semn
În liniştea grădinii adormite.

O palidă fată cu gesturi grăbite
Aşteaptă pe noul amor…
Pe când, discordant şi înfiorător,
Scârţâie toamna din crengi ostenite.

SPRE TOAMNĂ

Pe drumuri delirând,
Pe vreme de toamnă,
Mă urmăreşte-un gând
Ce mă îndeamnă:
— Dispari mai curând!

În casa iubitei de-ajung,
Eu zgudui fereastra nervos,
Şi-o chem ca să vadă cum plouă
Frunzişul, în târgul ploios.

Dar, iată, şi-un mort evreiesc…
Şi plouă, e moină, noroi —
În murmure stranii semite
M-adaug şi eu în convoi.

Şi nimeni nu ştie ce-i asta —
M-afund într-o crâşmă să scriu,
Sau râd şi pornesc înspre casă,
Şi-acolo mă-nchid ca-n sicriu.

Şi mereu delirând,
Pe vreme de toamnă,
M-adoarme un gând
Ce mă îndeamnă:
— Dispari mai curând!…

PĂLIND

Sunt solitarul pustiilor pieţe
Cu tristele becuri cu pală lumină —

Când sună arama în noaptea deplină
Sunt solitarul pustiilor pieţe.

Tovarăş mi-i râsul hidos, şi cu umbra
Ce sperie câinii pribegi prin canale;
Sub tristele becuri cu razele pale,
Tovarăş mi-i râsul hidos, şi cu umbra.

Sunt solitarul pustiilor pieţe
Cu jocuri de umbră ce dau nebunie;
Pălind în tăcere şi-n paralizie,
— Sunt solitarul pustiilor pieţe...

AMURG VIOLET

Amurg de toamnă violet...
Doi plopi, în fund, apar în siluete:
— Apostoli în odăjdii violete —
Oraşul tot e violet.

Amurg de toamnă violet...
Pe drum e-o lume leneşă, cochetă;
Mulţimea toată pare violetă,
Oraşul tot e violet...

Amurg de toamnă violet...
Din turn, pe câmp, văd voievozi cu plete;
Străbunii trec în pâlcuri violete,
Oraşul tot e violet.

DECEMBRIE

Te uită cum ninge decembre...
Spre geamuri, iubito, priveşte —
Mai spune s-aducă jăratec
Şi focul s-aud cum trosneşte.

Şi mână fotoliul spre sobă,
La horn să ascult vijelia,
Sau zilele mele — totuna —
Aş vrea să le-nvăţ simfonia.

Mai spune s-aducă şi ceaiul,
Şi vino şi tu mai aproape, —
Citeşte-mi ceva de la poluri,
Şi ningă... zăpada ne-ngroape.

Ce cald e aicea la tine,
Şi toate din casă mi-s sfinte, —
Te uită cum ninge decembre...
Nu râde... citeşte nainte.

E ziuă şi ce întuneric...
Mai spune s-aducă şi lampa —
Te uită, zăpada-i cât gardul,
Şi-a prins promoroacă şi clampa.

Eu nu mă mai duc azi acasă...
Potop e-napoi şi nainte,
Te uită cum ninge decembre...
Nu râde... citeşte nainte.

NEGRU

Carbonizate flori, noian de negru...
Sicrie negre, arse, de metal,
Vestminte funerare de mangal,
Negru profund, noian de negru...

Vibrau scântei de vis... noian de negru;
Carbonizat, amorul fumega —
Parfum de pene arse, şi ploua...
Negru, numai noian de negru...

NEVROZĂ

Afară ninge prăpădind,
Iubita cântă la clavir, —
Şi târgul stă întunecat,
De parcă ninge-n cimitir.

Iubita cântă-un marş funebru,
Iar eu nedumerit mă mir:
De ce să cânte-un marş funebru...
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Ea plânge şi-a căzut pe clape,
Şi geme greu ca în delir...
În dezacord clavirul moare,
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

Şi plâng şi eu, şi tremurând
Pe umeri pletele-i resfir...
Afară târgul stă pustiu,
Şi ninge ca-ntr-un cimitir.

MOINĂ

Şi toamna, şi iarna
Coboară-amândouă;
Şi plouă, şi ninge —
Şi ninge, şi plouă.

Şi noaptea se lasă
Murdară şi goală;
Şi galbeni trec bolnavi
Copii de la şcoală.

Şi-s umezi pereţii,
Şi-un frig mă cuprinde —
Cu cei din morminte
Un gând mă deprinde...

Şi toamna, şi iarna
Coboară-amândouă;
Şi plouă, şi ninge —
Şi ninge, şi plouă.

MELANCOLIE

Ce chiot, ce vaiet în toamnă...
Şi codrul sălbatec vuieşte —
Răsună-n coclauri un bucium,

Şi doina mai jalnic porneşte.

— Ascultă, tu, bine, iubito,
Nu plânge şi nu-ţi fie teamă —
Ascultă cum greu, din adâncuri,
Pământul la dânsul ne cheamă…

RAR

Singur, singur, singur,
Într-un han, departe —
Doarme şi hangiul,
Străzile-s deşarte,
Singur, singur, singur…

Plouă, plouă, plouă,
Vreme de beţie —
Şi s-asculţi pustiul,
Ce melancolie!
Plouă, plouă, plouă…

Nimeni, nimeni, nimeni,
Cu atât mai bine —
Şi de-atâta vreme
Nu ştie de mine
Nimeni, nimeni, nimeni…

Tremur, tremur, tremur…
Orice ironie
Vă rămâne vouă —
Noaptea e târzie,
Tremur, tremur, tremur…

Veşnic, veşnic, veşnic,

Rătăciri de-acuma
N-or să mă mai cheme —
Peste vise bruma,
Veşnic, veşnic, veşnic…

Singur, singur, singur,
Vreme de beţie —
I-auzi cum mai plouă,
Ce melancolie!
Singur, singur, singur…

NERVI DE TOAMNĂ

E toamnă, e foşnet, e somn…
Copacii, pe stradă, oftează;
E tuse, e plânset, e gol…
Şi-i frig, şi burează.

Amanţii, mai bolnavi, mai trişti,
Pe drumuri fac gesturi ciudate —
Iar frunze, de veşnicul somn,
Cad grele, udate.

Eu stau, şi mă duc, şi mă-ntorc,
Şi-amanţii profund mă-ntristează —
Îmi vine să râd fără sens,
Şi-i frig, şi burează.

SEARĂ TRISTĂ

Barbar, cânta femeia-aceea,
Târziu, în cafeneaua goală,
Barbar cânta, dar plin de jale, —
Şi-n jur era aşa răscoală...
Şi-n zgomot monstru de ţimbale
Barbar, cânta femeia-aceea.

Barbar, cânta femeia-aceea...
Şi noi eram o ceată tristă —
Prin fumul de ţigări, ca-n nouri,
Gândeam la lumi ce nu există...
Şi-n lungi, satanice ecouri,
Barbar, cânta femeia-aceea.

Barbar, cânta femeia-aceea,
Şi-n jur era aşa răscoală...
Şi nici nu ne-am mai dus acasă,
Şi-am plâns cu frunţile pe masă,
Iar peste noi, în sala goală, —
Barbar, cânta femeia-aceea...

NOTE DE TOAMNĂ

Tăcere... e toamnă în cetate...
Plouă... şi numai ploaia dă cuvânt —
E pace de plumb, e vânt, şi pe vânt
Grăbite, trec frunze liberate.

Deschide, dă drumu,-adorato,
Cu crengi şi foi uscate am venit;

În târg, o fată tristă a murit, —
Şi-au dus-o pe ploaie, şi-au îngropat-o…

Dă drumu, e toamnă în cetate —
Întreg pământul pare un mormânt…
Plouă… şi peste târg, duse de vânt,
Grăbite, trec frunze liberate.

OH, AMURGURI…

Oh, amurguri violete…

Vine
Iarna cu plânsori de piculine…

Peste parcul părăsit
Cad regrete
Şi un negru croncănit…

Veşnicie,
Enervare…
Din fanfare funerare
Toamna sună, agonie…

Vânt de gheaţă s-a pornit,
Iar sub crengile schelete, —
Hohot de smintit.
Nicio urmă despre tine,
— Vine, nu vine…

Oh, amurguri violete…

AMURG DE IARNĂ

Amurg de iarnă, sumbru, de metal,
Câmpia albă — un imens rotund —
Vâslind, un corb încet vine din fund,
Tăind orizontul, diametral.

Copacii rari şi ninşi par de cristal.
Chemări de dispariţie mă sorb,
Pe când, tăcut, se-ntoarce-acelaşi corb,
Tăind orizontul, diametral.

ALEAN

E-n zori, e frig de toamnă,
Şi cât cu ochii vezi
Se-ncolăceşte fumul,
Şi-i pâclă prin livezi.

Răsună, trist, de glasuri
Câmpiile pustii, —
Şi pocnet lung, şi chiot
S-aude-n deal la vii.

C-un zmeu copiii-aleargă,
Copil, ca ei, te vezi,
Şi plângi... şi-i frig de toamnă...
Şi-i pâclă prin livezi.

AMURG ANTIC

Havuzul din dosul palatului mort
Mai aruncă, mai plouă, mai plânge —
Şi stropii căzând, în amurg, iau culori:
De sinealã, de aur, de sânge.

Pluteşte un lanţ de lebede albe,
Iar visul din parc în lac se răsfrânge —
Amurgul pe lebede pune culori:
De sinealã, de aur, de sânge.

Uitate, statuiele albe privesc,
Albe visând c-un aer ce plânge —
Şi lasă amurgul pe ele culori:
De sinealã, de aur, de sânge.

PULVIS

Imensitate, veşnicie,
Tu, haos, care toate-aduni…
În golul tău e nebunie, —
Şi tu ne faci pe toţi nebuni.

În faţa ta sunt cel mai laş.
Imensitate, veşnicie, —
Iubesc o fată din oraş…
Învaţă-mă filosofie.

Imensitate, veşnicie,
Pe când eu tremur în delir,
Cu ce supremă ironie
Arăţi în fund un cimitir.

CUPTOR

Sunt câţiva morţi în oraş, iubito,
Chiar pentru asta am venit să-ţi spun;
Pe catafalc, de căldură-n oraş, —
Încet, cadavrele se descompun.

Cei vii se mişcă şi ei descompuşi,
Cu lutul de căldură asudat;
E miros de cadavre, iubito,
Şi azi, chiar sânul tău e mai lăsat.

Toarnă pe covoare parfume tari,
Adu roze pe tine să le pun;
Sunt câţiva morţi în oraş, iubito,
Şi-ncet, cadavrele se descompun…

TOAMNĂ

Răsună din margini de târg
Un dangăt puternic de armă;
E toamnă… metalic s-aud
Gorniştii, în fund, la cazarmă.

S-aude şi-un clopot de şcoală,
E vânt, şi-i pustiu, dimineaţă;
Hârtii şi cu frunze, de-a valma,
Fac roată-n vârteje, pe-o piaţă.

Se uită în zări catedrala,

Cu turnu-i sever şi trufaş;
Grădina oraşului plânge,
Şi-aruncă frunzişu-n oraş.

Şi vine, ca-n vremi de demult,
Din margini, un bucium de-alarmă,
E toamnă… metalic s-aud
Gorniştii, în fund, la cazarmă.

SINGUR

Potop, cad stele albe de cristal
Şi ninge-n noaptea plină de păcate;
La vatră-n para ce abia mai bate —
Azi, a murit chiar visul meu final.

Şi ninge-n miezul nopţii glacial…
Şi tu iar tremuri, suflet singuratec, —
Pe vatră-n para slabă, în jăratec, —
Încet, cad lacrimi roze, de cristal.

TRUDIT

Iubito, şi iar am venit…
Dar astăzi, de-abia mă mai port —
Deschide clavirul şi cântă-mi
Un cântec de mort.

Şi dacă-am să cad pe covoare

În tristul, tăcutul salon, —
Tu cântă nainte, iubito,
Încet, monoton.

AMURG

Ca lacrimi mari de sânge
Curg frunze de pe ramuri, —
Şi-nsângerat, amurgul
Pătrunde-ncet prin geamuri.

Pe dealurile-albastre,
De sânge urcă luna,
De sânge pare lacul,
Mai roş ca-ntotdeauna.

La geam tuşeşte-o fată
În bolnavul amurg;
Şi s-a făcut batista
Ca frunzele ce curg.

ALTFEL

Omul începuse să vorbească singur...
Şi totul se mişca în umbre trecătoare —
Un cer de plumb de-a pururea domnea,
Iar creierul ardea ca flacăra de soare.

Nimic. Pustiul tot mai larg părea...

Şi-n noaptea lui amară tăcuse orice cânt, —
Şi-nvineţit de gânduri, cu fruntea în pământ,
Omul începuse să vorbească singur...

PANORAMĂ

Plângea caterinca-fanfară
Lugubru, în noapte, târziu...
Şi singur priveam prin ochene,
Pierdut în muzeul pustiu...

Şi-n lumea ochenelor triste
Mă prinse sinistre gândiri —
În jurul meu corpuri de ceară,
Cu hâde şi fixe priviri.

Şi-acea caterincă-fanfară
Îmi dete un tremur satanic;
În racle de sticlă — princese
Oftau, în dantele, mecanic.

Şi-atunci, am fugit plin de groază
Din sumbrul muzeu fioros,
Oraşul dormea în tăcere,
Flaşneta plângea cavernos.

Plângea caterinca-fanfară
arie tristă, uitată...
Şi stăm împietrit... şi de veacuri,
Cetatea părea blestemată.

FINIS

Cadavrul impozant pe catafalcul falnic,
Sub raza de argint visa în vasta sală...
Iar sânul ei pierdut în mortuara gală —
Pe veci oprit, înmărmurise falnic.

Pustiu...

Departe, în cetate viaţa tropota...
O, simţurile-mi toate se enervau fantastic...
Dar în lugubrul sălii pufneau în râs sarcastic
Şi Poe, şi Baudelaire, şi Rollinat.

PLUMB DE IARNĂ

Iarna, de-o vreme, mă duce regretul
Prin crânguri, pe margini de linii ferate —
Trec singur spre seară pe ape-ngheţate
Când fâlfâie, pe lume, violetul.

Paloarea, mutismul minează-al meu piept
Pe satele ninse crai-nou când apare;
Trec singur pe poduri de fier solitare,
Şi-aştept în zăpadă... dar ce mai aştept?

Hau!... hau!... depărtat sub stele-ngheţate...
În noaptea grozavă la cine voi bate?...
O, vis... o, libertate...
Hau!... hau!... depărtat sub stele-ngheţate...

NOCTURNĂ

Stau… şi moina cade, apă, glod…
Să nu mai ştiu nimic, ar fi un singur mod —
Un bec agonizează, există, nu există, —
Un alcoolic trece piaţa tristă.

Oraşul doarme ud în umezeala grea.
Prin zidurile astea, poate doarme ea, —
Case de fier în case de zid,
Şi porţile grele se-nchid.
Un clavir îngână-ncet la un etaj,
Umbra mea stă în noroi ca un trist bagaj —
Stropii sar,
Ninge zoios,
La un geam, într-un pahar,
O roză galbenă se uită-n jos.

PLUMB DE TOAMNĂ

De-acum, tuşind, a şi murit o fată,
Un palid visător s-a împuşcat;
E toamnă şi de-acuma s-a-nnoptat… —
Tu ce mai faci, iubita mea uitată?

Într-o grădină publică, tăcută,
Pe un nebun l-am auzit răcnind,
Iar frunzele cu droaia se desprind;
E vânt şi-orice speranţă e pierdută.

Prin târgu-nvăluit de sărăcie
Am întâlnit un popă, un soldat…

De-acum pe cărţi voi adormi uitat,
Pierdut într-o provincie pustie.

De-acum, au şi pornit pe lumea eronată
Ecouri de revoltă şi de jale;
Tot mai citeşti probleme sociale...
Sau, ce mai scrii, iubita mea uitată?

LARGO

Muzica sonoriza orice atom...
Dor de tine, şi de altă lume, Dor...
Plana:
Durere fără nume
Pe om...
Toţi se gândeau la viaţa lor,
La dispariţia lor.
Muzica sentimentaliza
Obositor, —
Dor de tine, şi de altă lume,
Dor...
Muzica sonoriza orice atom.

PLOUĂ

Da, plouă cum n-am mai văzut...
Şi grele tălăngi adormite,
Cum sună sub şuri învechite!
Cum sună în sufletu-mi mut!

Oh, plânsul tălăngii când plouă!

Şi ce enervare pe gând!
Ce zi primitivă de tină!
O bolnavă fată vecină
Răcneşte la ploaie râzând…

Oh, plânsul tălăngii când plouă!

Da, plouă… şi sună umil
Ca tot ce-i iubire şi ură —
Cu-o muzică tristă, de gură,
Pe-aproape s-aude-un copil.

Oh, plânsul tălăngii când plouă!

Ce basme tălăngile spun!
Ce lume-aşa goală de vise!
…Şi cum să nu plângi în abise,
Da, cum să nu mori şi nebun.

Oh, plânsul tălăngii când plouă!

NERVI DE PRIMĂVARĂ

Primăvară…
O pictură parfumată cu vibrări de violet.
În vitrine, versuri de un nou poet;
În oraş suspină un vals din fanfară.

O nouă primăvară de visuri şi păreri…

O lungă deşteptare zvoneşte împrejur,
E clar şi numai soare.
La geamul unei fabrici o pală lucrătoare
Aruncă o privire în zarea de azur.

O nouă primăvară pe vechile dureri...

Apar din nou ţăranii pe hăul din câmpie,
În infinit pământul se simte tresăltând:
Vor fi acum de toate cum este orişicând,
Dar iar rămâne totul o lungă teorie.

O, când va fi un cântec de alte primăveri?!..

MATINALĂ

Aurora violetă
Plouă rouă de culori —
Venus, plină de fiori,
Pare-o vie violetă.

Bat la geamul tău încet,
Bat cu-o rază sângeroasă —
Vino, floare somnoroasă,
Cât pe zări e violet.

Plâns de ape se repetă,
Încă totu-i adormit —
Ca în vise s-a pornit
Roata morii — violetă.

Gol e-al sânului buchet,
Floare goală, somnoroasă...

Trist, cu roza sângeroasă,
Bat în geamul violet.

Aurora violetă
Se pătează de culori —
Venus, pală de fiori,
Pare-o stinsă violetă…

ÎN PARC

Acum, stă parcul devastat, fatal,
Mâncat de cancer şi ftizie,
Pătat de roşu carne-vie —
Acum, se-nşiră scene de spital.

Atunci, râdea,
Băteau aripi de veselie;
Parfum, polen şi histerie, —
Atunci, în parc, şi ea venea.

Acum, cad foi de sânge-n parcul gol,
Pe albe statui feminine;
Pe alb model de forme fine,
Acum, se-nşiră scene de viol…

POEMĂ ÎN OGLINDĂ

În salonul plin de vise,
În oglinda larg-ovală încadrată în argint,

Bate toamna,
Şi grădina cangrenată,
În oglinda larg-ovală încadrată în argint.
În fotoliu, ostenită, în largi falduri de mătase,
Pe când cade violetul,
Tu citeşti nazalizând
O poemă decadentă, cadaveric parfumată,
Monotonă.

Eu prevăd poema roză a iubirii viitoare...

Dar pierdută, cu ochi bolnavi,
Furi, ironic, împrejurul din salonul parfumat.
Şi privirea-ţi cade vagă peste apa larg-ovală,
Pe grădina cangrenată,
Peste toamna din oglindă —
Adormind...

Eu prevăd poema roză a iubirii viitoare...

Însă pal mă duc acuma în grădina devastată
Şi pe masa părăsită — albă marmură sculptată —
În veşmintele-mi funebre,
Mă întind ca şi un mort,
Peste mine punând roze, flori pălite,-ntârziate
Ca şi noi...

Zi, finala melodie din clavirul prăfuit,
Or ajunge plânsul apei din havuzele-nnoptate.
Vezi, din anticul fotoliu —
Agonia violetă,
Catafalcul,
Şi grădina cangrenată,
În oglinda larg-ovală încadrată în argint...

ALB

Orchestra începu cu-o indignare graţioasă.
Salonul alb visa cu roze albe —
Un vals de voaluri albe…
Spaţiu, infinit, de o tristeţe armonioasă…

În aurora plină de vioare,
Balul alb s-a resfirat pe neuitatele cărări —
Cântau clare sărutări…
Larg, miniatură de vremuri viitoare…

NERVI DE TOAMNĂ

La toamnă, când frunza va îngălbeni,
Când pentru ftiziei nu se ştie ce noi surprize vor veni, —
Alcoolizat, bătut de ploi, cum n-am mai fost cândva,
Târziu, în geamul tău, încet, cu o monedă voi suna.

Şi-n toamna asta udă, mai putredă ca cele ce s-au dus,
Când vântul va boci, din nou, la cei de jos, la cei de sus, —
La geamul tău, în spaima nopţii, ca un prelung final,
Voi repeta că anii trec mereu mai greu, şi mai brutal.

Va bate ploaia… şi târziu, la geamul tău voi plânge-ncet…
Va rătăci alcoolizat, apoi, în noapte, un schelet, —
Nimic tu nu vei auzi din câte voi avea de spus…
În toamna asta udă, mai putredă ca cele ce s-au dus.

PLUMB DE IARNĂ

Ninge secular, tăcere, pare a fi bine,
Prin oraşul alb, doar vântul trece-ntârziat —
Ninge, parcă toţi muriră, parcă toţi au înviat...

Dorm volumele savante-n îngheţatele vitrine.

Printre ziduri, peste turnuri depărtate,
Ninge cu nimic în noaptea vastă, ning bancnote —
Numai vântul singur plânge alte note...

Umbra mea se adânceşte-n cartiere democrate.

Ninge grandios în oraşul vast cum nu mai este,
Ning la cinematografe grave drame sociale,
Pe când vântul hohoteşte-n bulevarde glaciale...

— Dar cine poate să explice această tristă poveste?

NOTE DE TOAMNĂ

Toamna-n grădină şi-acordă vioara,
Strada-i pustie...
Oraşul e plin de hambare, —
De pâinea cea nouă duduie moara.
O frunză s-a lăsat pe-o mână-ntinsă care cere...

Oraşul gol…
Cetate depărtată;
Frunzişul smuls…
De firele electrice, paralizată,
Ca un simbol,
O pasăre cade-n oraş, ca o tristeţe mai mult.

Şi înserează… şi e tăcere…

Şi gândul s-afundă, pierdut vâslaş,
Pe-al vremurilor mers —
Şi jalea de-a nu mai putea face un vers…

Sunt cel mai trist din acest oraş.

MONOSILAB DE TOAMNĂ

Toamna sună-n geam frunze de metal,
Vânt.
În tăcerea grea, gând şi animal
Frânt.

În odaie, trist sună lemnul mut:
Poc.
Umbre împrejur într-un gol, tăcut,
Loc.

În van peste foi, singur, un condei
Frec.
Lampa plânge… anii tăi, anii mei
Trec.

Să mă las pe pat, ochii să-i închid,

Pot.
În curând, încet va cădea în vid
Tot.

O, va fi cândva altfel natural,
Bis.
Toamna sună-n geam frunze de metal,
Vis.

NOCTURNĂ

Uitarea venea… a venit.
O lacrimă cade jos, totul tace,
Lampa obosită a clipit,
Orice obiect atins şopteşte: lasă-mă-n pace…

De-acum…
Auzi, ploaia plânge pe drum
Pe un adânc tumult,
Pe urma unui mic pantof într-un parc de demult…

Adorm… ascult…
Afară, la fereastră, toamna a spus:
— Of!…

SCÂNTEI GALBENE
1926

SCÂNTEI GALBENE

O femeie în doliu pe stradă,
O frunză galbenă tremură după ea —
Luat de-a oraşului sfadă,
Uitasem că toamna venea.

Era mai demult o stradă,
O şcoală, şi bruma cădea —
Prin săli, ca nimeni să-l vadă,
Un elev singuratic pălea.

Un om, în amurg, pe-o stradă…
Pe foi nu mai ştiu cum trecea —
Sub tropot, şi-a lumii grămadă…
— Uitasem că toamna venea.

SINGUR

Odaia mea mă înspăimântă

Cu brâie negre zugrăvită —
Prin noapte, toamna despletită
În mii de fluiere cântă.

— Odaie, plină de mistere,
În pacea ta e nebunie;
Dorm umbre negre prin unghere,
Pe masă arde o făclie.

— Odaie, plină de ecouri,
Când plânsu-ncepe să mă prindă,
Stau triste negrele tablouri —
Făclia tremură-n oglindă.

Odaia mea mă înspăimântă...
Aici n-ar sta nicio iubită, —
Prin noapte, toamna despletită
În mii de fluiere cântă.

AMURG

Crai-nou verde-pal, şi eu singur
Prin crengile cu sunet de schelet, —
Învineţit ca un cadavru...
— Vino-n zăvoiul violet.

Or, nu! s-aprind luminile-n oraş...
Sunt alţii, şi un alt poet —
E mult de când dormim în umbră,
În cimitirul violet...

MIEZUL NOPŢII

Frunzişul acuma pornit-a
O leneşă, jalnică horă;
Şi plâng, şi cu plânsul în noapte
Răchita de-afară mi-i soră.

S-apropie-ncet miezul nopţii,
Şi sună a frunzelor horă —
Eu trec din odaie-n odaie,
Când bate satanica oră.

VÂNT

Toamna a ţipat c-un trist accent,
Văzul cade neatent,
Vântul sună lemnăria,
Bate gol, în poloboace, butnăria.
Lângă uşă frunzele s-au strâns,
De departe vin ecouri vechi de plâns,
Brumă, toamnă literară,
Pe drum prăfăria se duce fugară.
Şi-am stat singur supărat în zăvoiul decadent,
Şi prin crengile-ncâlcite mi-am notat
Versuri fără de talent.

ECOU DE SERENADĂ

Pansele negre, catifelate
Pe marmora albă s-au veştejit,
Şi-n tainice note s-au irosit

Parfume triste, îndoliate.

Eu singur, cu umbra, iar am venit,
O, statui triste şi dărâmate, —
Pansele negre, catifelate,
Vise, ah, vise, aici, au murit.

În haine negre, întunecate,
Eu plâng în parcul de mult părăsit...
Şi-a mea serenadă s-a rătăcit
În note grele, şi blestemate...

NOAPTE

Se-ntind bulevarde-n noapte de vară,
Pe arbori, electrică lumină —
La gară zvâcneşte o maşină
Şi-n gol, tresar signale de gară.

Pe cer de safir, comori de avari...
Tăcerea în gol vibrează cu zvon, —
Oraşul, cu-ncetul, pare-un salon, —
Acuma, în somn, tresar fete mari.

STRIGOII

Cu roşii fanare, galbene, verzi
Trec noaptea strigoii prin lanuri de grâu
Şi câinii în lanuri în noapte tot bat —

Strigoii la crâşmă în pod au intrat,
Şi podul se vede bizar luminat
De roşii fanare, galbene, verzi.

Strigoii, din pod, îşi iau înapoi,
Lăsate din viaţă, demult, amanete…
Aşa spune basmul ce azi l-am uitat
Că noaptea, la crâşmă, apar siluete
Cu roşii fanare, galbene, verzi.

Dar când despre ziuă cocoşu-a cântat,
Cad buzna, din pod, grămezi de strigoi,
Şi-n hău, peste lanuri, strigoii se pierd
Roşii, galbeni şi verzi.

MARŞ FUNEBRU

Ningea bogat, şi trist ningea; era târziu
Când m-a oprit, în drum, la geam clavirul;
Şi-am plâns la geam, şi m-a cuprins delirul —
Amar, prin noapte vântul fluiera pustiu.

Un larg şi gol salon vedeam prin draperii,
Iar la clavir o brună despletită
Cânta purtând o mantie cernită,
Şi trist cânta, gemând între făclii.

Lugubrul marş al lui Chopin
Îl repeta cu nebunie…
Şi-n geam suna funebra melodie,
Iar vântul fluiera ca ţipătul de tren.

Apoi, veni şi-o blondă în salon…

Şi-aproape goală prinse, adormită,
De pe clavir, o scripcă înnegrită —
Şi urmări, pierdută, marşul monoton.

Înaltă, despletită, albă ca de var,
Mi se părea Ofelia nebună…
Şi lung gemea arcuşu-acum pe strună
Îngrozitorul marş lugubru, funerar.

Cântau amar, era delir, —
Plângea clavirul trist, şi violina —
Făcliile îşi tremurau lumina,
Clavirul catafalc părea, şi nu clavir.

Târziu, murea clavirul lung gemând;
Luptau făcliile în agonie…
Şi-ncet se-ntinse-o noapte de vecie,
Şi-n urmă, greu, un corp am auzit căzând.

Vai, de-atunci îmi pare lumea şi mai tristă,
Viaţa-i melodie funerară…
Şi nu mai uit nebuna lăutară —
Şi transfigurata, trista claviristă.

BALET

Lunecau baletistele albe…
Degajări de puternice forme —
Albe, în faţa lumii enorme,
Lunecau baletistele albe…

Lunecau baletistele albe
Şi lumea sufla împătimită —

Albe, râzând spre lumea prostită,
Lunecau baletistele albe.

Lunecau baletistele albe...
Tainic trezind complexul organic —
Albe, stârnind instinctul satanic,
Lunecau baletistele albe.

SERENADA MUNCITORULUI

Eu sunt un monstru pentru voi
Urzind un dor de vremuri noi,
Şi-n lumea voastră-abia încap...
Dar am să dau curând la cap.

O, dormi adânc, mereu, aşa,
În vise dulci, hidos burghez,
Oftând, palate de-ţi lucrez,
Eu ştiu şi bine-a dărâma.

În noaptea asta, iată, sună
O serenadă din topor,
Amanţilor pierduţi sub lună,
Poeţi cu putredul amor.

O, dormi în noaptea infinită,
Burghez cu aer triumfal,
Dar preistoric animal
În raţiunea aurită.
Sub luna blondă nu se plânge,
Ci răzbunările se curmă,
Martirilor scăldaţi în sânge,
Cânt serenada cea din urmă.

O, dormi... dar voi urca spre soare
În zbor sublim de-aeroplan...
Cu vise dulci, burghez tiran:
E aurora-ngrozitoare...

PASTEL

— Adio, pică frunza
Şi-i galbenă ca tine, —
Rămâi, şi nu mai plânge,
Şi uită-mă pe mine.

Şi s-a pornit iubita
Şi s-a pierdut în zare —
Iar eu în golul toamnei
Chemam în aiurare...

— Mai stai de mă alintă
Cu mâna ta cea mică,
Şi spune-mi de ce-i toamnă
Şi frunza de ce pică?...

SCÂNTEI GALBENE

Vom spune că toamna a venit... foarte trist —
La o fereastră melancolică, mi s-a părut ceva,
Însă m-a trezit un glas pozitivist...
Vânt umed, şi frunza zboară, undeva.

Am ajuns, acum, pe un câmp cu ape…
În luncă, medita un poet cunoscut —
Părea că de oameni nu mai încape;
De-această-ntâmplare, atât de rău mi-a părut.

Eu nu mai ştiu nimic, şi m-am întors acasă,
Uitaţi-vă ce gol, ce ruină-n amurg —
Amurgul galben m-a-ngălbenit, şi m-apasă,
Ca geamuri galbene, cu lacrimi ce nu mai curg.

DORMITÂND

În pâcla nopţilor de iarnă, cu hornuri ce fumează,
Când lămpile de stradă cu miile veghează,
În pâcla colorată mă duc abia simţit —
Mai mult ca orişicine, îmi pare c-am greşit.
Am fost atât de singur, şi singur am rămas,
În creierul meu plânge un nemilos taifas…
De sună-n ziduri ninse, vreo muzică de bal,
Mai stau, şi plânge-n mine un vals provincial.
De la fereastra ninsă, cu finele perdele,
Mă duc pe străzi de gheaţă cu spuza lor de stele;
Şi-n mijlocul odăii tot singur mă prezint:
— Valsa o blondă-n alb, şi cu pantofi de-argint…
Aprind, pe masă, lampa, şi iarăşi mă dezbrac,
Aş vrea să-mi fac un ceai, şi stau, şi nu-l mai fac…
Mă clatină spre pat al insomniei pas —
În creierul meu plânge un nemilos taifas.

NOCTURNĂ

E-o muzică de toamnă
Cu glas de piculină,
Cu note dulci de flaut,
Cu ton de violină…
Si-acorduri de clavire
Pierdute, în surdină;
Si-n tot e-un marş funebru
Prin noapte, ce suspină…

NERVI DE PRIMĂVARĂ

Melancolia m-a prins pe stradă,
Sunt ameţit.
Oh, primăvara, iar a venit…
Palid, şi mut…
Mii de femei au trecut;
Melancolia m-a prins pe stradă.

E o vibrare de violete;
Trece şi Ea;
Aş vrea,
Dar nu pot s-o salut;
Oh, şi cum a trecut,
Într-o vibrare de violete.

Nimicnicia m-a prins pe stradă;
Am adormit.
Oh, primăvara, iar a venit
Pal, şi uitat…
Vals funebru, depărtat.

Melancolia mă ţine-n stradă…

NOTE DE PRIMĂVARĂ

Verde crud, verde crud…
Mugur alb, şi roz şi pur,
Vis de-albastru şi de-azur,
Te mai văd, te mai aud!

Oh, punctează cu-al tău foc,
Soare, soare…
Corpul ce întreg mă doare,
Sub al vremurilor joc.

Dintr-un fluier de răchită,
Primăvară,
O copilă poposită la fântână
Te îngână
Pe câmpia clară…

Verde crud, verde crud…
Mugur alb, şi roz şi pur,
Te mai văd, te mai aud,
Vis de-albastru şi de-azur.

AMURG DE VARĂ

Histerizate fecioare pale,
La ferestre deschise palpită…

În amurguri roşii, nupţiale,
Stau pale, şi nu se mai mărită.

Eu trec, îmbătrânit, ca şi ele,
Şi-asemenea inima mea plânge —
Din treacăt, tuturor, în perdele,
Le pun câte-o roză de sânge.

FANFARĂ

Ce tristă operă cânta
Fanfara militară
Târziu, în noapte, la grădină...
Şi tot oraşul întrista
Fanfara militară.

Plângeam, şi rătăceam pe stradă
În noaptea vastă şi senină;
Şi-atât de goală era strada —
De-amanţi grădina era plină.

Oraşul luminat electric
Dădea fiori de nebunie —
Era o noapte de septembrie,
Atât de rece şi pustie!

Şi tot oraşul întrista
Fanfara militară...
Târziu, în noapte, la gradină,
Ce tristă operă cânta
Fanfara militară.

GOL

Dă foşnet frunza măruntă,
Umbra e rece-n pădurea sonoră —
O mirare tăcută, poate cruntă,
O ameţire de toamnă, de-o horă.

Un haos vrea să mă ducă
De unic uitând, şi de număr —
Un foşnet uscat mă usucă,
Pe-un arbore plâng ca pe-un umăr.

Şi sfârâie-o ploaie uşoară
Pe râpi, pe pădurea uscată —
Caverna de-odinioară…
Şi zarea-ntunecată…

NOCTURNĂ

Clar de noapte parfumat,
O grădină cu orizontul depărtat…
Şi în somn, pe banca veche, cugetări se contrazic,
Greierul zimţează noaptea, cu nimic.

Cum te-am aşteptat…
Totul a trecut —
Luna pare, în oftat,
Un continent cunoscut.

Aici e frumos aranjat

Orice fir;
Veacurile-au stat
Un oraş, pe vale, — Suvenir.

Clar de noapte parfumat,
O grădină cu orizontul depărtat...
Şi în somn, pe banca veche, tot mai mic...
Greierul zimţează noaptea, cu nimic...

DE IARNĂ

Cum ninge repede, apoi încet
Şi nu ştii cât timp mai trebuie de-acum,
E la fereastră, alb —
O fată cu şal negru în cerdacul nins...
Dar prin copaci largi înserează —
Într-un departe nins era tot aşa. În adevăr
Şi înnoptate zângăniri,
Apoi va avea loc un bal,
Sau o serbare de spiritism,
Atâtea sunt de făcut...
Când tu apari numai ca amintire.
Cum ninge repede, repede!

UMBRA

Mă prăfuise timpul dormind peste hârtii...
Se întindea noianul de unde nu mai vii;
O umbră, în odaie, pe umeri m-apăsa —

Vedeam ce nu se vede, vorbea ce nu era.

— Poţi să te culci, e ora şi noaptea-ntârziată,
Vei scrie, altă dată, orice, şi tot nimic.
O umbră eşti acuma, şi pot să te ridic,
Lăsând odaia goală, şi lampa afumată…

DE IARNĂ

În ecouri bocitoare
Vine iarna, vine-acuşi —
Plâng copile pe la uşi
Din harmonii cerşitoare.

Plâng fecioare din clavire
Prin palate boiereşti —
Plâng harmonii la fereşti
Milogiri de cimitire.

Răzvrătiţii dau ca orbii
Şi flămându-i ucigaş —
De la sate la oraş
Au trimis ţăranii, — corbii.

Prin oraşele avute
Histerii de muritori,
Pe sub corbii bocitori
Trec femeile pierdute.

Iată, ninge, peste fire, —
Hai la vatră, la poveşti —
Plâng harmonii la fereşti
Milogiri de cimitire.

UNEI FECIOARE

Duduia veşnic citeşte;
Ştie clavirul, pictează —
Şi nopţi de-a rândul veghează,
Şi poate, de-aceea slăbeşte.

Se crede, şi unuia spun —
Dar totul rămâne secret —
Duduia visează-un poet,
Bizar, singuratec, nebun.

NOTE DE TOAMNĂ

În toamna violetă, compozitori celebri
Au aranjat un vast concert...
Pe galbene alei, poeţii trişti declamă lungi poeme —
E-o toamnă, ca întotdeauna, când totul geme,
Frumos, şi inert.

Pe străzi elegante, ca o părere,
Femeia modernă a trecut şi revine;
Tot haosul e-o veselie de eter.
Şi, dacă se zguduie oraşul,
Şi creierul rămâne pierdut;
Şi, dacă munca trosneşte din braţe, din piatră, din fier,
—
Mulţimea anonimă se va avea în vedere.

Tot, ce-mi trebuie să am, pot să cer.

Parfum… incendiu violet, şi becurile-aprinse
Amurgul licăreşte pe-oraşul de vitrine —
Pierdut, mă duc şi eu, cu braţele învinse,
Plângând,
Şi fredonând,
Gândindu-mă la mine.

VALS DE TOAMNĂ

La geamuri, toamna cântă funerar
Un vals îndoliat, şi monoton…
— Hai, să valsăm, iubito, prin salon,
După al toamnei bocet mortuar.
Auzi, cum muzica răsună clar
În parcul falnic, antic, şi solemn, —
Din instrumente jalnice, de lemn,
La geamuri, toamna cântă funerar.

Acum, suspină valsul, şi mai rar,
O, lasă-mă acum să te cuprind…
— Hai să valsăm, iubito, hohotind,
După al toamnei bocet mortuar.

NOCTURNĂ

O, nu mai cânta, harmonie pribeagă,
Că plâng, şi nu ştiu unde să mă duc,

În toamna care plânge pe-o veche modestie,
Cu ploaia care curge în mahalaua bleagă,
În noaptea asta-n care am devenit năuc.
Oh, plouă, şi tu gemi cu plâns de armonie…
— Tot altuia, de mine, aminte să-i aduc…
O, nu mai cânta, harmonie pribeagă, —
Că plâng, şi nu ştiu unde să mă duc.

NINGE

Când iar începe-a ninge
Mă simt de-un dor cuprins.
Mă văd, pe-un drum, departe,
Mergând, încet, şi nins.

Sub streşină, cerdacul
Se-ntunecă mâhnit;
Stă rezemată-o fată
De stâlpu-nzăpădit.

IGIENĂ

Ea crede c-aş fi atacat…
Şi când o sărut se teme,
Dar sclavă plăcerii, ea geme
Şi cere un lung sărutat.

Pe urmă, când spasmul a dispărut,
Îşi udă-n parfum o batistă —

O pune pe gură, şi tristă
Ea şterge un ftizic sărut.

ŞI NINGE…

Şi ninge în oraşul mare
E noaptea plină de orgii,
Iar prin saloane aurii
S-aud orchestre, şi fanfare.

Femei nocturne, singurele
La colţ de stradă se aţin,
Desfrâu de bere şi de vin
Prin berării, şi cafenele.

De orbitoare galantare
De diamant, şi de rubin…
Şi de averi oraşu-i plin,
Şi ninge în oraşul mare!…

PLUMB DE IARNĂ

Şi iar… aceeaşi oră de dimineaţă…
Pe toate mocnind acelaşi secret;
Un frig violet, şi faţa e creaţă —
— O, cum omul a devenit concret…

Lungi plictiseli în turnurile sumbre…
Noian de superstiţii, cu hohot sec, târziu;

— Vei merita o lampă-n mohorâte umbre
Şi corbii azvârliţi de-al nopţilor pustiu.

În noaptea viforoasă de vei putea învinge
O tristă-ngăduire, sau un humor secret —
Vor auzi în turnuri, se vor uita cum ninge..
— O, cum omul a devenit concret...

NERVI DE TOAMNĂ

Iarbă de plumb şi aer tare...
Pudrat pe-o eczemă ce faţa mi-o sapă;
Pe câmp, cu-o umbră de cugetare —
Violet, corbi, şi-oglinzi de apă.
— O, tu care vei rătăci ca mine
În culori închise, şi ameţit la pas, —
Dus de frumos, de mai bine...
Demult, într-o toamnă, s-a stins un glas.

TOAMNĂ

Clavirile plâng în oraş...

Afară o vreme de plumb
Şi vântul împrăştie ploaia,
Tomnatice frunze prin târg
Aleargă, pe drumuri, cu droaia.

Un bolnav poet, afectat

Aşteaptă tuşind pe la geamuri —
O fată, prin gratii, plângând,
Se uită ca luna prin ramuri.

Ea plânge… el palid se pierde
Prin târgul sălbatec, sever;
Şi pare tabloul acesta
Că-i antic şi plin de mister!..

NOCTURNĂ

Nu e nimeni… plouă… plânge-o cucuvaie
Pe-un acoperiş de piatră-n noapte cu ecouri de şivoaie,
Vai, e ora de-altădată, umbre ude se-ntretaie,
Şi-n curentul unui gang aţipesc, plin de ploaie.
Tabla tuburilor sună aiurarea tuturor…
O grăbită alchimie, fâlfâie o vâlvătaie,
Vai, e ora de-altădată, dungi de ploaie se-ntretaie,
Un oraş de piatră doarme… toate dor.
Nu e nimeni… plouă… plânge-o cucuvaie.

POVESTE

Îţi aduci aminte ziua când ţi-am spus că eşti frumoasă,
Când cu buzele de sânge şi cu ochii sclipitori
Printre arborii de toamnă te opreai încet, sfioasă,
Lăsând gândul spre amorul înţeles de-atâtea ori?…
Aşteptai să fiu poetul îndrăzneţ ca niciodată
Ca s-auzi ecoul rece-al unor calde sărutări

Te duceai mereu nainte înspre-o umbră-ntunecată
Ca o pală rătăcire coborând din alte zări.
Ah, mi-ai spus atât de simplu că ţi-i sete de iubire
Neascultând decât şoptirea singuratecei păduri,
Îţi opreai cu mâna sânul şi zâmbea a ta privire,
Chinul depărtării noastre neputând să-l mai înduri.
— Ha, ha, ha, râdea ecoul, de râdeam de-a ta plăcere,
Între om şi-ntre femeie mi-ai spus ura din trecut,
Te-am lăsat să-nşiri povestea cu dureri şi cu mistere
Pentru mine, ca oricărui trecător necunoscut.
Îţi aduci aminte ziua când ţi-am spus că eşti frumoasă,
Când, în şoaptele pădurii, poate că te-am sărutat
Ascultând ecoul rece, înspre toamna friguroasă
Ce-aducea-ntâlnirii noastre un adio-ndepărtat?

ÎNTRE ZIDURI

Cum trec pe lângă case mari… cătând pe un ştiu cine…
O, toamnă-n foşnetul de somn s-adorm şoptind cu tine..
Pe strada goală vântul deodată face-un salt,
Tăcere e în ganguri şi în ogrăzi de-asfalt.

Cum totu-i glorios… cu niciodată pace…
O, toamnă-n foşnet lung şopteşte-mi cum se tace…
O, nu-i nimic, nimic, a fost un vis înalt,
Tăcere e în ganguri şi în ogrăzi de-asfalt.

FRIG

Sunt lângă un gard rupt,
Şi vântul bate cu frunze ude —
Sunt mai urât, sunt supt,
Frigul începe sticla s-o asude.

Pe strada aplecată la vale
E-o toamnă ca o poezie veche —
Vântul împinge fusta femeilor în cale,
Cu una din ele nu mai putem fi o pereche.

Toamna rupe afişe şi flori,
E mai trist departe-n prăpăstii —
Să faceţi foc pe zi de mai multe ori;
O, trebuie să fie trist departe-n prăpăstii…
Fulgi de zăpadă rătăcitori…

DIMINEAŢĂ

O cafea neagră… şi-o ploaie de gheaţă,
Când spirtul mai arde culori în odaie —
O privire pe-o carte, pe straie,
Şi pasul mă-ndrumă în dimineaţă.
Cum frigul, tremurând ca o veste,
Tot plânge de-al meu şi de-al tău…
Tot mai mult am rămas cu ce este,
Şi plouă cu-o părere de rău.
Am uitat dacă merg… încă tot mă iubesc…
Am ajuns la timp, ocup şi un loc.
Dar gândul apasă cu greul său bloc…
E numai vedere… nu mai pot să vorbesc…

ROMANŢĂ

Parfumul rozelor ude,
Tomnatic suspin,
În zori, în tăcutele trude,
Te cheamă pe tine, puţin.

O tristă poemă de foi
Îmi spune-o poveste de noi...
— Adio, pustiu, şi fior.
Va fi poate-odată, amor.

CU VOI…
1930

CU VOI…

Mai bine singuratec şi uitat,
Pierdut să te retragi nepăsător,
În ţara asta plină de humor,
Mai bine singuratec şi uitat.

O, genii întristate care mor
În cerc barbar şi fără sentiment, —
Prin asta eşti celebră-n Orient,
O, ţară tristă, plină de humor…

LICEU

Liceu, — cimitir
Al tinereţii mele —
Pedanţi profesori
Şi examene grele…
Şi azi mă-nfiori
Liceu, — cimitir
Al tinereţii mele!

Liceu, — cimitir
Cu lungi coridoare —
Azi nu mai sunt eu
Şi mintea mă doare...
Nimic nu mai vreu —
Liceu, — cimitir
Cu lungi coridoare...

Liceu, — cimitir
Al tinereţii mele —
În lume m-ai dat
În vâltorile grele,
Atât de blazat...
Liceu, — cimitir
Al tinereţii mele!

PROZĂ

Amorul, hidos ca un satâr,
Copil degenerat —
Învineţit, transfigurat,
Ieri, a murit în delir.

Aci, prozaici pământeni,
Pe drumuri a murit,
De zurnetul de bani înăbuşit,
În lumea asta cu dugheni.

CRIZE

Tristă, după un copac, pe câmp
Stă luna palidă, pustie —
De vânt se clatină copacul —
Şi simt fiori de nebunie.

O umbră mormăind păşeşte…
E om… atât, şi e destul…
Şi-acum ne-om gâtui tovarăşi:
El — om flămând, eu — om sătul.

Dar vezi… m-a ocolit acuma…
El s-a temut mai mult, mai mult, — săracul…
Pe luna palidă, pustie,
De vânt se clatină copacul…

PROZĂ

Plouă…
Pe-un târg mizerabil
De glod şi coceni,
Pe-un târg jidovit
Şi plini de dugheni.
— Şi-aici stă iubita…
Şi uliţa-i plină
De fân şi coceni
Şi trec cotiugare
Cu saci de făină
Şi plouă mai tare
Pe crâşme murdare,
Pe-un târg sărăcit —

— Şi-aici stă iubita…
Plouă…
Pe-un târg jidovit.

BELŞUG

Culori şi fum de toamnă, plâns de poet,
Apa e rece, frunzele plouă —
Vorbeşte încet, păşeşte încet,
Că totul cade cu o jale nouă.

Vinul, şi mierea, şi grâul tot
Le-au strâns, pe grabă, cine-a putut…
Tuse, şi plânset visele scot,
Du-te, oriunde, frunză de lut…

Şi-o păsărică în grădina brumată,
În liniştea rece, a iarnă-a făcut —
Am strănutat pe o stradă curată,
Frunzele toate încă n-au căzut.

A fost odată… va fi odată…
Nu spune zarea, dar spune omul —
Numai acuma e niciodată…
Adânc, prezentul, închide tomul…

Mă duc, tot acolo, în marea clădire,
E ora, de la care rămân închis —
O emoţie… o amorţire…
E toamnă… mi-au dat de scris…

EGO

Tot mai tăcut şi singur
În lumea mea pustie —
Şi tot mai mult m-apasă
O grea mizantropie.

Din tot ce scriu, iubito,
Reiese-atât de bine —
Aceeaşi nepăsare
De oameni, şi de tine.

PANTOFII

Pantofi de aur, expuşi în vitrină,
Veţi sta sub dantele, în nopţi de balauri,
Şi-n ale valsului leneşe valuri
Veţi râde prin săli, — potop de lumină.

Pe trist catafalc, cu tristă regină,
Veţi sta în piciorul de gheaţă, şi sfânt,
Şi-n trecerea vremii veţi arde-n mormânt,
Pantofi de aur, expuşi în vitrină…

FURTUNĂ

Prin codrii Bacăului
Vâjâie vântul
Şi-ntunecă lumea
Un cer ca pământul

Şi codru pe codru
Se umple de clocot,
Iar toamna în hohot
Le cântă prohodul…
Şi parcă mă cheamă,
De crengi atârnând,
Avesalomi gemând
Cu plete-ncâlcite…
De spaimă mă prind
Priviri rătăcite,
Şi mintea, de zgomot,
Nimic nu înţelege…
Şi-as vrea ca să mor
Ca Romulus rege,
Uitat, legendar…
Cuprins de-o furtună,
Pierdut să dispar
Prin codrii Bacăului…

AMURG

Pe seară, la geamuri, un nour violet şi de aramă,
Pe drum, l-aceeaşi oră, se târâie un lanţ de fier,
Şi coincidenţe, aranjate pe-o tristă gamă —
Azi iar mi-i frică… şi cred, şi sper…

O zi fără anotimp şi ordine militară,
Şi prin vecini s-aud mici pregătiri de masă,
Însă produsele au început să dispară —
Şi mulţi au plecat, şi noapte se lasă.

Cu toţii spun că bine le-a făcut
Sau că un geniu se va naşte —

Iar studiul creşte cu tactul tăcut…
O fiinţă supremă, dintre noi, ne cunoaşte.

IMN

I

Crengi subţiri cu flori albe…
Spre mai sus
Mă ridică din erori
Idealuri ce-au apus…
Cu flori roze crengi subţiri…
Isus!

Flori pe zări, în iarbă flori…
Spre mai sus
Am trăit de mii de ori…
E destul că tu te-ai dus…
Flori pe zări, în iarbă flori…
Isus!

II

Să dorm…
Să dorm, din ce în ce murind
Deşi oriunde e o reînviere…
Iată, sunt goale
Dumbrăvile sacre —
Poetul a plecat.
Şi dacă tu mai cauţi,
Păşind prin tăinuitul izvor,
Pe mine nu mă vezi —
Poetul a plecat…

Să dorm…
Să dorm, din ce în ce murind
Deşi, oriunde, e o reînviere…

DIALOG DE IARNĂ

Fereastra e-o poemă de plumb şi de scântei,
Oraşul doarme troienit.
Mult mai târziu de miezul nopţii sunt orele trecute..

În haosul vieţii nici noi nu ne-am găsit…
O, vino, cel puţin, acum, prin forţele necunoscute:
— Să viu?
— Oh! mi-i frică…
— Vezi!
— Hai!
— Am venit;
— Unde?
— Lângă tine;
— Plâng…
— Plâng
— Taci…
— Hai…
— Hai;
— În infinit…
— În infinit;
— Cântă…
— Vis;
— Da…
— Nu.
— Nu…
— Minus;
— Minus…

— Plus;
— Plus…
— Armonie.
— Armonie…
— Când?
— Când…
— Poate;
— Poate…
— Of!
Fereastra e-o poemă de plumb, şi de scântei…
O zi de promoroacă în cameră pătrunde…
Sirenele de muncă vibrează, plângător;
Oraşul e-un gheţar de fum, de clopoţei,
Şi de fior…
— Unde… Unde?!

NOCTURNĂ

Fug rătăcind în noaptea cetăţii,
În turn miezul nopţii se bate rar;
E ora când cade gândul amar,
Tăcere… e ora laşităţii…

Te pierzi în golul singurătăţii
O, suflet, mereu de lume fugar;
E ora când Petru plânge amar —
Ascultă… e ora laşităţii…

AIUREA

Blestemată mai fie şi toamna,
Şi frunza ce pică pe noi —
Blestemat să mai fie şi târgul
Ursuz, şi cu veşnice ploi…

Cetate, — azilul ftiziei —
Nămeţi de la pol te cuprind…
Cetate, azi moare poetul
În braţele tale tuşind…

PSALM

Iubito, cu faţa de mort,
Fecioară uitată în turn,
Plângând în balcon
Cu grai monoton,
Cu suflet taciturn —
În visul meu te port.

Iubito, cu faţa de mort,
Mireasă pe tron,
Cu grai monoton
În visul meu te port.

Iubito, cu faţa de mort,
De geniu trăsnită,
De-a pururi monotonă,
Goală madonă,
De crini prăfuită —
În visul meu te port…

CONTRAST

Femeie — mască de culori,
Cocotă plină de rafinării —
Tu, care ţipi la desfrânări târzii,
Pe visători, cu greu, îi înfiori…

Oh, sunt fecioare cu obrazul pal,
Modele albe de forme fine —
Şi singure dorm, albe, şi senine
În albele crivate de cristal…

BALADĂ

O noapte de sineală din vremi voievodale…
Plecase voievodul în lupte blestemate;
Iar eu păzeam domniţa închisă în cetate —
O, noaptea, de sineală, de epoci triumfale…

Dormeau, adânc, oştenii în noaptea diafană
Când eu sării afară din cortul de mătasă —
Vedeam o semilună pe zare cum se lasă,
Şi nălucit, crezusem — flamura otomană.

Cu ceata buimăcită fugeam, acum, călare,
Dar boarea nopţii clare ne-ntoarse la cetate
Şi povestindu-mi visul domniţei spăimântate,
I-am arătat cu spada tabloul de pe zare.

În alb, domniţa blondă, în noaptea ideală,
De sus, de la fereastră, ca-n vis ieşi-n afară,
Scăldată în sineală, ea râse-n noaptea clară...
O, cât a râs domniţa în noaptea de sineală...

VOBISCUM

În cercul lumii comun şi avar...
Mă zguduie de mult un plâns intern;
Şi-acest fel (de-a fi) va fi etern
Şi de nimic, pe lume, nu tresar.

...Dar vai, acei învinşi, pe veci pierduţi...
Ori în taverne, ori în mansarde;
Şi acei nebuni, rătăcitori, tăcuţi,
Gesticulând pe bulevarde...

AMURG

Trec burgheze colorate
În cupeuri de cristal —
E o veşnică plimbare,
Vălmăşag milionar...

Şi pe publice terase
Plâng viori sentimental...
E parfum, bomboane
Şi desfrâu de lupanar...

...Dar notează-n cartea vremii
Filosoful proletar:
Greve, sânge, nebunie,
Foame,
Plânset mondial...
Pe când lasă-amurgul flăcări
Pe-un final ce se anunţă
Pe-un decor miliardar...

PIANO

Şi iar toate-s triste.
Şi azi, ca şi ieri —
Potop de dureri.

Şi visul apune
În negrul destin...

Şi vremuri mai bune
Nu vin, nu mai vin,
Şi nici mângâieri...

Şi iar toate-s triste,
Şi azi, ca şi ieri...

MISTER

Clavirile plâng în oraş

Pe-o vreme de toamnă pustie…
Şi plopii plâng tot în oraş,
Şi-n totul e-o grea agonie.

Par casele triste castele…
Amorul, aici, a murit
Şi poate că plâng la clavire
Fecioare cu păr despletit…

Trec singur… şi tare mi-e teamă…
Şi, unde mă aflu, nu ştiu —
Vai, plopii detună oraşul…
Clavirile plâng în pustiu…

VAE SOLI…

Tot voi aştepta într-o zi, sau într-o noapte oarecare
Pentru ca să văd dacă mai am o preocupare.
Voi trece iar pe lângă ape, şi-n unda lor voi apărea,
Voi sta pe lângă vreo ruină, va plânge iar o cucuvea;
Pe urmă nu va mai fi timp… voi fi uitatul muncitor,
Va fi şi pentru mine lumea un fenomen întâmplător…
Despre iubire, câteodată, poate într-o carte voi găsi,
Poate-n oglindă vreo albină compătimind se va lovi —
Plângând în zori cu faţa-n soare mă voi simţi fără de rost,
Mă voi gândi la toată jalea poeţilor care au fost…
Un corb va trece peste casă şi iarna mă va îngheţa,
Oraşul, prin ninsoare, noaptea, din pianole va cânta,
Sau toamna goală va dansa cu plete de grâu şi de vin…
Astfel că nu vor putea să ne-ntreacă acei care vin…

ÎN ALTAR

Stă fără noimă catedrala
Azi, într-un secol rafinat —
Doar de mai vin să delireze
Amanţi cu suflet ruinat.

…Şi delirând, când corul curge
Se face gândul mai amar —
Ei vor o noapte de orgie
Pe canapeaua din altar…

POEMĂ FINALĂ

Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu ştie nimeni
Ascuns în pivniţa adâncă, fără a spune un cuvânt
Singur să fumez acolo neştiut de nimeni
Altfel, e greu pe pământ…

Pe stradă urle viaţa, şi moartea
Şi plângă poeţii poema lor vană…
Ştiu…
Dar foamea grozavă nu-i glumă, nu-i vis —
Plumb, şi furtună, pustiu,
Finis…
Istoria contemporană…
E timpul… toţi nervii te vor…
O, vino odată, măreţ viitor.

Eu trebuie să plec, să uit ceea ce nu ştie nimeni

Mâhnit de crimele burgheze, fără a spune un cuvânt
Singur să mă pierd în lume neştiut de nimeni
Altfel, e greu pe pământ...

SEPULCRE VIOLATE

Vagabondând, într-un amurg blond,
Am dat de-ale cimitirului porţi —
Acolo cioclii îşi bat joc de morţi,
Şi-am râs un râs de vagabond.

O, râsul fiinţei vagabonde...
Şi ce-am văzut era straniu
Într-un copac am găsit un craniu,
Pe o cruce nişte cozi blonde.

EPITAF

„Aici sunt eu
Un solitar,
Ce-a râs amar
Şi-a plâns mereu.

Cu-al meu aspect
Făcea să mor,
Căci tuturor
Păream suspect.”

DESTUL

Când voi fi liniştit, voi scrie un vers
În care veţi vedea că sunt părăsit —
Voind să descifrez ceea ce era şters,
Aproape, nu mai ştiu ce-am voit…

Plângând, mi-am spus să nu mai plâng —
Eu aveam…
Cine mai ştie, şi eu, ce gândeam,
Altădată, în crâng!
Voi scrie un vers, când voi fi liniştit…

PE DEAL

De-aceea
Cu un zâmbet rău
Privesc această noapte…
Prin râpi şi văi
De demult:
Ileana…
Poveşti de demult…
De-aceea
Încă o dată
Cu un zâmbet rău
Privesc
Înnoptată culme…

DIN URMĂ

Poezie, poezie...
Galben, plumb, violet...
Şi strada goală...
Ori aşteptări târzii,
Şi parcuri îngheţate...
Poet, şi solitar...
Galben, plumb, violet...
Odaia goală...
Şi nopţi târzii...
Îndoliat parfum
Şi secular...
Pe veşnicie...

COMEDII ÎN FOND
1936

REGRET

De mult, de mult cunosc doi plopi
Ce-mi stau şi azi în cale —
Îmi place mult ca să-i privesc,
Dar mă cuprinde-o jale...

Căci parcă-mi spune-un nu-ştiu-ce...
Ca mâine poate am să mor —
Şi dânşii n-or mai fi priviţi
De niciun trecător...

CA MÂINE

Cu steaua care s-a desprins,
Ce piere-acum în haos —
O inimă poate s-a stins
Spre veşnicul repaos.

Ca mâini şi-a noastră va cădea

În stricta veşnicie —
Cine-o căta mâhnit spre ea?
Vai, nimeni... cine ştie!

CÂND SINGUR

Când singur iar mă revăd
Şi trece curând al meu nume,
Şi-atâtea sperări...
Mi-am zis: e târziu —
O, gânduri,
În lume!

Când inspirată de evocări
Mai crezi în câteva glume
Sau al beţiei mister...
Mi-am zis: e târziu —
O, gânduri,
În lume!

Şi când aproape nimic nu eşti,
Când cauţi că orice renume,
De-acum e târziu...
O, gânduri,
În lume!

DIN VREMURI

Un moment, să gândesc...

Cum iarna îşi duce teroarea —
Mizerii, de-aproape, doinesc,
Sclipeşte-n ferestre ninsoarea.

Iernatice nopţi viscolesc...
Dar cine mai cată grandoarea
Din vremuri mereu ce-amăgesc?
Sclipeşte-n ferestre ninsoarea.

DIN LIRĂ

Dacă, de-acum, e târziu
Şi ochii mei sunt seci —
Ajunge să-nţeleg...
Plecată eşti, pe veci!

Şi dacă-atât a fost...
S-aştept în umbre reci —
Ajunge să-nţeleg...
Plecată eşti, pe veci!

SPRE PRIMĂVARĂ

Din streşini picură...
Şi-un zvon de vremuri mari —
Să mai surâd numai o clipă, —
Sculaţi, ai muncii proletari!

Din zările ce se deschid

Se duc neînţeleşi gheţari —
Sub cer cu cântec şi fiori —
Sculaţi, ai muncii proletari!

DE IARNĂ

Un hoit, un corb, un câmp şi eu,
Iarnă... şi-ncepe a ninge —
Ninsoarea-mprejur cu cerul s-atinge...
Nimeni, zăpadă, şi ninge mereu.
— O, corb!
Ce rost mai are-un suflet orb...
Ce vine singur în pustiu —
Când anii trec cum nu mai ştiu,
O, corb!
Ce rost mai are-un suflet orb...
— Chiar!

— O, corb!
Ce rost mai are-un suflet orb —
Întârzieri, mormânt închis —
E oare viaţă, sau e vis —
O, corb!
Ce rost mai are-un suflet orb...
— Chiar!

Târziu, şi ninge, noaptea se lasă,
Sunt singur acum...
Iată oraşul, nimeni pe drum —
Pace, nimic, am ajuns acasă!

GAUDEAMUS

Zădarnic flaute cântă
În aste zile păgâne —
La vânt s-au dus aspiraţii,
Nimic nu rămâne…

În vânt şi uitare tot stând,
Cu zile grele, stăpâne —
Oricine, orice au trăit,
Nimic nu rămâne…

VERSURI

Un cântec trist din liră
Aş vrea să-ţi mai arunc,
Din viaţa mea în noapte
De ne’nţeles adânc.

Părere este, oare…
Orice se năruiră?
Adulătoare şoapte
Şi chinul meu adânc —
Vreodată dacă-au fost —
Şi vise viitoare, —
Priveşte, ţi le-arunc…
— E cântul trist din liră.

SERENADĂ

Poetizează luna
Fereastra ta iubită —
Prin tainicile umbre
Te-aştept ca şi-n trecut, —
Cu plânsul meu pe coarde,
La ora tăinuită, —
Şi care, poate-odată,
Prin lume ţi-a plăcut.

Poetizează luna
Grădina de parfume, —
Prozaicile hoarde
De-acuma au tăcut...
Prin tainicile umbre,
Străin ca-ntotdeauna, —
Cu plânsul meu pe coarde,
Te-aştept ca şi-n trecut.

TĂCERE

Ce mai este... cărţi de noapte
Mai citesc, şi-mi pare că sunt viu —
Cine iar aprinde lampa Când e prea târziu?

Ţăcănă un ceas pe-o planşă...
Toate câte sunt, eu să nu le ştiu?!
Noapte...
Cine iar aprinde lampa
Când e prea târziu?

DIN VREMURI

E frig, iarnă…
Vreau să gândesc la anii mei pustii —
Nu mai aştept pe nimeni,
Nicio speranţă.
Nimeni nu mai este liber…
Vreau să gândesc la anii mei pustii —
Închide oriunde,
Închide uşa, — e frig, iarnă.

DIES IRAE

Cât de străin sunt de ţara mea
Şi niciun dor nu mi-a rămas —
Gând rău şi-ntunecat
Închide al dreptăţii glas.

Va fi târziu în ziua-aceea…
Şi bântuie în calea mea
Tăceri de vremi, sinistra foame!
Sau cântece ce plâng mereu:
— Grăbeşte nu mai aştepta!

ECOU DE ROMANŢĂ

S-a dus albastrul cer senin
Şi primăvara s-a sfârşit —
Te-am aşteptat în lung suspin,
Tu, n-ai venit!

Şi vara, şi nopţile ei,
S-a dus, şi câmpu-i veştejit —
Te-am aşteptat pe lângă tei,
Tu, n-ai venit!

Târziu, şi toamna a plecat,
Frunzişul tot e răvăşit —
Plângând, pe drumuri, te-am chemat,
Tu, n-ai venit!

Iar, mâini, cu-al iernii trist pustiu,
De mine-atunci nu vei mai şti —
Nu mai veni, e prea târziu,
Nu mai veni!

LA ŢĂRM

O, gând amar...
Singurătăţi,
Pribege seri de primăvară,
Parfumuri — ce se duc pe vânt —
Şi flaute din stânci de mare...
— A fost ca niciodată...
Şi valuri se foşnesc la ţărm,
Îngrijitoare aşteptări,
Singurătăţi,
Şi flaute
Din stânci de mare...

CURAJ

Deşi, cu iarna care-a trecut
Poate părea c-am murit —
Şivoaie se duc din grele zăpezi…
Cântări, şi cântări m-au trezit.

Gălăgioase glasuri mi-au zis
Despre-o viaţă oricât de-amară…
Şi soarele, sus, un cer a deschis
Cu bucurii de primăvară.

ECOU TÂRZIU

Sunau ţambale, târzia noapte…
De cabaret comun —
Femei răcneau beţia falsă
Prin miros de tutun.

Erau ziare, evenimente
De vremuri grave, sau de regret —
Suspecte umbre de cabaret…
Erau ziare, evenimente.

Sunau ţambale, târzia noapte…
De cabaret comun —
Femei răcneau beţia falsă
Prin miros de tutun.

TREC NOURI

Azi nu mai scriu nimic.
Un vin, şi-o ţigară —
Şi-amiezuri de zile se duc
Ca o simptomă fugară.

Ce este, important, mereu,
Pe-aici, ca şi-afară —
Amiezuri de zile se duc
Ca o simptomă fugară.

PASTEL

Sărmanii plopi de lângă moară
Cum stau de singuri, singurei —
Şi cum mai ninge peste ei...
Sărmanii plopi de lângă moară!

Cum negre gânduri cad pe mine,
Când mă gândesc că am să mor...
Aşa cad corbi pe vârful lor, —
Cum negre gânduri cad pe mine.

RENUNŢARE

În grădina moartă
Am sărit aseară peste zidul mort —
Pasul meu, încet, se oprea în loc, —
Conştient de soartă, de durere orb,
În grădina moartă
A sosit un mort…

Se uită-n grădina moartă
Luna albă, moartă —
Plumb, — corpul meu căzu
Pe banca de piatră.

Se-auzea de-afară
Viaţa proletară —
Numai umbra mea, după zidul mort,
— Pentru totdeauna, mai plângea în noapte…
În grădina moartă
A sosit un mort.

APUS

Cum sufletu-nchis
Nimic nu vrea —
Cad frunze-n amurg,
Draga mea!

Sinistră noapte
Şi-amară stea —
Curând, şi ninge,
Draga mea!

ECOU DE ROMANŢĂ

Eu nu te mai văd...
Zădarnic e soare, şi-un cer ideal —
Mereu mai aproape e-al vieţii real...
aceea, iubito, eu nu te mai văd!
Eu nu te mai văd...
Şi cupa-i deşartă, şi vinul sfârşit —
Târzii serenade cu vers tăinuit
S-au dus... şi-aproape e-al vieţii real...
Iubito, eu nu te mai văd!

ÎN SOMNO

Cuvinte grele,
Vorbe urâte,
Duceţi-vă-n noaptea
Care vă poartă.
— Orice iluzii
Unde s-au dus?

Cine să ştie
Dacă sunt singur —
Cine s-asculte
Durerea mea...

— Eu n-am auzit,
E tăcere!

Cuvinte grele,
Vorbe urâte,
Duceţi-vă-n noaptea

Care vă poartă.

AMURG

Tristeţi pe vânt, tristeţi de mort
Pe străzi tăcute se desfac —
Serbări târzii de vinul nou,
Visări pentr-un poet sărac…

Ce vremuri atât de fericite
Mă-ndeamnă, singur, să stau —
Spre toamnă, duioase suspine
Din Eminescu, Heine şi Lenau…

SEARĂ

Ce este cerul — ori ziua a trecut…
În ciripiri de-amurg stau să te-aştept —
Ce este oare de-acum…
Deplină fericire, unde să mă-ndrept!

Şi-ţi pare că se vorbeşte de tine
Aproape, mai departe — mai gândesc eu?
Ce este astăzi — ori ziua a trecut…
Ori ciripiri de-amurg s-ascult mereu.

SĂ NE IUBIM

Vai, şi va veni o vreme
Când adormi-vom amândoi,
Şi-nstrăinaţi, prin cimitire,
Va plânge toamna peste noi.

Ce poate, deci, a fi sub soare,
În haosul imensităţii —
Dacă-ţi vei pierde fecioria
În taina rază-a voluptăţii?

MEMENTO

Pe când ninsoarea rătăceşte...
În ceasul vremii au bătut
Dureri pe sufletele moarte —
Deşi... acestea sunt lucruri din trecut!

Pe când ninsoarea rătăceşte...
Din nou iubiri ce-au dispărut
Trezesc poeţii singuratici —
Deşi... acestea sunt lucruri din trecut!

Pe când ninsoarea rătăceşte...
Ca pe un ţărm necunoscut...
Din nou, gândesc că eşti frumoasă —
Deşi... acestea sunt lucruri din trecut!

VREODATĂ...

Şi voi lua din cer
Ceea ce nu mai găsesc
Prin stele,
De când rătăcesc.

Această gândire mai vreau
Din câte-am dorit —
Sau cerul e rece
La infinit...

TREC ZILE

Curg zilele spre cimitir
Trist, una câte una,
Şi destrămând al vieţii fir
Se duc pe totdeauna.

Şi-acolo, încet, molcomitor,
Se-adună în suspine —
Cu-un dor de „mâine” sora lor,
Cu-un dor de mine.

ELEGIE

Când iar nebun şi bolnav,
Prin sanatorii, sau spitale,
Voi sta privind

Al vieţii vals
Şi câte sunt, — ca un adio…
Prin sanatorii, sau spitale,
Oricum, fără voinţa mea —
Poate voi fi singur.
Apoi, tăcere…
Ca toamna, un amurg de jale…

VERSURI

Acorduri, arpegii, armonii…
Orice-au voit din mine-au făcut;
— Să stau cu anii mei pustii,
— Să plâng în orele târzii, —
În tristele ore, necunoscut —
Acorduri, arpegii, armonii…

SFÂRSIT DE TOAMNĂ

În crângul cu stoguri de frunze ruginite
Era un frig liniştit…
Un roz şi violet în fâşii
Peste palate se lasă —

Tufişele erau pustii…
O tăcere nu se ştie cum a venit, —
Sau respirări oprite…
O păsărică modula:
— Vii?!

NIHIL

Ce trist amor
Să vrai,
Să stai,
Cu cei ce mor.

Şi ce avânt
Să treci,
Pe veci,
Într-un mormânt.

Ce fără rost
Trăind,
Gândind,
De n-ai fi fost.

Şi ce cuvânt…
Mister,
În cer,
Şi pe pământ.

VERITAS

Doamne! necesitatea unui vin…
Şi-a gândului culmi de poezie —
Oare pentru ce, mai mult, acest suspin:
… Că totul, poate, e-o repede magie.

Ca în tăcerea gravă a unui dom,
Viaţa pare-a trece fără niciun sens...
Şi acele aşteptări a vieţii de om, —
...Sana mens!

DEMULT

Trecând pe strada ta,
Pe care nimeni n-o mai ştie —
Al nopţii foşnet evoca:
— Filosofie!

Încet, un paznic fluiera
Poema-atâta de târzie...
Pustiul nopţii evoca:
— Filosofie!

LEGENDĂ

Când orice se vinde,
Când orice e marfă —
Trezeşte un sunet bătrân
Din antica harfă.

Din cupe, vin de uitare,
Fie-a virtuţii eşarfă —
Trezeşte un cântec bătrân
Din antica harfă.

UN CÂNTEC

Ce trist este pe lume
Un cântec,
Un cântec ce-l tot aud:
— La muncă…
În zori de primăvară
Cine-a putut să-nceapă,
În nopţi târzii de iarnă,
Necontenit
Un cântec
Ce 1-am uitat cu anii
Haotici
Şi fără nicio normă…
Cine-a putut să-nceapă
Un cântec de viaţă
La uşa părăsită,
La anii mei târzii…
Ce trist este pe lume
Necontenit,
Un cântec ce-l tot aud:
— La muncă!

ŞI TOATE

Şi toate se-ntorc din drumul lor,
Şi mândra primăvară vine,
Cu soare blând, cu nopţi albastre
Fermecătoare şi senine.

Dar fără ea, ce suvenir
Spre gânduri triste mă îndeamnă?
Muguri au dat pe ram, — zădarnic,
În a mea inimă e toamnă!

NOAPTE DE VARĂ

Noaptea-ncet, ticnit se lasă —
Poezie, sau destin —
Luna urcă, somnoroasă, —
Vino, vin!

Este linişte, răcoare,
Codrul e de farmec plin —
Pe sub teii încă-n floare, —
Poezie, sau destin.

În suavele parfume
Poezie, sau destin —
Ori pe unde-ai fi în lume, —
Vino, vin!

Îngerii deasupra noastră
Vor cânta un imn divin —
Ah, ce clară noapte-albastră, —
Poezie, sau destin.

PASTEL

Tăcute locuri… curent
Pe podul gârlei… se dezgheaţă —
Corbi…
Ce înţeles… viaţă.

Ca altădată, nimeni…
Crengi în violetă ceaţă —
Curent pe podul gârlei…
Burgheze zări… viaţă.

ÎN FERICIRE

Sunt clipe când toate le am…
Tăcute, duioase psihoze —
Frumoase poveşti ca visuri de roze…
Momente când toate le am.

Iată, sunt clipe când toate le am…
Viaţa se duce-n şir de cuvinte —
Un cântec de mult… înainte…
Momente când toate le am…

CONTROVERSĂ

Ascultam acele poveşti,
Deşi nu era vremea lor —
Cum nu-nţelegi când priveşti
Aerul morţilor.

„Era acel tânăr prea singur!
Dar toţi îl iubeau…
— Atunci, nu era aşa singur!
Sau ceilalţi nu erau.

Şi-o tânără fată cu dânsul —
De-abia în lume-au plecat —
Încât îţi vine şi plânsul
Printre-ntrebări ne’ncetat.

Şi iată, din toate, nimicul —
Un înger, apoi, s-a născut…
— Acestea erau, deci, nimicul,
Si-ndată orice a tăcut!

Întoarce-te-n alţii, sau singur
Şi-orice poveşti înţelegi —
Acel tânăr prea singur
Ajunse printre moşnegi.”

Ascultam acele poveşti,
Deşi nu era vremea lor,
Cum nu-nţelegi când priveşti
Aerul morţilor.

BALADĂ

Clopot de alarmă la mănăstire…
„Căderea dracilor”, miazănoapte —
Al vremurilor fructe coapte
Închid trecutul ca mântuire.

Ce zvoane călugăreşti şi şoapte,

Făclii ce fug, se-ntorc în neştire.
Desigur, cu a zorilor ivire
Vom mai gândi la această noapte!

...Şi clopotul vibrează, vibrează...
„Satan este-nvins” — nicio îndurare —
De vremuri noi, e inima trează.

Sunt grele visuri? halucinare? —
— Pe cer, în fund, se ilustrează —
O conştiinţă din noaptea mare...

MIAZĂZI DE VARĂ

Duminică simplă, burgheză...
Cântec de orgă stricată
Ce veche baladă mai plânge
Pe-un splai, aşa, dintr-o dată?

Ecou secular şi târziu...
Si-al zilei zăduf, o ruină —
— Sumbră baladă germană
Pe străzi, în cetatea latină.

REQUIEM

Eram să te aştept prin parc,
Văzând că singurătăţi pe aici m-au oprit...
Dar, mereu aceleaşi uitări!

Dar, tot aceeaşi poezie la infinit!?

Filosofia vieţii mi-a zis:
Undeva este, cu mult mai departe...
Atâtea şi-atâtea... lasă!
Visezi, ca din carte!

STANŢE BURGHEZE
1946

SIC TRANSIT…

I

Acolo, unde nu-i nimeni,
Nici umbre,
Unde se duc
Mulţime de ani,
Şi zgomotul zilei,
Şi tăcerea nopţii…
Unde toate sunt ştiute…
Acolo, spun călătorii,
Că numai rafale de foc
Se denunţă
Lugubru, metalic,
Din minut în minut.
Acolo, unde nu-i nimeni,
Şi nu mai trebuie
Niciun cuvânt.

II

Şi iată, ne-a surprins seara
Peste zi nefiind nimic.
La fel

Ca de atâtea ori.
Poveşti...
De muncă,
Lene,
Banchetul din umbră,
Sau timp de fericire.
Şi, iată, ne-a surprins seara,
Peste zi nefiind nimic.

ANTRENARE

La locul întâlnirii
Am aşteptat.
De un timp
Ore trec
Dezolant.
Aceasta gândeam.
Iar despre tine
Mi-am zis
Că mă duci într-o lume
Care ţine mult,
Ca într-o cameră cu cărţi,
Din tot ce se vorbeşte
Pe atât se tot scrie.
Şi-n limba
Care o cunosc,
Sunt multe teme
Cu ştiinţa versificării.
Descrie tu,
Când, dezolant,
Ore trec.

IDEI

I

Cântec, deasupra cetăţii,
Îmbătrânire?!
Eternităţii i-am zis:
La muzica asta frumoasă,
Sunt lipsuri
În sângele meu.
Îngeri, deasupra cetăţii,
Emotive,
Despre ceva mai nou?!
Telegraf,
Telefon din sfere…
Sunt lipsuri în sângele meu.

II

Visări de mult mocnite
De nu cumva
Mi-am pierdut Umbra
Între normal,
Şi ispite.

Un vin,
Oricât de-alinător,
Excludă-acest fatal:
Contract
Cu răul Negustor.

III

Când ore libere

Sună
Din vechi acordeon
De-a zilelor bravade...
Relativ,
Pardon.

Când ore libere
Sună
Uitări şi abandon,
De-a lumii baricade...
Relativ,
Pardon.

ARMINDEN

Profil de burg gigant
Şi atmosferă, rară,
Amar parfum de liliac
Şi bonduri de chitară.

Plăceri
De-o zi de sărbătoare,
Voioase, vechi moravuri...
Spre câmp se duce
Şi dumbrave
Eroua lume muncitoare.

Şi după altă zi,
Post festum —
Îndemânări de cruci
Pe străzi
Şi în tramvaie,
Spre necesarul randament
Din monotona Muncă.

STUDIU

Lângă strune de vioară
Cântul trist
L-am ascultat
Ca să uit de-odinioară,
Sau de târgul meu uitat.

Dar vioarele-n şoptire
Prezentară
Afectat
Străzi cu umbre de iubire…
Şi nici târgul s-a schimbat.

TOAMNĂ ÎN TÂRG

Iată, fructele au fost culese,
Suflet, deprins a fi trist…
Spre grădini vineţite
Fug păsările de iarnă.
Tarea iubire
Numai poetică a devenit.
Nu-i un motiv chiar să plângi.
Ţi-aminteşti?!
În ţară veneau visări
Din Orient.
Trecea vânzătorul
Cu panerul de cărţi.

Ţi-aminteşti?!
Ecouri scurte,
Şi târgul brumat.
Monoton,
Împuşcături de vânătoare.

SINE DIE

Nu trebuie
Să-ţi spui gândurile
Dacă regreţi
Trecute scrisele rânduri

Şadă mintea-n Neant
Din câte veacuri zvonesc,
Nimic a nu mai reţine
Din multe ce se vorbesc.

Nu este, şi nici n-a fost;
Trec zile şirag.
Orizont suspect,
Şi metafizic prag.

STANŢĂ LA VIN

Amici, e ora
Când vinul
Ne-a făcut suspecţi.
Cadenţe

De târziu orologiu.
Dacă a fost vreodată
Mai bine ca acum,
Sau a dormi
Peste ziua de mâine…
Altă realitate.
Cum, de la un etaj
Se vede
Autouri
Şi-o lume micşorată.
Cum recompare
Junia
În cârciume igrasioase.
Amici
Cadenţe
De târziu orologiu…
O haină, pe gust,
Să părăsim
Necunoscutul
Leviathan.

ESTETIC URBAN

Oraşul seara…
Şantiere în repaos.
Şi firme scrise
Din becuri înstelate.
Oraşul seara…
Pe o piaţă
Cu sclipiri de fier
Claxon, armonic, a sunat.
Foburgul
Cu bachice dorinţi,

Şi cugetări
De opere văzute
Oraşul, seara…
Din statica uitării, —
Destul frumos,
Destul departe.

MERIDIAN

Sezonul verii s-a finit
De serenadele albastre…
De reverii ascunse-n astre…
— Poema care s-a sfârşit.

Sezonul iernii s-a ivit
De cum ninsoarea-n geamuri bate…
De depărtările-ngheţate…
— Poema care a venit.

NIHIL NOVI

I

Aceste cuvinte
Ţi le trimit
De lângă lampa arzândă.
Acuşi mă culc,
Dar făr-a dormi
Voi asculta
Derizorii ecouri.

— De-ar veni aurora…
Mă gândesc.
Pentru nişte bani.
Voi bea pentru unii
Ne’nţeles pentru alţii…
Oricâtă destinsă noapte,
— De-ar veni aurora…

II

Şi zilele de vară
Şi orizont senin…
Peste încă zece ani,
Câte, încă, se vor ştie —
Gând, mereu, nereuşit,
Stau speranţe,
Şi cu ele
Nicio tresărire.
Se avântă rândunele
În nemărginire.

VIZITĂ

Veacul m-a făcut
Atât de cult
Încât mă uit
Peste oameni.
Am învăţat atâtea
În timpul din urmă,
Că suntem
La un punct însemnat.
S-ar putea face

Multe reforme.
Mă gândeam singur.
Eram fără nimeni.
Şi tocmai azi
Au venit musafirii.
— Tu ce dai, eu ce dau…
A, de când nu ne-am văzut.

DUPĂ-AMIAZĂ CALDĂ

Căci Dumnezeu
Mi-a dat să scriu
Aceste rânduri.
Credeam,
Numai să privesc.
Le public,
Şi poate,
Din umbra unei terase,
Într-o după-amiază
Tăcută, cu soare,
Va trece o pasăre,
Departe,
Ca printr-un parc…
Gândeşte-te atunci
La fastuosul basm.

EXCELSIOR

Astăzi superb,

Mâine sumbru.
Este
Că scriu frumos.
Şi, poate,
Rezervă
De visări,
Dar suflet mai viteaz…
Tăceri
De viitor.
Dar suflet mai viteaz…
Peste cancanuri,
Sau şicane…
O, la ţară,
Cu amintiri burgheze,
Într-un conac…
O simfonie
De pe stradă
M-a deviat muzical…

DE ULTIMA ORĂ

Război.
Mişcarea popoarelor.
Comerţul a-ncetat.
Mălai,
Pâine,
După alfabet.
Progrese în ştiinţă,
Semnale,
Descoperiri,
Cămin,
Colibă,
Adăpost…

Nopţi roşii,
Cutremur…
Renaşterea lumii.

PERPETUUM MOBILE

Nu câştig
Niciun gând
Pentru a-l scrie.
Compozitor de vorbe…
În culori,
Reverii,
Armonii,
Pentru a trece
Tăcerea grea.
Compozitor de vorbe…
Lumea se schimbă.
Egalitate,
Idei tumultuoase,
Organizarea
Viitorului întrevăzut.
Sunt grade,
Sunt
Posturi de răspundere…

HIBERNAL NOPTAT

I

Când trec
În nopţi tăcute
Şi gândul
Te reprezintă
În dureri mute…
O, vis, o, suflet ideal,
Iubirea,
Care-ar vrea să-nceapă
Ca de plăceri să tremuri…
O, vis, o, suflet ideal,
De n-ar afla
Amantele din vremuri.

II

Ce umbră stă la geamul tău
Ca de iubiri învinse?!
Un fost poet, şi-al nopţii hău,
Pe uliţi ninse.

Un plâns iernatic, înnoptat,
Cu viscol de urgie —
În ceasul greu, întârziat,
Aleargă, cine ştie…

MODERNĂ

I

Cântau
La „Radio”
Populare,
Aperitive,

De-o ţuică
Şi măsline.
Legende clasice,
Într-un castel,
Departe,
Secolul XVIII.
Ceaiuri,
Pişcoturi
Şi-acadele.

II

Acolo, pace
Acolo,
Si-acolo.
Oraşul fermecat.
Aeroplan.
Un tren,
Un vapor.
Un monstru
Va fi ucis
De un erou.
Răsună
Un megafon…
Mistere
Pe ecran.

GLOSSĂ

Priveşte savant
Cu inima beată
De iubire
Natura-i statică.

Amorul renaşte,
Cu focul de vară,
Cu diamante
De iarnă.
Metempsihoză,
Metamorfoză,
Şi câte încă.
La revedere,
Sau la adio.
Priveşte savant.
Dacă nu-i
Cu cine vorbi,
Se scrie.

DE ARTĂ

Cafeneaua
Cu visători damnaţi.
Trecut-au ani,
Simbolism,
Curentul decadent.
Broşuri,
Bijuterii rare.
Paradoxe
Bizarul,
Seri,
Nopţi,
Efuzii de parfume Şi nuanţe.
Oraşul dominant.

BOEMĂ

Se aşeza să ningă —
Ningea.
Doream,
Sunt ani de-atunci,
Să te-ntâlnesc
La sfârşit de stradă
Ce dă în câmp.
Îmi părea
Că tu eşti mai frumoasă
Iarna.
Doar corbii spuneau
Că stai acasă
Cu vreun prieten.
Reintram în târg.
Zăpada licărea
Electric
Pe fereastra ta.
Se ducea o noapte.
Citeam
Ca în nopţi de iarnă.

POEZII
1957

DOINĂ

Dintre câte-am încercat
Niciun dor realizat...
Poate, mâine
Şi mai mâine,
Va fi dulce acea pâine.

Şi cum stau de supărat,
Chiar de toate m-am lăsat...
Numai tu m-ai sprijinit
Şi, în lume,
Mi-ai vorbit...

ŞI DACĂ

Şi dacă vremea iar întoarce
Nedumeriri în jurul meu,
Un iad, dezgust îmi este viaţa,
Nu este cum a fi mai rău.

Când liniştea mă împresoară
Şi cred că pacea mă susţine,
Un rai, plăcere este viaţa —
Nu are cum a fi mai bine.

EPODĂ

Iubire, trecut pasional,
Candori,
Aurore cu aur,
Şi rubin la orizont,
Cu fantazii de muncă,
Zori de ziuă,
Dimineţi de vară
Şi aspru ger,
Iarnă...

Romantice scrisori,
Mărturisiri,
Iubire, trecut pasional...

ARHAISM

O stea fugi
Din firmament...
Şi stropi de foc,
Incoerent,
Cu dânsa
S-au sfârşit.

De ce-am văzut-o
Singur eu,
Şi să mă-ntreb
A cărui este?
— Ce-a fost
A fost!
Nici trebuia
O lume
Ce întârzia…

SEARĂ

Linişte…
Nu se mişcă nimic.
Foi galbene, uscate,
Roşii,
Că vor pica…
Pe după case
Stă soarele
Spre apus.
Linişte…
Nu se mişcă nimic.
Culori vii
Şi lungi,
Înspre apus.
Pe nesimţite,
Încet,
Au dispărut aureole…
Noapte.

DE-AŞ FI ARTIST

De-aş fi artist
Eu ţi-aş descri
A tale mândre gesturi, —
Din al meu dor
Ar mai pieri
Când te-aş ceti
În versuri…

Ca pictor,
Eu te-aş picta, —
Mi-ai fi icoană-n viaţă;
Din al meu dor
Aş mai uita
Când te-aş privi
În faţă…

Ca muzicant,
Eu te-aş şopti
Cu flaut,
Sau cu struna, —
Din al meu dor
S-ar povesti
De tine-ntotdeauna.

DOINĂ

Frunze se târăsc,
Întristări pe vânt
Prin copacii goi.

Îmi imaginez…
Că umblam prin parc,
Astă-vară, noi.

Chiuie pe vânt,
În geam somnoros,
Idealuri noi…

EGIPET

I

Egipet — şuviţă de viaţă-n ţara deşertului neadormit
Canalul de Suez — bijuterie pe nedrept înverigată.
O, piramide, de ce lăcustele morţii vă tulbură somnul de milenii?

Egipetul plânge cu mărgăritarele durerii…
O, nu mai plânge, eroice Egipet!
Îndemnul vremii: — înainte!
Vrăjitorilor evului mediu le spun:
— Lăsaţi să clipească ochiul senin deasupra Egipetului,
Niciodată nu mor martirii dreptăţii.

II

Egipet… revărsare a Nilului de aur…
Tebă a incestelor,
Memnon al aurorii,
Şi Sfinxul devorant,
Caravane pe lângă piramide
De pelerini şi beduini.

Ecouri vechi de acolo,
Din ţara hieroglifelor…
Piramide, diadema libertăţii
Râdă pe vârfurile voastre —
Zâmbet revărsat peste pustiuri…

Labirint… obeliscuri,
Temple în nemărginire,
Mumii în taina veacurilor,
Descifrări în cartuşe
Cu nume de învingători,

Şerpi cu puteri de magie,
Secrete ale vremurilor,
Civilizaţie înspre viitor,
Eroii libertăţii
Vă apără…
Egipet, revărsare a Nilului de aur…

COGITO

Mi-am realizat
Toate profeţiile
Politice.
Sunt fericit…
Frumos
Este cerul
Senin, sau mânios.
Un aforism celebru
Te face să trăieşti…
Nu-i mâini,
Nici azi,
Nici ieri, —

Timpul...

DIN PERIODICE

TU AI MURIT…

Memoriei lui Ştefan Petică

Tu ai murit în una din zilele aceste,
Tu, blond copil de vise, sfios şi veşnic trist,
Dar Ea mai geme încă, te cheamă, blânde Crist,
Fecioara-n alb, departe, nu crede neagra veste…

Vioarele din doliu, cu strunele plesnite,
Te cheamă tremurânde cu nota cea din urmă
Şi-n van se uită-n zare si-ntreabă de-a ta urmă
Fecioara-n alb, pe braţe cu roze veştejite.

Se duse visătorul cu fruntea întristată,
Şi trandafiri de-acuma nu vor mai înflori,
Cu visurile moarte în pace va dormi…
Fecioara-n alb muri-va pe marmura stelată…

NERVI DE TOAMNĂ

Toamnă… iar sunt copil,
Prezenţa mea am pierdut-o…
Şi iar defilează, umil,

Mizeria uitată de cei ce au cunoscut-o.
Inima, greu, se izbeşte-n bizare cadenţe…
Oftică, toamnă şi zdrenţe…

Despre asta nu, despre aceea nu,
Frunze la vânt…
Hohu,
Şi eu am fost pe pământ,
Dar unde-ai fost tu?…

Sunt iar în oraşul enorm.
De cei ce se sting, nimeni nu regretă…
Dorm…
Toamnă… şi amurguri de jale
Pătează cu o spaimă violetă
Oglinzile publice, murale.

Adio, visul s-ascunde…
Înainte? Înapoi? Oriunde…

ROMANŢĂ

Când luna e o rază de argint,
Hai, să te-aştept în zăvoiul de argint.
De n-o să vii, nu e nimic.
E-un secol mic,
Toţi mint,
Când totul e pentru argint.

Rămâne luna roză de argint,
Azi nu-i vremea de alint —
De vei veni Când n-o să vin,
Pe banca veche vei găsi:

Un crin
Şi o monedă de argint.

SÂNGE, PLUMB, TOAMNĂ

Încet prin ploaia tristă
Un piept curbat de tuse
Cu sânge în batistă
Pe după colţ se duce,

Încet prin ploaia tristă.

Tot plumbul ud al ceţii
Pe urmă-i se abate,
Prin gangurile pieţii
Şi-n frunzele uscate,

Tot plumbul ud al ceţii.

E sânge, plumb şi toamnă.
Cu negru braţ de pace
O cracă tot mă-ndeamnă
Lugubră şi tenace.

E sânge, plumb şi toamnă.

EBREIA

Ebreie,

Plângând te-ai dus de-aicea peste mări
Şi te-a cuprins, pe veci, în depărtări,
America…

Ebreie,
De dorul ţării noastre, de alean,
Tu mori plângând, privind peste ocean,
Eu gem în vechiul continent.

ZGOMOTE

Ce frică fără cauză
A poposit…
Sunt bucuriile
Din subconştient
Ce se coboară-n geam
Ca întuneric fără veste,
Sunt ale oraşului intimidări,
Enigme de hazard
Şi anii ce-au fugit,
Fără-nţeles
Şi şoaptele uitării, —
Sau fie
Şi orice s-ar întâmpla…

ÎN IARNĂ

Albastre,
Roşii,

Mov,
Albe,
Dormiţi, de-acum,
Abandonate flori —
Zăpada albă
Curge peste voi,
Mai friguros
În parcela
Din dosul casei.

POSTUME
I

OBSESII

Cu gândul meu
La tine,
Am întâlnit
Aspecte similare.
Părea că eşti
Chiar tu…
Doar sufletul tău
Mai rămânea
Să difere.
Şi astfel,
Din mersul meu,
Psihologii, diverse,
Mă-ndreptau,
În marşul greu
Al străzii.

REFLECŢII

Azi am gândit
Artă,
Preocupat

A compune
Un interesant roman.
Dar ceasul era greu...
Pe urmă
Toate sunt tăceri.
Gândeam
Artă
Un roman...
— Oamenii vorbesc
De-acel erou.

DEŞI NIMIC

Cât sufeream
Iubind
Chipul tău.
Şi, poate, te gândeai
La mine.
Deşi nimic...
Cum larme
De piano
Ca ploaia,
Sau violina ţipând
Ca pentru momiţe...
Deşi nimic...
— Apoi, fanfara pentru trai,
Şi convorbiri savante...

STANŢĂ VECHE

Voiesc să cred
C-am trăit în lux...
Ce sentiment
Trist, de-acum...
Vorbe,
Sau versuri dramatice.
O voinţă mai bună, —
Iubite vremuri
Sau vor veni...
Ce sentiment...
Ură...
Iubire
Ici, colo,
Uitare...

NOAPTE DE ORAŞ

I

Pe caldarâmul ud,
Trap-trap de potcoave,
Autobuze bubuind
Şi faruri lunecând
Pe ferestre luminând
Odăi întunecate.
Cu tic-tac de târziu,
Cu tăceri ce plâng,
Cu noaptea ploioasă
De-afară...

II

Plouă…
Nu ştiu nimic…
De zile, de ani,
Fără a găsi
Cum ar fi altă viaţă…
Acelaşi tic-tac de târziu,
Cu tăceri ce plâng,
Din niciun timp…
Ca noaptea ploioasă
De-afară…

STANŢĂ REALĂ

Sarcasticul râs
Pustiu,
Al grijei zilei de mâine,
În scurtul popas
De-mpăcare,
În tristă tăcere
Privind…
Ne-aducem aminte.

Misterios poetic…
Grămezi de copaci,
Şi dealuri solitare, —
Pământul…
Îşi duce lătrări în pustiu
Şi păduri cu bestii
Şi somnul sălbatic…
Ne-aducem aminte.

DOINĂ II

Poezia tace
În zile de sfadă?...
Puţinul din toate,
Unde s-a dus?
Când treaptă de om,
Când animal...
Către lumină,
Către-ntunerec...
Cum timpul trece
Nu e de-ajuns...
...Şi, poate,
Tot gândul
E spus...

STANŢĂ MEDIE

Nu ştiu dacă
Sunt înţelese
Aceste stanţe...
Dar mie-mi fac plăcere.
Ele vorbesc
De un suflet delicat,
În goana de barbar...
Şi când toate,
Şi toate
Vor amuţi,

Poate
Numai atunci
Vor fi trăite,
Decât niciodată.
Dar sunt înţelese
Aceste stanţe...
Ele trăiesc
Un suflet delicat,
În goana de barbar.

STANŢĂ LA BACOVIA

Şi glasuri
În văi răsunau...
Bacovia
Ţară de încântări
Şi viată liniştită.
Nu se discută
De-al meu
Şi de-al tău,
Ţara
Cu cântul viguros:
Înainte,
Şi-apoi, oriunde...
Şi bestiile ascultau
De om.
Bacovia
Ţara
Când tace
Orice cuget...

STIL SIMPLU

Ca suflet
Decăzut,
Un cer de toamnă,
Greu, întârzie
Speranţele
De ieri.
Şi frunze,
Ani
Zburând
Prin lume,
În zadar…
[Nu aşteptăm]
Cu iarna
Care vine —
Decât
Să ningă.

AŞA

Aşa
O tristeţe
A intrat
În târg.
De dimineaţă
Plouând.
Şi ciori
Cârâind.
De-abia
Se poate citi
Un jurnal.

Parcă, —
De-a sta acasă...
...Şi, cum era
În zilele noastre...

ÎN SAT

Ninge-n satul
Depărtat.
Ici, şi colo,
Fumegând, —
În zăpadă
Dorm bordeie,
Parcă nimeni
Nefiind.
Doar
Se spune,
Că vreo fiară
Din pădure
Scoală câinii
Hămăind...

STIL SIMPLU

Duruieli
De nouri.
Ploaie
Şi vânt, —
Fulgere de foc,

Zile de noroaie,
Trăsnete
Pocnind, —
Clipe de-ntristare,
Poate c-au fugit…
Zile de noroaie,
Cât vor mai fi
Stând…

DIN EXPLORĂRI

…Că, şi ei
Aleargă
Toată ziua,
Dând un lucru
Pentru altul.
Se produce
Se hotărăşte
Un interes
Pentru
Oarecare timp.
Se mănâncă, —
O serenadă,
Şi, nicio importanţă.

DIN TREN

Fugea vagonul
Înainte.

Câmpul muncii,
Câmpul lumii
Se smunceau
Parcă-napoi.
Ziua caldă
Şi solară
Arăta frumoase flori.
Noaptea
Câte-o stea brigandă
Căuta
Şi dispărea.
Când vagonul
Printre ziduri
Poposind,
Câmpul muncii
Şi al lumii,
După ziduri, —
Ca şi când
Nemaifiind.

VANITAS

Nu-ţi mai pot cânta
Romanţe,
Toate tac
În jurul meu,
Fals se duce
Cursul vieţii,
Negăsind
Un cântec nou…
Agent secret
Mi-a fost iubirea,
Dar nu ştiu când

S-a demascat…
Nu-ţi mai pot cânta
Romanţe,
Şi, desigur,
Le-am uitat.

STIL SIMPLU

În sunete lirice
Şi bucuroase
Şi cu proiecte
Interesate…
— Niciun minut
Pierdut degeaba, —
Poate că ziua
Trecu.
Se face seară
Cina,
Culcarea…
De-a nu mai şti nimic…
— Dar, şi un vis deosebit.

PASTEL

Prea ursuz
Şi plumburiu
Cerul s-a lăsat
Peste mahala.
Porci ţipători,

Cucoşi strigoi,
A foame,
Provocând.
— S-ar pofti,
Creionul,
Plumbul,
Să redeie
O scrisoare
Viorie,
De prin mahala.

STANŢĂ

Adeseori
Culcat,
Notez
Al lumii zvon,
De ţară nouă.
— Capital moderat —
Onoare intelectualilor,
Şi celor ce muncesc.
Iar ce va fi în viitor,
— Deocamdată e sublim...

ASEDIU

Asediu
Prin înfometare,
Pârjol,

Valuri de sânge,
În astfel de împrejurări,
De-a te menţine
Măcar poet…
Şi, după marşuri triumfale,
În ritm de canţonetă,
Toate fredonă
Ca o poveste…

INFORMATIV

Un manifest,
Iarmaroc
De principii,
S-a oploşit,
În cetate, —
— Noi nu mâncăm
Brânză,
Ci fructe.
Noi nu complicăm
Manifestul,
Comunicăm
Cu partizani.

NEGURĂ-N ORAŞ

Sub cerul noros
De noiembrie
Impresiuni

De tot ce e
Mai trist
Şi pluvios.
Reamintiri
Pentru mai târziul
Senin.
Sub cerul noros
De noiembrie,
La geamul mohorât,
Ca frunze fluşturate,
Plânge suflet
Înnoptat,
Visând o inspiraţie —
Să scapere scântei.

DIN EXPLORĂRI...

Ştiu şi ei
Să trăiască
Un ce
Familiar,
Social,
Urmat cu sfinţenie.
Acelaşi limbaj,
Obiecte scumpe
Aşezate la locul lor...
Individualism,
Altruism,
Comunism.
— Patina vremii
I-a apropiat mult
De „Homo sum”.

STANŢĂ DE LUME

Minute de mocniri
Şi-ngăimări…
Reprezentări lumeşti,
A omului mizantrop
Şi singular…
Sarcastic chef
Din depărtări…

PRO ARTE

În stanţe
Efemere
Se duc
Orice plăceri…
De mai revii…
Din haos,
S-aude, —
A fost,
A fost…
Plantează,
Deci, un semn,
Mai nou,
Mai pozitiv.

PRO ARTE II

Eu scriu
Şi, poate,
Trădez
O criză morală,
Fără s-o ştiu, —
Ar obiecta
Cititorul.
Mănânc
Ca să trăiesc.
Scriu
Să mă deştept.
— Contagiul
De tristul meu moral,
Stimate cititor,
Uită-l, —
După alte cărţi.

STANŢĂ DE LUME

Ce de-ntristări
Spunea
Mâhnirea mea...
Fantast
De vechi ruini,
Sau izolări, —
În parcul
Din oraş...
Şi niciodată
[Fericit].
Artist sărman,

Sau beţivan,
Condus la braţ
De poliţişti,
La un birou
Informativ…
Eram în parcul
Din oraş,
Medieval
Şi comercial.

SPLEEN

Variaţii…
Arhitecturi,
Călătorii,
Tăceri.
Muzica calmează
Un suflet trist,
Devenit pretenţios.
Varietăţi…
Renumit,
Dintr-o operă de artă…
Teorii noi şi vechi…
Tăceri, —
Se râde şi din pântece.

COMPT

În iatac…

Un gând
Prin întuneric, —
Genial…
A dormita…
— Numai de aceea
N-am fost…
La ce bun…
Somnul dinspre ziuă
E şi mai plăcut.
Mai este
Pân-atunci!

DE IARNĂ

Chiciură,
Polei,
Cad oameni
Pe stradă,
Pe coaja de gheaţă.
Nu-i chip de umblat
Fără cângi.
E râs dureros
De căderi
Şi loviri.
Valsează-ncepători?
Sau toţi
S-au îmbătat…

JURNAL

Naiul fluiera
Păgân
Şi fabulos,
Ca goană
De centauri.
Nu pentru
Cei sensibili…
Să revenim în felul
Cum se destinde
Prin muzică,
Solemn
Şi rar, —
Un cântec pentru toţi!

STUDIU

Când căutam
Cuvinte
În dragi dicţionare…
— Amor
— Iubire
— Adorata…
Ningea,
Sau florile se isprăveau…
Zburară anii…
Era şi vorba,
— Simpatie…

PACE

Şi plictisit
De-a vieţii întrebări…
Răspunsul, —
Meschin
Şi fugitiv…
În loc
De atâtea lacrimi,
Să ploaie, liniştit!

MITOLOGIE

Voi v-aşteptaţi
La orizont,
La ţări
Şi mări.
Promisiuni…
Jucând nevinovat
În paradis,
Figurativi?
Sau cine-aţi fi?

DESTIN

Un viers
De demult,
Doineşte,
Pe cât şi tu

Amăgeşti, —
Să stau,
Să mă gândesc
Din vremuri
Tinereşti.
Şi dacă azi
Şi pe atunci,
Ar fi şi plâns, —
Tot câmpul
E o floare,
Tot cerul
E-un surâs.

INCIDENT LA BAL

Ţii minte?
Orchestra frigea
În bizare prevestiri,
Balul…
Cum am plecat de-acolo,
Nu ştiu, —
Sau tu că-ai fi rămas
În vacarmul monstru.
Noaptea,
Acea noapte…
Ca din veacuri
Sinistre…

GÂNDURI

Frumos
Vesel,
Bun,
Urât
Trist
Rău,
Cauze din etern
Şi social…
Suna, pe undeva,
Chitara…
Cădeau şi poame coapte,
Într-o grădină paradis…
Frumos
Urât
Vesel
Trist
Bun
Rău, —
Cauze din etern
Şi social…

CHIMIE

Îţi place?
Ca din produse fermentate,
Omagiul
Unui amic inventor,
Să fi ajuns
Un alter ego,
Gustându-le în izolări.

Ce transformare…
Numai din acest
Omagiu
A unui amic inventor.

LEGENDĂ

— Ce bine-a scris
Şi cu talent
Un inspirat
Din secolul trecut…
Are ceva din actual,
Întâmplări,
Locuri,
Aproape ca astăzi.
Ce inspirat…
Sau opera a suportat
Adaus,
În cursul anilor…
Ce bine e scris,
— Nici de vorbit.

PASTEL

E frig la câmp…
Sunt încă
Resturi de zăpadă.
Mărunte flori
Prin şanţuri.

Departe,
Soare tânăr
Fuge...
Zefir,
Azur,
E frig la câmp...

1948

LIBELĂ

Unic
Şi trist
Stau în natură,
Plecate sunt
Orice fiinţe.
— Vei fi sănătos,
Nemuritor...
Încearcă vinul
Din podgorii,
Ca să revie lumea...

AMURGURI

Amurguri
Vopseli
Triste culori,
Dureri pe negândite...
Amurguri...

Spoieli
Boieli
De-atâtea ori,
Induceţi gând
Contemporan,
În uneori…
Amurguri…
Vopseli
Triste culori,
Spoieli
Boieli,
Speranţe părăsite…

MOMENT

Cum gândul stă…
A vieţii proză numai
Privind…
Pustiu parcurs
Mai mult cu gemete
De fizice dureri…
Cum au plecat
Speranţe,
Cum au plecat
Dorinţi…
Ce mare om erai,
Şi câte s-au demers…

ÎN ZARE

— Acolo este un oraş
Proces de războaie,
De cum s-au sculat
Pân’ ce se culcă.
Pentru pâine
Surplusuri,
Foarte complicat.
Şi cine ştie cum
Şi când se va sfârşi.
Acolo este un oraş
Cu sunet profund.

VERSET TÂRZIU

Coboară pe noapte
Tăceri de mormânt,
Şi jalnice şoapte
Zboară pe vânt.
Pustiu şi de veacuri
Nu eşti şi nu sunt.
Şi doarme cetatea…
Nici alţii nu sunt.

REVELION

Colindă plăceri
Ninge

În noaptea de Crăciun.
Damigeana cu vin
Harapnice trosnind
De alte vremi…
Să ne vedem în oglindă,
Şi noaptea cântătoare
Să ne-adoarmă
Pentru uitare.

ÎN MARGINI

Şi cum mergeam
Pe malul unei ape,
Peşti se duceau la vale,
Câini răscoleau gunoaie,
Ciori se lăsau la o ruină,
Într-o tăcere de toamnă.

Astfel, era apă,
Pământ şi aer,
Şi numai un foc părăsit
Într-un rest de luncă
În vânătul seral…

RESTITUIRI

I

Citind ce-am publicat

Cu ani în urmă:
Admiratori
Bârfeli
Melodii duse,
Trandafiri ai copilăriei.
Socialism,
Intimidări,
Enigme de hazard,
Socialism.
Citesc ce-am publicat
Cu ani în urmă:
Melodii duse,
Trandafiri ai copilăriei.

II

Fulgii
Prin copacii goi,
Tristele suspine,
De omăt să troieneze
Doinele în sine.
Singur stau,
Şi fulgii,
Prin copacii goi,
Ca să mă distreze,
Cu florile dalbe
Mi-au gătit mormântul.

REVELION

Să-mi cânt
Cine sunt...
Beat,

La sfârşit de leat.

Ani, ani s-au dus —
Sună cântul meu,
Ani, ani stau,
Meditez să beu.

În cazul că bând
De fără vreun rost,
Nu-i cerc viţios
Şi nici vinul prost,

Îndevoia mea
Să mă duc aşa,
Să mă aflu beat
La sfârşit de leat.

FEUDE

Roz
Galben
Alb
Verde
Cenuşiu
Covoare
Peisagii din zări:
Împăratul alb,
Împăratul negru,
Bogăţii grase
Într-un ascuns departe,
Utopii
Miragii
După urbane ziduri:

Făuriri mintale.

VERSET IDEAL

Un gând mă biruia
La nesfârşit, —
O trâmbă muzicală
L-a destituit.

Şi trâmba muzicală
Plecă în infinit, —
Găseşte mai aproape
Un gând obişnuit.

VERSET PROZAIC

E fals de la o vreme
Oricâte s-ar vorbi,
Grozave iscusinţi
Mereu a cântări...

Afară-i umed
Moină,
Ca şi demult, mizerii...

SERENADĂ

Serenadă plângătoare…
Zi de muncă a-ncetat,
Pentru-o seară visătoare
Serenada s-a cântat.

Noaptea-ncet
Pe toţi adună
La cămine, la culcat,
Pentru-o seară visătoare
Serenada s-a cântat.

Noapte bună!

VERSET FANTAST

Un vals
A plâns în depărtare…
A răsunat vreodată
În ore de-ntristare.

Un infinit demonic
Şi ironii amare,
Dureri ce-au răsunat
În umbre solitare…

VERSET SLAV

Un tango mai trist
A cântat undeva…
Să beau,
Acest câştig social
Decât, mereu,
Aceeaşi rotaţie
În Univers.
Dacă tăcerea
La un minut
Coboară, iarăşi, —
Nefericirea…

CA UN VIN

Voi bea, ce să fac?
Până la analiză, mă distrez.
De ce să ne temem
Despre un „aiurez”?

A, dac-ai fi de esenţă,
Răscopt ca în repetitul ferment,
Poate am munci să aflăm
Al vieţii lament.

UNUI CLOVN

Talentul râde sardonic
Cu aspiraţii nobile.
Se duc, se duc nori albi

Pe bolta de safir.

Când în stradă ţi-a tras unul
Două palme adevărate
Lumea râdea ca la arenă
Zicând că sunt iar simulate.

POSTUME
II

SINGURĂTATE, NU TE-AM VOIT

Cumplit
E golul singurătăţii!
Sunt ucisul ei…
Singurătatea?
Povara tăcerilor
Sfâşiate
De suspine…

Singurătatea…
Ochiul tău
Priveşte îngheţat
În ochiul gândului
Neîmpărtăşit…

Singurătate,
Nu te-am voit!
Viaţa — haină —
M-a dăruit ţie.

Tu m-ai cerut
Vieţii
— Prizonierul tău —
Singurătate…

Oamenii...
Cum i-am iubit...
Dar ei
Nu m-au voit.

Din singurătatea
Vieţii
În singurătatea
Morţii, şi nimeni
Nu înţelege
Acest adânc...

Poeţi, evitaţi
Singurătatea,
Între oameni
E viaţa...

FESTIVĂ*

Seară plăcută...
Lumini de candelabre...
Şi fotografii mă filmau.

O, sala cu flori
Şi versurile mele
Bătrâne!...

Am văzut bogăţiile de aur
Şi mătase ale trecutului
Acum ale lui AZI!...

* Scrisă la 15 decembrie 1956, după sărbătorirea celor 75 de ani la Casa Scriitorilor (nota revistei *„Viaţa românească”).*

Da, fusei în castelul
Nababilor
Cu cristale, oglinzi şi marmoră…

Iată! Am venit ca Hamlet
În hainele mele
Cernite.

Bătrân de 75 de ani,
Cu flori şi decoraţie,
Am devenit un tânăr
De 57 de ani…

Aici, la piept,
E steaua din Bacău…

Am fost o poezie noaptea
Aceasta.

Cum ard luminile
Prin centru
Mă predispun la poezie…

Frumos e oraşul…
E plin de Scântei Galbene.
Să nu mai plângi
Că era trist odată!

E noaptea la cruce…
Vino să te sărut.
Nunta cu garoafe albe
S-a sfârşit.

Salcâmii or povesti!
O, mamă,

Blândă mamă,
Priveşte-ţi fiul!

TOAMNA MURIND

Toamna în grădină îşi acordă vioara.
Plâng strunele jalnic, lung şi prelung
Şi-n goala odaie acorduri ajung...
Şi plâng în odaie, şi eu din vioară...
Plâng strunele toate lung şi prelung.

Fereastra e deschisă... vioarele plâng...
O, ninge... şi toate se sting...
Palidă, toamna nervoasă, cântând a murit...
Îmi cade vioara şi cad ostenit,
Iar toamna, poetă, cântând a murit.

VERSET DIVAGAT

Eu sunt cu mine
În toate e pace.
Poezia e-n afară de omenire,
Departe
Şi veşnicie.

Frumoase rame la tablouri
Nu pentru mine...
Ce haine scumpe
Şi anume fiinţe...

Nu eu să dirig lumea.

Poezia e-n afară de omenire
Departe
Şi veşnicie.
Şi vremi, vremi au trecut.
Ori nu eu s-aştept fericirea.

ŞI CE?

Cu vise de mereu nuvele,
În zvon de noapte orăşenesc...
Şi ce dacă corpuri cereşti se-nvârtesc
Şi dacă lucinde stele!...

Şi ce dacă veacuri grele pândesc
Clipe din viaţă mai uşurele!...
Şi dacă corpuri cereşti se-nvârtesc,
Ori stau departe lucinde stele.

PROZĂ

BUCĂŢI DE NOAPTE

În odăile cu uşile deschise, târziu... nu sunt tablouri, nici albumuri cu fotografii vechi, nici cărţi veştejite, însă aceste toate stau în tăcere, le ascult din mica odaie, la un foc de lampă: oh! de n-aş striga un cuvânt în noaptea asta... şi cad...

Am uitat cine stă aici, şi unde au plecat, e târziu; pe străzi e şoapta bunului plac şi a suferinţelor extreme, sau nimic... şi podeaua e veche, şi cioturile dau senzaţii de cranii; mintea cadenţează fără şir cugetări pustii... până ce o moleculă s-a zdrobit în creier, până ce totul spune: vedeţi ce aţi făcut...

O, mai târziu, după atâtea, aceleaşi lucruri vor fi mai plăcute... şi aceste lacrimi din noaptea aceasta nu se vor mai înţelege... oh, de n-aş răcni un cuvânt, într-o spaimă crescândă şi să cad...

Acum de ce să mai aprind lampa... uşa e deschisă, fereastra... în mijlocul odăii dorm în picioare, mă clatin în întunericul părăsit... uitat în fondul negru al odăii... un câine se smunceşte înapoi supărat, apoi lătrând; o pisică sare pe fereastră repezindu-se îndărăt, de asemeni... dorm în picioare în mijlocul întunericului părăsit... un greier cântă în tăcere...

Altfel nu a fost niciodată... până ce soarele dezvăluie şi aici o sentinelă obosită a singurătăţilor dispreţuite...

Dimineaţa friguroasă cu vânt... camera goală... păşind, podelele sună; scriind, peniţa plânge pe hârtie... poate s-a scris... ce vremuri... ce sens... nouri întunecoşi astupă fereastra... gardurile şi lemnăria ude... nouri întunecoşi întunecă ochii... şi vrea să plouă din nou... Ceasul s-a oprit, nu mai vrea să însemne timpul... nişte bani stau pe colţul mesei, şi gândul e închis... nourul întunecos stă la

fereastră ca o noapte de gheaţă.

Patul nu e strâns şi hainele aşteaptă pe scaun... poate e târziu... [la ea nu mă mai gândesc... poate e târziu][1]... şi vântul urneşte încet nourul de la fereastră, pentru a pune altul...

E noapte când oamenii se culcă şi se iubesc... când tot oraşul cântă cu note de ploaie ca o veche pianolă... singur, prin casă să fac versuri...

Dacă tot oraşul plânge ca o veche pianolă... Ce este gândul în sine?... mâine ne vom duce după pâinea cea blondă, cea brună... înainte...

Un magnetism animal, ecou surd al unui enorm val de apă, un cutremur lung în fumul cafeului, unde mulţimea se aseamănă... un gând care trece cu mişcarea capului, şi ochii obosiţi...

Era tristeţea şi tăcerea depărtată, în jurul unui palat înconjurat de un parc imens, la o margine de drum de ţară, un peisaj de vară cu brusturi şi boz acoperiţi de praful şoselei. Creierul palpita acolo de tristeţe şi tăcere... Sunt şi case mici, cu prispă de lut, cu acoperişul mai mare decât casa şi schelete de şuri strâmbe, cu paie, şi cu pustiu.

Prăfuit, sub soare, venind pe aici, zăreşti doamne în haine subţiri, uitându-se, pe gânduri, în lac.

Ele, înţelegând că eşti de oriunde, râd. Doamnele se apropie una de alta, şi una, cu braţele obosite pe umerii alteia, priveşte cu ochii mici pe prăfuitul vizitator elegant în ziua de vară, dar tot voiesc să te plimbe pe aleile pe unde e mai multă fantezie.

În pavilionul-bufet cineva serveşte îngheţată şi bere, şi, dacă vrei, nu te iscăleşti în album, fiindcă ele ştiu că te cheamă „oricum”.

---

[1] Text existent în toate publicaţiile anterioare ediţiei 1944 — absenţa lui în *Opere,* evidentă greşeală de tipar *(n. ed.).*

Berea era bună, ziua melancolică…

În palat erau obiecte de artă, şi doamnele visătoare evitau marile oglinzi… în alte odăi citea cineva, sau dormea…

Noaptea spune să plece pe şoseaua plină de praf, cu brusturi şi bozi, pe lângă gardurile vechi de nuiele şi spini. Din cele ce întreţin mulţimea, de mult s-au dus… voi cânta lângă aceste ziduri pe câmpul larg… nu-i nimeni… luna e un magnet şi noaptea nu ştie ce am…

Zidul înconjoară grădina cu tăcerea kilometrilor, un parfum economic, de altădată, melancolizează la fel…

Pe frunzişul căzut au foşnit dihănii, dar când ieşind la lună, pe marginea lacului fecundat şi putred… Cânt ca un bou-de-baltă când din turnuri clopotele sună înviere, când cărăbuşii somnambuli se duc cu lumea chemată de clopote.

Gândul curge ca o femeie de piatră care doarme, şi o melodie fixează această prăpastie…

Luna, după câteva minute, s-a lăsat în plopi; oamenii umblă cu lumânări în noapte, şi pot să plâng încet, tare, în noaptea asta nu se aude nimic… plâng fiindcă valsul din anul acesta e trist ca şi cele vechi, şi fiindcă toţi sunt inteligenţi, în acest local de consum…

Poate era o noapte rotundă când nu ne mai cunoşteam, când tot ce s-a scris s-a uitat, când plecând dintr-un punct ajungi de unde ai plecat… o noapte ce întârzie, punând pe figură fixitatea uitată, uitând frumosul posibil, cum poate l-au uitat mulţi.

Rămânea că totul e vanitate… şi luna înclina spre apus cu o lumină de spaimă peste oraşul adormit în zăpadă, reflectându-se şi pe multe fotografii de porţelan prin cimitire…

Nu ştiu cine a pus să stea în aer o foaie de hârtie pe un fir de păianjen, şi o singurătate din toate timpurile să doarmă pe aceşti pereţi.

Acest târziu de tot, pe cristale de gheaţă, pe distinsul bal în ecoul fanfarei în sala unui palat…

Era tristeţea de a nu cunoaşte altă limbă, cu care să fi vorbit cu luna în declin, sau cu drumeţul ce scârţâia zăpada înainte de auroră…

Acest târziu de tot, ca şi pentru mine orice, în norma unui timp, involuntar greşind, un craniu în oglinda întunecată… dar tu să nu crezi… o stea obosea ochii, şi lampa se transfigura pe pământul ce se mişca spre lumină, pentru a mă ridica din scaunul vechi, din oglinda geamurilor îngheţate, în noaptea ce întârzia…

Astfel o zi începe…

Enervat de această lungă agonie a unui veac suspect; umilit, mai mult ca totdeauna, de ironica reflexiune a unui poet din veacul viitor al frumuseţii, veneam spre casă într-o noapte, târziu, înnebunit de mizeria şi minciuna în care am apărut.

Eram pierdut, inutil, mai ridicol ca niciodată.

Oraşul mic dormea în noaptea lui…

Acasă, un plic alb, la aprinsul lămpii, apăru pe podele lângă uşă, în tăcuta odaie unde stau de mult fără să fi avut nicio corespondenţă de nicăieri.

Am deschis plicul şi pe cartonul negru-mat era scris cu alb:

„Vino pe podul de fier, mâine la ora 3 d.m.”

M-am gândit să nu mă duc. Cum însă, în noaptea aceea, eram cu totul nimicit de viaţa reală, invitaţia aceasta mă lăsa indiferent, părându-mi chiar un lux, bun de emoţii bizare pentru alţii.

A doua zi, însă, eram pe pod.

Un domn şi o doamnă în negru; ei mă conduseră repede la o trăsură care aştepta.

Trăsura porni cu noi, iar ea, zâmbind, puse pe faţa mea o mască prin care nu vedeam nimic.

Când ea îmi ridică masca, eram într-un salon larg,

vechi, dar bine luminat; afară era noapte.

Peste puţin timp am luat toţi câte o baie parfumată şi, înfăşuraţi numai în cearşafurile albe, am revenit în salon.

Niciun alt om nu apăru; tot palatul dormea… trebuia să fie mai mult de miezul nopţii…

Figurile noastre erau palide şi tăcute, iar peste noi plutea dezgustul unui veac.

Cu un gest nervos ei stinseră atunci lumina, şi prin întunericul adânc ridicară un oblon secret, tăiat în podele, într-un colţ al salonului.

Un pătrat de lumină, venită din subsol, apăru deodată, în colţul acela al podelelor.

Prin vorbe abia şoptite, cearşafurile alunecară de pe noi.

Nuduri din ziua de azi…

Ea, cu părul desfăcut, dispăru cea dintâi în lumina pătratului deschis; coborând şi noi, capacul fu tras.

Un cub negru, subsol, capitonat cu catifea neagră, ne înconjura între podele, plafon şi pereţi; nicio fereastră.

În plafon ardea un lampion care lăsa o lumină violetă în acest cub al uitării, iar într-un colţ al cubului o sobă ascunsă în zid alinta nudurile noastre cu o căldură moleşitoare…

Noi stăm culcaţi pe catifeaua neagră, sorbind arome negre din trei pahare negre.

Ochii se priveau simpatic, aprinşi…

— Cântă, zise el.

Şi ea luă ghitara neagră şi începu, cu o voce stinsă, poema corbului din Edgar Poe.

Refrenul „Niciodată, niciodată” se pierdea abia şoptit, şi ghitara tăcu…

Noi beam arome negre din trei pahare negre…

— Dansează, zise el.

Ea se ridică în lumina pală, violetă… o frumuseţe de linii arăta o cuminţenie naturală… dansa fantastic, leneş,

decadent…

Printr-o spirală, ea căzu lângă noi, ca o stea în cubul negru…

Noi beam în cubul negru, în fumul ţigărilor, ce ne învăluia, iar lampionul arăta sfârşitul unui veac.

Eram şi mai tăcuţi…

Deodată, lumina fu stinsă şi umbra lui Karl Marx apăru în noaptea cubului negru, cu ajutorul unei lanterne.

Un ţipăt isteric ieşi din pieptul lor.

Cu braţe nervoase mă încleştară şi o ploaie de sărutări bizare ne adormi profund în acel cub negru al uitării…

Cu aceeaşi mască fui condus a doua zi; la acelaşi pod ne-am despărţit.

Spuneau că mâine vor pleca pentru totdeauna şi că veacul nostru s-a sfârşit.

Copacii subţiri şi rari, cu ramuri subţiri, cu puţine frunze mici, galbene, erau, acolo, solitari, pe o zi calmă, spre toamnă…

Pe cărările goale, ea spunea că-i plac parfumurile şi pudra. Şi chiar profilul pudrat apărea senin, iar bluza uşoară avea parfum suav.

— Ah, împuşcă-mă în sânul stâng, spunea amanta, şi, după ce şi el se împuşcă la fel, rămăseseră uitaţi în poiana din lunca oraşului; poate într-un peisaj ca acesta a fost drama pe care am citit-o într-un ziar; câtă iubire şi pasiune, câtă gingaşă simţire faţă de mediul prozaic!

— Da, răspunsei. E interesant.

— Nişte pescari, pe noapte, au dat de ei, şi au anunţat autorităţile… e aproape un roman.

Continuă să spună acestea, privindu-şi într-o oglindă buzele roşii şi ochii mari.

Este vreo doamnă distinsă, îmi spuneam, care a venit să-şi uite plictiseala, în acest parc cu cărările pustii.

Printre arbori, departe, o trăsură mergea la pas.

Puteam concepe încă ceva dimprejurul care părea

acum strâmt, acum larg... nimeni, zâmbetul ei şi tăcere.

De mult muzica a încetat să mai cânte pe aici, cum şi întâlniri de iubire despre care vorbea această femeie.

O, mândrul vals... poate superb... şi noaptea rece când trompetele plângeau în parc... Să merg cu tine, astfel...

O, sărmană prostituată... se face noapte în sus şi în jos; pe cărările goale, ne-am plimbat destul, romanele au sfârşitul lor.

Ea tresări de frig. [Îşi puse degetele la gură][2] ca pentru o salutare duioasă şi plecă.

Printre arbori, departe, trăsura o ducea spre oraş, lăsându-mă singur, cu gândul dacă trebuie să o mai întâlnesc.

La scară zurgălăii zuruiau... şi ningea. În noapte, satul era ascuns; un ecou moale, şi ninsoarea se desfăcea mare şi liniştit. Lăsam petrecerea în plinul ei, cu domnişoare la pian, dans, mâncăruri şi vin. Plecam într-o altă parte a satului cu sania unei familii care petrecea aici, şi mă duceam să mă culc, sau să veghez. Într-o blană, alături cu o fată de casă în altă blană, lunecam pe drumuri nevăzute, ascunşi în ninsoare.

Ajunşi, urcarăm în cerdac... La o casă, fata deschise uşa unei săli, aprinse o lampă, şi, cam emoţionată, voia să mă servească cât mai bine. În odăiţa rustică veghea o candelă verde şi o tăcere caldă...

Am rămas pe marginea patului privind un covor, iar fata trecu în altă odaie printr-o perdea de mărgele. În noapte ningea.

Prin sală se auzea câte o clampă veche, de fier, o uşă uscată, şi apoi nimic. În lumina verde, cântându-mi în cap valsurile pianului, mă dezbrăcăm, înecându-mi un oftat şi o înstrăinare pe totdeauna. O mulţime de gânduri negândite mă întârziau, fără să dorm, privind printre gene

[2] Adăugat după ed. 1926. Evidenta greşeală de tipar din ed. 1944 a fost preluată şi de următoarele volume *(n. ed.).*

lumina şi licărirea perdelei de mărgele. O pisică verde-pal intră încet… se uită spre pat, se aruncă uşor peste mine…

Un braţ gol, resfirând încet mărgelele, o privire despletită, şi fata întreagă verde-pal, în odaie. Priveam printre gene fără nicio mişcare aceste opriri şi înaintări pe nesimţite, cu respiraţii oprite şi ochii mari. Sunt frumuseţi intime care rămân în singurătate. Ninsoarea se lipea, înainte, pe fereastră, şi fata se retrăgea încet, cu pisica, ondulând perdeaua, după care o umbră se mai vedea privind.

Ca o plictiseală de orice, candela începu să se stingă.

Un şir de emoţii pâlpâiau dând loc altora… şi perdeaua de mărgele se înfiora în zadar.

O noapte… la scară zurgălăii zuruiau… şi ningea… plecam… candela verde se vedea prin ninsoare.

Cum stăm în ziua aceea acasă, plictisit de un tânăr vizitator, şi cum nu puteam să-l concediez pe o zi noroasă, cu o ninsoare udă ce colora oraşul într-un negru şi alb murdărit, mă gândeam, fără a-l asculta, şi nu ştiam cum să-l rog să prepare două ceaiuri într-un ibric, pe fereastră.

Naivitatea mea, în cercul vieţii, devenise cunoscută până şi de copii… Admiraţii măgulitoare şi aspre observaţiuni se amestecau într-o logică dezordonată. Mai auzisem aşa ceva şi cunoşteam destui învinşi sperând, totuşi, cine ştie pe unde…

Reuşii peste câtva timp să-l rog să prepare ceaiul, eu fiind ocupat cu terminarea unui manuscris întrerupt, pentru a-l prezenta unei reviste.

Convalescent de câtva timp, uitam tânărul care vorbea şi, în fierberea ceaiului, priveam pe fereastră, cu condeiul oprit, această zi udă şi plângătoare la nesfârşit. O tânără fată apăru la geam, căreia tânărul se grăbi să-i deschidă uşa foarte emoţionat, rugând-o să intre pentru a nu sta în ploaie mai mult.

Cu o palpitate înecătoare, ea întreba de o stradă care îmi era necunoscută şi despre care tânărul spunea că e departe şi într-o direcţie cu totul alta decât aceasta…

Sunt împrejurări cu respiraţii speciale când nu poţi spune nimic, iar privirile clipesc cu subînţelesuri, de a conveni, ca permise, situaţiuni ce nu-ţi plac. Aplecat pe manuscris în aceeaşi preocupare de a scrie, auzeam intimităţile lor…

Luarăm câteşitrei ceaiul într-un roi de minciuni, de care zâmbeam, aşteptând cu înserarea care cădea să pot să rămân singur, pentru a termina acest manuscris, care începea să mă obosească.

Au plecat pe noapte. Ea, timidă şi nehotărâtă; el, încântat ca de o afacere minunată…

Dar, după plecarea lor, orice concentrare de cugetare îmi dispăru, ascultând ploaia-ninsoare de afară, şi viaţa îmi apăru din nou atât de uşuratecă; în zadar mai căutam singurătatea pentru a o descrie prin prisma celor învinşi…

Cine a stat într-o singură cameră, la lumina unei lămpi, noaptea, târziu, când nu mai ştii dacă ceilalţi dorm sau au plecat, când storul e tras la fereastră, va citi până la urmă aceste câteva rânduri.

Continuam, de câteva zile, o carte uşoară, cu ilustraţiuni, cu un subiect din lumea veche, din care, totuşi, unele pagini nu le-am înţeles. Era pustiu, şi, la fereastră, copacii tunau de vânt în noaptea necunoscută, şi peste tăcerea unei biblioteci a cine ştie cui.

Îmi părea că autorul, deşi legendar, şedea pe gânduri în umbra sobei, voind să-mi spună că cele ce nu am înţeles au fost…

Dar era o întârziere plictisitoare în noapte.

Voiam să sting lampa lăsând în pace aceste serbări de iarnă.

O, dacă n-aţi citi aceste rânduri până la sfârşit, fiindcă nu veţi găsi nimic despre frumuseţile ce au trecut.

Era o noapte indiferentă, cu dispreţul ignorat pentru cărţile ce nu le voi găsi niciodată, cu descrieri pe care, ca student, le-am cunoscut cu ajutorul unui poliglot.

Ah, trebuia să ascult muzica de adio, şi literele mici din jocul unei pagini, ce spuneau de alte cărţi vechi, şi foşnetul de nisip, peste oraş, în deosebirea vremurilor şi tăcere…

Pe străzi cunoscute, în ziuă, nu mai era furtună, nu se ştia de o noapte fără somn şi de unde am plecat.

Ceea ce era pustiu era că ea mă chema cu braţe obosite şi o chemam, de asemenea, pe celălalt mal, pe maluri despărţite de ape mari… şi vocea noastră era un vaiet peste valurile grele şi pustii — un ecou al ultimilor oameni sub nourii de plumb îngălbenit.

Depărtările profilau o civilizaţie ca o siluetă dărâmată, pământul aştepta un nou transformism, şi eram ultimii oameni peste aceste valuri…

Oh, ea fu surprinsă de braţele unui monstru şi dusă grăbit în peisajul depărtat, în umbra pădurilor reci… şi această femeie se scălda în apa limpede, în noaptea caldă când am venit să uit în umbra sălciilor adormite o veche indiferenţă de aici.

Am mai văzut-o într-o aurora sănătoasă, când sufeream de nervi, la porţile din fundul grădinii ce da spre gârlă…

Apă somnoroasă, sau poate şi un pescar, mai departe, poate şi o pasăre, şi mişcări de culori, tăcere…

Dacă ea cutreierase lumea, şi în ochii ei era o noapte surprinzătoare, şi dacă-mi spunea că mă ştie de mult, eu priveam grădina năpădită de plante, şi în această zi liberă mâneam caise şi mere, udându-mă de rouă…

Am mai găsit-o într-o noapte cu ploaie, în odăiţa unei dugheni, în fundul unei curţi, tâmpită, în faţa unui pahar cu bere, între pereţii cu tablouri strâmbe, privindu-mă cu aceiaşi ochi de noapte.

Şedeam, şi noaptea trecea; în alte odăi se auzeau

beţivi; lampa ne înnegrea porii, nu mai eram eu, nu mai era ea; şi am uitat aurora, şi noaptea; şi apele mari ne plouau în târgul cu gârle şi podeţe; şi noaptea... noaptea ne ducea în noapte...

1.. . Haa... orăşelul e plin de praf, de iarmaroc, de oameni şi de animale.

Căruţe dejugate stau în drum, drumul e plin de paie, ţăranii cinstesc rachiu, vin cald, bere caldă, bragă şi limonadă colorată; prin crâşme, soldaţii strâng în braţe ţărance şi servitoare grăsune şi pline de sudoare.

1.. . Haa... o caterincă plânge ca o babă beată, fabricile urlă, clopotele sună şi fanfare ţigăneşti răsună; automobile şi trăsuri aleargă, praful întunecă orăşelul şi năvăleşte în gura celor care beau, care mănâncă, care cască...

Ciungi, orbi, ologi, infecţioşi, cu cărnuri putrefacte, urlă cerşind; un copil s-a speriat şi plânge... Morile duduiesc, şi în oglinzile lor stau munţi de grâu şi de păpuşoi; pe malul gârlei aleargă o puzderie de oameni, femei şi copii în pielea goală.

1.. . Haa... la panorămi ţăranii se civilizează... şi orăşelul e plin de praf, de iarmaroc, de oameni şi de animale.

Caterinca veche... Verlaine, ce plânge în iarmaroc în târgul meu natal; paiaţa care simte că n-o ascultă nimeni... şi izbucniri bengale, catalige, fluierături; o baletistă se pozează în fumuri colorate... ah, Vasilache disperat...

Hodorogite clopote alarmate, caterinca veche... Verlaine... eu, nota cea mai falsă din caterinca hodorogită... săraca notă, ce dispune sau indispune pe visătorii, amanţi afectaţi... stau singur lângă vagonul ambulant în care doarme, în lumină, o atletă comediantă ostenită. Lume după lume în noaptea întârziată... şi umbrele ce joacă pe drilul de la circuri, ori panorame licărinde de oglinzi şi de mărgele... ochene îngrozitoare...

elevi tremurători în „cabinet secret”… caterinca veche, tipsii asurzitoare şi ţipete stridente, şi totul… se duce în zarea depărtată, în satele inocente, acolo unde dorm fecioare naive, pale, pure…

O, noaptea târziu să plângă discordant o caterincă într-un cătun…

Eu, nota cea mai falsă din caterinca hodorogită… săraca notă, ce bate indignată în geamul vagonului nomad, dar nu e auzită…

Petiţa a pocnit la „încercarea puterii”… am călărit pierdut în goana circulară un harmăsar de lemn… Verlaine… caterinca veche ce plânge nostim.. *O, tempora..* Omenesc..

I.. . Haa… orăşelul e plin de praf, de iarmaroc, de oameni şi de animale…

DINTR-UN TEXT COMUN

Cu un tren de noapte, Sensi, un nume între amici, visător idealist, sosise într-un oraş unde era numit profesor de cunoştinţe literare, la un liceu particular, după mulţi ani de muncă şi de aşteptări.

Era spre toamnă; oraşul — aproape adormit.

În camera mică a unui hotel modest, la lumina slabă a unei lumânări, rămas singur, şedea pe marginea patului, obosit de gânduri şi de drum.

Era împrejurul său tăcerea oraşelor mici, pe care n-o mai cunoştea şi de care se temea, ca şi când ar fi rămas pe un câmp, undeva, departe.

A doua zi trebuia să se prezinte directorului şcoalei şi să ducă un pachet la o doamnă, care, probabil, îi va fi viitoarea gazdă…

Prin fereastra deschisă se auzi, deodată, un marş din

fanfară, şi pe trotuare se vedea lumea care ieşea de la grădina publică şi care se îndrepta spre casă.

Ce noapte senină! Muzica se pierdea departe, iar copacii se scuturau pe străzi, în suspine de toamnă, amintind iubiri ce nu mai sunt...

Adormi târziu...

De la cafeneaua unde intră a doua zi, şi după ce cunoscu puţin oraşul, se prezentă directorului liceului. Peste câteva zile începeau cursurile; era satisfăcut.

Ceea ce îl interesa mai mult era că trebuia să întrebe la hotel despre o stradă unde şedea doamna pentru care avea acel pachet.

Dacă, întâmplător, la această doamnă va putea găsi o cameră pentru el, nu i-ar fi rămas decât să ducă o viaţă ordonată, simţindu-se slab şi obosit.

Sub pălăria moale, pletele sale încadrau o figură gânditoare, ce tace de prea multă suferinţă. Când zări numărul casei printre copacii care o ascundeau şi când intră în ograda tăcută spre a ajunge la camerele din marginea cealaltă a clădirii, ce dădea spre o grădină de flori şi de pomi, păru că aude o muzică de iubire şi că sosise ca un sfârşit la un vis frumos.

Căci era o voinţă a sa de a rămânea în această casă, atât de necunoscută şi totuşi atât de nobilă.

Aproape palid, dar cu o atenţie mai deosebită ca de obicei, el salută o femeie frumoasă, care îi ieşise înainte, pe o mică sală.

— Da, sunt eu persoana de care întrebaţi, zise ea roşindu-se în faţa acestui necunoscut, care părea oarecum mirat de frumuseţea ei blondă, cu ochii verzi, şi îmbrăcată cu o haină de mătasă albă.

Pe uşa ce rămăsese deschisă, de la odaia ei, se vedeau tablouri şi un mobilier cu un parfum de modestie de altădată. Ei vorbiră emoţionaţi, şi, apoi, intrară în acea cameră.

În pachetul adus nu erau decât o cutie cu bomboane şi

o scrisoare de la o fostă prietenă a ei; îi scria o mulţime de noutăţi, de când nu se mai văzuseră…

Rămas în surtucul său de catifea cenuşie, Sensi privea dintr-un fotoliu spre Marieta, care citea, zâmbind, într-un alt fotoliu de lângă masă.

Apoi, veselă, sfârşind de urmărit scrisoarea, ridică privirea spre acest om tăcut şi îmbătrânit înainte de vreme.

— Se vede că sunteţi obosit de drum, zise ea. N-o să mă refuzaţi dacă vă dau un ceai cu rom; deci, o să rămâneţi un moment singur.

Printre vorbele de mulţumire ale sale, ea ieşi într-un mers uşor, pentru a trece într-o altă cameră, unde puse să fiarbă apa la o maşină de spirt.

De mult nu mai cântase; şi se trezi fredonând o melodie ce-i venise în gând fără să ştie; de când aştepta să închirieze această cameră, unde prepara acum ceaiul, şi cât de potrivită ar fi pentru acest musafir, care venise, poate, pentru a-i schimba viaţa monotonă de până acum…

De altfel, ca şi celelalte camere, aceasta mai fusese închiriată, dar niciunul din cei care au stat nu i-au devenit simpatici.

Până să fiarbă apa, ea se întoarse spre acest domn cu surtucul de catifea cenuşie, cu profilul feţei trist şi încadrat de plete.

— Şi veţi rămâne în oraşul nostru cine ştie cât timp?

— Da! răspunse el, căutând să-şi formeze un mod de a vorbi frumos despre impresia ce i-o făcuse oraşul şi casa aceasta în care se afla. Sunt însă pe gânduri, neştiind unde voi locui şi dacă voi avea liniştea ce o caut… Dacă îmi daţi voie să vă cer o adresă, în această privinţă, sau, o, dacă aţi avea un loc chiar aici, ar fi, pentru mine, realizarea unei dorinţe de neaşteptat…

Dar Marieta zâmbea, părea distrată, privind spre fereastră la frunzele de toamnă ce se desprindeau încet,

şi abia dacă mai asculta povestea acestui suflet, care continua pe un ton din ce în ce mai teatral.

În câteva minute, devenise o altă femeie, simţea cum se hotărăşte spre un pas nou, după care nu mai vedea nimic, decât sfârşitul...

Se sculă şi veni lângă masa unde el şedea pe gânduri şi aştepta un răspuns din partea ei.

— Dă-mi voie, spuse ea cu un glas trist, să-ţi arăt odaia care ai putea-o ocupa; vei fi cât se va putea mai bine, deprinzându-te...

Ea îl luă de mână, ca pe un copil suferind, şi îl conduse în camera de peste sală, acolo unde apa fierbea pentru ceai şi pe care ea o turnă într-un ceainic de porţelan.

Era plăcut şi aici.

Cam acelaşi fel de mobilă, mai puţină, şi o melancolie ce o dădea un dulap de haine cu o uşă de oglindă. Pe fereastră se vedea mica livadă, peste care amurgul se lăsa violet.

În oglinda dulapului vechi, de o coloare închisă, Marieta se vedea pregătind ceaiul.

Băutura cu lămâie şi rom răspândea un miros îmbătător şi intim; ei sorbeau apa caldă ca nişte înfrigurаţi veniţi de departe.

— Se apropie iarna; a naturii, şi, poate, şi a noastră, spuse ea. Filosofez în faţa unui pahar cu ceai... Spune-mi, mai găseşti urme de tinereţe în mine, sau sunt numai o falsă aparenţă? Deşi mi-ai spus că eşti prea mulţumit să rămâi, te văd încă preocupat de gânduri şi, aproape, chiar trist.

Cum şedeau, apropiaţi unul de altul, el îi luă, distrat, mâna, sărutând-o, cu buzele fierbinţi, muiate în ceaiul îmbătător.

Se priviră tăcuţi, continuând să bea din licoarea caldă.

Rămânea să doarmă în acea odaie, chiar din ziua aceea; plecă curând să-şi aducă un geamantan de la hotel.

Dacă cineva ar fi văzut acea singurătate interioară în care se afla Marieta, ar fi privit ca şi dânsa odaia ce părea că aşteaptă să găzduiască pe un nou-venit.

Părea atâta schimbare, în atâta de scurt timp…

Cu un pas ameţit ea se retrase în camera ei, unde se văzu în cristalul oglinzii, ca mai frumoasă, dar obosită. Avu răbdarea de a-şi pune la un deget un inel cu o piatră roşie, şi căzu pe acelaşi fotoliu în care şezuse el.

În zadar, nu mai era capabilă să gândească; pe figura ei plăcută se aşeza, încet, dezgustul, şi-i închidea ochii.

Târziu, poate ca în vis, auzi o trăsură în stradă, apoi uşa de la camera de peste sală. În amorţirea aceasta, ca niciodată, se gândea că era săracă, cu toate că era proprietara unei case, care-i aducea un oarecare venit.

Se trezi când umbra soţului ei, mort, voia să apară.

Se ridică şi aprinse lampa.

Dincolo, Sensi, înapoiat de la hotel, scotea din geamantan câteva obiecte de toaletă şi cărţi.

La lumina slabă a unei mici lămpi, începu să fumeze o ţigară plimbându-se, gânditor, prin odaie.

Tăcere. I se părea că Marieta nu este acasă, sau că doarme.

Ieşi, oprindu-se la uşa ei.

— Intră, se auzi vocea ei, destul de tare, deşi venea chiar dânsa să deschidă.

Se găsiră atât de apropiaţi, încât el o plimbă de talie până la patul din fundul camerei.

Printre întrebări emoţionante, ea ar fi voit să spună că această intimitate vine prea repede, dar nu mai avea timp; era iubită şi, aproape, învinsă.

Îşi spuneau, apoi, printre altele, dacă s-ar putea găsi, mai târziu, o astfel de viaţă socială, sau un concediu.

Erau ascunşi. Se învăluiau în mister.

Din când în când, se auzeau paşi pe afară, de la ceilalţi

care locuiau în aceeaşi curte.

Ei însă vorbeau despre cărţile aduse şi despre alte cărţi ce aşteptau la ea, ca pentru o mângâiere, când vor fi plictisiţi…

Câteva luni trecură, şi el părăsi cursurile. Petrecerile iernii îl găseau lângă Marieta, în odăile încălzite, privind ninsoarea, sau vorbind despre dramele vieţii.

Amândoi citiseră, în acest timp, toate cărţile ce le aveau, şi împrumutaseră un fel artistic de a trăi, din unele romane.

Câte un uşor vânt se auzea în horn, aducând de departe tristeţe şi sărăcie.

Privirea lor era veştedă de nopţi nedormite şi de plăceri; pe faţa lor pudrată, ochii apăreau mari şi suferinzi.

Ceva nu mult mai frumos, de cum au spus cei obosiţi, că viaţa e o floare sau o carte.

Mă opresc la aceasta, fiindcă am auzit multe alte comparaţii care te fac să rămâi mereu pe gânduri sau să râzi. Însă cât de ordonat se continuă viaţa, cu toată aparenţa de anarhie.

Dar e trist!

Am văzut multe flori şi am citit destule cărţi, cu toate că niciodată nu e destul.

……

De acum voi trece într-un caiet corespondenţa şi unele plimbări.

Încep pe o bancă sub arbori, unde tot pe aici se aude un frumos vals cântat de o bună fanfară.

Valsul era răpitor, se simţea lipsa unei iubite cu toată trecerea de femei frumoase, pe jos sau în trăsuri.

Am plecat.

Să scrii în aer liber nu e uşor, mai ales când, în copaci,

corbii se strâmbă ca momiţele. Nici într-o berărie sumbră n-am scris nimic; nişte feţe beau bere, şi ochii le licăreau ca atunci când au băut mai mult.

Mai bine să revenim la rahat cu apă.

Spuneam că voi arăta ceva despre plimbările mele; le las însă, căci nu le pot descrie, fiind sau filosofice, sau interesante. De exemplu, de ce să par un cerşetor pe străzi tăcute, sau să umblu prin tot oraşul după o carte ce nu se mai găseşte?!

Să las să treacă câteva zile, căci azi a început să plouă şi de abia văd să scriu.

Plouă…

Capul îmi alunecă pe braţ, şi în odaie e o tăcere de mii de ani cu aceeaşi civilizaţie. Nu pot găsi însă nicio cugetare veche de care să mă minunez.

Dacă e atât de trist… Dacă plouă!

Am găsit un alt caiet; o, cum scriam atunci, ce subiecte înfiorătoare descriam; multe pagini sunt şterse; printre ele găsesc şi naivităţi de iubire:

„Era lună, târziu, străzile dormeau în acea noapte; ea, pe care o iubeam, visa la aceeaşi fereastră, şi mă întreba dacă mă duc să mă culc…”

Pe atunci dormeam afară, într-un cerdac, şi-i spuneam ei despre insomnii, pe asemenea nopţi, apoi tăceam, cam mult, şi-mi continuam drumul pe străzile tăcute.

Pe urmă, sunt alte pagini şterse, printre care versuri reci şi nesincere.

După ploaie.

Cât zâmbet peste tot; e lume multă la plimbare, şi câte frumuseţi, câte amoruri!… Dar nu mă duc nicăieri astăzi, şi nu ştiu de ce stau aplecat pe acest caiet vechi în care nu e nimic despre viitor.

Spre seară e trist; pare că se duce o zi obosită de

plăceri şi se face noapte. Când nu ştii ce va urma, numai singurătatea spune că va fi asemănător ca şi altădată.

Aseară am adormit cum m-am culcat. N-am avut niciun vis.

Visele frumoase se pot descrie, iar oamenii de ştiinţă le explică ca ceva foarte uşor.

Fără vise.

Dar, în schimb, iată o dimineaţă pustie, un punct de foc şi senin; alţii au spus că-i un înger bolnav…

Când nu ştiam nimic!…

Azi, mă gândesc la o lume de mister şi de nepăsare, şi din câte întrebări mi-am pus nu rămâne niciuna când mă uit în oglindă, dimineaţa.

Vor trece şi aceste câteva zile libere şi voi lăsa filosofia pentru filosofi, căci a voi să spui ceva şi a nu spune nimic e un stil prea cunoscut al plictiselii.

De câtva timp nu mi-a rămas decât să privesc un portret; o femeie pe gânduri; stă de mult…

Plec.

Pe drumuri, lumea pare căutând o ieşire, şi n-o găseşte; sunt mâhnit, şi nici nu mai privesc ziarele ce au apărut, şi nu ştiu dacă voi intra într-o cafenea să beau ceva.

Am cheltuit atâtea bani în zadar…

Trec iar printr-o grădină cu copii pletoşi şi guvernante; muzica, astăzi, nu cântă. Aş vrea să mai stau; aş vrea să plec; e monoton şi chinuit în jurul meu timpul; şi e atât de cald că, din mulţimea florilor, se lasă un miros de rachiu care te adoarme.

Lângă mine cineva citeşte un ziar, aşa fel că pot privi şi eu; zăresc şi un articol despre nişte versuri ale mele; criticul pare nemulţumit de felul acesta de a scrie, care s-a demodat. Pe aleea din faţa băncilor, lumea se duce şi vine din oraş; peste toţi — preocupări serioase şi toalete

subţiri şi scurte.

Pe bănci se spun glume, se istorisesc drame; aş vrea să plec.

Dacă asculţi multe, găseşti şi tu plăcerea de a săruta fotografii, şi înţelegi, prea departe, economia politică.

Dar, cu toate acestea, şi sărăcia are literatura ei…

Astăzi după-amiază trebuie să aştept o domnişoară emancipată de multe mofturi sociale; e, de altfel, poetă şi nu dă multe vizite.

Din zâmbetul ei n-am înţeles dacă-mi va da voie să o sărut.

Poeziile ei erau frumoase şi trebuia o egală gingăşie ca să te apropii de ea… Ah! o după-amiază de visare!

O femeie citeşte ceva şi apoi pleacă…

Aceasta ar interesa numai pe cititorii care ştiu beţia unei pudre îmbâcsite cu parfum şi care cunosc emoţia unei întâlniri amoroase.

Câteodată mă găsesc departe, pe lângă clădiri părăsite; şi e spre seară; clădirile încă mai sunt bune, dar o stăpânire necunoscută le face părăsite; sunt poate pentru cei care iubesc.

Şi nimeni nu poate înţelege tăcerea lucrurilor…

Când mă întorc în oraş noaptea, până târziu, lăutarii cântă jalnic prin cârciumi, şi bieţii oameni mănâncă şi beau pentru uitarea necazurilor; un pas, şi realitatea nu vrea să ştie de poezie.

Cât de străin mă simt când aprind lampa în tăcerea odăii care nu spune decât că este şi moarte.

Dacă aş putea scrie ceva în noaptea asta ar fi o filosofie religioasă cu cântece de biserică, cu rugăciuni care au fost primite în cer, după atâta întrebare asupra celor fără început şi fără sfârşit…

Cum au trecut şi aceste frumoase zile… încep să cadă frunzele, şi trebuiesc haine mai groase.

Toamna, ca o mireasă întârziată, îşi lasă frunze aurii, îşi sună muzica ei de oftări, pe drumuri, prin grădini şi peste nunta primăverii, pe scări de piatră şi lângă statuile care apar dintre copacii goi.

Am vorbit cu un tânăr despre amurguri de toamnă, de culoarea violetă din fundul aleilor desfrunzite, de picurarea rece a apei din guri de piatră; era vesel că ne-am întâlnit după atâţia ani.

Deşi nu scrie versuri, e un cititor melancolic şi visător.

În oraşul său, unde sunt multe străzi somnoroase, se duce la câteva cunoştinţe, joacă cărţi şi ascultă muzică din piano.

Atât de plictisit îmi spunea de amorurile cucoanelor, de gelozii, de bătăi, drame de provincie, de care voia să se depărteze locuind un alt oraş.

Era senin, toamnă; din mersul nostru voiam să arătăm că acestea nu au nicio importanţă. Pe strada principală era o umbră rece între ziduri; ici-colo, căzdeau frunze, ca şi în parc; prin cafenele erau mese neocupate; ne-am oprit la unul din aceste localuri.

Am ascultat, la o cafea şi o ţigară, romanul său de dragoste.

Încet, cu mici oftări, se apăra de greşelile care reieşeau din desfăşurarea acţiunii.

— Am iubit-o, spunea dânsul, cu toţi nervii de care mă vezi capabil; îi eram amant şi stăpân.

O cunoşti, nu ţi-o mai descriu; trebuie să ştii că acum e măritată de mai mulţi ani; eu o cunosc numai ca doamnă.

— Pe atunci, urma la un pension.

— Ai cunoscut, deci, numai din vedere ceea ce eu am avut fericirea, sau mai puţin, de a cunoaşte atât de aproape.

Am părăsit şcoala devreme; plăcerea de a trăi m-a făcut să-mi caut, de timpuriu, o existenţă liberă şi să intru în lume.

Simt, după atâţia ani, aceeaşi îmbătrânire, pe cât mi-aş

fi tocit nervii pe băncile şcoalei.

La urma urmei, după multe cărări, dăm pe acelaşi drum.

Pe stradă treceau automobile şi trăsuri cu femei ascunse în blănuri; cafeneaua se umplea de consumatori şi mă gândeam cât de repede se sfârşesc romanele cu femeile măritate.

Ne-am despărţit căci ne chemau atâtea interese...

Am suit câteva scări; am lăsat un manuscris la o revistă artistică-politică-literară.

Prin mulţimea care pare atât de bogată, printre palatele ce par mereu închise, toamna te face trist şi tăcut, şi caută să găsească în tine o urmă de revoltă.

Acasă am deschis fereastra şi m-am întins într-un fotoliu să mă liniştesc.

Dacă mi-ar mai descrie cineva o mică aventură amoroasă, aş râde, chiar dacă între ei s-ar fi împuşcat.

Oraşul se vede pe fereastră; din depărtare, zgomotul bate în auzul slăbit şi geme ca muzica unor tuburi dezacordate.

Când m-am reîntors prin parc am scris:

În crângul cu stoguri de frunze ruginite
Era un frig liniştit —
Un roz şi violet în fâşii
Peste palate se lăsa; —
Tufişele erau pustii...
O tăcere nu se ştie cum a venit,
Şi respirări oprite...
O păsărică modula:
— Vii?

Se spune că literatura e un plus al vorbirii, o sărăcie a oamenilor; privesc spre fereastră şi aş vrea să vorbesc numai ce trebuie; se vor găsi însă cititori pentru fiecare

scriitor.

Voi spune destule greşeli de aici înainte, rămânând să plâng pentru cele ce nu le pot spune.

O, Doamne, este ea numai atât de gingaşă... când muzica poetiza paşii săi în noaptea rece, când ca o muzică mi-a spus:

— Mergi să te plimbi?!...

E destul că ne-am despărţit târziu; e destul că nu ştiu cine era...

Adio, tu rămâi pentru mine ceea ce defineşte frumosul; şi; poate, eşti poezia sau jalea nopţilor; pentru tine scriu fantezia aceasta, corpul tău era o dantelă, şi nu voiai prea multe laude, fiindcă timpul e scurt.

Iată, şi astăzi aud muzica în amurgul acesta de toamnă; ah, dar ce dezgust au adus anii de depărtări şi pustiu, câte alte plimbări de ruşine şi plâns...

E noapte, da, e pustiu, aş vrea să te uit, căci sufăr; n-aş fi blestemat în frigul nopţilor, dacă tu ai fi fost cu mine...

Voi, femeilor, aţi nenorocit o mulţime de scriitori, care s-au fotografiat pe un bagaj de cunoştinţe.

Pentru tine am dispreţuit o bucată de pâine, pe care apoi mă sfădesc să o găsesc.

O, dacă toamna cântă melancolia morţii împrejurul acestei case, a cărei istorie mă acoperă de spaimă, în care aştept cele din urmă căderi, de care râd, de care oamenii mă hulesc, într-un urlet pe tot atât de păcătos.

Dormi în pace, trăsnet atotştiutor; ucide şi clipa aceasta care spune că eşti nimic.

E noapte cu foşnet bolnav de flenduri puturoase, tăceri grave şi mizerabile mângâieri. Adorm. O, iartă-mă, ţigancă cu ochi de vrăjitoare; noapte, care mă amăgeşti cu ziua care vine.

Astăzi e sărbătoare; apa rece cu care mă spăl mă trezeşte; un clopot greoi sună departe... Să ne gândim la

Dumnezeu!…

Îmi pare că nu mai am nimic de spus; privesc. Viaţa e pentru cei inteligenţi; ei nu fumează fără cafea, şi, desigur, au luat trenul pentru alte zări.

Câtă frumuseţe ce nu mai spune nimic, când ai ajuns că nu ştii unde să te duci…

Când va ninge, cât de frumos va fi prin oraşul alb…

Aud o romanţă din voce, cu suspine din depărtări; ea vine de pe aproape; tace şi se aude din nou; femeia care cântă pare că vrea să-şi spună şi felul său de a iubi.

În camerele mari, cu piano, sunt tăceri şi amintiri mai plăcute, şi cafeaua, sau ceaiul, convorbirile politice, sau de artă, plecările şi promisiunile dau o notă mai reală a vieţii.

Pe stradă.

Dacă e adevărat că tuturor ne vine rândul să fim deştepţi, sau proşti, sau regi, sau cerşetori — în mulţime suntem oameni şi fiecare ne ducem unde trebuie.

Astăzi însă e târziu; este ecoul unui cântec american, fantastic, ce nici el nu ştie ce vrea; iată, am fost în grădina unui restaurant, pe urmă într-o berărie, consumatorii erau inteligenţi, numai singur patronul făcea socoteli într-un registru; în zile de acestea, caietul meu rămâne fără de nicio linie, şi sunt săptămâni de când n-am putut spune o plăcere sau o durere.

Câteva nopţi n-am dormit acasă; mi se părea că în absenţa mea cineva putea să citească aceste impresii şi să râdă, sau să rămână obosit că nu înţelege.

Am fost şi bolnav; hârtia scrisă mi-apărea ca o lengerie veche ce foarte puţin poate fi necesară; dar e mult, e un timp de când n-am scris nici câteva sute de pagini; uitasem că e frumos a fi un muncitor intelectual.

Ce trist e să rămâi un fost intelectual ca prietenul care m-a găsit aseară pe o alee cu flori, pe o bancă.

În sfârşit, ne-am adus aminte unul de altul, el — despre mine, foarte vag; eu — despre el, asemenea, cu deosebirea că era pe atunci, poate şi azi, un destul de învăţat om.

Singur de obicei, cu ochii mici, în dosul ochelarilor, meditează la adevărata valoare de artă; în seara aceea am mers să-mi arate biblioteca sa, într-o cameră pe o stradă destul de retrasă. Erau cărţi destul de rare, dar îl interesa mai mult să-mi dau părerea despre prietena sa, care acum prepara cafeaua.

Era răcoare, uşa deschisă spre un mic balcon lăsa să intre seninul nopţii.

În mica odaie, la lumina lămpii, am citit notele unei femei, care de mult aşteaptă să fie citite şi înapoiate.

Citesc:

„E altă noapte, te aştept... nu e nimeni, mă dezvolt în tăcere; pe pernă e un parfum tare, şi plâng viaţa mea pierdută, că e târziu... E târziu, de acum nu voi iubi decât rochiile de mătase şi poeziile triste.

Ah, dacă vreun poet ar avea răbdare s-asculte trecutul meu — ar forma un întreg roman..."

Urmează multe pagini cu impresii din voiaj, cu cunoştinţa mai multor domni, la care unuia îi admiră inteligenţa, altuia sentimentul, şi altuia puterea de muncă şi economie; foarte puţin aminteşte de un tânăr poet, care era prea sărac.

Într-una din zile i-am înapoiat manuscrisul; nu era acasă.

Câteodată, vremea trece cu nimicuri de acestea, care rămân prea intime sau fără nicio urmă.

Când vezi goana străzii, cu zgomotul roţilor şi al muncii, abia observi liniştea celor din trăsurile de plimbare, sau care se duc şi vin de la gară.

Cu toate acestea fiecare avem o poezie a noastră, şi adeseori cei mai interesaţi devin foarte simţitori în

convorbirile despre artă; o, cât sunt de superiori şi în curent cu tot ce s-a scris!...

E toamnă... senin, aeroplane vuiesc în aer; în tremurul lor uşor pare că râd şi absorb aer pur.

Rar se mai uită câte un trecător la ele; unii ar dori să le vadă căzând; o domnişoară spunea râzând că ar voi să fie sărutată la o înălţime de câteva mii de metri: singura ei plăcere, şi, până atunci, nu va permite nicio sărutare pe uscat sau pe apă...

În aer... în atmosferă... mă las pe spatele unei bănci şi mă uit în seninul rece de toamnă; copacii încărcaţi de frunziş galben aşteaptă ca să se scuture deodată; păsările de iarnă ţipă pe undeva, cu ecou de pustiu şi tăcere.

Fete grase cu părul pe spate, băieţi, de asemenea rotunzi, întorşi de curând de la băi, vorbesc manierat, păşind pe nisipul aleii, sau trec pe cai ori biciclete.

Ce lume senină şi educaţie aleasă!...

Pe bănci, domni, doamne citesc ziare de dimineaţă, se discută despre o sinucidere de la un hotel. Relaţiunile de dragoste între aceşti tineri urmau de câteva luni de zile; după cum arată ziarele, ei erau de bune condiţiuni şi încă nu se poate şti cauza sinuciderii; pe revolverul preţuit la o mare valoare era gravat: viaţă sau moarte.

Un pensionar cu ochelarii strâmbi, pe vârful nasului, nu aprobă acest act şi spune că dânsul a făcut mai bine fugind cu domnişoara care i-a devenit, mai pe urmă, soţie. Vecinul său, mai filosofic, îi răspunde că e lume destulă şi fiecare face cum poate, şi, la urmă, nici nu-l interesează, citind atent, cu totul altceva.

A bătut vântul... frunzele cad peste noi şi peste ziare. Am plecat pe o alee fără bănci; trec singur pe lângă bazinuri de piatră părăsite şi, de la sfârşitul parcului, privesc câmpia nesfârşită, peste care se lasă corbii şi

vântul părăsirii…

Îmi amintesc de toamne pasionale, în care eroii se împuşcă, sau se otrăvesc, se spânzură, se aruncă în mare sau înaintea trenului.

E trist… Frunzişul e galben şi sunt şi frunze roşii ca pete de sânge; dacă vrei să rămâi pe gânduri, pe aceste alei de toamnă, e prea mult mister, şi nu e nimeni să râdă sau să te plângă.

Numai poeţii redau, în câteva strofe, aceste stări de melancolie; numai ei ne amintesc de tăceri şi singurătăţi…

În drum, spre oraş, m-am gândit la descrieri care sfârşesc cu speranţe de viitor. La colţul unei străzi aşteptau mai mulţi un tramvai; pe bulevardele mari, vântul duce repede praful şi frunzele, până departe…

E toamnă… cu tramvaiul am ajuns la celălalt capăt al oraşului; pe aici sunt cazărmi şi fabrici.

Am rătăcit şi pe aceste străzi ca prin marginile unui oraş de provincie; pe maidanele goale se lăsau corbii, iar zarea era închisă şi rece. Pe o stradă din acele locuri am intrat în grădina unui restaurant, unde am stat mai mult pentru un vin nou care era şi bun, pe când un gramofon cânta într-o cameră a acelui local.

Un tânăr elegant, cu floare la reverul hainei, un fel de nebun distractiv, sprijinindu-se în baston, privea la consumatori cu mişcări leneşe din corp. Într-un târziu, i se făcu semn să ia loc la o masă. Acest nebun mânca şi cânta după gramofon, şi, din când în când, se ducea la masa ofiţerilor pentru a se recomanda, ceea ce făcea o deosebită plăcere doamnelor… Gramafonul cânta când ca o fanfară, când cântece populare din voce; era totuşi linişte, izolare, iar vinul dădea visări că sunt şi mai singur…

Spre seară, am luat, în oraş, câteva cafele într-un local plin de lume, printre care se distingeau câţiva poeţi, câţiva artişti; vor apărea, desigur, în toamna aceasta,

câteva reviste literare cu scriitorii de talent, cu o notă nouă în poeme mici, sau cine ştie în ce fel…

Plouă încet… cafeneaua e şi mai plină, şi când se face tăcere s-aude cum cade ploaia încet, care predispune la somn… Noapte… Pe asfaltul ud se răsfrâng luminile felinarelor şi trec umbre de trăsuri şi de oameni… pare o carte cu îngeri, demoni, stele, suflete şi alte vedenii…

Câte întâlniri, mai ieftine sau scumpe, rămân în urmă, şi câte străzi cu grădini plouate, cu parfum de toamnă, până spre casă…

Cu un creion de grafit, coloarea gri, sau plumb, am transpus câteva momente aici; am plecat să continui într-un alt loc, mai favorabil, o inspiraţie poetică.

De mult s-a lăsat un zăbranic, despărţindu-mă de frumuseţi pe care le-am convenit cu tine.

Mi-e imposibil… pe vremea cărui?!..

Iată călugărul-poet, prin taverne, prin turnuri.. Însăşi Doamna acelei ţări a luat cunoştinţă de poeziile sale, dar ce este acest poet suferind care vrea să pasioneze publicul?…

Iată o parte ce nu-şi are explicaţie; lăsaţi-mă în secret…

Încerc să mai cuget…

Se spune că acest călugăr poseda un fel de erotomanie larvată, de care toţi ceilalţi fugeau ca nişte simpli găinari; sub rasa lui, din când în când, făcea să lucească lama unui pumnal; vremurile sunt atât de ticăloase…

Nişte manuscrise încredinţate unei ibovnice, în care nu făcea economie de politică pentru conducerea popoarelor, el fiind într-un voiaj prin Orient, afla din ziare că mai mulţi admiratori, împreună cu ibovnica sa, se strâmbau, după cum erau teoriile sale.

Trebuia să se întoarcă în ţară, să liniştească spiritele, cum se întrebuinţează la astfel de ocazii.

Pe străzi erau aceiaşi evrei bâiguind, sau câini scuturând din urechi…

Ca acei autori de poveşti, el se gândea, prin umbrele zidurilor, la frumoasele ambiţiuni de a ajunge bogat…

„Cetate de vânzare, ce cumpărător îţi lipseşte…”

Neavând ce mai aştepta de la o societate în care cetăţenii nu mai isprăveau de a se cultiva, el era mulţumit muncind departe de aforismele unor trecători de a guverna.

Prea puţini au cunoscut pe acest straniu călugăr.

Era într-un salon de magie…

O după-amiază de iarnă, care trecea tăcută, într-o stradă lăturalnică; pe la ferestre şi printre câţiva arbori ningea pentru a nu ştiu câta oară din viaţa lui…

Patriarh al magiei negre, aruncând, din când în când, pe masă, un pumnal, el istorisea câte o femeie în mătase albă, aruncată pe un divan, despre viaţa sa şi a altora, care n-a avut niciun înţeles…

De atunci, au trecut ani… Se crede că acel călugăr s-ar fi sinucis…

„Ca şi pe acea stradă lăturalnică, ninge…”

…Păsări negre de pradă se coboară de asemenea pe străzi singuratece… Poate numai eu singur, pe această vreme, mă mai gândesc la acest călugăr sinistru…

La câţiva paşi, oraşul se administrează cu oameni dispuşi; spre seară se aprind lămpi, ziarele anunţă evenimente de prin provincii… dar această singurătate se poate admite, mestecând o bucată de pâine, prin aceste locuri…

Un entuziasm de muncă se zvoneşte din ce în ce mai aproape; întreprinderi din care se trăieşte bine…

Când scriu, aştept…

Câte nu ascult eu!…

Sunt într-o cârciumă, tu înţelegi… poate eram simpatic ca un poet al „Scânteilor galbene” al „Vremurilor de plumb”… încolo tăcere…

Printr-o confuzie se spune că am cunoscut pe acest călugăr…

M-am lăsat să mă observe aţâţi vânzători, dar m-am gândit unde se petrec aceste fapte…

Este aceasta vreo resemnare de a compărea, şi ca aceşti negustori să-mi producă material ziaristic în schimbul unei remunerări care, pentru moment, are aparenţa unei satisfacţii…

Sau… noi nu răspundem de cele ce scriem… Aceste păreri pot fi luate de oriunde…

Se întunecă…

Vinuri stricate… numai câţiva bani…

Câteodată aceeaşi mizerie, aprecierele de mare poet îmi adaugă încă un gând amar…

Iubire, muzică de noapte la o grădină publică… De pe o bancă privesc mulţimea care se preumblă serioasă printre straturi de flori, argintate de globurile electrice…

Prin tufişuri — fete, sau domnişoare în rochii subţiri, cu elevi de şcoală, sau militari…

Râsete, şoapte…

Un tânăr îmi cere sfaturi pentru un amor nenorocit.

Fanfara răsună peste grădină şi peste oraş.

Cântece vechi, flori, amanţi atât de tineri… mă cheamă cu mulţi ani în urmă…

Iubiri pe care le-am uitat mă ridică să plec pe străzi adormite…

O, pasiuni amoroase…

„Vântul tremură-n perdele astăzi, ca şi-n alte dăţi…”

Vinurile ce-am băut mă predispun spre crimă… mai am câţiva bani… mă duc să-mi cumpăr încă o butelie… poate

înnebunesc, poate încep să cânt... Sunt singur...

Cei bătrâni, cei nefericiţi pot fi îndopaţi cu vin... Decadenţă... Simbolism... Poezie... Se face târziu...

E seară. M-am sculat din somn... Dormisem mult... Câteva somnuri de acestea îmi arată ce este moartea. Ce plictiseală!... Mă uit... Mai am puţin tutun... Cu ce să încep?...

Aprind o ţigară... întâi, e tăcere... Apoi câţiva greieri de seară, lătrături de seară, o harmonie, o ghitară, voce...

Desigur este pe aproape o stradă veselă...

Mă gândesc să-mi fac toaleta vreun ceas; câţiva bani pe care îi mai am mă grăbesc să-i dau pentru uitarea necazurilor...

Încă o noapte dezordonată...

O ţigară, un scriitor îşi transpune gândurile.

Cineva, departe, munceşte şi pentru noi...

Citesc o gazetă şi mă aflu în mulţime...

Nimic deosebit. Sorbim din pahare. Sunt femei obosite; ele, din când în când, îşi şterg năduşelile cu tampoane de pudră...

Un cântăreţ dispune cu minciuni amoroase.

Dar iată zorile...

Câteva ocazii de acestea îmi arată ce este viaţa...

Ce plictiseală... întâi, tăcere... Apoi câţiva cocoşi de ziuă, câteva rulări de care grele... despre ziuă...

Retrageri, sau continuări... Nimic deosebit...

O ţigară... câteva clipe pentru toaletă... Dar iată chiar zorile...

Ne aflăm în plină epocă de anchete şi discuţiuni în legătură cu manifestările noastre literare de ultima oră. Este, oare, o trezire tardivă a unora de a se interesa prea asiduu de aspectele unui atare produs de lux, lăsându-ne a înţelege din sesizarea aceasta că poate mergem spre

decadenţă?...

De ce, oare acest simptom alarmant?...

S-ar părea că ne convulsionăm într-o criză de aşteptare a unui geniu poetic care, după actuala stare de lucruri, nu va apărea niciodată... E o nedreptate rău intenţionată faţă de talentele noi, considerate de unii ca tineret fără experienţă, şi care n-ar adăoga cât de puţin la cultura poporului nostru, deprinzându-l cu o educaţie anterioară. Creaţiile artistice de seamă, la oricare alte ţări civilizate, n-au venit fără mari mişcări culturale.

Poezia nouă, în aceste împrejurări de schimbări sociale, nu mai poate fi lăsată numai la discuţiunile de cafenea de prin oraşe; menirea ei este de a fi cunoscută cât mai mult, de toate clasele sociale de cititori, de unde apoi ar putea evolua spre acel viitor promis pe care îl aşteptăm...

Ar fi regretabil ca acest flux de frumos, de care abundă literatura noastră acum, să nu fie răspândit, transfuzat acolo unde se cere, zăbovind în trecut cu acelaşi fel de educaţie populară, fără a se adăuga partea nobilă din frumosul creaţiunilor noi.

În felul acesta operele poeţilor actuali şi-ar regăsi adevăratul ecou de artă a vremii. Şi fiindcă vorbim de educarea maselor populare, credem că ele au ajuns la maturitatea înţelegerii a oricărui fel de artă, fie ea cât de subtilă...

Bucureşti... Îţi vine să râzi... cu toate că îţi vine să râzi... Capitală, studii, predispoziţii directe spre matematică, pe de altă parte pentru literatură...

Drepturi sociale.. Femei care vorbesc. Curios! Nu ştiu pentru a câta oară sunt pe aici. Se spune că mai sunt un fel de savanţi care îşi respectă meseria pentru afecţiuni neurosimpatice..

Rezultatele: adevărate minuni...

Pare că se află cam multe căruţe cu motor, ceea ce ne

arată că sunt oameni bogaţi.. Socialism... cluburi... pace., linişte..

Viaţa sa intelectuală îi adusese obişnuitele indispoziţiuni de nervi.

Rătăcit printre ai săi, simţea că nu mai prezintă niciun interes.

În nişte zile călduroase de vară se hotărî pentru nişte ţărmuri de mare, împreună cu o tovarăşă... Ca şi un mort şedea dezbrăcat la soare, pe nisip, sau ca doi primitivi printre stâncile bătute de valuri. Natura şi cerul plin de soare păreau că voiesc să ajute nervii lor obosiţi.

Ca umbra lor pe nisip, în pustietăţile marine, priveau în zare vapoare, spre alte continente.

El era născut pentru oraşe mari:

La ţărm,
O, gând amar...
Singurătăţi,
Pribege seri de primăvară,
Parfumuri ce se duc pe vânt —
Şi flaute din stânci de mare...
A fost ca niciodată...
Îngrijitoare aşteptări,
Şi valuri ce foşnesc la ţărm.
Singurătăţi,
Şi flaute
Din stânci de mare...

Cântă, lăutar... un cântec pribeag şi străin...

Hai, cântăreţ... ce zări vom ajunge de la această cârciumă bătrână?...

Şi, fiindcă m-ai făcut să plâng, ţine nişte bani.

Sensi a trecut pe aici...

Hai, cântăreţ, ce zări vom ajunge de la această cârciumă bătrână?...

Ascultă graiul meu decadent... Deşi sunt obosit de

drum, poate vom găsi frumoasa cu ochi de safir, cu cântecul tău pribeag şi străin... Sau să uităm acestea în fumul unei ţigări... Auzi fonografe publice şi viaţa în intensul ei... Ce poate să mai fie?... Suntem la sfârşit; să bem şi să uităm... După mii de ani, evoluţia spune că poate şi mai mult...

În curte, aceleaşi distracţii observate mereu, în anii cât a fost locatar... Viitorul îl mângâia cu iluzia şi surpriza unei locuinţe mai confortabile şi un trai mai comod...

Într-un dulap dădu peste nişte hârtie-monetă, necesară prezentului... Puţin efort, şi în curând alte zile cu alt cadru, cu alt decor, pentru a-l dispune spre noi lucrări...

Dar îngrijorări politice.

Gazetele vestesc enervant retrageri de guvernare...

În cameră totul deranjat. Sensi se pregătea să se mute. În puţinele odăi, unde se plictisise câţiva ani, lăsa pe podelele goale câteva jurnale şi hârtii... Gândea, acum, la cei care au case curate şi baie... Peste drum, pe fereastra deschisă, pe balcon, la etaj, femei scuturau perne şi covoare, aceleaşi toate, cu aerul lor de stabilitate...

Prea plictisit, trimise să-i aducă nişte vin, remediu sigur pentru împrejurările în care se afla...

O visare mai întârzia în fumul unei ţigări. Se gândea la noi cunoscuţi pentru eventuale ieşiri din uitarea ce-l înconjura. Mereu febril, se complăcea în aceleaşi acţiuni...

Dincolo de poezie însă, ecourile vieţii răcneau în fereastra sa.

Camionul se opri la poartă. Oamenii încărcau; odăile rămâneau goale, cu visurile ce au adăpostit, ca şi suferinţele unor ani de zbucium...

Pe noua stradă, noiembrie îngrămădise frunzele pe la uşi, şi foşnet de iarnă intra prin ferestrele fără storuri... Mai sorbind din vinul uitat într-o sticlă, aranja câteva mobile.

Foşnetul iernatic trecea pe la noua locuinţă, şi pe

strada necunoscută făcea popasuri întârziate.

Singur în noile odăi; o cafea adusă şi încercarea de a se familiariza cu zidurile atât de curând părăsite de alţii. Cine au fost ceilalţi? Cine ar fi el?... Interesează, oare, când viaţa e atât de grăbită pentru unii? În două-trei zile, intimitatea locuinţei deveni familiară... La o masă întorcea foi după foi scrise, urmărea sfârşitul unui manuscris ce era discutat de mult.

Deşi fire independentă, şi aproape necunoscut, totuşi activitatea lui era urmărită cu interes.

Câteodată, se întreba ce mai vor unii oameni de la el...

Ecourile brutale ale prozei cotidiene îl strigau sub ferestre, şi oamenii nu înţelegeau firea lui...

Prin cultură trăise toate civilizaţiile; ceilalţi păreau rămaşi cu mult în urmă...

Ce satisfacţie ar fi meritat şi cum putea să o ceară?... De la cine?

De aceea îşi vedea de munca lui de visător, singurul îndemn ce-i mai rămăsese.

Vântul iernatec şoptea împrejur... Câţiva fulgi de gheaţă căzură... Privea întâile manifestări ale unui sezon atât de vitreg celor cu venituri modeste...

În vremea aceasta, când poezia decadentă şi simbolistă cere tot mai mult material, cu nota unei culturi epuizate, piaţa literară, ca şi pentru alte curente, dădea prea puţini cititori. El trecea ca un autor misterios. În jurul său civilizaţia îl făcea să se gândească la romanele mecanicii grăbite; afundat în scaun, cu creionul distanţat, trecea, pe câte vreo hârtie, însemnări dezolante... Anii treceau deprinzându-l cu o viaţă după jurnalele săptămânii...

Un manuscris al său ni-l arăta găzduit pentru câteva nopţi într-un castel, fără să arate pe seniorul proprietar...

Se găsea aici gândindu-se, poate, la sute de ani...

În acelaşi manuscris mai adaugă că ar fi găsit în hrube buţi cu vinuri şi rachiu, ce l-au hrănit vreo doi ani, în care timp şi-a scris cronica vremii.

Călugăr cult, lăsa să fie vizitat, din când în când, de voievozi de seamă...

Un timp, jupânese văduve ascultau cursurile lui despre viaţă şi despre iubire...

Vacanţa de Crăciun se anunţa tristă pentru mine, ca pentru străini. Priveam cărţile în care trebuia să uit singurătatea sau farmecul acestor sărbători de distracţii şi banchete.

Va fi aceeaşi odaie ce se încălzeşte cu greu, unde vor trece şi aceste zile, la fel sau mai trist ca celelalte.

Ceva, însă, îmi spune că poate va fi altfel, şi deşi nu dădusem nicio atenţie unei scrisori primită cu câteva zile în urmă, în noaptea aceasta o reluai pentru a o citi din nou.

„Iubit poet, cu multă greutate aflându-vă adresa, vă scriu ca un necunoscut admirator, care vă roagă să petreceţi Anul nou la dânsul, în satul C... prin gara M... unde vă aşteaptă o trăsură. De veţi veni sau nu, rămâne cum veţi crede; eu însă, vă aştept, Radu.”

A mă deplasa pentru un admirator necunoscut... Din nou stăteam cu ochii în gol, gândindu-mă să-i răspund, sau să aştept zile să treacă pentru a mă decide! Şi modestia rece a odăii mele îmi spunea că tot mai bine ar fi să mă duc, oricum ar fi. Zilele treceau şi zgomotul particular al sărbătorilor mă întrista şi mai mult. Un dor de variaţie mă lua mereu, şi invitaţia îşi făcea loc ca o preocupare definită.

Am plecat, în ajun, într-un vagon plin de lume. Mă duceam la întâmplare şi chiar cu o adâncă tristeţe. Abia auzii prin mulţime numele gării [la care trebuia să cobor.

În dosul gării][3] pustii găsii trăsura şi ţăranul singur, pe capră, care îmi spuse râzând că pe noapte vom intra în sat.

Câmpii îngheţate şi crânguri goale rămâneau în urmă şi apăreau... iar tristeţea din tren mă urmărea mai înainte, fără să mă întreb: de ce am venit pe aici? Stelele apărură, şi o fază de lună arătă pustiul îngheţat şi fantastic.

Frigul se lăsa aspru_ Prin satele pustii se auzeau ecouri de colindători puţini, iar căsuţele acoperite cu trestie dădeau fiori.

Departe, într-un câmp pustiu, trăsura intră pe o alee lungă de copaci goi, şi vizitiul îmi spuse că am ajuns. Ascunsă între copaci, în câmpul îngheţat, casa păru izolată cu totul de sat. O zidire veche cu două etaje, în care primul era stins şi nelocuit.

O singură lumină se zărea la o odaie de sus, cu un balcon vechi şi întristat...

Nicio mişcare de primire. Peste tot tăcere. Amorţit de frig şi rămas singur în sufragerie, singura odaie luminată pe care o văzusem de afară, priveam de lângă sobă serviciul de masă pentru o singură persoană şi sticlele cu băutură... Aşteptam... Părea că sunt într-o locuinţă din care cei de acasă plecaseră pentru a scăpa de singurătatea unei clădiri atât de vechi, cu gratii şi ziduri groase.

O căldură plăcută, totuşi, şi aerul antic al acestei clădiri mă familiariză întrucâtva, şi aşteptam...

O scrisoare deschisă, pe masă, mă atrase de la sosirea mea... Apropiindu-mă o citii:

„Fii binevenit. Bea pentru un an mai bun. Sunt eu care te-am invitat, Magda.”

Îmi trăsei scaunul şi stăm trist, privind serviciul singuratec şi buteliile, într-o tăcere care îneca orice surprindere de relaţiuni omeneşti şi care spunea: adu-ţi

[3] Text preluat după cele trei periodice în care a apărut. în *Opere* — 1944, evidentă greşeală de tipar *(n. ed.).*

aminte că eşti departe şi nu mai cerceta nimic…

Stăm încă în sufragerie, în ţăcănitul monoton al unui ceas vechi, uitat pe un dulap, bând vinurile alese în sănătatea acestei necunoscute, care aranjase această amăgire, pe care în amorţirea alcoolului o găseam duioasă, iar zidurile foarte vechi şi groase spuneau: rămâi la noi.

Privirea rătăcea în fumul ţigării, presupunând mulţimea odăilor şi din acest etaj, care dormeau închise, goale sau mobilate, în noaptea lor.

Era târziu. Mă plimbam încet, şi privirile mele se opreau la ferestrele cu gratii înfipte în zidurile groase, zărind o lună fugară pe un senin cu un câmp îngheţat.

Pentru a uita şi opri spaima ce se lăsa, îmi luai ultima sticlă rămasă, stinsei lampa de aici şi trecui prin sala largă, luminată slab de lună, către odaia de culcare, unde lampa aprinsă mă aştepta.

Căldura, covorul moale şi grosimea zidurilor zugrăvite de mult, şi aceleaşi gratii la ferestrele atinse de un desiş de copaci lungi şi goi, mă izola liniştit pentru a mă crede într-o locuinţă visată şi în care aş fi voit să rămân uitat. Mobila veche, cu un parfum de poveşti, arăta odaia unei femei care părea că pluteşte pe lângă mine, şoptitor, pentru a mă face să zâmbesc.

Lângă pat, pe o măsuţă, câteva cărţi, un caiet gros, o hârtie cu fondante şi ţigări fine stăteau ca nişte tovarăşe ale insomniei, aici, în această clădire veche, înconjurată de copaci vâjâitori sub palida lună.

Pentru a nu plânge în această vrajă, pe care o suportam dureros, băui ultima sticlă ce o adusesem, luând şi din fondantele deschise. M-am culcat târziu; stând între perne, luai caietul pentru a citi impresiuni scrise de aceeaşi mână ce-mi scrisese scrisorile ce le primisem grăbindu-mă trist la această fantazie — de a veni pentru Anul nou într-o locuinţă atât de veche şi aproape pustie, ascultând şoapte duioase pentru a nu mă

simţi amăgit.

Caietul se deschise la o foaie îndoită, unde câteva rânduri veneau ca o explicaţie:

„Nu mi-a plăcut să amăgesc pe nimeni, găsind acest lucru neserios şi mai totdeauna cu urmări triste. Aş dori ca această nebunie a mea să-ţi rămână indiferentă. Mi s-a părut viaţa în ultimul timp atât de sever serioasă, încât doream o amintire în aceste ziduri vechi, pe care, după plecarea dumitale, voi simţi-o fără a şti nimeni, — până atunci, când felul meu de a fi îmi va dicta să vă cunosc personal, sau nu. Te rog, iartă această amăgire.

Sărbătorile le voi petrece cu familia, în oraşul din care ai plecat, şi ne vom întoarce aici pe la mijlocul lunii.

Încă o dată, te rog, să ierţi singurătatea şi neexplicarea în care îmi place să mă afund, visând la atâtea câte au fost...

Scrie-mi ceva în acest caiet... M.”

În vagul unor tăceri lungi, adormii în vâjâitul stufişului de copaci, ce înconjura ca un crâng această casă depărtată.

M-am trezit târziu. Un soare clar lumina odaia parfumată şi caldă, iar zarea se întindea la ferestrele vechi cu întinderi de câmpii îngheţate şi zboruri de păsări iernatece. Spălându-mă, mă trezii, şi mă simţeam, întrucâtva, mai lămurit de situaţia mea; mă gândeam că a doua zi trebuia să plec, ducând cu mine o nouă melancolie, pentru nu ştiu câtă vreme. Voiam să văd această casă din depărtare, din parcul ei sălbatec, înainte de a pleca, şi coborâi uşor scara lată şi veche, pe unde venisem.

Trăgând un drug de la o uşă uscată, din sala de piatră, ieşii pe nişte trepte vechi şi înverzite, privind aleea nesfârşită şi goală, ce mă umplu de o melancolie amară, fără a putea să înaintez. Reintrai în vechea clădire, cu ecoul ei de pustiu, care, totuşi, părea mai puţin întristătoare, ca violetul fumuriu din fundul parcului

sălbatec.

Rătăceam neauzit printre sălile tăcute…

Pustiul acesta explica sufletul necunoscutei mele, care se decisese de a mă avea aici, desigur, după multe zile şi nopţi de singurătate gândită…

Masa şi vinurile alese urmară cu o varietate deosebită. O cameră pe care o zării întredeschisă licărea de butelii… Nopţi de visare, în care uitam oraşul spre care trebuia să plec pentru totdeauna. În ultima noapte recitii rândurile ei din caiet şi voiam să-i scriu, după cum mă ruga, terminând scrisoarea.

Beam vinul cu fondanta pe care o luasem, şi aprinsei o ţigară fină din cele lăsate de ea. Putui să scriu câteva rânduri cu o mână tremurătoare:

„Buteliile de vin, consumate de mine, iubită necunoscută, vor spune că ai amăgit un beţiv. Poate vei uita că am petrecut un An nou într-o clădire veche şi fantastică, care m-a putut găzdui atât de puţin, pentru a mă reda mai învins în zgomotul oraşului ce va pătrunde în odăiţa închiriată, ce se încălzeşte atât de greu… Un plâns supărător vei auzi în această cameră după plecarea mea, şi nu cred că voiai o astfel de amintire… după cum şi eu voi duce cu mine un duios ecou, care nu ştiu de este ecoul glasului tău. Un cuvânt fantastic… adio. Va plânge acest cuvânt în parcul sălbatec, la ferestrele vechi, cu gratiile lor de fier, după cum mi-a plâns şi mie în ultima noapte de amăgire, în aceste ziduri groase, pe care, părăsindu-le, nu ştiu cum le voi privi ca să nu plâng. B.”

Sunt mulţi ani, şi palate vechi, şi case vechi stau uitate în depărtări de sate… şi câte alte ziduri din zilele noastre nu vor deveni odată tot atât de fantastice…

DIN PERIODICE

DE PAŞTI

Un fel de veselie prin mahalaua înfundată… E doară zi de Paşti, zi de repaos. Scrânciobul se învârte plin şi colorat, iar lăutarii cântă cu foc…

„Tu unde eşti, Mărie, frumoasă fată de mahala?…”

Pe cerdacul căsuţei tale, părinţii tăi bătrâni se uită la lumea care trece; un marinar în concediu cântă din harmonie, şi valsul lui se pierde prin mahalaua plină de soare, de coji de ouă roşii şi de fărmituri de cozonac. Căsuţa voastră, acum, are igrasie şi parcă s-a mai aplecat, acoperişul de şindrilă a putrezit detot

„Tu unde eşti, Mărie, frumoasă fată de mahala?…”

Pe la portiţe stau cavaleri şi domnişoare; şi râd; şi îşi dau cărţi poştale ilustrate; numai la portiţa voastră nu e nimeni, şi nicio bicicletă, nicio trăsură nu se mai opreşte, şi niciun domn elegant nu mai coboară ca altădată.

Dar tu erai plină de viaţă, şi rochiile tale scumpe le admira toată mahalaua; nicio fată nu era geloasă pe tine, fiindcă sticluţele cu parfum şi toate bomboanele pe care ţi le dădeau liceenii, şi băieţii de boier, şi subofiţerii, şi toţi amanţii tăi le împărţeai lor.

Te iubeau cu toţii, erai atât de bună, şi tu râdeai mult…

Când aveai timp citeai, şi printre cărţile tale felurite erau multe care îţi vorbeau de o viaţă mai blândă, de o iubire mai nouă, pe care tu nu le înţelegeai, dar care te

puneau pe gânduri.

Mai târziu, prietenele tale spuneau că te-ai schimbat, şi ieşeai din casă tot mai rar; inima ta începuse să bată neînţeles, pe când toţi te credeau fericită.

Şi acea durere ascunsă, care pune trandafiri pe obraji, într-o zi te-a făcut să părăseşti, pentru totdeauna, această lume pe care tu o mângâiai cu frumuseţea trupului tău…

E Paşti acum, şi mahalaua e plină de soare, de coji de ouă roşii şi fărmituri de cozonac, şi tremură de cântece de harmonie şi de râsul ascuţit al copiilor şi al fetelor pudrate.

„Tu unde eşti, Mărie, frumoasă fată de mahala?…”

PE MAIDAN

Un copac cu frunzişul uscat, smuncit de vânt; un porc în spate cu un corb; un bordei cu un geam lipit în lut; un maidan; un râu resfirat ca nişte degete nervoase care pipăie pământul; frig… cerul e de plumb.

„Pentru cincizeci de bani o femeie din bordei bate-n geam… Vrea iubire…”

Bate vânt… sss… spune frunzişul uscat… şi copacul se smunceşte singuratec în gunoaie… porcul râmează, corbul ciupeşte din spatele lui…

Acoperişul bordeiului e bine întocmit… bucăţi de tablă ruginită, farfurii sparte, cărămizi şi ţoale…

„Pentru cincizeci de bani o femeie din bordei bate-n geam… Vrea iubire…”

Bate vânt… sss… spune frunzişul uscat… plouă mărunt… femeia din bordei a început să cânte din drâmbă… fii… fii… zum… zum… zum… porcul îşi mută locul, corbul deranjat se ridică, se lasă iar pe spinarea

lui…

Plouă mărunt… Mă gândesc că n-am cincizeci de bani…

Sss… spune frunzişul uscat… Cerul e de plumb… Vântul loveşte cu ploaia subţire…

„Pentru cincizeci de bani o femeie din bordei cântă din drămbă… Vrea iubire…”

ZBORUL CĂRŢILOR

S-a scris atât de mult încât, fatal, tot ce se mai scrie pare că s-a mai spus. Se repetă, conştient sau inconştient, aproape fond şi formă, de condeiele de meserie şi de acei de bună-credinţă care au curajul să creadă că sunt cu totul originali.

Chiar această observaţiune de acum desigur că s-a mai făcut. Da, se scrie… Şi sunt scriitori atât de simpatici, care ţin la operele lor atât de mult, şi pe care ţi le citesc cu atâta voluptate încât vezi că scepticizmul tău e cu totul fără niciun sens.

Cititorii, la rândul lor, citesc zilnic: ziare, reviste, volume, cu acea răbdare şi curiozitate care se dă numai lucrurilor noi, deşi în acest apogeu de cultură, sub ochii lor, joacă, fără voie, o semiplagiare universală. Şi cum ar putea fi altfel într-o continuitate uniformă a unui concept de viaţă ce se repetă de veacuri?… Dar ciudăţenia vine de acolo că tocmai ceea ce ar mai putea fi întrucâtva mai nou, aceea pare că plictiseşte mai mult, că e banal, citindu-se însă cu o cunoscută concesiune vechile banalităţi atât de drăguţe…

Cu toate acestea fiecare e însetat după ceva nou… Duioasă contradicţie!

Într-o noapte, pe străzile unui oraş mare, m-a surprins o furtună de ploaie, şi m-am refugiat, din întâmplare, într-

o librărie. Ploua torenţial, oraşul devenise pustiu, iar eu stăm rezemat între nişte tejghele pline cu turnuri de cărţi şi înconjurat de rafturi ticsite cu alte zeci de mii de volume, care te ameţeau numai privindu-le. Citeam titlurile acestor teancuri, şi ele începeau, încet-încet, să se aşeze, şi chiar numele unor autori se confundau.

Mă gândeam, atunci, la proprietate, concurenţă, şi în special la proprietatea literară... Ploua, şi în librărie era o tăcere tristă... Aruncate pe un colţ de masă, câteva broşuri subţiri şi anonime îşi arătau şi ele numele lor: *Pentru pâin*e, *Dreptate, Adevăr, Iubire...*

Nu oare pentru aceste simple principii e toată această bâzâială de comentarii şi compilaţiuni psihologice şi patologice, care în loc să limpezească mai mult întunecă înţelesul lor originar?...

Atunci înţelegi de ce atâtea genii nu s-au preocupat de nevoia scrisului şi de ce alţii şi-au negat valoarea unui mare număr din operele lor.

Era târziu, ploaia mai încetase şi pornii spre casă prin noaptea plângătoare şi pustie. Dar, ca un coşmar, cărţile între care stătusem veneau după mine, şi parcă toate librăriile din lume, toate bibliotecile oficiale şi particulare îşi concediaseră, pe fereşti, convoiurile colosale de cărţi care zburau umplând cerul, iar vântul le spunea numele lor când mai plângător, când mai sălbatec...

Şi o spaimă de tot ce citisem, de câte auzisem, mă cuprinse, şi regretam că, creierul meu, ca şi al altora, a devenit o moară hodorogită care nu se mai poate opri, care, poate, nu se va mai opri niciodată, tremurând într-un coşmar continuu de cunoştinţe netrebnice...

Era târziu, şi în lumina slabă a odăii mă gândeam şi eu la ceva nou, fiindcă mereu se citeşte şi mereu se scrie... însă ce ar mai putea fi nou decât ceea ce este ascuns şi dispreţuit de obişnuiţii arbitri intelectuali, îndopaţi cu tot profitul timpului lor, sucind şi răsucind înţelesul operelor

care se repetă, fatal, cu un fond de idei noi de tot... aproape de când lumea... Şi, adormind, mă revăzui iar în librăria în care mă adăpostisem; dar acum era pustie; cărţile zburau peste toată lumea, şi, obosite, mai târziu, vor fi căzut în mări şi oceane...

Numai acele broşuri subţiri şi anonime mai aşteptau fâlfâind, aruncate acolo, arătându-şi, parcă zâmbind, numele lor: *Pentru pâine, Dreptate, Adevăr, Iubire...*

Nou... de când lumea, sau, cel puţin, mai nou decât toate celelalte banalităţi care şi-au pierdut şi spaţiul, şi timpul...

PE GÂNDURI

Fiindcă nu ştiam ce să fac, mi se pare că scriam în noaptea aceea, în pat, privindu-mi, din când în când, umbra pe perete, sau ascultam tăcerea nopţii care nu trebuie să fie ascultată... Se părea că exist, şi chiar mă speriam că exist.

Se ştie aceasta din cărţile adânci, sau nebuneşti, unde se vorbeşte foarte mult despre om, ca ceva foarte periculos sau foarte măreţ, care a greşit de la început şi greşeşte mereu, de nu se mai înţelege nimic.

Tot oamenii au spus că sunt prea mulţi oameni, şi, de aceea, mă gândeam la câmpiile depărtate, şi la izolare...

Dacă în noaptea aceea mai treceau drumeţi întârziaţi vorbind tare lucruri prea cunoscute, dar cu importanţa lor, am înţeles că e mai bine să stau fără a cugeta nici ziua, nici noaptea. Se poate, însă, spune ceea ce ar putea spune şi alţii...

Supraalimentaţia sau alimentaţia sunt recomandate pentru a se evita fuga pământului şi ameţeala produsă de astre.

...Ea, care nu era prinsă de aceste întrebări, deşi era palidă şi bătută de vânt, voia în noaptea caldă să-şi liniştească o legănare amoroasă, pe banca ascunsă în fundul grădinii ce se termina fără îngrădire, într-o margine a pământului.

Privighetoarea cânta pe când am intrat s-o aştept pe banca aceea, şi luna repeta lumină şi întuneric prin nouri. Erau şi foşniri, şi dacă era şi trist, fiecare ştie şi nu se poate reda.

Ea sosi târziu... pe când aproape uitasem pentru ce am venit... Aşteptam răsăritul soarelui, sau mă deprinsesem să fiu singur... Ea spunea că totul e potrivit de frumos şi că privighetoarea va înceta pentru a se auzi curând ciocârlia; aburii se vor ridica de pe ape şi zorii vor fi dureroşi pentru cei care au uitat să vorbească... întâlnirile de noapte sunt prea instructive... şi prevestiri enervante.

Va trebui, altă dată, s-o aştept ziua, prin grădini publice... Da, e interesant să scriu ceea ce spunea ea.

Şi ea dispăru printre copacii deşi, iar eu — pe drumurile pustii... Curba pământului fuge... Astrele sunt ameţitoare... A te destăinui, însă, prea mult, e întristător...

UNDEVA

Treceam pe acel platou melancolic, în plimbările singuratice, acolo, în provincia depărtată, în zilele de vară, în răvăşirile de toamnă, unde golul mă absorbea pentru a mă contopi cu neantul depărtărilor senine sau închise...

În ziua pustie şi caldă, cocoşii cântau peste tot pământul stins şi îndepărtat ca o nimicnicie, pe care auzul nu poate s-o mai uite...

O, totul vorbea de istoria pământului şi a animalelor… O vale verde şi urmele unor locuinţe de mult părăsite, ale unui singuratec care trăia, aşa cum se spune că se poate trăi. Era o jale de veşnicie în liniile simple ale acestui loc, încât ea a plâns odată acolo, cu un behăit atât de primitiv, dorind cât mai curând oraşul care astupa asemenea zări…

De atunci ea se temea de mine, şi numai singur treceam pe platoul melancolic unde şoptea mitologia.

Se putea crede că în pivniţa părăsită din valea verde, în ziua de vară când cocoşii cântă pe tot pământul a veşnicie, ar fi rămas ceva uitat din somnul timpurilor… acolo, în pivniţa părăsită.

Pe treptele putrede am coborât într-o zi, şi ochii mei se deprindeau în întuneric.

Erau cruci mari de var trase pe zidurile negre, şi data unor ani foarte vechi, şi cotituri ce zăceau mai înnoptate şi mai friguroase.

Privind în pământ se vedea lângă un perete un loc cu nisip şi lut, pe care, cu ajutorul unei scânduri găsite, m-am pus să-l scormonesc, pe când, în tăcerea umedă, în acest pustiu, umbrele vroiau să mă surprindă.

Erau urme de butelii ce au fost părăsite de mult în acest loc, şi scândura cu care scobeam un trecut a scrâşnit de ultima sticlă uitată ce dormea acolo de mult, ruginită şi cu gâtul plin de ceară… a cărei aromă am băut-o la soare, în valea platoului melancolic, unde ea a plâns, de unde eu am plecat printre oameni, dar oamenii erau foarte ocupaţi…

ÎNTUNEREC

Treceam cufundat în estetica şi morala timidă dictată

de o normă veche.

Timpul se repeta înspăimântător în haos, şi calculat în artificial.

Tristul meu prieten mă opri încet, şi-mi spuse că pot veni şi într-un loc unde se ducea şi el fără plăcere pentru a trece timpul unei nopţi de iarnă.

Nu ştie nimic mai mult decât că acelaşi distribuitor dăduse aceeaşi invitaţiune la mulţi trecători şi trecătoare, părând a-i studia mai înainte de a le oferi un mic plic.

Ninsoarea umplea noaptea pe când urcam scările unei mari case având scris pe uşa de intrare: orice lumină oprită.

Din întunericul antreului se distingeau în stânga şi-n dreapta două goluri mai negre ale unor uşi mari, deschise. Se auzea un pian. Umbrele sosite şi cele care mai soseau îşi căutau prin sălile goale şi libere, dibuind prin bezna întunericului, un loc, descoperind de-a lungul pereţilor şiruri de fotoliuri, ocupate sau nu, pentru a se opri din observarea[4] tactilă şi pentru a nu vedea unde şi la ce au venit.

Stăm pe unul din aceste fotoliuri. Câteva umbre foşneau agitând căldura sălilor, dansând. Scuze din cauza întunericului şi cuvinte care se găsesc rar se auzeau cu o voluptate misterioasă.

Însă cu tot curajul ce-l dădea această beznă adâncă urmau lungi tăceri, şi o morală obseda aproape ca şi în lumină… Dansul înceta cu încetarea pianului.

Tăcere neagră, pufniri de râs, suspine şi voci singuratice, aruncate de ici-colo…

— Ce frumos…

— Istoria nu spune că şi toate animalele contemporane cu cei vechi au murit.

— Sunt milionar…

— Cu toate acestea trebuie să uităm…

[4] În revista după care am reprodus textul: enervarea *(n. ed.).*

— Sunt fără slujbă…
— Îmi place să fiu iubită în întuneric…
— Am furat… — Tăcere…
— Eu sunt blazată…
— Orice voce iese afectată…
— Doresc o femeie să mă urmeze în ţările calde…
— Nicio voce cunoscută…
— Ce amintire…

— O horă a umbrelor… rugă o voce de femeie, şi, prin întunericul tăcut, fără pian, toţi se căutau lovind un sex contrar. Nereuşindu-se a se forma această horă, perechi şoptitoare se izolau sau se loveau de singuraticii care mă căutau… Totul este neserios.

Afară ninsoarea cădea încă prin întunericul zorilor, şi fiindcă cineva pronunţă că e destul… cu tristeţă sau seriozitate, toţi se împrăştiară, ca de obicei, de unde au venit…

UN VISĂTOR

Purta nişte frumoase plete şi, cu toată seriozitatea ce voia să şi-o impună, tinereţea se trăda pe figura lui cu un aer blând şi feminin. Cei mai mulţi îl cunoşteau sub numirea „poetul socialist”, deşi era încă destul de tânăr şi plin de amor.

Muncea, sub diferite forme, la câte o rudă a sa, iar de la târguielile zilnice, cu micile economii, cumpăra revistele şi ziarele ce-i plăceau, pentru ca, apoi, în amezile călduroase, să le citească într-o şură, unde dormea toată vara.

Versurile lui Neculuţă: *Spre ţărmul dreptăţii* era volumul său nedespărţit, şi, fiindcă citise că autorul fusese poet şi cizmar, nu rareori îl vedeai prin cizmării

stând pe scăunaş, între lucrători, şi citind, printre loviturile de ciocan, versurile poetului său favorit.

Îl găseai, câteodată, şi printre geluiturile blonde la câte o stolerie, iar când întâmplarea făcea să fie şi femei încerca să aducă vorba despre „amorul liber”, în urma căror discuţiuni fetele râdeau şi-l trăgeau de păr, pe care el şi-l arunca îndărăt cu un gest larg şi cu un zâmbet de necaz.

Tot o convorbire de acestea, amoroasă, se deschise într-o zi între el şi un lucrător cizmar, vecin, la care asculta şi o fată a patronului, expansivă, şi care, de multe ori, îi deranjase frumoasele plete.

Ea îşi bătea joc, mai mult ca altă dată, de ceea ce auzea, primind răspunsuri reci din partea „poetului socialist”, zicându-i: „o fată de patron nu poate să înţeleagă acest fel de amor şi cu regret trece printre „nesuferitele burgheze”, plecând aproape supărat…

Într-o noapte târziu, pe când citea în şura lui, la lumina unui felinăraş, şi cum se gândea la ea, la fata cizmarului vecin, pe care o iubea cu toată nepotrivirea de idei, auzi câinele lătrând şi imediat gudurându-se.

Voi să sară din pat, dar tiptil, cu un deget pe buze, „nesuferita burgheză” intră în şură şi-l acoperi de sărutări.

Îi şopti apoi că a început să-l înţeleagă, că vrea să fie şi ea socialistă, şi că îl iubeşte mai demult…

Palid, el tremura de emoţii neîndurate şi nu ştia ce sfârşit să dea acestei surprize, mai ales că nebunatica copilă spunea că e desculţă şi că simte frig…

Pentru a salva situaţia „poetul socialist” îşi luă un aer grav, o lăsă lângă dânsul cu condiţia de a fi serioasă, fiindcă ora socialismului n-a sosit încă, şi să fie până atunci cu băgare de seamă asupra urmărilor.

Ea voia să-l înţeleagă pe deplin, dar îşi continua felul său nebunatic de a fi, repetând necondiţionat că e numai şi numai socialistă… Pentru a-şi găsi calmul, el deschise

cartea *Spre ţărmul dreptăţii* şi începu să citească încet o poezie de revoltă pe care ea părea că o ascultă, dar mai mult se gândea la „amorul liber”, acel din a cărui cauză ei se supăraseră în unele convorbiri.

Zarea din felinăraş se trecea, şi cucoşii se auzeau cântând spre zori; când termină de citit, o făcu atentă de plecare, pe când ea, atât de amoroasă, uitase totul. Fiindcă trebui să plece prin spărtura gardului pe unde venise, se ridică dezamăgită rugându-l să n-o mai facă „nesuferită burgheză”, deoarece i se părea că el s-a contrazis între cele spuse despre amorul liber.

De atunci, ei se întâlneau mai des şi se luptau, prin discuţiuni, pentru a se vedea care din ei are mai multă dreptate.

ÎN ZADAR

Vântul dupăia după casă, repezind valuri de ninsoare aspră cu sunet stins, afundând casele şi felinarul cu unghiul de lumină apropiat de zăpadă.

„Ar trebui scrisă această noapte, îmi spuneam trezindu-mă din somn, sunt ani de când ai uitat-o în paharul cu alcool.”

Dormitam strâmb în sunetul de târziu iernatic şi voiam să aprind lumânarea de pe fereastra apăsată de ninsoare, pentru a depărta plânsul ce colinda, şi a citi pentru totdeauna…

Vântul repezea o câmpie de zăpadă, şi cele ce nu erau… era destul că uitasem în paharul cu alcool…

Este aurora, mă gândeam, care va arăta fantazia… şi vântul repezea sunetul stins de ninsoare, ca şi în casa depărtată, când plângea târziu în coridorul îngheţat.

Ani repezi, cu plecări grăbite, au lăsat această melodie

stinsă în care stau veştejit... cu[5] care ies în lume să cer realitatea...

Ar trebui scrisă această noapte cu un sunet stins în câmpia de ninsoare... pe care am uitat-o în paharul cu alcool.

[5] Adăugat după „Viaţa literară"; lipseşte în „Tribuna literelor” *(n.ed).*

POSTUME

IMPRESII DE ROMAN

Să tot aştepţi ca, din cultura secolului, să prinzi un ce tot mai mult, când interesante actualităţi par a fugi în trecut, este a te apropia, fără să ştii, de inacţiune.

De aceea, vreo trei pseudonime cu trecutul lor de poezie în care mai persistau se trezeau, uneori, mereu citind, fără a mai fi scris cât de puţin.

În convenirile lor pe care le-ar fi dorit, poate, mai altfel, părea a se auzi din viaţa oraşului un ecou de bogăţie şi sport.

Ca acei eroi din romane, retraşi într-un refugiu de invidiat, îşi continuau meseria culturală, fără a documenta vreo temă de artă, imaginându-şi şi o viaţă de mici-burghezi, la care poate şi parveniseră, după nenumăraţi ani.

În lupta epocii lor pentru trai, se vorbea, acum, de psihologia războaielor.

Oamenii, însă, rămân nedumeriţi cu cât se pretinde mai a fond o viaţă socială; ca şi cum felul de muncă cunoscut a dispărut, alte încercări produc un domeniu suspect.

Desigur, dânşii, după toate acestea, suportau zile ce nu produceau decât reprezentări de repetuiri ce deveneau peste derizoriu.

La vârsta lor onorabilă, răbdau tot masonismul franc sau ocult.

Greutăţile şi cheltuielile inerente războaielor rămâneau în diplomaţia vremurilor.

Cu vin şi tutun întrevedeau venirea uitării, comparând trecutul idilic cu frământările de acum, şi se vedeau întru ale lumii cu diferitele ei surprize.

Nopţile îşi obloneau fereastra, şi, la lumina lămpilor, ascultau, fiecare în parte, trecerea timpului, mecanica unei vieţi pasive ce le aminteau atâtea publicaţii şi manuscrise rătăcite, care toate, revăzute, ar fi format un roman simplu sau de sarcasm. Erau prea bătrâni? încă nu trăiseră.

Se dădeau acum sfaturi în cele mai intime părţi ale menajului.

Cafea, vin, ţigări, creioane, hârtie, în camere oblonite, arătau că de abia se mai puteau auzi ecourile unei alarme în noapte.

Era aceasta o izolare a unor individualişti indiferenţi, căutând în zadar dacă n-a mai rămas vreo ţigară, şi a se resemna pentru a trece noaptea fără somn?

Ce înceată minte, ce vechi balade voiau să mângâie momente ce se coborau cu intruse injurii…

Unde era candela, lumânarea, lampa… fiecare închidea becuri electrice, întredeschideau obloane., iată, e lună cu stele.

Geme un aeroplan, pe ploaie; trec ciori; tăceri de interior; plăceri în pitoresc.

Privind în gol… a părea că se aud armonii… a iubi viaţa…

În evul mediu… otravă, somn… a nu fi… ici-colo reflective… Hrisoave domneşti, iubire de ţară, briganzi, laşităţi… om…

Astăzi, amor de trecut, invocări de viitor…

Prin ploaie, alarme, trivoge, lătrat din fundul iadului.

De acuma, fotografii expresive ce dau conturul discutat; desigur, pământul este un animal, apoi fiinţe

superioare.

Cărţile sunt scrise, în ele s-ar putea găsi ultimul cuvânt... cancerul, taraf de lăutari... „şi dacă anii trec, în fine”.

Un text de hârtie de scris poate fi umplut cu idei de durată de încântare, dar clipe de plăceri se doresc nu prea mult vorbite, aproape nici scrise.

Apoi, autorii se vor anonimi...

Faţă cu timpuri de glorii, sufletul pare scăzut, sau de abia dacă se menţine ceea ce a fost.

Cum lumea socială este tratată şi ştiinţific, şi literar, li se părea foarte greu de a-şi prezenta trecutul lor cu câteva prietenii din tinereţe, cu acele discuţii despre noroc şi muncă.

Descriind fiinţe şi locuri, ar fi dorit să nu le angajeze la nimic.

Ici-colo, câte un tip cultural obsedase pe atunci prin libaţiuni şi fumisterii, cu anecdote problematice şi de uitare.

Nume, persoane, le erau în memorie; şi zilele păreau a se fixa ca importante prin râsul ce se producea; minute când cele citite din cărţi revin vagi, cu... unde mai sunt pentru a mai fi recitite, a fi înţelese mai mult...

Şi ca nişte ţipi culturali ce erau, simţind din ce în ce, noi adoratori, căutau să plece într-un alt mediu.

O tăcere se intercala faţă de ce aport aveau ei în oraş, dedesubturi, sau, unde acele valori de suprafaţă?

Părea o defensivă fără sens.

— Da! se realizează... de la o lume strâmtă reuşim spre una mai largă.

Trebuie să fim sceptici în ale lumii, şi pozitivi în interese cu mai mulţi, spunea Conservator.

El înscrisese pe vreo câţiva ciraci în diferite partide, după dorinţa lor şi aprecierea sa.

Pe unii, în partide ţărăneşti; pe alţii, în unele

orăşeneşti.

— Mi s-a făcut cunoscut să vă prezentaţi la diferite birouri.

O mulţumire de nedescris…

În fine, li se realizase un ideal de muncă după cum plănuise, discutase la atâtea libaţiuni de noapte. Adio, interminabilele discuţii cu grija achitării creditelor la simpatici diferiţi negustori.

După ce reţinu pe Liberal cu doi asesori, ceilalţi plecaseră cu urări de succes.

Acum Cons [ervator] propuse:

— Cu voi am a conduce o gazetă locală, pentru a descoperi talente literare, artistice, politice; mi s-a acordat un fond anticipat. Mă cunoaşteţi, sunt omul care, odată angajat, se ţine de cuvânt. La vârsta mea, e greu de-a alerga spre variaţii multiple.

— Faceţi nişte ţigări, invită el, arătând cutia cu tutun de pe masă, pe când dânsul îşi înfunda luleaua de pufăit.

— Sunt încântat, stimate maestre, de programul anunţat; sezonul înspre iarna aceasta ne va duce în plăcute surprize… şi Liberal oferi chibritul aprins celor doi sociali: Democrat şi Proletar.

— Nu numai că trebuie, continuă Cons [ervator], dar este şi de rigoare să cinstim actul, adevărat eveniment, prin ceva vin şi mezelic.

Să formăm o sumă.

Democrat şi Proletar să clătească sticlele, pentru a le aduce umplute de la sociabilul negustor din şosea.

— Desigur, imediat, ca şi făcut…

Din ustensilele lui Conservator se întocmi un mic dejun.

Pe fereastră pătrundea o amiază cu soare şi aspecte de toamnă.

Vorbeau de tipografie, de abonamente, treburi ce reveneau lui Democrat şi lui Proletar.

Întocmiri şi adunarea de manuscrise rămânea pe seama lui Conservator şi Liberal.

Câţiva tineri din localitate, care purtau plete, erau necontenit aduşi în discuţii; se spunea despre ei că au caiete întregi de literatură modernă ce va face o adevărată senzaţie faţă de arta scolastică. Un mister părea că ei posedă.

Discuţiile erau antrenante, cât şi băutul.. Cuvintele lor căpătau ritmuri.

Liberal dădu citire unor strofe de curând achiziţionate de la un oarecare viitor colaborator…

Când ore libere
Sună,
Din vechi acordeon…
De-a zilelor bravade,
Relativ, —
Pardon.

Când ore libere
Sună,
Uitări, şi abandon…
De-a lumii baricade,
Relativ, —
Pardon.

— A!… ce vrea să zică?… şi mai departe?…

— Atât este manuscrisul; am putea gândi noi mai departe.

— Şi cum semnează?… sau…

— Iată, e fiul unei persoane marcante; mica sa poemă trebuie să apară în primul număr al revistei-gazete, ce merge pe un alt an. Cred că am discernământul liber, promis tânărului…

— Dar să vă citesc eu ceva de „persoana marcantă”…

Conservator detaşă un volum din biblioteca sa, dintr-o serie contemporană cu acea persoană.

Era o carte cu zeci de ani în urmă.

— Să lăsăm, ziseră mai toţi în cor. Vom reproduce cu adagiu şi scrisuri din trecut; acum vă salutăm, onorate tovarăş.

— Numărul în continuare al cronicii *Revistei modernei* 1 vom face să apară săptămâna aceasta; încep şcoalele, activităţi culturale; încă o dată, maestre, vă salutăm.

Îi petrecu pe scară.

În larga odaie de la etaj, Conservator rămânea singur, turnându-şi din vinul rezervat de colaboratori, de a nu rămânea pe gânduri. Literat cu şcoală, avea îndestule lucruri deja publicate; acum, în urmă, discuţiile sale formau manuscrise la cunoscuţii săi.

În singurătatea sa, veneau ecourile oraşului.

Pe o bancă, într-o alee retrasă, la grădina publică, Conservator şi Liberal vorbeau privind printre copaci peluzele de iarbă, stropite, precum şi aleile…

Era ora de seară când trebuia să sosească şi muzica.

Vor sta câtva timp, aici, apoi vor pleca la „Şopron”, loc preferat, la un han în ogradă.

Aveau vorba de a se întâlni, acolo, şi cu ceilalţi.

Întâlnirile aveau loc numai în vreo două localuri publice.

Viaţa mergea antrenant.

Parte însuraţi, cu copii, parte aşteptând ocaziuni de căsnicie.

După câteva cântece răsunătorii de fanfară, porniră spre întâlnire.

Printr-o intrare separată dădeau în ogradă la „Şopron”, în care aşteptau ceilalţi la lumina unei lămpi de perete, cu salam, caşcaval, chiar şi alune.

Sosi şi vinul…

Băietanul de serviciu se adresa şi primea instrucţiuni, mai mult de la Liberal.

Democrat şi Proletar adusese corecturile de la tipografie. Nu era aici locul de a le revizui; erau arătate, şi

conveneau a aranja numai ordinea paginaţiei.

Într-un ziar local, revista era anunţată de apariţie.

Ca şi în ceilalţi ani, ea va fi trimisă la mai toate redacţiile din ţară.

Entuziasmul era ridicat.

Aveau colaborarea mai multor tineri de elită şi angajări de abonamente.

Revista, de la apariţia ei, a fost propusă de Conservator; plusul peste întreţinerea ei servea pentru libaţiuni.

În seara aceasta, consumaţia fu socotită de L[iberal] şi stătură până târziu. Ieşirea lor fu prin ogradă, iar la capul străzii, după ce îi salută gardistul de noapte, o luară spre case.

Cons[ervator] era însoţit de D[emocrat] întrucât şi el stătea în aceeaşi parte.

Cons[ervator] împinse oblonul la fereastră, aprinse becul şi gândea la cele spuse, intim, de către Liberal. L[iberal] era numit şef provizor la un oarecare departament; guvernul îi remarcase cultura sa politică.

Cons[ervator] îşi prepară o cafea aromată şi se culcă.

De fapt, cultura lui Conservator formase pe mulţi muncitori politici; casa sa era un laborator social.

Plecarea lui Libăeralî pentru oricât timp, ideile se urmau mai departe, şi la *Rev [ista] modernă* veneau manuscrise şi din capitală.

Din când în când, cărţi, reviste soseau la redacţie, făcându-se dări de seamă, de unii şi de alţii. Revista apărea când săptămânal, când lunar.

Prin scrisul lor întâlneai: individualism, tovărăşism, libaţionism etc. Dorim a fi liberi, o libertate cultă, ei erau sociali educatori.

Aceste toate urmaseră în câţiva ani; păreau treptat că nici n-au fost. Conservator plecă la ţară; lipsa se trecea

neobservată. Liberal, se presupune că s-ar fi stabilit în capitală.

De ceilalţi nu se mai ştia nimic.

Prin părţile acelea, literatura nu se mai producea; oamenii erau grăbiţi. Fumul de la multele fabrici producea ploi, se opreau celelalte îndeletniciri; preocupări de industriale şi economice.

Nimeni nu mai ştie de acele localităţi.

În schimb, cineva ar fi putut observa câteodată un domn cu plete sub o artistică caschetă; în câteva dăţi fusese sărbătorit.

Figura sa evoca literatura locală din trecut. Într-o lucrare a sa descria aceasta, provocând o visare duioasă. Un agent îi desfăcea din diversele sale broşuri şi cărţi.

Pe strada cu mici ateliere, un depozitar de vinuri, fiindu-i şi admirator, îl lăsa la o garafă cu pahar; aici îşi scria poetice lucrări; nu departe pe această stradă era şi locuinţa sa. Era posesorul unui titlu universitar; firea sa artistică, însă, îl îndemnase spre literatură, ce îl punea alături de unele valori politice.

În unele zile găsea, pe la hanuri, trăsuri de ţară; se ducea la cunoscuţi, care îl primeau cu plăcere.

Pe lângă verva sa de fin intelectual, aducea cu sine gustoase comestibile din oraş.

La ei găsea, în schimb, preferatul vin ţărănesc, ce-i producea însemnări pentru caietele sale.

Pe lângă unele angajări oficiale, era un corifeu cultural care folosea multora.

În zilele cu fermenţi de toamnă părea că ascultă romanţe noi şi vechi. Se vedea, apoi, în camera sa, unde numai munca alunga un marasm neînţeles.

Anii treceau cu mici note distincte.

Dacă în vremea sa n-ar fi fost trenul, ar fi umblat cu puşca pe meleaguri.

De multe ori era prin mulţimea din gări, prin oraşe mai

mari sau mai mici.

Prin aceste oraşe, un pictor îi făcu portretul, sub denumirea *Un poet al toamnei.*

El obţinu un număr de fotografii, copie.

Iubirile ideale erau fugitive, le găsea în cărţi, le zărea prin lume.

Un avion, un vapor, ca nişte promisiuni amăgitoare, îl întreţineau pentru alte dăţi.

Scrierile sale se vindeau în mai multe ediţiuni.

Îşi putea acum trata vreun lăutar găsit în locuri discrete, inspirându-l de a compune o melodie la vreun vers al său.

Treceau zile cu băut şi fumat, ca, apoi, să urmeze pauze de reconstituiri.

Frumosul şi urâtul vieţii se urnea ca minutarul la vale şi la deal pe cadran.

La vârsta sa scăpase de tentaţiile însurătoarei; o veche cunoştinţă îi era aproape ca o tovarăşă.

Şi dacă ecourile vieţii strigau la diferite ambiţiuni, felul său format avea un ecou mai deosebit…

Viaţa e atât de scumpă, că nu se poate a o preţui exact.

Un vals, un ecou al tribulaţiunilor de pe străzile cu autorităţi, şi de la cele comerciale venea în locuinţele mărginaşe.

Un tânăr, în una din zile, se ataşă la acest singuratic artist; îşi întâlnea maestrul când pe acasă, când în oraş.

Era un tânăr doritor a se instrui socialmente.

Ei stăteau îndestul timp pe plaja râului din unele părţi mai pitoreşti; acolo Maestru răspundea întrebărilor ingeniosului student despre mitologie sau panteism.

Spre seară, se ridicau, mergând către casă.

Maestru, fumând, făcea istoricul unor locuinţe întâlnite, proprietari cu dispoziţiuni culturale, şi chiar de una în care copilărise.

Povestea obiectiv, şi abia observa că însoţitorul era înduioşat până la lacrimi.

Îi recomandă o broşură din aceste cunoştinţi, pe care dânsul n-o mai avea, indicându-i unde ar mai putea-o găsi.

Profesorul de ţară sosit îşi trase brişcă sub şura din ograda, fostul[ui] său coleg; printre cunoscuţi, zis Maestrul, sau Poetul.

Tocmai venea şi domnia-sa cu nedespărţitul student, de pe stradelele cu strujeni şi paie, ca în zilele de târg.

După salutare şi prezentare, Maestrul X luă din cutia de scrisori gazeta locală.

Tot ce interesa pe profesorul sosit era deja publicat şi aprobat.

Mulţumire de nedescris_ Studentul nu înţelegea nimic din toate acestea. Auzea: adaus, reparaţii la localul de şcoală, stăruinţi depuse de dumnealor şi de alţii; toate acestea îl îngrijorau de a nu vedea şi pentru sine un viitor prea complicat

Fură poftiţi în casă. Amicul sosit îşi scutura afară surtucul prăfuit, depunând pe masă portofelul cu bani şi acte.

Ora de prânz se apropia; discutau despre aceasta în mai mute feluri.

Se decideau cu greu.

Tânărul se hotărî să plece.

Peste puţin timp cei doi amici ieşiră şi ei.

Vor aproviziona un prânz de prin apropiere.

În drum, învăţătorul dădu nişte parale unui sătean cu care venise, spunându-i că va pleca a doua zi ante meridian… adăugă Maestru.

De asemenea târguielile se terminară şi ele.

Erau acum la masă cu cele aduse. Poetul, Maestrul, la toastările ce deveneau susţinute, citi o poemă de a sa destul de profundă, între trist şi veselesc.

Se vorbeau foarte multe. Deodată, o tobă repetând o cadenţă andante, apoi fluiere şi completări base, făcu de a trezi convivii; tineret din aceeaşi curte alerga în stradă.

Era un marş funebru. Cadenţa andante se auzea îndepărtându-se; cei care luaseră parte la spectacol se întorceau cu exclamări groteşti.

Greutăţi sociale intrau în discuţii. O poezie-manuscris a tânărului fiind citită lăsă o îngândurare pesimistă. În curs de publicare, profesorul vorbea de lucrări didactice întocmite de el.

Tovarăşa Maestrului îi lăsă singuri la cafea.

A doua zi, rămas singur, Maestrul, la masa ce amintea plăcerea de ieri, continua băutul din vinul ce mai era, adăugând prin scris la romanul cu amintiri, din care unele, făcându-l să râdă, nu le reţinea exact.

Activitatea ce începuse în stradă îi amintea drame trăite şi citite, apoi timpul devenea uniform.

N-ar fi voit să cedeze că secolul său a trecut.

Observă că foiţa de ţigară se terminase; îşi înfundă o lulea.

Părea că demonstrase un mister, şi ştiinţa ducea zilele mai departe.

Din cealaltă odaie tovarăşa sa veni într-o haină intimă.

Orele treceau apoi variate prin convorbiri mai mult banale, pentru ca altele mai de seamă să se insereze ca şi când n-au fost.

Din scrisul său nu reieşea că ar îndeplini condiţiile unui roman.

Unii cunoscuţi îl întrebau până unde a ajuns, şi când îl publică.

Natura cosmică întreţine pe oameni, dar interesele o îndepărtează.

Spre seară, cu un baston, Maestrul trecea încet pe lângă gardul parcului stropit şi iluminat de seară.

Funcţionari şi muncitori se duceau spre casă; printre copaci se vedeau plimbători şi sedentari pe bănci.

Orchestra evoca anii tineri şi, poate, mângâia maturităţi.

Din umbră, trecători pentru puţin, se uitau în parc. Spre centrul oraşului se vedea lumină mai mare şi un zvon mai activ.

Porni înspre acolo; se salută, în treacăt, cu unii ce-i erau cunoscuţi, alţii mai puţin, dând iarăşi în străzi cu miros de flori, umbre şi voci din sufragerii.

Se înturnă spre cartierul care locuia.

Ziarele continuau pariuri economice; aceasta se vedea şi la mulţimea de prin localuri; amintind de acei beţivi intelectuali propagatori benevoli a culturii politice prin cartier.

Ajuns acasă, îşi puse o haină de noapte şi se culcă.

— M-am împăcat cu lumea, îşi spunea; omul e rău din cauza unei proaste alimentări, încolo viaţa e numai discuţii.

În întuneric, şezând pe spate, nefiindu-i somn, se perindau amintiri din oraşe mari, unde studiase.

Alunga minutele care voiau să spună că viaţa n-are niciun sens.

Îi venea s-aprindă veioza ca să îndepărteze umbre dintr-un timp antic şi primitiv.

În scrisul sau tratase o cultura moştenită care de abia o ducea mai departe, ascultând tăcerea prin care, însă, treceau şi multe contradictorii.

Închizând amintirile, timpul părea că profetizează viitorul, dar, deodată, viaţa sa era fără niciun înţeles.

Convenţionaluri, care mai de care mai derizorii, voiau parcă să epuizeze seriosul.

De afară se auzea un început de ploaie; ploua încet.

Paşii grăbiţi treceau în noapte; un motiv mai mult de a-şi continua cugetările, unele — de o politică artistică, altele — de o politică comună.

Un freamăt de copaci uzi se repeta când şi când, povestind apropierea toamnei, cu fructe şi vin nou.

Interiorul în care se afla arăta slab unele obiecte.

O frică de existenţă îi schimba figura în zâmbete dureroase, deşi prin vecini, fiinţe şi oameni dormeau cu un program normal pentru ziua de mâine.

Tristeţi vechi şopteau printre case; mici asocieri sinistre produceau numai moarte.

Voia, dar lipsea curajul de a aprinde o lumină obiectivă, pentru a se stinge aceste iluminaţiuni hidoase.

Noaptea udă trezea poveşti, cu închideri şi deschideri din ochi.

Ridicat pe marginea patului, înghiţi un rest de cafea şi fumă o ţigară.

Ziua se ivea udă cu câteva semnale de muncă.

La birou, cu zile de ură, se trezea din primblările prin cameră, notând cu creionul pe un caiet ajuns la un rest mic de pagini, şoptindu-şi mici rugăciuni şi chiar făcând câte o cruce fugară.

Din oală, vinul, tovarăşul necesar în timpul scrisului, întreţinea inspiraţia.

Afară era vânt cu soare rece, a unei zile pustii.

Fiind singur avea plăcerea celor scrise ca şi când ar fi regăsit un bun pierdut.

Teama de existenţă aducea şi acest vânt a unei zile pustii.

Se lăsau tăceri.

Dintr-un fotoliu i se părea că este adus la judecată.

Verdictele erau crâncene. Visa sau era o detestabilă realitate?…

Părea că s-aud cântece triste de trubaduri descurajaţi, iar vântul fugărea o comedie de râs.

Care cu butoaie cu vin pe strujeni treceau încet, amintind plăceri de ani rodnici.

Viaţa îşi ducea poema de chefuri şi somn.

Acum, se vedea într-un castel, în munţi, cu fermecătoare princese, sau la un ţărm de mare; acum, era în strada burgheză.

Zărindu-şi chipul în oglindă, revenea nevoia unei danturi, unor ochelari, unui cornet acustic.

Ziarele spuneau de reconstrucţiuni, reconstituiri şi omeneşti binefaceri.

Sarcastic, sau ca un mârâit de avion treceau ore.

De la vecini, tovarăşa sa îi prezentă un taler cu câteva bucăţi de colivă prăfuite cu zahăr şi o cană cu vin pentru pomenirea morţilor.

Vântul, pe stradă, alunga parcă îngeri nevăzuţi şi formule scrise prin cimitire... aici zace robul lui Dumnezeu... valea-plângerilor, *Sit terra levis...*

Pendula veche suna: au fost... au fost...

Coperişurile, garduri[le] erau spulberate cu zăpadă; frigul colinda ca o simfonie cu clopoţei; târgul se acoperea de iarnă...

La grătarul sobei, Maestru îşi încălzea mâinile; păsări de iarnă se lăsau prin curţi şi pe drum.

Se descărca şi se vorbea de aprovizionări casnice.

Zilele treceau cu acţiuni încete şi, după puţin timp, începu să ningă întruna. Nopţile erau lungi şi geroase; până târziu s-auzeau zurgălăi de la sănii.

Plăci de gramofon aminteau mulţimea din baruri, patinaj şi drumuri cu zăpadă; propuneri de edituri simple şi artistice se discutau, se încredinţau manuscrise cu speranţe diferite.

Colindători glăsuiau în noapte urări de Anul nou, iar zile de repaus făceau târgul un peisaj tăcut.

În primăvară, prin cunoştinţa unui gospodar rural, Maestru se deplasă la ţară, pentru un oarecare timp.

Domnul cu caschetă şi plete nu mai poetiza străzi din oraş, şi poate, urmau, la mulţi, întrebări intime, că timpul

schimbă..

Aci, Maestru devenise întrucâtva folositor. Soţia sa, împreună cu o ţărancă ataşată de apartamentul lor, îl distra cu invenţiuni economice.

Viaţa oraşelor mai conţinea personalităţi ca dânsul, urmărind frumosul atât de efemer.

În puţin timp el formă în comună mentalităţi politice şi-şi ducea mai departe felul său de cugetări, oprindu-se acolo unde întrevedea imposibilul.

Satul cu aerul sănătos, cu linişte, dimineţi cu rouă, şi vinul de care se interesa mai mult, antrena spre a se crede lăsat în pace.

Conturile cu misitul unor editări făcu să înceteze parte din măruntele negustoreşti, apropiindu-l spre un buget mai precis.

Când şi când, ca un înstreinat mai revedea oraşul aşteptând în trăsură pe însoţit şi care oprea pe unde avea treburi.

Un orizont larg îl însoţea la întoarcere; cinsteau la vreun han de popas.

Vocile păreau înfundate, şi convorbirile — un înţeles nedefinit.

Tot astfel ajungând în sat, lătraturi, strigăte, sau răgete denunţau izolări ca pentru acei săturaţi de oraşe.

Se despărţea temporar de oameni, cu aceleaşi presupuneri de simpatii şi sentimente, ce apoi se pierd.

Cu timpul se lăsau uitări şi iertări.

Critica umplea pagini despre operele sale...

La conferinţele de la club, Democrat trezea aplauze cu citate din acest autor.

Se părea că socialul întârziase şi trebuia grăbit spre o cultură nouă.

În larma celor debitate se întrevedeau pretenţii şi nepricepere contra cărora, în lume, trebuie o mască.

Anii treceau cu delectări diverse şi monotone.

Aceleaşi orizonturi; ideologii tăceau, se reînnoiau, ca, apoi, să devină opere de artă.

Trăia într-o confuzie de a nu face nimic. Timpul trecea şi nu se mai ştie spre ce evoluări mergea viaţa sa.

Duminici… cântece, de scripcari, melancolice, sau de jale…

Îngeri căzuţi, reabilitând pentru un paradis pierdut…

Părea un socialism… dacă nu se poate pronunţa uşor, probabil că ar fi comunism.

A, ce moment de a aparţine dreptăţii pe care, întrucâtva, o concepea, faţă de fericirea negăsită nici în turnul de ivoriu.

Da, era însă împăcat.

Plecă înaintea altora…

O lumânare ardea lângă un cadavru, nu era decât Maestru.

Fu înmormântat ca un creştin.

Mulţi l-au admirat, mai puţini nu ştiau nimic…

VARIA

ARTICOLE

ARTISTUL NU POATE RĂMÂNE DEPARTE DE OM

Arta şi artistul nu pot rămâne până la urmă departe de om. Am experimentat eu însumi aceasta. Căci, iată, oamenii m-au descoperit.

Cred că aceasta se datoreşte faptului că în poezia mea găsisem şi eu drumul spre oameni, pornind — se înţelege — tot de la om, ca şi faptului că lumea a intrat acum într-o zodie în care arta, ca şi celelalte bunuri, se îndreaptă spre drumul care duce la dreptul tuturora de a se împărtăşi din ele.

Săptămâna aceasta a cărţii, ca şi manifestările literare, artistice şi muzicale la care şi eu am participat — eu, cel atâta vreme izolat — au dovedit-o din plin.

Sătul de arta de salon, artistul combină acum freamătul din el însuşi cu ecourile maselor populare şi le contopeşte.

ÎNSEMNĂRI

[ÎNSEMNĂRI AUTOBIOGRAFICE]

Prin anul 1903, deci acum 30 de ani, un tânăr şi palid student al Facultă[ţii] de drept, plictisit de monotonia studiului, găsi printre cărţile sale un mic caiet adus din provincie, cu versuri.

Într-o seară neguroasă de noiembrie, în acest oraş unde mişcarea literară era foarte vie prin apariţiuni de reviste literare, decise pe studentul care eram eu să bată la uşa redacţiei revistei *Românul literar.* Caion, directorul acestei foi, era deprimat după procesul ce [tocmai][6] îl sfârşise cu autorul dramatic Caragiale.

Prezenţa mea singură, fără nicio recomand [are] de autor literar, îl făcu să mă primească cu destulă rezervă. Am schimbat atunci scopul venirii mele, cerându-i adresa colaboratorului său, poetul Macedonski. Mi-a cerut totuşi câteva poezii, care au şi apărut în revista sa.

Am trecut după aceea la poetul Macedonski, căruia îi trimise [sem] o poezie [care a apărut] şi în *Literatorul.*

La ora 11 a.m., palidul şi emoţionatul student întâlni în curte pe d-na Macedonski, rugând-o să fie anunţat. Reveni peste un sfert oră. Fui primit într-un salon în care ardea o candelă roşie. Întâmpinai şi aci aceeaşi rezervă în faţa poeziei, pentru un moment. După câteva lecturi, ni se aduse o gustare, fiind ora mesei. După o butelie de vin, am cetit mai tot caietul meu de versuri. Era încântat. Se apropia ora când mergea de obicei la Cafeul imperial.

Pornirăm spre a mă recomanda acolo la mai mulţi poeţi.

L-am mai vizitat în câteva seri, când, ca reciprocitate, îmi declama cu mult elan *Noaptea de decembrie.*

---

[6] Cuvânt tăiat de poet în ms. *(n. ed.).*

Au trecut ani [de] plecări şi reveniri în provincie.

Începui a publica [în] *Noua revistă română, Flacăra* şi alte reviste.

Poetul I. Pillat şi N. Davidescu au găsit că trebuie să-mi adun într-un vol [um] poeziile publicate.

Ele au apărut sub titlul *Plumb,* Edit[ura] Flacăra, în anul 1916, în preziua războiului de întregire…

Au trecut ani şi am încercat şi poeme în proză. Au apărut în 1926, sub titlul *Bucăţi de noapte,* ediţia Agatha Gr [igorescu].

O altă serie de poezii le-am publicat în provincie sub titlul *Scântei galbene,* editură proprie.

În 1930 am tipărit vol[umul] *Cu voi. Poezii,* Editura *Orizonturi noi*.

La Bucureşti am făcut să continue revista *Orizonturi noi,* apărută în provincie în câteva numere.

În acest timp critica şi-a dat părerile destul de diferit.

Se vorbea câteodată de curentul bacovian. Nu ştiu dacă au ajuns să mă claseze printre poeţii moderni.

S-a vorbit despre simbolism, decadentism, şi dacă, desigur, compar printre aceste curente, le recunosc şi eu — deşi viitorul rămâne încă pentru a se pronunţa.

Compunerea operelor mele a fost de cele mai multe ori în mijlocul naturii, schiţate cu un creion, deoarece cele mai multe sunt impresii de peisagii.

Dacă m-aş gândi la anii tineri, desigur cărţile literare găsite prin familie mi-au fost primele îndemnuri spre poezie. Am citit pe atunci mult pe Eminescu, Alecsandri şi pe toţi poeţii români. Literaţii francezi m-au interesat toţi, preferând pe Verlaine, Baudelaire, Mallarme etc.

Literatura clasică şi modernă franceză m-a atras toată, precum şi literatura universală în traduceri.

Anii trec; 50 de ani din viaţa unui poet este destul — câte a observat, câte a suferit. Fire debilă, pentru mine şcoala a fost un efort mare; metodele, profesorii severi, obiectele grele… „Liceu”.

Facult[atea], cu alte greutăţi materiale, am făcut-o când la Bucureşti, când la Iaşi, unde întreţinerea mat[erială] putea fi mai uşoară. La Iaşi am publicat prin *Arta,* fiind încă la Bacău. Apoi acolo, la revista *Versuri şi proză,* al cărei redactor era poetul Raşcu. La *Vieapa nouă,* după ce am cunoscut pe d-l Densusianu — distins profesor şi poet d-l Densusianu.

Desigur că viitorul e în funcţie de un răgaz, şi posibilităţile de a crea fiind numeroase, [urmăresc] concepţia unui roman liric social — din care am şi publicat fragmente sub titlul *Cântec târziu* în domeniul artei sfatul care l-aş putea da viitorimii ar fi să se înalţe cât mai sus, spre orizonturi cât mai largi prin muncă şi perseverare în artă.

CUVÂNTUL POETULUI LA SĂRBĂTORIREA A 65 ANI DE VIAŢĂ

Este pentru prima dată când, după o viaţă de muncă, nu lipsită de suferinţe, mă văd înconjurat de atâta iubire şi sărbătorit. Unei manifestări atât de sincere nu-i pot răspunde decât printr-o întreagă sinceritate.

Să-mi daţi voie, aşadar, să-mi exprim sentimentele mele nu printr-o cuvântare, ci printr-o mărturisire.

Nu mi-ar fi putut trece prin gând că scriitorii, până mai ieri lipsiţi materialmente sau ignoraţi, vor ajunge să fie mulţumiţi de un guvern recunoscător.

Vă rog să consideraţi că, sărbătorindu-mă pe mine, dumneavoastră sărbătoriţi pe toţi scriitorii care au ştiut să cânte, sau vor cânta nu numai propriile lor dureri, ci şi durerile sociale. În trecut, mulţi dintre scriitori au fost ţinuţi la o parte, pe nedrept. Astăzi, îmi place să cred că

sunt sărbătorit pentru că am poetizat munca eroică proletară.

Vă mulţumesc pentru aceasta nu numai în numele meu, dar şi în numele tuturor visătorilor, care n-am putut fi plăcuţi guvernelor trecute. Astăzi avem speranţa unor zile mai bune.

Prezenţa laolaltă a celor care călăuzesc pe cale politică destinele ţării şi destinele sale spirituale o dovedeşte. Premierea dumneavoastră este o cunună de flori care mă cinsteşte nu numai pe mine, ci are darul să înlocuiască în acelaşi timp cununa de spini pe care au trebuit s-o suporte generaţii întregi de scriitori.

INTERVIURI

G. BACOVIA[7]

În loc de autobiografie. Deznădejdi provinciale. Singurătate. „Citesc pe toţi… nu prefer pe niciunul”…

PRIETENII POETULUI

O cafea neagră… şi-o ploaie de gheaţă,
Când spirtul mai arde culori în odaie —
O privire pe-o carte, pe straie,
Şi pasul mă-ndrumă în dimineaţă.

Despre G. Bacovia nu se va putea scrie niciodată îndeajuns. Apreciat la început, uitat mai pe urmă, după un deceniu s-au ridicat scriitori care l-au readus cu

[7] Interviu realizat de I. Valerian în 1927 *(n. ed.)*.

entuziasm în actualitate. Este, poate, o întâmplare că ei au fost mai mult poeţi decât critici? Intuiţia cântăreţilor a pătruns vremea, redându-i confratelui preţuirea justă.

Cu o lună în urmă, Pompiliu Constantinescu a scris despre poezia lui C Bacovia *(Viaţa literară,* nr. 44). Dam vizitat apoi pe poet în casa părintească din oraşul Bacău, strada Liceului (fosta Gimnaziului).

ÎN LOC DE AUTOBIOGRAFIE

— M-am născut în oraşul Bacău, unde, exceptând anii de studii universitare, am trăit mai tot timpul. Nu ţin minte să fi avut intenţia de a mă stabili în alt oraş, şi mai ales în capitală, al cărei tumult m-a îngrozit întotdeauna, deşi am stat o parte din vreme. Aici m-am simţit la mine acasă. După cum vezi, mi-am păstrat locuinţa moştenită din moşi-strămoşi. Nu este un palat, dar pentru mine reprezintă singurul bun pe care-l posed. Am şi o grădină destul de mare, unde mă pot plimba în orele libere, ca să nu fiu nevoit să stau toată ziua la club sau la cafenea.

De acest oraş, de această casă, îmi sunt legate toate amintirile mele din copilărie, ca şi din viaţa adultă.

Înainte de război am făcut Dreptul la Iaşi, unde mi-am luat licenţa. Acolo mi-am publicat primele începuturi. Am o mulţime de amintiri de pe atunci, dar la ce bun să le mai scormonim acum? Oamenii sunt înclinaţi în anumite ocazii să-şi reînvie trecutul, pentru a face comparaţii în detrimentul prezentului. Putem, oare, să ne amintim de vremurile de odinioară fără a le arunca peste goliciune haina mincinoasă a fanteziei?

Îmi amintesc de ceata prietenilor mei, cu care ne adunam de multe ori într-o bojdeucă din mahalalele Iaşilor, pentru a citi versuri, a fuma ţigări şi a clădi castele, care nu s-au ridicat niciodată, nici măcar în Spania. Mulţi din cei care au fost odată au dispărut

Ceilalţi s-au făcut oameni cumsecade. Au ajuns avocaţi vestiţi sau profesori respectaţi Poate îşi amintesc cu zâmbete semnificative despre entuziasmul trecutului.

DEZNĂDEJDI PROVINCIALE

— Furat de încurajarea prietenilor, printre cursurile de drept roman şi civil, m-am trezit poet de-a binelea. Literatura de care m-am atins din când în când şi-a picurat virusul caracteristic în toate fibrele sufletului, luptând cu succes asupra studiilor mele juridice. Am publicat diferite încercări, mai ales în reviste provinciale. Debutul meu propriu-zis a fost din clasa III-a gimnazială, când mi s-a publicat prima poezie în *Literatorul* lui Macedonski. De atunci am mai publicat în revistele: *Versuri şi proză, Noua revistă română, Cronica Moldovei, Flacăra, Cugetul românesc, Gândirea, Năzuinţa* etc.

Nu am niciun crez poetic. Scriu precum vorbesc cu cineva, pentru că-mi place această îndeletnicire. Trăind izolat, neputând comunica prea mult cu oamenii, stau de vorbă adesea cu mine însumi, fac muzică şi, când găsesc ceva interesant, iau note pentru a mi le reciti mai târziu. Nu-i vina mea dacă aceste simple notiţe sunt în formă de versuri şi câteodată par vaiete. Nu sunt decât pentru mine.

Acum vreo zece ani un prieten mi-a adunat cu sila câteva din lucrările mele în volumul *Plumb*. Acum, de curând, tot îndemnuri prieteneşti au scos *Scântei galbene* şi poemele în proză *Bucăţi de noapte.*

SINGURĂTATE

— De obicei stau aproape toată ziua în casă, afară de câteva ore de lecţii care le predau la o şcoală din

localitate. Nu mă plictisesc şi nu mă neliniştesc în singurătate. Din cauza temperamentului mi-am croit fatal o astfel de viaţă. Şi-apoi n-am fost întotdeauna prea sănătos. Societatea cere mereu oameni robuşti, care să străduiască cu spor pentru ea, să-i ducă mai departe rostul. Melancolia firii mele nu ar fi niciodată înţeleasă.

Unii din prietenii mei îmi spun că sunt inadaptabil, că fug de oameni. Este o exagerare. Iubesc oamenii şi îi privesc cu interes prin geamul din faţa casei mele. Cred că fiecare duce ceva bun în sine şi, dacă nu sunt toţi la fel, de vină sunt împrejurările care diferă de la individ la individ.

Evit oamenii pentru că persoana mea ar aduce un fel de umbrire peste veselia lor spontană. Îi respect prea mult ca să le aduc vreo supărare. Aici, în provincie, viaţa se scurge monoton. E destul ca să trăieşti o zi, să-ţi închipui cum se vor desfăşura toate celelalte până la sfârşitul vieţii tale. Asta într-adevăr nu este un lucru prea vesel. Dar ce vrei? Nu m-am născut bogat, şi poate nu voi fi niciodată. Dacă aş avea bani mulţi, aş chema poeţii lumii în jurul meu şi am schimba astfel rostul vieţii. Pe când aşa, mă mulţumesc cu tăcerea.

„CITESC PE TOŢI… NU PREFER PE NICIUNUL”

— Urmăresc cu atenţie mişcarea literară contemporană. Găsesc că atmosfera este mult mai prielnică acum pentru literatura originală decât înainte de război. Nu admit nici literatura tradiţionalistă, nici pe cea modernistă. În materie de artă n-am putut să dau niciodată definiţie. Iar dacă mă întrebi despre critica noastră, mă adâncesc mai greu în confuziune. Sunt mulţi tineri talentaţi, mai ales în poezie. E ciudat cum mai persistă unii în acest gen, deşi au un public atât de redus. Literatura franceză în adevăr a influenţat mult poezia

contemporană, dar acum în urmă se simte o tendinţă pentru crearea unei poezii proprii.

Cred că, dacă se vor părăsi imitaţiile exagerate şi autorii vor arăta mai multă bună-credinţă, vom avea în curând adevărate surprize.

Îmi ceri nume de poeţi favoriţi? Ar fi prea obositor pomelnicul. Îi citesc pe toţi, fără deosebire, şi mi-i consider prieteni, însă nu prefer pe niciunul.

PRIETENII POETULUI

— Cu toată starea mea, nu sunt lipsit de prieteni. Zilnic sunt cercetat de cunoscuţi şi amici, care caută să mă distragă din apatia în care te cufundă inconştient izolarea. N-aş voi să termin fără să-ţi amintesc de un bun prieten, pe care-l cunoşti şi dumneata bine. Este vorba de d. G. Tăbăcaru, docent universitar, care s-a stabilit în oraşul nostru. Un om rar, un idealist incorigibil. Pentru oraşele de provincie — o adevărată providenţă. După ce a plecat de la Universitatea din Iaşi, s-a stabilit câtva timp în Tecuci şi apoi la Bacău. Am auzit că nici nu trecuse o lună de zile şi a început să se simtă că în paşnicul orăşel a venit un om nou.

A scos revista *Ateneul literar,* pe care acum o scoatem aici, împreună. E un activist în deplinul înţeles al cuvântului. Nu cruţă niciun sacrificiu pentru a stârni viaţă în jurul lui. Pentru mine este un preţios stimulent în jurul *Ateneului literar* am strâns o seamă de prieteni şi colaboratori, între care vei găsi şi nume cunoscute: D. Botez, I. Stoican, Cazacu-Delarast, Agatha Grigorescu, N. Anghel, Liberalle Netto, Pr. Ion Goagă, N. Ţintă etc.

Cunoscând pe G. Bacovia îţi dai seama că psihicul poetului este însăşi poezia lui, iar vorbele ce le pronunţă nu aşteaptă decât ritmul şi rima pentru a fi turnate în

tipare.

La plecare, i-am vorbit despre dragostea ce i-o poartă confraţii din capitală. Mi-a răspuns cu un surâs ce nu reuşea să-i împrăştie melancolia ce-l stăpânea.

CÂNTEC TÂRZIU

ROMANUL UNUI POET

DE VORBĂ CU G. BACOVIA[8]

— Plouă?
— Să intrăm aici.
— Ba dincolo, are vinul mai bun.
— Ce apărie, ca în vremurile lacustre!

Poetul G. Bacovia zâmbi, amintindu-şi de poezia *Lacustră.*

Am intrat într-o bodegă cu zgomot şi muzică. Melodia părea că-l atrage prin noapte. Un gramofon, într-un colţ, educa publicul. Am fi preferat ţigani lăutari, dar ploaia de afară ne oprea să rătăcim în necunoscut.

— Viaţa se mecanizează mereu, spuse tovarăşul, uitându-se la cutia muzicală, şi oftă ca o păpuşă mecanică.

Îl întâlnisem din întâmplare şi eram bucuros că-l văd între oameni. În ziua aceea dorisem chiar să-l vizitez, şi norocul m-a slujit. Poetul era într-o vervă pe care nu i-o cunoşteam. De aceea, fără introducere, am căutat să-l aduc în cadrul întrebărilor care ne interesau:

UN PRETEXT SCANDALOS

[8] Interviu realizat de I. Valerian în 1929 *(n. ed.)*.

— Avem un pretext. Romanul pe care l-ai anunţat. Cu toată gălăgia din această speluncă, poate voi culege câteva informaţii pentru cititori.

Glasul lui era în aparenţă indiferent. Binecuvântam în mine vacarmul drăcesc, care distra ciudat pe poet. De obicei taciturn, acum era comunicativ. Acest prilej unic nu trebuia pierdut. Tovarăşul meu răspunse în frânturi de fraze, cu acorduri personale şi idei prelungite dincolo de grai, ca nişte ecouri târzii.

— Lucrez la roman din 1927, adică de doi ani. (Aici poetul părea că socoteşte în gând minutele.) I-am pus titlul *Cântec târziu*. Pentru ce? Poate fiindcă vine ca un ecou întârziat după multă vreme. Nu este un roman în sensul obişnuit. Epicul lipseşte aproape de tot. E un roman, dacă vrei, liric. Un poet nu poate fi decât astfel. Eroul se numeşte Sensitif. Un prieten m-a sfătuit să-l numesc Stan sau Bran, cu nume de oameni. Eu nu văd personajul meu decât în sens simbolic. Asemeni mie sau celorlalţi oameni, el trece printr-o serie de stări sufleteşti, zbătându-se între amorul ideal, teoretic, şi cel real şi vulgar. Este lesne de înţeles de ce zădărnicia îl urmează ca umbra şi este mereu învins. Ca şi floarea rară cu acelaşi nume, eroul mereu vibrează dureros de câte ori lumea interioară vine în atingere cu cea dinafară.

Corniţele de melc ale sufletului trăiesc continuu un tremur până la deznodământul final. Omul de idei se zbate în lume ca într-o cameră de plumb. În oraşul meschin de provincie el se ataşează întâi de gazda lui. Face apoi o călătorie în Orient, de unde se întoarce mai înţelept, dar şi mai deznădăjduit.

Nu ştiu întrucât am reuşit să motivez acţiunile lui Sensitif. Poate unii vor găsi că-i pornografic, imoral? Ce-i asta moral în artă? Nu înţeleg. Aştept ca romanul să fie comentat de public şi de confraţi. Zgomotul îmi place, chiar transformat în scandal. Astfel nu înţeleg viaţa.

CUVINTE CU TÂLC

Am făcut ochii miraţi. Zgomotul? Îl ştiam izolat de oameni şi taciturn incurabil. Aşadar, viaţa pompa sângele cu aceeaşi impetuozitate ca şi în sărmanele noastre inimi. Bacovia mi se prezenta într-o lumină nouă. Urmării pe nesimţite investigaţiile:

— Cum găseşti traiul, după atâţia ani de şedere în provincie?

— Cerul de aici este mai plumburiu decât la Bacău. Prietenii mi-au zis pe vremuri: „De ce stai izolat de centru? Vino în capitală. Te vor primi cu braţele deschise cei care te apreciază.”

Şi am descălecat într-o noapte ploioasă, şi am rătăcit, ca Telemac, mai multe zile până mi-am găsit casa. E adevărat, am mulţi prieteni, pentru că n-am atacat pe nimeni. Dar tocmai de aceea mă uită uşor. Sunt inofensiv. De luni de zile fac anticameră şi măsor culoarele pentru un post promis de mult. Dar şi la ministerul scriitorilor şi la celelalte, locurile sunt ocupate. Ce-i aia artist, scriitor? Mi- ar conveni mai bine la Ministerul Ocrotirii Sociale. Tot nu mă simt eu bine. Din jocul de-a poetul nu poţi ieşi niciodată teafăr. Mulţimea îşi trăieşte viaţa în felul ei, şi face bine. Cine trece dincolo îşi arde aripile, îşi scurge tot sângele. Ce-i aceea poet? în loc de Ministerul Artelor mă îndrept spre cel al Sănătăţii. Totuna-i. Numai să fie şi acolo.

POETUL ANARHIST

În taverna cu miros de tutun şi gramofon, umorul poetului nu reuşea să fie decât tragic. Erau lamentările sfârşitului, sau o satiră amară? Mă interesa din ce în ce

mai mult. Începusem de la simpla informaţie şi discuţia căpăta extinderea unui interviu. Până acum am stat de vorbă, pentru *Viaţa literară,* cu aproape toţi scriitorii noştri, dar niciodată vorbele n-au lovit mai intens în gongul sufletului, stârnind un vaier deasupra unui vast cimitir cu spectacolul în aer liber. Şi am căutat să pătrund misterele poetului.

— Totuşi confraţii te invidiază, insistai eu, aprinzând a treia ţigară. Volumul *Plumb* a fost premiat.

— Pentru *Plumb.* M-a înduioşat această înaltă discuţie a confraţilor. Cu *Scântei galbene* am întâmpinat păreri nostime. Un scriitor de mare merit mi-a spus făţiş: „Poezia d-tale e interesantă, dar ai tendinţe sociale. D-ta eşti anarhist”... El citise acolo poezia *Serenada muncitorului,* care începe aşa:

Eu sunt un monstru pentru voi
Urzind un dor de vremuri noi,
Şi-n lumea voastră-abia încap...
Dar am să dau curând la cap.

Observaţia burgheză venea de la un prozator cu fobia versurilor. Citise numai o singură poezie. Hazardul a deschis cartea la singura pagină fatală. Eu nu fac politică şi nu râvnesc la posturi oficiale. Aş dori să fiu anarhist în domeniul esteticii, căci altfel te zbuciumi în zadar.

PROZA POETICĂ

Autorul, de obicei de un calm iremediabil, acum se îmbujora. Ochii luceau imens pe faţa spectrală. În pupilele dilatate, marginile irisului celest proiectau sublimul unui apus. Aprindea absent ţigară după ţigară. Nu-mi răspundea.

Dincolo de noi, poetul vorbea umbrei cu care de atâtea

ori, în nopţile de veghe, stătuse de vorbă.

— Prietenii aşteptau mereu ceva nou, dar mult timp ai păstrat tăcerea.

— Într-adevăr, am tăcut. După repetate zguduiri nu mai ai curajul să deschizi vechile caverne. Sunt ţipete care ţâşnesc deodată cu coardele vocale. Apoi rămâi pentru totdeauna mut. Totuşi am scris ceva proză. Cunoşti volumaşul de poeme *Bucăţi de noapte.* În proză pot să mişc membrele mai liber. Proza unui poet este mai sintetică, mai lirică. Un prozator de meserie, de-o pildă Balzac, pentru fiecare lucru scrie pagini întregi descriptive. Poetul va trece peste cadrul eroilor, furat de o imagine frumoasă, atras de sufletul uman. Dacă lucrarea se va chema roman sau poem fantastic? Nu importă. Poetul n-are nevoie de definiţii. Creează cum îl taie capul, călăuzit numai de inducţie poetică.

Dacă place, va avea succes. Se vor găsi editori care să tipărească ediţii noi. Eu n-am prea avut noroc.

Volumul *Plumb* a fost editat de către prietenii Pillat şi Davidescu, în 1916. Este singurul volum tipărit mai îngrijit. De atunci s-a epuizat şi n-am mai scos altul. De curând Editura Ancora mi-a propus să-mi editeze, sub titlul *Poezii,* bucăţi alese de d. Lovinescu din toate volumele mele.

GLASUL CULORILOR

Vorbea despre el, ca despre altul. Vocea îi venea de departe. Se mira că se trezeşte vorbind atât de mult. Arăta aceeaşi indiferenţă faţă de cei care l-au hulit, ca şi pentru cei care l-au iubit. Inconştient de aurul ce-l poartă în adânc, prinţul cerşetor a coborât să ceară obolul ghiftuiţilor şi primeşte în schimb rânjetul absurdului.

El, care are drept la dobânda talanţilor, cheltuiţi în dărnicie pentru noi. Cine se crede mai bun să ridice

piatra. Este oare o vină atât de mare că dispariţia nu a venit la timp?

Încercai să dezleg cifrul poeziei bacoviene:

— În poezia d-tale sunt culori obsedante, ca albul zăpezilor, sau cenuşiul scrierilor de plumb. Cum se lămureşte acest fenomen?

— În poezie m-a obsedat totdeauna un subiect de culoare. Pictura cuvintelor, sau audiţie colorată, cum vrei s-o iei. Îmi place mult vioara. Melodiile au avut pentru mine influenţă colorantă. Întâi am făcut muzică şi după strunele vioarei am scris versuri. Fie după note, fie după urechea sufletului, acest instrument m-a însoţit cu credinţă, până azi. Am făcut şi compoziţii pentru mine.

Pictorul întrebuinţează în meşteşugul său culorile alb, roşu, violet. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau cu inteligenţă, prin cuvinte. Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Acum, în urmă, m-a obsedat galbenul, culoarea deznădejdii. De aceea ultimul volum poartă titlul *Scântei galbene.* Roşul e sângele, e viaţa zgomotoasă. Nu vreau să-ţi fac teorii. Urăsc definiţiile dascălilor pentru adormit copiii. Asta-i osândă modernă. Unii ar spune: metafizica culorilor.

Amurg de toamnă violet…
Doi plopi, în fund, apar în siluete:
— Apostoli în odăjdii violete —
Oraşul tot e violet.

Amurg de toamnă violet…
Pe drum e-o lume leneşă, cochetă;
Mulţimea toată pare violetă…
Oraşul tot e violet.

Amurg de toamnă violet…
Din turn, pe câmp, văd voievozi cu plete; —
Străbunii trec în pâlcuri violete,

Oraşul tot e violet.

Carbonizate flori, noian de negru…
Sicrie negre, arse, de metal,
Vestminte funerare de mangal,
Negru profund, noian de negru…

Vibrau scântei de vis… noian de negru.
Carbonizat, amorul fumega —
Parfum de pene arse, şi ploua…
Negru, numai noian de negru…

Orchestra începu cu-o indignare graţioasă.
Salonul alb visa cu roze albe —
Un vals de valuri albe…
Spaţiu infinit, de o tristeţă armonioasă…

În aurora plină de vioare,
Balul alb s-a resfirat pe neuitatele cărări —
Cântau clare sărutări…
Larg, miniatură de vremuri viitoare…

— Ce vezi, de exemplu, în plumb?

— În plumb văd culoarea galbenă. Compuşii lui dau precipitat galben. Temperamentului meu îi convine această culoare. După violet şi alb, am evoluat spre galben. Ascultă:

Eu nu mai ştiu nimic, şi m-am întors acasă,
Uitaţi-vă ce gol, ce ruină-n amurg —
Amurgul galben m-a-ngălbenit şi m-apasă,
Ca geamuri galbene, cu lacrimi ce nu mai curg!

Vei zice: o necesitate subiectivă. În urmă, am ignorat culoarea albă, culoarea roşie. Plumbul ars e galben. În manualul de fizică nu mai găsesc altă culoare. În

eprubeta mea, orice reacţie chimică dă precipitat galben.

Altă dată în plumb, pe lângă impresia colorată, mai simţeam alta statică, de greutate. Plumbul apasă cel mai greu pe om. Cum te simţi într-un cavou de plumb?

Dormeau adânc sicriele de plumb,
Şi flori de plumb şi funerar vestmânt —
Stăm singur în cavou… şi era vânt…
Şi scârţâiau coroanele de plumb.
Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb, şi-am început să-l strig —
Stăm singur lângă mort… şi era frig…
Şi-i atârnau aripele de plumb.

Plumbul este părintele aurului şi al argintului.

Ştiinţa a găsit această înrudire în sângele atomilor.

Asta nu mă interesează. Dar forţa lui m-a apăsat până la distrugere.

VIAŢA DE LA IAŞI

În cârciumă paharele chefliilor se ciocneau în fanfară. Voioşia creştea cu cât noaptea înainta. Cupele noastre cu vin roşu se deşertau mai rar, poate din cauza vopselei dizgraţiată de poet. Pledoaria culorilor proiectase teatral asupra muşteriilor pânze de lumină colorate. Vedeam oameni violeţi, roşii, negri. Magicianul îmi apărea galben. Şi era în adevăr pal şi înecat în culoarea deznădejdii. Sunt convins că vinul porfiriu îl vedea galben. Altfel nu l-ar fi gustat. Faţa se sugea treptat ca într-un descântec. Îl vedeam dincolo de timp, numai în amintire.

Şi astfel discuţia alunecă spre amintiri:

— Ai cunoscut odată, la Ieşi, un bun prieten al meu, I. M. Raşcu?

— Da, am fost studenţi amândoi. El — la Litere, eu — la

Drept Scotea pe acea vreme revista *Versuri şi proză,* la care colabora şi Densusianu. Mi-a publicat poezii din *Plumb,* care m-au pus în conflict cu A. C. Cuza, la care dădeam examene. Revista avea nuanţă socialistă şi nu-i plăcea profesorului. Eu nu împărtăşeam opinia naţionalistă. Eram cu inima dincolo, dar cu examenele dincoace.

O întâmplare, mai ales, îmi aminteşte de Raşcu. Un vers dintr-o poezie a mea suna aşa:

> Iar în zarea grea de plumb,
> Ninge *gri.*

Raşcu mi-a subliniat ultimul cuvânt, adăugând s = gris, argumentând că este un galicism sau străinism. Trăgea a profesor de pe atunci. Eu m-am supărat la început. Apoi el m-a convins că e nepot de franţuzi şi n-am mai zis nimic.

Aveam pe atunci un prieten, unul Bontaş, care scria versuri bune. Astăzi nu mai ştiu nimic de el. S-a cuminţit şi poate a făcut avere. Mulţi Bontaşi trec în tinereţe prin faza poetică, dar, din fericire, se fac oameni de treabă. Spre binele neamului. Alţii, cei mai netrebnici, nu se astâmpără până mor. Eu am încercat să fac ceva avocatură, dar nu s-a prins. Părinţii au vrut să mă trimită în străinătate pentru desăvârşirea studiilor, dar poezia mi s-a pus mereu buturugă în cale.

Mai târziu am colaborat la *Vieaţa nouă* a lui Densuşianu şi la alte reviste. Am încercat şi la *Viaţa românească* a lui Const. Stere, fără succes. Despre Ibrăileanu nici nu se pomenea pe atunci. Eu l-am avut chiar profesor de română, dar nu i-am arătat niciodată versuri.

I-am trimis şi lui Vlahuţă poezii, dar nici azi n-am primit răspunsul. Poate poşta nu le-a dus la destinaţie şi le poartă încă peste ţări şi mări.

DESPRE AL. MACEDONSKI

Aparatul muzical din bodegă înlocuia cu succes taraful de lăutari, făcând educaţia mahalagiilor. Se cânta *Serenade d'autrefois* de Silvestre şi melodia îmblânzea deapănul amintirilor. Bacovia îşi aminti de Macedonski.

— Ştiu că ai publicat la *Literatorul.* Ce amintiri au că mas mai vii?

— Am publicat acolo din clasa III-a de liceu. Mai târziu m-am apropiat de maestru şi am petrecut ceasuri neuitate în casa lui. Munceam pentru un ideal, discutam şi beam. El scrisese despre mine: „Din plumb făcut-ai aur" — şi eu îi ascultam cu răbdare poemele.

Odată, lângă o sticlă cu Nicoreşti, am observat în fundul camerei o candelă roşie. L-am întrebat:

„De ce arde, maestre?"

„Roşul îmi dă viaţă. Am pus-o înadins. Sângele e tot roşu în fiinţe."

Maestrul trase cu coada ochiului la candela roşie. Era şi el surprins că d-na Macedonski aprinsese candela sub icoane, îi plăcea să pozeze, altfel era om bun. Ca un vestit maharadjah ne împărţea inele cu pietre nestemate. Nu era vina lui dacă, din nefericire, aceste pietre erau întotdeauna false. De multe ori îmi citea din *Nopţile* lui până îmi aţipea conştiinţa. Era poet adevărat şi credea în misiunea lui. Mai arată-mi azi unul la fel!

Aud şi acum glasul insinuant al maestrului din veşnicie. După mine, câţi or să-l mai audă? Suntem plini de eul nostru cât trăim. Dar pe urmă, ce se alege? Nemurirea! E un cuvânt atât de van! Bun de oblojit sărăcia.

ŞEFUL DECADENŢILOR

Un răstimp personajul meu tăcu. Se părea că a isprăvit tot ce avea de spus. Era prima spovedanie mai sinceră. Dezacordul fonetic, urmărit de cel gramatical, arăta

oboseală. Sunt însă prilejuri care vin numai o dată în viaţă, şi perseverenţa nu mi-a lipsit niciodată. Asupra poeziei bacoviene mai erau taine de lămurit.

— Ce impresie vă face poezia nouă? Aţi fost doar precursorul ei?!

— Recunosc accente familiare din *Plumbul* de acum 13 ani. Este interesantă atitudinea tinerilor de astăzi în căutarea formei definitive. Nu-mi place tradiţionalismul şi nici pentru moderniști n-am laude. Urmăresc regulat în *Viaţa literară* străduinţa generaţiei de azi. Trăiţi o nouă epocă despre care se va vorbi mai târziu. Faptele durabile se fac cu multă răbdare.

Cât priveşte despre mine, am fost şi rămân un poet al decadenţei, fără a pierde nici grandoarea versurilor unui Vigny. Dintre confraţi, n-am înţeles nici poezia lui Minulescu, şi poate nici pe Stamatiad. Citesc din toţi, dar nu admit pe nimeni. Din tumultul de la polul artei, nu dezvelesc decât întârziate ţipete de cocori pe un cer înnoptat de iarnă. După mine se vor limpezi şi aceste lucruri. Mi-a plăcut în artă să urmăresc întotdeauna o problemă. Deşi am citit în tinereţe pe Rimbaud, Baudelaire, Laforgue şi alţii, n-am simţit sufletul românesc vibrând lângă ei. Alt neam, altă vârstă. Noi trebuie să ne străduim pentru originalitatea noastră. Să devenim o fiinţă organică, nu paraziţi şi maimuţe.

CÂNTECUL LEBEDEI

Poetul ceru alt pachet de ţigări. Fata care servea ne privi curioasă. Felul tăinuit al convorbirii nu-i părea curat. Eram singurii în local cu gulere curate. Ceilalţi erau ceva mai „lejeri” la gât. Şi apoi faptul că eu scriam de câteva ore era încă un motiv de suspiciune. M-am uitat la ceas.

— E târziu.

— Nu poţi şti niciodată când e devreme, când e prea târziu. Timpul are întotdeauna ultimul cuvântul. Eu de

multe ori am pierdut ceasul meu. Am fost lipsit de spirit practic. În provincie un eveniment local avea ecou în vreme şi în suflet. Aici trecem scurt la rubrica faptelor diverse.

Acum scriu rar şi public la dv. Nu mai am elanul şi forţa de odinioară, nici credinţa. Sunt loviri de care te saturi să le repeţi pe nicovala ta. O strofă ucide mai sigur ca otrava. Vreau să înceteze faza feroce. S-a isprăvit. Alţii bat tumultuos la poartă: deschideţi! Să intre aerul, lumina, primăvara! Ei modelează statuia iluziei din cenuşa noastră. Pe rând, cu toţii. E o poveste a omenirii, banală, dar prea adevărată. Cu cât simţi mai sincer, te descompui mai sigur. Caut oamenii, îmi place zgomotul lor. Ei mă cheamă, dar eu fug să nu aştern tăcere peste cheful lor.

Şi astfel, lent, ghemul nervilor s-a încâlcit, sufletul s-a descompus şi a rămas doar animalul să joace grotesc ultimul act din marea dramă.

În depărtare o lebădă neagră a fâlfâit şi a ţipat. Apoi s-a întins tăcerea. Spovedania poetului a fost scrisă pentru cei care vor veni şi poate vor fi curioşi. Ultimele cuvinte s-au pierdut în van, aiurit, fără sens. O singură ureche ascultă atent în noapte.

Am uitat dacă merg… încă tot mă iubesc…

Am ajuns la timp, ocup şi un loc.

Dar gândul apasă cu greul său bloc…

E numai vedere… nu mai pot să vorbesc…

Apoi brusc, gramofonul porni în vârtej o nouă placă, cupletul lui Tănase: *Pisica pe orez.* Mulţimea sări electrizată. Geniul atotputernic al epocii, cel mai cunoscut şi iubit, stăpânea în sală aşa după cum delectează vieţile de sus şi de jos. Vai de acei care se opun şuvoiului în schimbul decrepitudinii fizice şi morale.

De unde acest drept sublim la suferinţă a câtorva întârziaţi în anul de pomină una mie nouă sute şi trei

decenii?

DE VORBĂ CU BACOVIA[9]

Nichifor Crainic poate fi căutat la patru telefoane, Liviu Rebreanu — la trei, Camil Petrescu — la două, Sadoveanu, Arghezi şi Ionel Teodoreanu — la câte unul foarte sigur.

Cu toţi aceştia te mai poţi întâlni apoi la Academie, la teatru, prin redacţii sau pur şi simplu pe stradă.

Gh. Bacovia — pentru a cărui intervievare a stăruit aşa de frumos prietenul meu Petre Horsu de la Sibiu — nu are însă nici telefon, nu e nici membru al Academiei, nu e un pasionat al premierelor şi nici pe stradă nu mi l-a arătat nimeni, niciodată.

A fost nevoie de răscolirea mai multor şcoli pe unde a funcţionat sau pe unde funcţionează doamna profesoară Agatha Grigorescu-Bacovia, soţia poetului, pentru a afla că poetul violetului locuieşte aici în Bucureşti, în apropiere de cimitirul Bellu, pe strada Frăsinetului, la numărul 63. Obţinerea adresei nu însemna însă mare lucru dacă nu obţineam şi autorizaţia poetului pentru a-l vizita şi ispiti. Unii binevoitori au avut grijă să mă încurajeze spunându-mi că nu voi fi singurul ce va bate zadarnic la poarta lui Bacovia.

— Bacovia nu vorbeşte cu nimeni, mi s-a spus, şi mai ales cu ziariştii.

A fost trebuinţă, astfel, de meşteşuguri care nu se divulgă — şi care au mai fost puse în practică de noi — pentru a primi încuviinţarea de a vorbi cu cel care a scris poeziile din *Plumb* şi *Scântei galbene.*

— Dar numai dacă veniţi fix la ora 5 (duminică 23 mai

[9] Interviu realizat de V. Netea în 1943 *(n. ed.).*

1943), fiindcă altădată poate că nu-l mai interesează această chestiune.

Exacţi am fost, dar am fost şi miraţi văzând culoarea casei poetului: galbenă. Culoarea tristeţii, adică, a plictiselelor şi a indiferenţei.

— Dar nu e un simbol, s-a grăbit să ne lămurească doamna casei.

Poetul e mărunt la înfăţişare, poartă haine de o mare simplicitate şi are ochi în culoarea oţelului. O figură care, fără de a o privi atent, nu trece dincolo de comunul oamenilor care cunosc suferinţa. Privit în lumină şi transfigurat, Bacovia este totuşi o figură de infinite sugestii şi de aspre claritǎţi. Se mişcă uşor, ca şi cum ar păşi aerian.

Se simte categoric că nu e obişnuit cu astfel de vizitatori.

O clipă regretăm sincer necuviinţa de a-i tulbura singurătatea. Am voi parcă să ne retragem. Fiinţele delicate sunt cu mult mai impunătoare pe firul inimii decât cele autoritare, înalte, grave. Biruiţi de inocenţa poetului rămânem totuşi… şi vorbim.

DESPRE INUTILITATEA CHESTIONARULUI

Gh. Bacovia trăieşte numai pentru sine şi literatura sa. Orice alte preocupări îi sunt voit şi categoric străine. Ne-am dat seama de aceasta imediat ce am deschis contactul cu dânsul. Chestionarul nostru — în parte acelaşi care l-am prezentat şi celorlalţi scriitori intervievaţi până acum — se dovedeşte astfel exclusiv inutil.

Timid, discret, nesprinten la grai, zicerile zmulgându-i-se fără uşurinţă şi nedorind să facă nicio impresie care să treacă peste imaginea sa reală, Bacovia nu are de dat nicio indicaţie lumii în care trăieşte, nu critică nicio alcătuire, nu polemizează cu nimeni şi nu ţine să

rostească niciun fel de profeţii asupra unor ceasuri sau deveniri care încă nu sunt. Şi atât mai puţin ar voi să fie socotit judecător al zilei ce se frământă sub ochii noştri. În afară de creaţia care se ştie şi de cea care se va mai afla, Bacovia nu are nimic de spus societăţii sau culturii noastre. Nu e ideolog şi nici militant.

Nu îndrumă — programatic — şi nu aderă la niciun fel de opoziţii doctrinare. Nu acuză şi nu justifică. Pentru tot cât înseamnă Bacovia vorbeşte literatura sa. Poezia, în primul rând. Poezia aceasta, în accente aprig de reale, destăinuieşte însă viaţa sa. O viaţă de impresionante singurătăţi, de pustiuri necunoscute literaturii noastre, întretăiată de pasionante popasuri în faţa unei carafe de vin, luminată de muzică, de iubire şi de viziuni care la noi n-au fost decât ale sale.

În locul altor iscodiri, ne oprim, deci, asupra acestei vieţi şi a poeziei pe care a inspirat-o. În înfiripărea şi cristalizarea conversaţiei, de nepreţuit ajutor ne este însă doamna Bacovia, poetă şi domnia-sa, de subtile realizări, a cărei iscusinţă şi graţie deschide lăcăţele inimii şi ale memoriei poetului.

Bacovia nu vorbeşte cu certitudini matematici şi nici nu dă cuvintelor sale tonul grav al necontradicţiei. El îşi aduce aminte; i se pare numai. I se pare astfel că s-a născut în ziua de 5 sau 6 septembrie, în 1881; precis nu s-a nevoit însă a ne mărturisi. Vagul nu se neliniştеşte din pricina destăinuirilor lui Bacovia.

Din frânturile de note, înregistrate vagabondat, vom ţese totuşi o povestire din care să nu lipsească cel puţin câteva limpezimi sigure.

PUŢINĂ BIOGRAFIE

Numele, sau, mai exact spus, pseudonimul ce stă deasupra poeziei bacoviene, vine de la numele roman al

Bacăului, care se zicea Bacovia, aşa numindu-se probabil întreaga regiune din această parte a Moldovei.

— Eu l-am luat, ne spune poetul, din dicţionarul lui Hasdeu, cum cred că va fi făcut şi Arghezi în legătură cu râul Argeşului.

Bacovia mai însemnează însă şi altceva. Prescurtând pe *Bacchus* în *Baco. Ş*i adăugându-i apoi cuvântul latin via — calea, adică, ajungi să vezi că Bacovia înfăţişează pur şi simplu *Calea lui Bacchus.* Pe calea aceasta am mers eu într-adevăr de foarte multe ori. De vină e şi regiunea în care m-am născut, viile de la Bacău având renumele lor.

Destăinuirile lui Bacovia sunt sumare, parcimonioase, dar suficient de concludente pentru a înţelege linia şi firea unei vieţi din filele căreia umorul şi tihna răsfăţatului au lipsit totdeauna.

— M-am născut la Bacău prin 5 sau 6 septembrie 1881. Tatăl meu a fost băcan, iar mama aparţinea unei familii de funcţionari, bunicul meu fiind subprefect al judeţului Bacău. Eu am fost al cincilea copil.

Liceul l-am făcut în oraşul natal. Într-o clasă pe care nu mi-o mai amintesc şi într-un an pe care nu-l mai ştiu am nimerit să citesc *Literatorul* lui Macedonski. Îl adusese la Bacău un cunoscut al familiei noastre, Ioan Jinga, student al unei şcoli de pictură din Bucureşti. Prin acesta am şi trimis revistei una din poeziile mele de început. Se chema *Şi toate...* dar nu mai ştiu în ce an a apărut. Se află însă reprodusă în volumul *Comedii în fond* (d-na Bacovia ar dori să ne-o arate; în toată casa nu se găseşte însă nici un singur exemplar din această carte a poetului).

Personal l-am cunoscut pe Macedonski foarte târziu. M-am bucurat totuşi din plin de preţuirea lui. Păstrez de la el şi o epigramă. Mi-a făcut-o la Bucureşti, în berăria Jubileum, în 1916, îndată după apariţia volumului *Plumb.*

Poete scump, pe frunte

Porţi frunzele de laur,
Căci singur, până astăzi,
Din plumb făcut-ai aur.

Poezia *Lacustră* din volumul *Plumb* datează din aceşti ani de liceu, fiindu-mi inspirată de o lecţie de geologie. Am purtat-o însă în închipuire foarte multă vreme până când s-a cristalizat în forma cunoscută:

De-atâtea nopţi aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur, şi mă duce-un gând
Spre locuinţele lacustre...

Dintre colegii de liceu păstrez în amintire pe Mirela Cancicov, alături de care am luat un premiu, pentru desen, la concursul societăţii „Tinerimea română", şi pe Eugen Ciuchi, poet şi dânsul.

Anii din liceu nu mi-au părut totuşi prea fericiţi. Era prea multă asprime în şcoală şi prea puţină înţelegere.

CEL MAI SINCER DOCUMENT

Prin anii 1903—1904, Spiru Haret deschisese o mare anchetă printre absolvenţii liceului pentru a cunoaşte impresiile lor asupra spiritului şcoalei. În loc de răspuns la anchetă, eu am publicat atunci, în ziarul *Para,* poezia *Liceu, cimitir al tinereţii mele*[10]*.* Se află retipărită în volumul *Cu voi*

Cu mare greutate doamna Bacovia găseşte singurul exemplar din această carte. D-sa citeşte şi versurile:

Liceu, — cimitir
Al tinereţii mele —

[10] Titlul exact Liceu *(n. ed.)*

Pedanţi profesori
Şi examene grele…
Şi azi mă-nfiori
Liceu, — cimitir
Al tinereţii mele!

Liceu, — cimitir
Cu lungi coridoare —
Azi nu mai sunt eu
Şi mintea mă doare…
Nimic nu mai vreu —
Liceu, — cimitir
Cu lungi coridoare…

Citind această poezie, mi-au spus mai târziu intimii lui Haret, ministrul ar fi declarat: „Iată cel mai sigur document”.

Se ştie ce avânt au luat apoi reformele noastre şcolare.

STUDENT… FUNCŢIONAR… PENSIONAR…

— Din viaţa de student n-aş putea spune prea multe lucruri. Aparţinând unei familii sărace, n-am putut urma regulat cursurile Facultăţii de drept la care m-am înscris — mai întâi la Bucureşti şi apoi la Iaşi — mulţumindu-mă numai cu prezentarea la examene. Interesante, de altfel, nu mi-au părut decât cursurile de economie politică ale lui A. C. Cuza, care mi-a trezit interesul pentru astfel de probleme. În volumul *Cu voi* se găsesc numeroase ecouri ale constatărilor mele de ordin social.

După ce mi-am luat licenţa în drept — reîncepe Bacovia — m-am înscris în baroul de Bacău, în 1911, fără a avea însă vreo pasiune pentru avocatură şi fără a rămânea prea mult timp în această situaţie. Am mers pe urmele bunicului meu, izbutind să ajung sub-şef de birou la prefectura Bacău. În 1920, după anii grei ai războiului, pe

care i-am trăit la Bucureşti ca funcţionar obligat a rămânea pe loc, eram funcţionar la Ministerul Instrucţiunii Publice, de unde Gr. Trancu-Iaşi, ajuns ministru al Muncii, nemulţumit de locul modest pe care îl ocupam, m-a trecut la ministerul său pentru a avea o situaţie mai bună. Acelaşi ministru însă, deşi susţinea că îmi preţuieşte poezia, a refuzat, totuşi, după două luni de funcţionare, să-mi acorde un concediu de boală.

Am renunţat, deci, la slujbă şi m-am reîntors la Bacău. Până în 1930 nu m-am mai mişcat din oraşul natal. Am rămas un om de provincie. Înfiinţându-se în acel an la Casa şcoalelor o direcţie a Culturii poporului, în frunte cu Liviu Rebreanu, am fost chemat şi eu să ocup un loc. Dar iarăşi n-am putut rămânea din cauza sănătăţii şubrede, şi astfel am reluat drumul Bacăului. Anii aceştia n-au fost prea uşori. Unii chiar o ştiau. D-l Al. Rosetti, conducătorul Fundaţiei pentru literatură şi artă, m-a invitat să fiu consilier literar al acestei Fundaţii, aşa cum erau şi scriitorii Arghezi, Perpessicius, Adrian Maniu, Camil Petrescu şi poate şi alţii. Când s-a prezentat însă soţia pentru a ridica numirea, i s-a spus, spre adânca ei indignare, că nu mai sunt libere decât locurile de… comis-voiajor.

Iată, aşa s-a întâmplat că astăzi nu sunt decât pensionar al S.S.R

Definitiv bucureştean n-am devenit decât de câţiva ani.

ÎN LITERATURĂ

Vorbeşte acum doamna Agatha:

— Şi în literatură el tot aşa a fost. Modest şi puţin preocupat de sine. Întâiul său volum de poezii, *Plumb,* i l-au editat domnii Ion Pillat şi N. Davidescu, iar volumul apărut la Ancora, care, pe lângă *Plumb,* cuprindea şi versurile din *Scântei galbene,* a fost tipărit prin străduinţa d-lui E. Lovinescu. Mi-a fost însă foarte greu până l-am

hotărât să meargă la d-sa. Şi când ne-am dus, a dat un timp târcoale ca un adolescent, voind să fugă, şi abia în urmă, surprins, a trecut totuşi pragul criticului. Placheta de versuri *Cu voi* a văzut lumina zilei prin grija lui Gh. Şt. Cazacu, iar cărticica de proză *Bucăţi de noapte* a fost editată de mine.

Intervine Bacovia:

— Pe unele din aceste volume le-am lăsat să apară numai fiindcă mă găseam în situaţii financiare care mă obligau la un astfel de efort.

Întrebarea noastră:

— Cum vă judecaţi poezia, şi mai ales cum puteţi lămuri anumite culori din ea?

— Am considerat întotdeauna arta ca o recreaţie după muncă. Dacă aş fi trăit într-o regiune de şes e sigur însă că aş fi avut o altă viziune asupra naturii decât cea cunoscută. La Bacău cenuşiul e o culoare frecventă. Existând în natură, s-a strecurat necalculat şi în versurile mele. De-asemeni, violetul. Cine a privit larga vale a Bistriţei de la Bacău, e imposibil să nu-l fi întrezărit. În cele mai multe poezii am plecat de la elemente concrete şi de la date autobiografice. Din turnul bisericii „Precista”, încă din copilărie, îmi plăcea să privesc zările Bacăului. Dintr-o astfel de contemplaţie s-a născut poezia *Amurg violet*

Amurg de toamnă violet…
Doi plopi, în fund, apar în siluete:
— Apostoli în odăjdii violete —
Oraşul tot e violet.

Multe din poeziile din volumul *Scântei galbene* mi-au fost inspirate de priveliştile din grădina publică a Bacăului, iar motivele bachice aparţin celei mai imediate realităţi.

— Geografia poetică a lui Bacovia — intervine din nou

doamna Agatha — e foarte precisă şi limitată. El nu cunoaşte bine decât oraşele Bacău, Bucureşti şi Iaşi. Marea, pe care a cântat-o aşa de mişcător în „Flaute din stânci de mare”[11], n-a văzut-o decât foarte târziu, în 1934, la Cavarna, după ce scrisese aceste versuri.

Cuvântul se întoarce iarăşi la poet:

— Persistenţa într-o culoare am deprins-o de la decadenţii francezi. De altfel, una din obsesiile mele a alcătuit-o simbolismul decadent. Prin 1898—1903 m-au preocupat adânc Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Rollinat, Jean Moreas, pe care i-am descoperit în colecţia „Les hommes d’aujourd’hui”.

CARTEA DE CĂPĂTÂI

— Ştiţi însă — ne întreabă doamna Bacovia — care a fost cartea de căpătâi a soţului meu? Lesnevrosesde Rollinat! De aici au venit sugestiile atâtor nevroze şi fiori din poeziile lui Bacovia, precum şi acea atmosferă de straniu şi macabru. A existat însă şi o puternică afinitate organică între Bacovia şi Rollinat, soţul meu fiind şi o fire muzicală. Unele din poeziile sale mai înainte de a fi scrise cu litere au fost ţesute pe caiete de muzică, pe portative, melodia sufletului precedând apariţia poeziei.

În afară de muzică trebuie să amintesc apoi sugestiile desenului. Prin hârtiile noastre se mai găsesc încă bruioane de versuri care au pe margini desenate diferite peisagii.

— La ce lucraţi în prezent?

— Aştept să-mi iasă, la Fundaţiile regale, o ediţie definitivă a operelor mele: versuri şi proză. Aşteptarea e însă cam veche. În această ediţie va apărea şi romanul *Cântec târziu,* din care au apărut câteva fragmente în anul 1930 în publicaţiile *Curentul* şi *Viaţa literară.*

[11] Exact: „Şi flaute / Din stânci de mare...” (din poezia *La ţărm*) *(n.ed.).*

Socoteala era ca acest roman să apară cu câţiva ani în urmă, când se hotărâse — de către d-l Rosetti — ca să fie ilustrat de către d-na Rodica Maniu. Tot d-l Rosetti a fost încă acela care până la urmă a renunţat la tipărirea lui.

N-am înţeles prea bine de ce.

Mă preocupă apoi ideea scrierii unui „Jurnal autobiografic”, o carte de gânduri şi de destăinuiri. Din când în când scriu totuşi proză în genul *Bucăţilor de noapte…*

Cele care au mai urmat n-au mai fost întrebate şi spuse pentru interviu. Ne-am lămurit însă nouă înşine un fel de viaţă, sufletul unui om în care Harul poeziei s-a întrupat în afara orgoliului său. Poate de aceea e atât de pătrunzător, aşa de străveziu, plin de o serafică frumuseţe.

Bacovia n-a fost decât caligraful acestui Har.

G. BACOVIA LA 65 DE ANI

CU POETUL DESPRE VIAŢĂ ŞI DESPRE ALTELE

UN INTERVIU LUAT DE EUGEN JEBELEANU

„Umbra mea se adânceşte în cartiere democratice.” Mediul care presează. — Alături de năzuinţele proletariatului. — Frimu, Neculuţă, Dobrogeanu-Gherea, Ibrăileanu. — Slujbă şi şomaj. — Izvoarele poeziei.

Departe de zgomotul oraşului, la marginea capitalei, acolo unde „cartierele democratice”, cartierele lumii muncitoare, cântate de marele poet, nu cunosc nici etajul, nici ascensorul… Casa în care locuieşte G. Bacovia, împreună cu soţia sa, poeta Agatha Grigorescu-Bacovia, şi cu fiul lor, elev în clasa a IV-a la liceul „Mihai Eminescu”, e o casă ca toate celelalte: modestă, tăcută, decentă. Portiţa de lemn se deschide, scârţâind, în fiecare dimineaţă când visătorul pleacă la slujba sa de bibliotecar în Ministerul… Minelor şi al Petrolului.

Într-o ţară în care trecutele regimuri au oferit până şi celui din urmă semidoct politic maşină la scară şi scară de marmoră la clădire, G. Bacovia n-a putut să ajungă mai mult decât şef de birou.

Poetul făcuse imprudenţa să-şi cânte nu numai nervii

zdrobiţi de apăsarea unei societăţi egoiste, ci şi muncitorimea cu idealurile de libertate, de dreptate şi de mai bine ale lumii...

POETUL ŞI PROLETARIATUL

Îl privesc: poetul zâmbeşte amar.

— Credeţi, maestre, — întreb — că tonul poeziilor dumneavoastră „depresive” ar fi fost acelaşi dacă apăsarea societăţii ar fi fost mai puţin aspră, mai puţin nedreaptă?

— Sigur că un alt mediu ar fi dat rezultate de alte inspiraţii. Aşa cum a fost, mediul burghez m-a presat.

— Credeţi că poetul trebuie să fie în acelaşi timp un combatant social?

— Desigur.

— Multe dintre poeziile dumneavoastră relevă aspecte sociale. Aţi avut contact cu proletariatul şi cu preocupările sale?

— M-au interesat întotdeauna năzuinţele şi luptele lor. De altfel, nu-i aşa, şi noi poeţii suntem până la urmă nişte proletari şi am fost supuşi, ca şi ei, aceloraşi legi de aramă.

Pauză. Poetul vorbeşte greu, cu distanţe mari între cuvinte, cu un glas obosit, care tremură. Din când în când îşi cuprinde pieptul cu braţele cruciş, ca şi cum s-ar apăra. Peste câteva minute, îşi readuce aminte de epoca elanurilor tinereşti şi reia:

— Citeam pe vremea aceea fel de fel de broşuri socialiste, care se tipăreau.

Pauză din nou. Face efort pentru a-şi aduce aminte.

— Aşa... da... Citeam revista *România muncitoare,* scoasă de Frimu şi alţii Citeam de asemenea *Viaţa socială* şi *Fada* lui Cocea. Unele inspiraţii ca bunăoară *Serenada muncitorului* şi altele, s-ar putea să se datorească şi

frecventării acelor reviste. Poate să mă fi determinat şi criticele lui Gherea. Citisem şi de prin Theodor Neculuţă, mi se pare, *Spre ţărmul dreptăţii.* Pe urmă, *Revista ideii* a lui Panait Moşoiu şi altele.

— L-aţi cunoscut pe Dobrogeanu-Gherea?

— Pe Dobrogeanu-Gherea l-am cunoscut numai din vedere. L-am găsit în restaurantul din Ploieşti. Era patronul restaurantului. În alt restaurant, la Gambrinus din Bucureşti, a cărui coasociat era Caragiale, l-am putut vedea şi pe acesta.

Discutăm apoi despre critică:

E. Lovinescu — în al cărui cenaclu a fost o singură dată. Ibrăileanu...

— Pe Ibrăileanu — spune — l-am avut profesor. Profesor de română, printr-a V-a la liceu.

— În ce an?

— Să mă gândesc... Cred că prin 1899—1900... Da... Făceam pe vremea aceea versuri, dar nu le arătam la nimeni. Prietenul şi colegul Isidor Wertenstein mă informase că C. Vraja, traducătorul lui *Bel-Ami* de Maupassant, nu e altul decât profesorul nostru, Garabet Ibrăileanu.

POETUL ŞI VIAŢA

Întreb:

— Cum aţi devenit funcţionar public?

Bacovia zâmbeşte; acelaşi zâmbet interiorizat, timid, amar.

— Am urmat Facultatea de drept de la Iaşi şi Bucureşti. Licenţa mi-am luat-o la Iaşi. Am făcut parte zece ani din baroul oraşului Bacău, dar n-am profesat. Pe urmă, viaţa...

Am intrat în slujbă la stat în 1912. Am fost mai întâi copist la prefectura din Bacău. Pe urmă, prin 1916—1918,

şef de birou clasa III-a la Casa şcoalelor, în Ministerul Cultelor. Prin 1919—1920, şef de birou clasa I-a (împreună cu Aderca... mă numise Trancu-Iaşi...) la Ministerul Muncii...

Poetul a rămas cu ochii pierduţi în depărtare; îşi pleacă fruntea, mâinile atârnă în gol, peste speteaza scaunului.

Intervine d-na Bacovia:

— După aceea s-a îmbolnăvit grav, a cerut concediu... A fost demis... Pe urmă, prin 1929—30... nu, Bacovia? — poetul confirmă clătinând din cap — a fost funcţionar la Cultura poporului. Apoi, şomer, şomer, şomer, şomer...

În 1945 — depăşise vârsta — a fost numit bibliotecar, cu contract, la Ministerul Minelor şi Petrolului. A fost angajat cu 110 000 lei. Pe urmă, i-au făcut 130 000. Asta, plus pensia de 50 000 lei de la Casa scriitorilor, e toată averea lui Bacovia...

Între timp, Bacovia-junior a adus în braţe un ghem de mătase: un pisoi. Îl aşază în poala părintelui, întrebându-l:

— Ştii cine-i ăsta, tată?

— Asta e Ioachim... surâde poetul, mângâind pisoiul.

— Se înţelege foarte bine cu pisicile şi cu câinii, ne spune d-na Agatha Grigorescu-Bacovia. Cât despre oameni, ei l-au înţeles mai puţin.

Ţin minte — continuă devotata tovarăşă de viaţă a visătorului — că prin 1933—34, s-a propus, nu ştiu de cine, ca Bacovia să fie numit consilier la Fundaţiile pentru literatură şi artă. Bacovia şomase trei ani, era bolnav de nervi. M-am dus. Secretarul general al Fundaţiei de pe atunci... i-am uitat numele... mi se pare, Rally... a spus că nu-i poate oferi decât unul din locurile de comis-voiajor. Am plecat, indignată. Dar n-a fost insulta cea din urmă. În 1928, Minulescu, care era director general al Artelor, mi-a spus că nu poate să-i ofere decât un post de copist clasa III-a...

Sunt amintiri dureroase. Trupul puţin al poetului s-a strâns, s-a gârbovit, s-a ascuns, parcă, în haina cenuşie,

şi largă, prea largă. Dacă n-ar fi aceste profunde şanţuri ale vieţii dure, care sunt ridurile, dacă n-ar fi mustaţa brumată de iarna vârstei, ai crede că te afli în faţa unui copil fără apărare.

IZVOARELE POEZIEI

Toate poeziile lui sunt trăite de Bacovia cu nervii exasperaţi, cu întreaga sensibilitate sfâşiată.

— Ce-aţi vrut să înţelegeţi — întreb — prin versul „Mulţimea anonimă se va avea-n vedere” din poezia *Note de toamnă?*

— Versul acela — răspunde Bacovia — a fost scris într-una din zilele când căutam şi nu puteam obţine o slujbă. Era prin 1916. Mi se scria pe petiţii: „se va avea în vedere” — şi rămâneam cu atât.

Cât despre versul: „Tot ce-mi trebuie să am pot să cer”, din aceeaşi poezie, asta înseamnă că puteam să cer, dar nu mi se da, sau, mai bine-zis, la Sfântul aşteaptă! Seismele sociale nu m-au lăsat niciodată indiferent. Numai cei care n-au voit n-au găsit urma lăsată de aceste seisme în poeziile mele.

Amurg din volumul *Cu voi,* de pildă, a fost scris prin 1915, când se decretase mobilizarea. Era o epocă de mari agitaţii. Atunci, am notat: „Greve, sânge, nebunie. / Foame, / Plânset mondial…”, „Filosoful proletar" din poezie eu eram.

Peisajul industrial al Bacăului, oraş cu multe fabrici, a avut de asemenea rezonanţe în versurile mele.

— M-a dus şi pe mine — vine în ajutor d-na Bacovia — să-mi arate abatorul din Bacău, care i-a inspirat poezia *Tablou de iarnă.* În 1916, când l-am cunoscut prin Aurel Sa vela, o rudă a sa, locuia în strada Berzei. Sora lui Bacovia plecase şi-l lăsase să păzească locuinţa. El era funcţionar la Casa şcoalelor. Pe la sfârşitul lui august sau

începutul lui septembrie — nemţii ajunseră pe la Jiu — l-am găsit într-o după-masă într-o cameră, căutând să-şi încălzească o cafea, cu nişte hârtii aruncate într-un godin. Bietul Bacovia... Să-l fi văzut... Acolo, a scris poezia *Belşug:*

Vinul, şi mierea, şi grâul tot
Le-au strâns, pe grabă, cine-a putut...

Era pe vremea când nemţii luau tot.

Bacovia o ducea într-o neagră mizerie... De altfel n-am scăpat niciodată de lipsuri şi de nedreptăţi. Dar se anunţă vremuri noi, pe care Bacovia le-a visat, în care a crezut şi pe care le-a cântat. Credem în ele...

S-a înserat.

Marele poet se ridică şi, scotocindu-se în buzunare, ne oferă:

— Luaţi o caramea albă!

Bomboana de-o zi a visătorului: o bucăţică de zahăr. Ne ridicăm, privim: la spatele poetului, chipul lui Crist, încadrat într-o ramă ovală. Rama e spartă.

D-na Bacovia ne şopteşte:

— Nu poate să sufere tabloul. De nenumărate ori a încercat să-l distrugă lovindu-l cu bastonul. Spune că-l urăşte pentru că a suferit ca şi el...

Ieşim. Au răsărit stelele. Pe trepte, G. Bacovia îmi ţine mult timp, strâns, mâna în mâinile lui. În depărtare, fluierul unui tren care pleacă. Şi inima oraşului, palpitând...

Pulsul visătorului bate mai repede...

[RĂSPUNS LA ANCHETA REVISTEI „CRONICARUL”]

1. Ce părere aveţi despre actualul stadiu al literaturii române?

— Literatura română se prezintă sub aspect fecund. Nu văd o evaluare spre mai nou, ca ideologie şi exprimare.

Va fi desigur opera unei îndelungate aşteptări.

2. Credeţi într-o Internaţională a scriitorilor şi artiştilor, bazată pe un plan comun de luptă şi de vederi?

— Despre Internaţionala scriitorilor şi artiştilor ce s-ar putea spune?

Nu sunt ei internaţionali prin idealul artistic, care trebuie să întrunească condiţia de „adevărată artă", ce poate fi de oriunde şi a oricărei naţiuni?

Cooperare intelectuală şi artistică? Da... în ce priveşte interesele de breaslă... Marea originalitate va fi totdeauna opera individualismului, fie el chiar anarhist.

3. Care sunt, după părerea dvs., căile de evoluţiune ale romanului românesc şi ce anume i-ar putea da un caracter de pregnantă originalitate, în stare să-l facă interesant pentru traducere?

— Despre romanul românesc? Ce i-ar putea da o pregnantă originalitate? Aici e rolul geniului, al talentului viguros... îndrăznelii de concepţie şi redare... Cu aceste condiţii poate înfrunta orice tălmăcire... în ce priveşte materialul de roman, iată ce nu ar trebui uitat.

Trăim epoca cea mai febrilă a civilizaţiei şi a celei mai complexe psihologii. Romanul şi-ar putea folosi seva din aceste două surse. Una ar deveni document social, cealaltă — document uman.

Împreună ar sintetiza un crâmpei de notă, din torturata notă a secolului mecanicii şi a înălţimilor.

4. Există o dificultate reală de apropiere între Iaşi şi intelectuala din Bucureşti?

— O apropiere între Iaşi şi Bucureşti din punct de vedere intelectual? Dificultatea ar sta numai în veleităţile literare. Talentele pot fuziona de oriunde.

ADDENDA

DIVAGĂRI UTILE

1955

Am fost şi eu odată ca niciodată…
Am fost stea pe cer? Acum ce sunt?…
Eu sunt steaua? Aş putea lumina pustiul?
Aş vrea să domnesc în Sahara…
Aş putea lumina tăcerea…
Cum să nu mă duc după aceste vremuri?
Dacă am existat, e că te-am iubit…
S-a dus Agatha? O stea senină a fost în visul meu…
Dar „florile roşii muriră”.
O, buno, tu munceşti şi eu stau?… S-a năruit echilibrul…
Cum? oare cântecul meu să se năruie?
Tot am luptat eu, în cerc restrâns…
Taci, labor vrăjitor! Noi dacă vom pieri, nici urşii nu ne vor sfâşia.
Profeţii mei? Nimeni… Iar e trist pe pământ…
O, părinţilor ce aţi rodit în glebea vieţii, George, Virginia, Ecaterina, Lina…
Când Isus a murit, nici în Roma, August nu mai domnea…
Pământului i-am spus moartea mea…

Înţeleg cântul. El dă plăcere lucindelor stele…
Spre stele se înalţă veacul…
Pământului i-am spus: tăcere…
George, opreşte calea spre destin…
Culegeţi, voi, ce mai pot semăna gândurile mele.
Shakespeare? Suspinele mute ale Londrei.
Steaua, steluţa mea, va apune şi ea!
Când Cloşca va apune, mă duc şi eu cu puii ei.
Ce-i pasă lui Zeus de mine?
Şi, totuşi, bolta cerului cerne şi astăzi nemernicii pe astă lume!…
Când toate nemerniciile le ştii, amarul se postează fără să-l doreşti…
Mi s-a trecut copilăria, viaţa la mulţi e în dizgraţie…
Prezentul vrea să mă doboare, dar nu va putea…
Suntem toţi nişte mişei; nu descifrăm caisa de zarzăr.
Baconsky, lasă pe Cicerone să vorbească despre mine.
George moare de al vieţii glonte dureros.
Ca şi legenda Bacăului, am şi eu legenda mea.
Doar cerul este liber, nu mi se văd artificiile morţii.
Eu nu mai cred în Zeus, căci Zeus este orb cu noi toţi.
O, vederile în lume sunt scurte! „Ad finis” asta şi o doresc.
O minte dacă-ţi vine-n cap, n-o pierde! e-n funcţie de creier.
Esenţialul vieţii?… a nu fi prea esenţial.
Bacovia, vei apune!…
George Enescu, tu cântă la scripca-ţi minunată, suflet din sufletul ţării.
Steaua mea majoră, ce m-ai albit tu pe mine!
Septembrie… o, septembrie, ca o găluşcă de aur, un lăstun… O fi murit?…
Ultimul ecou al lui George Bacovia, pe care trebuie să-l percepţi.
La muncă!… Nu leneşi, nătărăilor, la muncă!!
Pe Cik Damadian îl apreciez. Îmi place cum m-a liniat în

Contemporanul.

Prea departe mergem cu trecutul. Prezentul îl doresc.

Cum am cântat eu în *Scânteile* mele şi scânteile s-au aprins azi.

Iveşti... Iveşti... Ştefan Petică... iubitul şi frumosul poet...

Un DA limpede, un NU întunecos, asta e viaţa.

Viaţa mea a fost o iubire a mea, cu lacrimi perfide...

Îmi place *Gazeta literară* foarte mult.

Un poet cu ochii albaştri... Ştefan Petică...

Vino şi tu, muză a ultimelor mele litanii... Vino, muză, stea muncitoare, bine ai venit!...

Ce linişte crepusculară este azi!

Iată frumuseţea pe bolta lui Dumnezeu, — poetul, ce niciodată cu trandafiri nu s-a împodobit...

Mă turbură vederea în centrul ei... poate pier...

În linişte nimica nu-i... tăceri...

Pamfilică Seicaru?... un ticălos, a sters-o ca un trădător peste hotare.

Aşa este Gabriel. Când el are, eu nu am; când eu am, el nu are...

Şi Gangele se duce spre răsărit...

Chinezii sunt teribili, s-au întrecut pe sine...

Şoseaua Olteniţei — Arghezi! Şoseaua Giurgiului — Bacovia; aici începe comparaţia socială...

Simfonia a IX-a de Beethoven! Ce mult m-a fermecat; urechile mele sunt ciudate. Lauri, pe lauri...

În umbra uliţelor lui Bacovia găseşti iubiri...

Iată ce frumos am prins sunetul lui Arghezi; mă căuta mai târziu pe mine, dar eu eram dispărut...

Aripi de aur mai vreau.

M-am născut în zilele cele mai teribile, cu gânduri de lei, cu o serenadă a muncii...

Socialismul este prietenul meu. Să beau şi eu în cinstea lui, ca la puntea leilor...

Să lăsaţi pe domnul să doarmă, acel domn sunt eu, tu,

el, noi toţi…
Să ne iubim toţi artiştii: pe George Enescu eu îl iubesc ca un mare viorist ce este…
O carte aş mai vrea să mai citesc odată: *Alixăndria.*
S-a trezit creierul şi a spus: „Eu iubesc viaţa”.
Se descărnează trupul şi-şi aşteaptă moartea…
Aproape gingaş şi delicat e versul meu…
De la egoism la realitate…
Salut destinul. Am văzut abundenţele epocii.
Tăcerea, o, moarte e ceasul tău…
Odihneşte-te, buna mea, tu munceşti pentru toţi…
Uneori plouă la şes, rime fără de-nţeles, alte ori plouă la munte, Bistriţa ne spune multe.
Am venit bătrân şi trist pe acest pământ ca să văd Luceafărul de la Bacău…
Pământul este ca şi un şarpe, atomul l-a potolit ca să nu muşte.
Calvarul nu există dacă nu există oameni…
Când oamenii ajung să se sfâşie, nici tigrii bengali, nici leii africani nu sunt atât de cruzi.
Gabriel, cititul e un viciu, dar nedăunător mintii şi trupului…
Gabriel, de ce nu te culci? Tot mai vrei să notezi?… O, visul meu, mă clatin când vorbesc…
Mai bine să te îmbeţi de licoarea minţii decât de licoarea dracului.
Nu fi zgârcit cu mintea; dă-i bună dulceaţă, şi chinină cât mai puţină…
Nu te îndepărta de carte! Citeşte şi cărţi bune şi cărţi rele, aşa poţi vedea şi compara binele cu răul…
O autoprefaţă sau fotografie la un volum adaugă a înţelege mai aproape pe autor.
O cafea şi o ţigară, realizări de pace.
Beţia materială atrage pe cea spirituală…
Vor apare şi poeziile lui George Bacovia… ani mulţi fără tipar…

Gloria nu a murit... Tot mai vine către poetul ei...
Am slujit poeziei şi vinului... prietenii tăcerilor grele...
Prin undele grele ale amurgurilor au rătăcit şi versurile mele.
Am primit apele şi frunzele târgului meu în rime...
Poeziei i-am trimis luceferii bucuriei...
Luceafărul meu? stea fără noroc...
S-a deschis golul şi mă duce în adânc...
Cumplit e golul singurătăţii... Sunt ucisul ei...
Golul din spaţii goale, din existenţe pustii...
Singurătatea, povara tăcerilor sfâşiate de suspine...
Singurătate, ochiul tău priveşte îngheţat în ochiul gândului neîmpărtăşit.
Singurătate, nu te-am voit... Viaţa haină m-a dăruit ţie... Tu m-ai cerut vieţii...
Prizonierul tău, singurătate...
Poeţi, evitaţi singurătatea, între oameni e viaţa... Cum i- am iubit... Dar ei nu m-au voit...
Din singurătatea vieţii în singurătatea morţii... şi nimeni nu înţelege acest adânc.
O, Gabriel, cu tot ce am scris, e mai bine să pier... E momentul... E momentul oportun...
Eu am fost un fenomen din naştere... superior oamenilor şi simplu.
Îmi place şi slava care s-a fanat...
George, te vei duce în steaua lui Verde-mpărat...
Eu sunt poet... să pier, atât aştept... Societăţii, nimica pe pământ...
Pe tine când te-am adus pe lume aşa mi-au şoptit zeii: în lume te-am dat atât de blazat!
Iar eu voi trece curând ca mânjii din poveşti...
Erau scântei galbene în Bacău... Adio... în noapte meditez şi tac...
Gabriel, eu am cunoscut Bacăul în anii de demult ai tinereţelor plecate...
Ce-a fost şi Bacovia decât un nume prin univers...

Iată vine şi primăvara şi nicio floare nu mă va mângâia…

O tăcere s-a lăsat peste sufletul meu… Nu faceţi dezordine în viaţa mea…

Mă duc spre ţinutul lui Dumitru[12] pentru totdeauna…

Copii, jucaţi-vă cât timpul vă permite…

Şi steaua polară din timpul nopţii ziua m-a întărit…

Flori de miozotis? Şi zeii încă mă mai iubesc?

Ce sunt eu decât un cuib de inimă?

În casă un dar… şi bani… şi belşug…

Da! Berlinul se vrea iarăşi botniţa Europei.

Acordurile Londra — Paris? Orice zi aduce o doză de otravă…

Problema păcii, dacă şade la Londra, atunci sărmana pace rămâne în ceaţă.

America? Ce să caute pe aici? N-o înghite Oceanul Pacific?

Ce mai fac? Stau pe întuneric, privesc luceferii ţigării în oglindă…

Gândesc la luceferii păcii… Când vor răsări, când nu vor mai apune?

Şi pupăza când se uită-n oglindă i se pare că este steaua polară…

Pentru masele largi, ieri eram ţinut în întuneric… Azi încep să fiu cunoscut… Mâine?…

E greu să spui Bacovia… Azi sunt necunoscut. Mâine sunt mort… şi ascuns…

Am vrut să scriu despre frumos… sunt ani de-atunci… Azi scriu, despre ce? nu mai ştiu…

În poeme de *Plumb,* acolo sunt neîntrecut…

Toate foarfecele au o îndeplinire: de a strica operele literare.

Am greşit colosal că m-am născut în acest secol…

Isus era mare când făcea revoluţie…

[12] Tatăl poetului *(n. ed.).*

Îmi pare rău că zeii nu s-au consfătuit şi despre mine, Bacovia Gheorghe... unde sunt cam tare...

Şi noi în oglindă ne vedem pupăză şi ne credem că strălucim ca steaua polară.

A fost odată un prinţ vestit cu plete mari, El: Eminescu... Azi este mort, dar scrierile lui nemuritoare sunt şi mai tari ca rubinele în strălucire...

Admiraţii... aplauze, interminabile, şi apoi m-am văzut în vitrină... dar acum sunt în cameră cu mine însumi...

A, m-am dezgustat, oglindă, tot secretul tu ni-l spui...

Viaţa? un pachet de tutun cu aspect de aur şi gust oxidat...

N-am scris mult, dar multe lucruri am zugrăvit în puţinul şi concisul meu fel de a scrie...

O, degeaba scriem... O, Gabriel. Au venit ploile, sunt multe deşertăciuni...

A nu munci însemnează că ai o senzaţie prostească: e o propoziţiune lungibilă cu un accent dureros...

Am fost caricatura vremurilor prin saloane... Nu vreau să-mi amintesc...

Eu sunt copilul natural al epocii noastre... Poeţi, nu scrieţi pentru saloane...

Fustele ne fură privirile, să nu ne pierdem minţile...

O, mamă! Păcatul mare este că sunt singur, că tu nu mai eşti alături de mine...

Destin, nu-mi place sărutarea ta!... A fost prea amară...

Bacău, adio, pământ cult... Sunt în Bucureşti...

În viaţă nu găsim egalitate...

Destin, te-am văzut cum farmeci oamenii... Pe mine nu m-ai iubit...

Eu sunt un piccolo la frizeria vieţii, mătur cu măturicea durerilor semnele bucuriilor prezentului, pentru unii...

A murit prezentul? S-a dus şi viitorul? învie trecutul?

Pentru cine?
Nimic despre poeta Agatha Grigorescu-Bacovia? Ar trebui să dea de gândit Editurii de stat.
Niciun studiu cât de cât serios nu există despre George Bacovia, nici măcar în „Mica bibliotecă critică”…
Tânărul A. Baconsky figurează, singurul, care în *Colocviul critic* a scris mai serios despre mine…
Amintiri… Noapte… luciri de stele… acum voi merge şi eu printre ele…
Eu sunt orice numai pentru o completare la redacţia unei gazete.
Voi, Jebeleanu şi Cicerone, sunteţi copiii mei, ca şi Gabriel…
Ce singur mă simţeam în lume! 1916! Bacovia poetul de „plumb”…
Am scris poezii când pantofii erau de aur şi argint, iar opinca din ogheli…
Îmi spuneam: la fântâna ta, viaţă, eu n-o să mai beau mult…
De ce stai pe-ntuneric? N-am nicio nebunie de văzut…
Nu mă mai ajută creierul să am condeiul acela de demult…
Înger al suferinţei, fie că eşti îmbrăcat în negru, fie că eşti îmbrăcat în alb, lumea ţi-o ia înainte…
Pune piciorul în prag: înainte…
Închidem din ochi şi viaţa se sfârşeşte.
Alege-ţi prietenii, fiule: fugi de oamenii linguşitori ce-n faţă te sărută şi în spate te spală cu apă de colonie.
Prin undele grele ale amurgului au rătăcit şi versurile mele.

1957

Realităţile îmi produc reale efecte.
Seară plăcută… Lumini de candelabre, şi fotografii. Mă

filmau! A fost o poezie noaptea aceea…
O, sală cu flori şi versurile mele bătrâne…
Am văzut bogăţiile de aur şi mătase ale trecutului, şi acum ale lui azi…
Cât de săraci suntem, iubito, cum ai putut să stai cu mine!…
Fusei în castelul nababilor. Cu sticle, oglinzi, şi marmură…
Şi cei doi mari parcă se îmbrăţişau…
Arghezi, te iubesc, mă bucură cinstea că ai venit.
A fost o poezie noaptea aceea… Nu te mai culci?… Nu… Ochii mei sunt foarte buni…
E noaptea la cruce. Vino să te sărut! Nunta cu garoafe albe s-a sfârşit…
De acum, aurore nu vor mai veni asupra mea.
Când ard lămpile prin centru, mă predispun la poezie…
Or fi anii care au trecut, lacrimi… Or fi anii care au trecut să citim licărinde stele…
Nu mai poate fi mândră bătrâneţea…
Poveşti din trecut… o, vino să te sărut, Agatha mea…
Ce vreţi voi, aşa e creierul meu: gândeşte când nu e nevoie, şi stă când nu trebuie să stea…
Gândul se gândeşte pe gând, şi gândirea devine eter…
Eu sunt Dumnezeul şi judecătorul meu.
O, geniu, inexistent şi prea solitar…
George Bacovia, artist înmormântat şi nemuritor în acelaşi timp.
Plecaţi sunt toţi? Iar sunt singur?… Şi Agatha vine târziu…
La naiba! Ei, şi ce dacă mi-au picat dinţii? E o sincopă a vieţii.
O undă roză de ftizie a străbătut şi corpul meu, şi viaţa se scurge lent.
Policandru al vieţii, puţine braţe ţi-au mai rămas…
Ce tristeţe. S-a dus şi Camil Petrescu cam pe la capătul zorilor.

Cocoşul i-a cântat pentru ultima dată…
Păcat! te-ai dus, bunul meu prieten.
Erou al muncii… ai murit în ceasul al unsprezecelea; ai murit încă tânăr…
Eu când mă voi duce odată?…
Ce calabalâc e în mintea mea!!…
Îţi părăseşti familia, prietenii şi te îmbraci în neagra mătase, şi-ţi porţi ca Isus crucea…
Adio, Camil Petrescu! îmi pare rău de moartea ta. Dar şi eu sunt ţinut pe patul suferinţei…
Dar… nu s-a auzit bătând clopotul…
Cum, tu nu ai voit să plângă clopotul prelung şi sfâşietor!?…
Când am plecat din Bacău, plângea grădina publică cu stropi de ploaie, iar eu de atunci plecat am fost, plecat voi fi mereu…
Ce întunecime… vi… ne… ntunericul…

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE

Bacovia se bucură de rarul privilegiu al originalităţii: de n-a creat poezia de atmosferă, a întrebuinţat-o cu înlăturarea atât de completă a oricărui alt artificiu poetic, încât s-a confundat cu ea. Există, în adevăr, o atmosferă bacoviană: o atmosferă de copleşitoare dezolare, de toamnă cu ploi putrede, cu arbori cangrenaţi, limitată într-un peisagiu de mahala de oraş provincial, între cimitir şi abator, cu căsuţele scufundate în noroaie teme, cu grădina publică răvăşită, cu melancolia caterincilor şi bucuria panoramelor, în care „princese oftează mecanic în racle de sticlă"; şi în această atmosferă de plumb, o stare sufletească identică: o abrutizare de alcool, o deplină dezorganizare sufletească prin obsesia morţii şi a neantului, un vag sentimentalism banal, în tonul caterincilor, şi macabru, în tonul păpuşelor de ceară ce se topesc, o descompunere a fiinţei organice la mişcări silnice şi halucinante, într-un cuvânt, o nimicire a vieţii nu numai în formele ei spirituale, ci şi animale. Expresie a unor nevroze, o astfel de poezie impresionează în ansamblu fără să reţină prin amănunt.

Nicăieri nu se pune mai tulburătoare problema „poeziei de atmosferă" ca la Bacovia. După cum cele două note stridente ale cocoşului de pe casă, în mijlocul unei nopţi sinistre de toamnă, creează o „atmosferă" fără să formeze o muzică, tot aşa şi arta *poetică a lui Bacovia. Atmosfera iese din limitarea senzaţiilor, a imaginilor, a expresiei poetice şi din repeţirea lor monotonă; obsesia dă chiar impresia unei intensităţi şi profunzimi, la care spiritele nobile nu ajung. Poezia se reduce, astfel, nu*

numai la un nihilism intelectual, ci şi la unul estetic: cum emoţiunea ei rudimentară nu are nicio legătură cu arta privită ca un artificiu, cultul bacovian pare mai mult o reacţiune împotriva unei literaturi saturate de estetism, prin jocul cunoscut al dezgustului ce împinge pe rafinaţi spre primitivism.

Legătura acestei poezii cu simbolismul e prea făţişă pentru a fi nevoie s-o subliniem mai mult: ea e expresia celei mai elementare stări sufleteşti, e poezia cinesteziei imobile, ce nu se intelectualizează, nu se spiritualizează, cinestezie profund animalică, secreţiune a unui organism bolnav, după cum igrasia e lacrima zidurilor umede; cinestezie diferenţiată de natura putredă de toamnă, de ploi şi de zăpadă, cu care se contopeşte. O astfel de dispoziţie sufletească e o dispoziţie muzicală, căreia i s-ar putea tăgădui interesul, nu însă şi realitatea primară; în ea salutăm poate întâia licărire de conştiinţă a materiei ce se însufleţeşte.

Redusă la un conţinut sufletesc atât de elementar, această poezie şi-a găsit şi expresia necesară; prin estetica ei se realizează integral şi se diferenţiază cu totul de poezia d-lui I. Minulescu şi a Elenei Farago. Pe când, anume, poezia minulesciană are o muzicalitate externă şi, retorică, se declamă; pe când, muzicală fără a fi sonoră, adică fără zgomotul de alămuri, dar cu gâlgâitul înfrânt al violoncelului pasiunii, atinsă de altfel de verbalism, plângerea dnei Elena Farago se despleteşte, râurează, se opreşte, se revoltă şi se potoleşte, litanie melopeică sau act de persuasiune a unei fiinţe pururi prezente; pe când, aşadar, pateticul amândurora prelungeşte estetica romantică a dezvoltărilor poetice, poezia bacoviană înăbuşe verbalismul şi aplică principiul esteticii verlainiene: Prends l’eloquence ettords-lui son cou! *căci, după cum cleiul de pe copac, mucegaiul de pe zid nu pot fi retorice, statică, nici poezia bacoviană nu e capabilă de devenire.*

...Adaptarea formei ei la fond este atât de integrală, încât îndepărtează gândul oricărei intenţii artistice, iar mijloacele de expresie sunt atât de simple şi de naturale, încât par crescute din obiect. În fond, există, totuşi, un instinct artistic, care ştie a alege nota justă, şi, pentru a nu ne raporta la poeziile din care emoţia iese mai mult din obsesia repetiţiei şi, deci, se reduce la expresia aproape directă a unei cinestezii bolnave, vom cita o poezie cu o notaţie organizată: Lacustră — *„De-atâtea nopţi aud plângând, / Aud materia plângând, / Sunt singur, şi mă duce-un gând/Spre locuinţele lacustre, //şi parcă dorm pe scânduri ude, /în spate mă izbeşte-un val —/ Tresar prin somn, şi mi se pare / Că n-am tras podul de la mal. //Un gol istoric se întinde, / Pe-aceleaşi vremuri mă găsesc... / şi simt cum de atâta ploaie /Piloţii grei se prăbuşesc. // De-atâtea ori aud plouând, / Tot tresărind, tot aşteptând... / Sunt singur, şi mă duce-un gând/Spre locuinţele lacustre../*

„Materia care plânge", „golul istoric", organizarea întregii impresii prin amănunte ne arată şi intenţia şi putinţa realizării conştiente. O notaţie pregnantă şi nouă, dar pur exterioară, mai găsim şi în alte poezii: „... Umbra mea stă în noroi ca un trist bagaj", sau în această viziune plastică a unor foi roşii de toamnă, ce cad pe statui de femei: „Acum cad foi de sânge-n parcul gol / Pe albe statui feminine, / Pe alb model de forme fine, /Acum se-nşiră scene de viol", sau chiar în această simplă notaţie a unui început de primăvară: „Primăvară... / O pictură parfumată cu vibrări de violet. / în vitrine, versuri de un nou poet".

Eugen LOVINESCU, Nervi de primăvară, *în* Istoria literaturii române contemporane, II, Evoluţia poeziei lirice, *B; Editura Ancora S. Benvenisti, 1928, p. 581—584.*

Lirica dlui Bacovia a avut darul să lase o dâră grea

asupra poeziei de după război. În vremea când simbolismul era acaparat de sonoritatea facilă şi de strălucirile false ale d-lui Ion Minulescu, pe atunci foarte tânărul poet Ion Pillat strângea în volumul Plumb *(1916) versurile profund originale bacoviene. Mai deloc citit, sau numai de poeţi, volumul sortit unei străbateri încete, subterane, avea să se infiltreze în sensibilitatea generaţiei următoare până la saturaţie. G. Bacovia aducea o notă nouă în lirismul de acum douăzeci de ani. O notă elementară, de dezagregare sufletească, de descompunere, impusă simplu, firește, cu un caracter de fatalitate. [...]*

Bacovia e socotit îndeobşte ca poetul deznădejdilor provinciale; şi e drept— cadrul târgului de sărăcie, cu grădina publică, abator, cazarmă, panoramă, cafenea, cinematograf, cu geamurile iubitei (din recuzita romantică) e uşor identificabil. Cu toate astea, a-l înţărcui în zările strâmte ale Bacăului său, căruia poetul i-a adoptat numele, învederează scurtime de vedere. Ca la toţi adevăraţii poeţi, realitatea e depăşită şi ridicată la semnificaţii generale. Cutare Nocturnă, *de pildă, exprimă starea sufletească a citadinului nelocalizat: „Fug rătăcind în noaptea cetăţii, / în turn miezul nopţii se bate rar, / E ora când cade gândul amar/Tăcere... e ora laşităţii... //Te pierzi în golul singurătăţii, / O, suflet al meu, de lume fugar, /E ora când Petru plânge amar/Ascultă... e ora laşităţii../*

Dar se mai poate vorbi de un Bacovia al provinciei, când majoritatea poemelor — şi ne referim, mai ales, la Plumb *— se înalţă peste amănuntele locale ca să smulgă universului, din alternanţa periodică a anotimpurilor, sensul fiind al morţii? Fireşte că nu. De altfel nu vom cădea în păcatul unei ieftine idealizări a poetului. Trebuie precizat că Bacovia e un poet elementar, dar cu menţionarea puterii sale primitive de sugestie, cu totul excepţională.*

Din demontarea mecanismului reacţiunilor sale reiese limpede un lucru. Deşi nimic nu e deliberat logic în poezia sa, sentimentele au o impresionantă logică firească, internă, implicită. Spre deosebire de filiera clasică a pesimiştilor noştri: Grigore Alexandrescu, Eminescu şi epigonii lor, care şi-au desfăşurat un mosor conştient de sentimente şi idei, Bacovia e poetul subconştientului, al impresiilor organice, formulate printr-o forţă obscură. Aşa se explică influenţa sa însemnată asupra generaţiei postbelice, care a recunoscut într-însul nu un şef de şcoală, un teoretician, ci un precursor prestigios prin divinitate, prin instinct. Cum ar fi putut confunda cineva absorbţia pasivă în anorganic, scufundarea în materie, reintegrarea neantului, cu teoria, total absentă la Bacovia, fie ea tehnică, fie de substanţă poetică? Bacovia nu propune un ideal de artă sau un ideal etic: el este cel ce este, identic cu sine şi neasemănător cu nimeni, şi, fără a chema pe cineva după sine, a modificat sensibilitatea contemporană prin simplul fapt al existenţei sale. (E vorba de sensibilitatea poeţilor care l-au urmat cronologiceşte. Publicul, care îl ignoră aproape complet, va lua cunoştinţă de acest poet de seamă... din ediţia pusă în circulaţie [...] care urmează să răspândească efectiv mesajul său autentic, unde un maximum de artă e în fiecare vers depăşit de un maximum de adevăr sufletesc, în aşa fel încât, pentru întâia oară în istoria poeziei noastre, se poate afirma că puţinătatea artei nu numai nu este simţită, dar este binevenită şi sporeşte valoarea poeziei. Pentru întâia şi probabil cea din urmă oară, căci fenomenul Bacovia nu se mai poate produce.

Şerban CIOCULESCU, G. Bacovia: Poezii, *în „Adevărul”, 48, nr. 15. 429, 28 aprilie 1934.*

Poezia lui G. Bacovia a fost socotită, în chip curios, ca lipsită de orice artificiu poetic, ca o poezie simplă, fără

meşteşug (E. Lovinescu, A. Maniu). Şi tocmai artificiul te izbeşte şi-i formează în defenitiv valoarea. De altfel, luată în total, ea este o transplantare, uneori până la pastişă, a simbolismului francez, însă pe temperamentul unui Troian Demetrescu. De la „Tradem" (evocat într-o poezie), Bacovia moşteneşte sentimentalismul proletar, ţinuta de refractar, nostalgia maladivă, „filosofiile" triste, şi, mai ales, tonul de romanţă sfâşietoare. Poetul a făcut muzică şi şi-a scris versurile „după strunele vioarei" şi cutare poezie este imitaţia cadenţei unui marş funebru: „Ningea bogat — şi trist ningea — era târziu/ Când m-a oprit — în drum, la geam — clavirul; / şi-am plâns la geam, şi m-a cuprins delirul —/Amar, prin noapte — vântul —fluiera pustiu".

Însă Troian Demetrescu e dus mai departe, complicat prin atitudini estetice. Astfel, Bacovia se face partizanul audiţiei colorate. „în poezie — zice el — m-a obsedat întotdeauna un subiect de culoare. Pictura cuvintelor sau audiţie colorată, cum vrei s-o iei... Pictorul întrebuinţează în meşteşugul său culorile: alb, roşu, violet. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau cu inteligenţă, prin cuvinte. Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Acum, în urmă, m-a obsedat galbenul, culoarea deznădejdii. De aceea ultimul volum poartă titlul Scântei galbene. *Roşul e sângele, e viaţa zgomotoasă... Este foarte adevărat că, folosite ca simple tonalităţi, culorile pot sugera stări. De pildă, galbenul e tonul lâncezelei autumnale, al anemiei. Însă, la Bacovia, ele se prefac adesea într-un cifru naiv:, /amurg de toamnă violet... / Doi plopi, în fund, apar în siluete*: /— „Apostoli în odăjdii violete —/Oraşul tot e violet";, /curora violetă / Plouă rouă de culori— / Venus, plină de flori, / Pare-o vie violetă „şi frunze albe, frunze negre; / Copacii albi, copacii negri; / şi pene albe, pene negre; / Decor de doliu, funerar../

Simbolismul poetului e acela din tradiţia sumară a baudelaireanismului care a cântat ploaia insinuantă, rece,

provincia, urâtul funebru, monotonia burgheză, tristeţea autumnală: „Plouă, plouă, plouă / Vreme de beţie / şi s-asculţi pustiul / Ce melancolie! / Plouă, plouă, plouă...”; „Da, plouă cum n-am mai văzut... / şi grele tălăngi, adormite, / Cum sună sub şuri învechite! Cum sună în sufletu-mi mut! / / Oh, plânsul tălăngii când plouă!”

Prototipii sunt Rodenbach: „Oh! lapluie! oh! lapluie! oh! leslentes trainees / De fils d’eau qu’on devide eux fuseaux noirs du Temps / Et qui semblent moulles aux larmes des annees! / Oh! la pluie! oh, l’automne et les soirs attristants! / Oh! la pluie! oh! la pluie! oh! les lentes trainees!” Rimbaud (mai puţin) şi Verlaine: „Oh! doux bruit de la pluie, / Par terre et sur les toits! / Pour un coeur qui s’ennuie, / Oh! le chant de la pluie”. *Cadavrele în putrefacţie, sânii surpaţi ai iubitei sunt o reminiscenţă din Baudelaire, iar toamnele insalubre, tuşea şi ftizia („E toamnă, e foşnet, e somn, / Copacii, pe stradă, oftează; / E tuse, e plânset, e gol / şi-i frig şi burează”; „Un bolnav poet, atăcat / Se plimbă tuşind pe la geamuri —/ O fată, prin gratii, plângând, / Se uiă la lună prin ramuri”) vin de la tuberculosul Jules Laforgue:* „Voici venir les pluies d’une patience d’ange, / C’est la touz dans les dortoirs du lycee qui rentre, / La phtisie pulmonaire attristant le quartier / Et toute la misere des grands centres”. *La sfârşit, nevrozele, macabrul, sentimentalismul morbid, claviristele care cântă marşuri funebre de Chopin îşi au originea în Maurice Rollinat, pentru care muzica chopiniană este „frigul umed şi gras al cavourilor funebre”, „tuşea tuberculosului”, „mirosul acru al solului când cad ploile”, adică tocmai ceea ce formează atmosfera lui Bacovia, care de altfel îşi recunoaşte patronii: „Departe în cetate viaţa tropota... / O! simţirile-mi toate se enervau fantastic... / Dar în lugubrul sălei pufneau în râs sarcastic / şi Poe şi Baudelaire şi Rollinat”.*

Tema plictisului provincial şi duminical e mai puţin dezvoltată de poet. Ea a fost exploatată larg de

Demostene Botez. Umiditatea pluvială de la Rodenbach ia la Bacovia aspecte infernale şi se observă o adevărată teroare de apa tristă, ostilă, care contaminează tot, un sentiment fizic de insalubritate: „ţârâie ploaia... /Nu-i nimeni pe drum: /Pe-afară de stai / Te-năbuşi de fum”; „Nu e nimeni... plouă... plânge-o cucuvaie / Pe-un acoperiş de piatră-n noapte cu ecouri de şivoaie / Vai, e ora de-altădată, umbre ude se-ntretaie /şi-n curentul unui gang aţipesc, plin de ploaie”.

Ploaia şi ninsoarea (cu interesante efecte uneori de monotonie acustică) neliniştesc prin durată şi imensitate [...].

Penetraţia umezelei peste tot, atmosfera ceţoasă care înăbuşe, crâşmele umede, murdare, zidurile vechi ce se dărâmă, pereţii uzi şi frigul, un mort evreiesc pe ploaie, o fată îngropată pe ploaie, toate acestea sfârşesc prin a da „nervi”, prin a exaspera. Atunci, după o fază de prostraţie, simţurile sunt cuprinse de o agitaţie vecină cu demenţa. Poetul zgâlţâie nervos fereastra iubitei ca să-i arate cum plouă cu frunze [...]. [...].

Ca supreme condensări ale teoriei de umid sunt de citat Lacustră, *halucinaţie a unui diluviu ce izbeşte cu valuri de apă pe adormit [...].*

Din modelele franceze, Bacovia şi-a făcut, lucrul este evident, o existenţă proprie, susţinută de un sentimentalism fundamental, şi, în genere, de capacitatea de a trăi personal toate aspectele împrumutate. Asocierea ninsoarei grandioase în căderea ei molcomă, cu mişcarea alburie a imaginilor pe ecranele de cinematograf, ar fi, singură, o dovadă de acuitate a simţurilor. Poezia bacoviană provoacă însă incertitudini, trezind aci entuziasme, aci o firească rezervă pentru manierismul ei patetic. Însă, în acest manierism, stă, în parte, şi savoarea ei fragilă. Există la Bacovia un satanism (cu punctul de plecare în Rollinat, dar şi în Edgar Poe), care e un stil al pateticului, un romantism al lugubrului,

compus ca o convenţie literară odată pentru totdeauna. E ceva asemănător cu senzaţionalul romanului-foileton, care trezeşte atâta plăcere intelectului, tocmai prin gratuitatea psihologiei, sociologiei şi naturii sale. Poetul are o poză pe care şi-o menţine, puerilă ca orice mecanism şi, deci, de un secret humor. E foarte probabil că el crede în poză, ceea ce e o ingenuitate, folositoare însă procesului de sugestie. Toată problema estetică stă în putinţa acestei convenţii de a simboliza în chip de neuitat, ca o viziune stranie, momentele de mare sinceritate, ceea ce se şi întâmplă uneori. Poetul este, deci, nu un simplu liric, ci un ilustrator al propriei sale lumi, un creator de contururi şi gesturi proprii.

George CALINESCU, G. Bacovia, *în* Istoria literaturii române de la origini până în prezent, *B., Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 627—630.*

Poet decadent, al melancoliilor pluvioase, al toamnei, al iernii şi al unei primăveri resimţite cu nervii unui convalescent, cufundat în deznădejde şi în prevestirea morţii apropiate, Bacovia este şi un poet al provinciei moldoveneşti. Printre poeţii care s-au aliat, după 1900, noului crez simbolist se pot distinge două grupări — acel al muntenilor: un Minulescu, un Stamatiad, un Davidescu, temperamente mai retorice, afişând exotismul şi un nevrozism livresc; apoi acel al moldovenilor: un Şt. Petică, un G. Bacovia, un I. M. Raşcu sau Demostene Botez — naturi mai interioare, cultivând tonalităţile minore ale sentimentului. Poeţi urbani şi unii şi alţii, dar cei dintâi încadrându-se în peisajul marilor oraşe, prin estetism, prin cosmopolitism, prin gustul iubirilor venale, ceilalţi aparţinând sufleteşte micului târg moldovenesc.

S-ar putea desprinde o întreagă psihologie a oraşelor provinciale de peste Milcov, în care aţâţi poeţi, începând cu Petică, au resimţit viaţa ca o retrişte. „Un corb trece

încet pe sus — evocă Petică Tecuciul tinereţii sale — dar zborul său e aşa *de abătut, mişcările sale atât de stranii încât biata pasăre pare că ar avea şi ea conştiinţa dezvoltării din oraşul fantomă”* (Opere, *p. 245). Este acelaşi corb „vâslind... încet... tăind orizontul diametral” din* Amurg de iarnă *al lui Bacovia, căruia i se adaugă într-o icoană mântuitoare amintirea târgului îngheţat sau ploios, cu glod şi coceni, cu înmormântări evreieşti, cu galbeni şi bolnavi copii venind de la şcoală, cu cafenele goale, cu bangăte puternice de armă şi goarne sunând din marginea târgului, cu fanfara militară cântând „târziu, în noapte la grădină”: o lume întreagă de înfăţişări văzute şi de sonorităţi printre care sufletul simte că agonizează.*

Este, desigur, în toate astea o altă imagine a oraşului moldovenesc decât aceea a aşezării patriarhale, cu oameni joviali, din unele nuvele ale lui C. Hogaş. Căci Moldova literară configurează un dualism dat în însăşi tovărăşia epocală a lui Creangă şi Eminescu. Nu poate fi deloc discutabil către care dintre aceşti poli se grupează producţia lui Bacovia, care, ca mai toţi poeţii moldoveni a trebuit să plătească şi el obolul lui marelui liric. Înrâuririle eminesciene pot fi din când în când semnalate în versurile lui Bacovia, printre care uneori este uşor să recunoaştem armonia tipic eminesciană [...]. [...].

Interesant este de constatat cum modul propriu al sensibilităţii bacoviene, cristalizată în dezvoltările oraşului de provincie şi originală în ciuda înrâuririlor identificabile pe alocuri, şi-a exercitat o parte a propriilor ei influenţe dincolo de aria Moldovei, la un poet, el însuşi atât de personal, ca bucureşteanul Adrian Maniu, unul din promotorii ediţiei volumului Plumb *din 1916, sau ca ardeleanul Mihai Beniuc [...].*

Printre procedeele artistice ale lui Bacovia mi se pare a putea distinge două îndrumări, despre care n-aş putea spune că sunt succesive pentru că ne lipseşte o cronologie a poeziilor sale, dar care se leagă totuşi de

câte un alt moment al evoluţiei noastre lirice mai noi. Unele din versurile lui Bacovia se asociază în configuraţii decorative, stilizate, cu o largă întrebuinţare a refrenului, amintind pe Macedonski, aşa încât strofele poeziei Decor *ar fi putut să fie semnate şi de autorul volumului* Excelsior *[...].*

Este un moment în care poetul lucrează prin generalizarea unei singure impresii, un procedeu de atâtea ori folosit de Macedonski şi în Rondelurile *sale, dar şi în atâtea din bucăţile lui Bacovia care notează o obsesie:, Amurg de toamnă violet... / Doi plopi, înfund, apar în siluete / — Apostoli în odăjdii violete —/Oraşul tot e violet"* (Decor), *la care se poate adăuga, printre altele, şi notaţia cuprinsă în refrenul fiecăreia din strofele poeziei* Amurg antic: *„Havuzul din dosul palatului mort / Mai aruncă, mai plouă, mai plânge / şi stropii căzând, în amurg iau culori: / De sinealã, de aur, de sânge".*

Poetul se exprimă printr-un material de impresii artistice ca acele pe care i le împrumută poezia vremii, cu parcurile, havuzurile şi statuile ei. Apoi limba poetului este acum acea a primului simbolism românesc, care cu: solitar, funerar, secular, sinistru, hidos, carbonizat, lugubru, funebru, barbar, satanic, sumbru *etc. Exprimă nu numai genul impresiilor care l-au urmărit mai cu dinadinsul, dar şi participarea lui la o lume a cărţilor şi a culturii. Când se va stabili cronologia poeziilor lui Bacovia, se va vedea că prima lui formă este aceea a unui poet mai estet, mai livresc, mai dependent de modele.*

A doua îndrumare a tehnicii lui Bacovia tinde către o individualizare a impresiilor, stând într-un anumit contrast cu stilizările observate mai înainte. De această orientare se leagă toate acele imagini, metafore, comparaţii, printre cele mai sugestive ale liricii noastre mai noi, fie că ele evocă plopii în depărtare, aplecându-se la pământ, „În larg balans lenevos de gumă" (Amurg de toamnă), *fie că observă cum: „La geam, într-un pahar / O rozã galbenã se*

uită-n jos” (Nocturnă), *fie că notează cum: „O frunză s-a lăsat pe-o mână întinsă care cere”, sau: „O pasăre cade-n oraş, ca o tristeţe mai mult”* (Note de toamnă), *fie că aude cum „Greierul zimţează noaptea cu nimic”* (Nocturnă), *pentru a nu mai vorbi de obligatoriile cenesteziii simboliste, consecinţe de senzaţii al căror model a fost fixat de Baudelaire şi Rimbaud, ca acea evocare a primăverii ca „o pictură parfumată cu vibrări de violet”* („Nervi de primăvară”).

Tendinţa de a zugrăvi tablouri simetrice, construite, raţionalizate, este depăşită acum. Poetul doreşte să noteze senzaţia sa nemijlocită, ingenuă şi dureroasă. Forma se dezorganizează în această aspiraţie către imediat, aşa încât, nu o dată, asistăm la o frângere a ritmului, ca în Spre toamnă *[...]. În această nouă configuraţie, limba se schimbă nu numai prin vocabularul mai familiar, care primeşte şi unele provincialisme, dar şi prin toate acele împerecheri de cuvinte ale vorbirii curente, ca d. P.: „Chiar pentru asta am venit să-ţi spun”* (Cuptor), *„Să nu mai ştiu nimic, ar fi un singur mod”* (Nocturnă), *„Când pentru ftiziei nu se ştie ce noi surprize vor veni”* (Nervi de toamnă), *„De această întâmplare, atât de rău mi-a părut” etc. —forme prozaice, cum întâlnim adeseori şi la Adrian Maniu, care nu trebuiesc înţelese însă ca nişte concesii făcute graiului vorbit, inexplicabile ca atare la nişte poeţi de notaţii scriptice ca aceştia, ci ca o expresie (de altfel deliberată) a naivităţii lor, ca un mijloc de a sugera cititorului lipsa de artificiu în exprimarea emoţiei directe.*

Tudor VIANU, G. Bacovia în ediţie definitivă, *în „Revista Fundaţiilor regale”, nr. 7, iulie 1944.*

Arta dlui Bacovia este, în cele mai expresive poeme ale sale, o artă de crochiu liric; notaţia e densă, sugestivă, poemul însuşi este concentrat la maximum de esenţă;

retorica a fost cu tenacitate sugrumată. Virtuozitatea îşi are şi primejdiile ei, căci notaţia se poate steriliza şi rămâne o simplă poză informativă; căutată cu perseverenţă, se poate atenua şi extenua. Pildele se găsesc şi-n poemele din culegerile posterioare volumului Plumb, *şi mai ales în poemele în proză, din* Bucăţi din noapte, *unde jurnalul intim, de strictă notaţie lirică, alternează cu proza poetică, şi mai ales în amestecul de roman schematic, de jurnal şi poem, din* Dintr-un text comun; *se găsesc aci toate semnele unui prozaizm voit, unei eliptice notaţii interioare şi unei ironii care prozaizează până la anularea poemului însuşi; în* Bucăţi de noapte *notaţia e încă suculentă pe alocuri, deşi poemul în proză obligă la o nedezminţită cristalizare.*

Dar oriunde d. Bacovia este direct antologic, inteligenţa sa artistică e vădită şi prospeţimea e aceeaşi ca şi acum două decenii, când a apărut în lirica noastră modernă; astăzi locul său este în prima linie a valorilor contemporane şi, la antipodul minulescianismului, prin simplitate şi lipsă de retorism, reprezintă o realizare certă a simbolismului.

Universul său liric este de neconfundat, şi înseşi mijloacele sale de expresie sunt nealienabile.

Într-o încercare de situare a unui poet autentic, nu numai între contemporani, dar şi în lirica noastră, suntem înclinaţi totdeauna să ne referim la Eminescu şi la Arghezi, ca la cei doi poli de orientare ai poeziei române; conceptul de poezie şi măsura de limbaj, ca şi universul înfăţişat de ei ne pot fixa o scară a valorilor. Eminescu e un poet cosmic cu o viziune integrală a lumii, cu un presimţ metafizic, în care lirismul arde la temperaturile cele mai înalte şi cu un abundent creator de limbaj. Figuraţia însăşi este simfonică, pe potriva orizonturilor cuprinse în universul lui moral.

Arghezi atinge aceeaşi viziune a lirismului, alcătuită din elemente demonice şi creştine, creând un nou şi

abundent limbaj poetic. Fireşte că nu acestea sunt proporţiile liricii bacoviene; dar universul său moral, oricât de restrâns ar fi, este atât de original, prin însăşi singularitatea lui, atât de personal în expresie şi atât de lucid în inteligenţa artistică, prin care-şi surprinde dezagregarea, încât are toate atributele valorilor lirice.

Pompiliu CONSTANTINESCU, G. Bacovia: Opere, *în* Scrieri, *I, B., Editura pentru literatură, 1967, p. 155—161.*

George Bacovia e cel mai modem poet român din prima jumătate a acestui secol şi unul dintre precursorii europeni ai celor mai noi tendinţe din literatura universală de azi; absurdul, drama existenţială, pustiul istoric al lui Eliot, sau amurgul lui Trakl, negrul biologic-larvar al lui Beckett, antimetaforismul expresiei sau, ca să utilizez un termen din artele plastice, nonfigurativismul ei — toate aceste elemente se prefigurează în strania şi derutanta operă a acestui mare poet, pe care exegeţii nu izbutesc adeseori decât să-l mistifice, dacă nu să-l escamoteze, terorizaţi de clişeele ce i-au pecetluit de la apariţie existenţa în critică şi în istoria literară. Dovadă că însuşi marele Călinescu a văzut în el un tributar al lui Rollinat, poet pe care l-am hipertrofia neîngăduit dacă am spune că are, în literatura franceză a veacului trecut, locul rezervat la noi unui Carol Scrob. Acest epigon baudelairean, anulat încă de pe vremea lui de către Verlaine într-un excelent portret, nu mai poate fi găsit nici la indicele de nume ale istoriilor literare de după Lanson. Cum putea, deci, Bacovia să fi suferit influenţa unui poet inexistent în propria lui ţară, iată o întrebare fără răspuns. E adevărat că autorul Plumb-*ului îl citează în finalul unui poem [...], faptul nu e însă decât un capriciu de poet, numele respective fiind aici simple elemente ale unei figuri de stil. Dacă afinităţile cu Poe şi Baudelaire — şi uneori cu Verlaine — mai presus de toate biografice şi*

structurale, sunt sensibile, originea lui Bacovia trebuie căutată, în primul rând, în sferele celor două tradiţii fundamentale ale poeziei noastre din secolul al XIX-lea: Eminescu şi Macedonski. Poezia lui care e, paradoxal, monotonă şi diversă în acelaşi timp, cuprinde câmpeie de rezonanţă eminesciană, depăşind simpla apropiere [...]: el preia, dezvoltând-o până la consecinţe imprevizibile, latura existenţială a liricii eminesciene [...]. De la Macedonski vine percepţia sonoră a naturii fabuloase şi gustul decorului somptuos; dar la Bacovia somptuozitatea are funcţii acut sinistre, devine fundalul decompoziţiei şi al agoniei [...].

Poezia lui Bacovia creează, înaintea lui Eliot şi cu mijloace expresive mai pregnante, în primul rând prin extraordinara lor concentrare, prin epurarea totală de orice superfluitate a limbajului convenţional, un Wast Land absolut.

A. E. BACONSKY, G. Bacovia, *în* Panorama poeziei universale contemporane, *B., Editura Albatros, 1972, p. 90—91.*

Bacovia cel adevărat e în poemele în care spiritul „decadent" al simboliştilor francezi e absorbit de atmosfera apăsătoare şi sumbră a tristelor locuri unde nu s-a întâmplat nimic. El e întâiul mare poet al „deznădejdii provinciale", şi, fără el, n-ar fi de înţeles o întreagă literatură de după primul război.

Care e timbrul intim, sunetul fundamental, desprins de toate armonicele superioare, al poeziei lui Bacovia e greu de spus. Se observă la el întâi o nostalgie surdă şi incurabilă, o tânjire, de care suferea Eminescu şi care e a moldovenilor în general; un sentimentalism puţin desuet de provincial care pune o surdină pe suferinţa patetică a poetului. Coarda lui cea mai lungă este sentimentalismul, şi poetul devine, foarte uşor, nostalgic din cauza

mediocrităţii monotone a mediului. […]

Dar din astfel de imagini ale tristeţii provinciale Bacovia îşi face curând o atmosferă proprie, întemeiată nu pur şi simplu pe sentimentalism ca Demostene Botez (acesta, mult mai influenţat de Rodenbach), ci pe o dezorganizare sufletească. Melancolia devine deznădejde, plictisul — suferinţă. Ce e dintr-o dată bacovian sunt „nervii" […].

În câteva momente, sentimentalismul şi melancoliile de solitar ale lui Bacovia iau forma unei teribile anxietăţi în faţa universului terorizant. Prin accentele lui cele mai profunde, Bacovia e nu numai creatorul unei atmosfere foarte personale, dar chiar un poet mare. Atât însă că emoţiile lui sunt discontinuie şi rar se pot cita mai mult de câteva strofe. Dintre poeţii români Bacovia e singurul care s-a coborât în infern. Vedeniile aduse la suprafaţă sunt, la lumina zilei, stranii şi tulburătoare, fulgurante ca imaginile de la panoramă. Ca prin nişte „ochene triste" poetul vede corpuri de ceară cu priviri hâde şi fixe, şi ciudate păpuşi care scot oftaturi mecanice […].

Omul care s-a coborât în infern şi căruia întunericul i-a ars ochii nu poate fi un disperat oarecare. Cântarea lui e obsesivă, monotonă, dar uneori auzim adevărate strigăte de teroare. Vocea se umple de un plânset sfâşietor ce urcă din străfundurile fiinţei şi încearcă să se articuleze. Copacii îşi plâng frunzele, caterincile se tânguie, toamna" în mii de fluiere cântă" o durere ce nu poate fi atribuită decât întregului univers, în cea mai adâncă imagine, în care Bacovia şi-a oglindit sumbra deznădejde, răsună un plânset universal — materia plânge […].

Se pune, în sfârşit, în legătură cu poezia lui Bacovia o chestiune: aceea de a şti dacă ea este expresia unei sincerităţi absolute sau, dimpotrivă, triumful unui stil. […]

Bacovia este, ca mai toţi contemporanii săi, un eminescian. Dar pesimismul, melancolia lui Eminescu au devenit la el, în lipsa unui suport, spaimă aproape biologică defărâmare a timpului şi a materiei. Suferinţa lui

nu e imaginară. Bolnav, poetul este cu adevărat, şi poezia lui pare nu o dată un efort de a articula un cântec, ca în finalul Scrisorii IV *a lui Eminescu […].*

Însă Bacovia nu rămâne, ca Eminescu, în versurile de mai sus, la expresia directă a destrămării lăuntrice. Poezia lui nu e numai „produs organic" al unei sensibilităţi maladive, „lipsită de retorică şi de patetic" (Pompiliu Constantinescu). Bacovia îşi compune, ca Macedonski, o mască; îşi face din suferinţă un stil, o convenţie, care e manierismul decadent. Poetul se joacă pe sine, ca şi Minulescu, dar nu spre a se disimula, ci spre a se exprima. Transcrisă pur şi simplu, ca într-un jurnal intim, suferinţa lui ar fi mai degrabă incoerentă. Ea are nevoie, spre a fi ce e, de o „interpretare"; nu oricum, dar de una plină de gravitate şi de patetism. Bacovianismul e o haină de teatru, o poză patetică. Nu ascultăm confesia unui bolnav, ci vedem o punere în scenă, poetul desprinzându-se pe fondul universului căruia i-a dat viaţă ca un personaj. Confuzia merge până acolo încât poetul împrumută masca, într-un proiectat roman, eroului său autobiografic. Acesta nu e Bacovia, cât bacovian.

[…] G. Bacovia reprezintă punctul cel mai înalt al simbolismului românesc, situându-se totodată, prin valoare, mai presus de simbolism şi de orice curent literar, în universalitate. Influenţa lui asupra poeziei secolului XX rămâne o pagină nescrisă a istoriei noastre literare. Ea e extraordinară, dar implică un paradox: poetul cu cel mai adânc ecou asupra poeziei române modeme este, izolat în strania lui frumuseţe, inimitabil.

Nicolae MANOLESCU, Prefaţă *la* G. Bacovia: Plumb, *B., Editura pentru literatură, colecţia „Biblioteca pentru toţi", 1965, p. V—XV, XV—XXXI.*

Practic, repetiţia joacă, în tehnica bacoviană, un rol-cheie, apăsarea pe aceleaşi note sfârşind în obsesie. Cu

mijloace primare (juxtapunere de impresii, flux de senzaţii), confesiunea dobândeşte substanţă, emoţia concentrându-se în jurul unei singure stări sufleteşti. Decorul, cutire de rezonanţă, amplifică un sentiment dominant. În Plumb, *simbolul utilizat ca titlu revine, în opt versuri, de şase ori. Revelatoare sunt, în cadrul aceleiaşi tehnici, pseudorefrenele cu elemente fantomatice, procesionale, din concisa capodoperă* Decor. *Copacii sub zăpadă rămân negri, preciza poetul; o ţarcă neagră, zburând, dă mişcare tabloului static. Culorile contrastante, alb-negru, fuzionează într-o halucinantă impresie de cenuşiu, cu vibraţii funebre... [...]*

Drama absurdului şi revolta în genunchi converg într-un univers de incontestabilă autenticitate estetică. Aripile îngreuiate de plumb bat spre pământ, însă idealul de „mai frumos" rămâne ca o generoasă aspiraţie umană în tentaţia spre absolut. G. Bacovia, minor în aparenţă, e unul din poeţii de prim-plan de după 1900.

Constantin CIOPRAGA, G. Bacovia, *în* Literatura română între 1900 şi 1918, *Iaşi, Editura Junimea, 1970, p. 378—379, 385.*

Starea de spirit numită „decepţionism" de Gherea, iar de Ibrăileanu, „curentul eminescian", a stăpânit pe mulţi poeţi de după Eminescu, dar singurul care nerămânând un epigon, reuşeşte să o comunice la modul direct în expresie într-adevăr artistică e Bacovia.

Bacovia este creatorul unei atmosfere lirice inedite: atmosfera bacoviană. [...]

Cu poetul Plumb-ului *şi al* Scântei-*ilor* galbene *intrăm într-o lume unde totul concurează la coborârea fiinţei umane la un stadiu subomenesc. O lume a mitului, a animalităţii. [...]*

Neizbutind să rupă cercul strivitor al existenţei închise, fără orizont, hărăzită omului de o lume antiumană, să se

îndrepte efectiv către zările unor vremi viitoare, lirica lui Bacovia este expresia unei conştiinţe tragice a damnării şi a dorului deznădăjduit de izbăvire. [...]

Elementul creaţie este, în opera lui Bacovia, esenţial, şi prin aceasta aparţine ea marii arte. [...] Bacovia caută, într-adevăr, efecte, dar nu exclusiv de dragul acestora, ci pentru a comunica pe diferite căi o experienţă specifică de viaţă. [...]

Împreună cu Arghezi, Blaga, Barbu, George Bacovia e unul dintre cei câţiva „mari" ai poeziei româneşti din al douăzecelea secol.

Dumitru MICU, G. Bacovia, *în* început de secol. 1900—1916. Curente şi scriitori, *B., Editura Minerva, 1970, p. 450—456, 468.*

În lirica bacoviană, pictura concurează cu muzica, deşi, statistic, elementul muzical precumpăneşte asupra celui cromatic, care, şi el, produce ecouri muzicale şi efecte de incantaţie („Copacii albi, copacii negri / Stau goi în parcul solitar"). Poezia sa se organizează în jurul unui motiv, laitmotiv, după modelul muzical, principalul procedeu de obţinere a laitmotivului fiind repetiţia unui singur cuvânt, care provine, de obicei, din sfera cromatică: negrul, albul, violetul, galbenul, roşul, plumbul; în măsura în care sunt nuclee coagulate ale poeziei, ele devin şi laitmotive muzicale, chiar dacă în sine culoarea n-are virtuţi sonore speciale. [...]

Favoarea excepţională acordată postum lui Bacovia ţine de domeniul senzaţionalului. O creaţie atât de restrânsă ca întindere, atât de inegală ca invenţie tematică şi expresivă, concurează cu opera lui Arghezi, Blaga, Barbu în emulaţia editorială, în pasiunea critică, în popularitatea numelui. Ba, mai semnificativ, titularii poeziei noi îl cultivă cu o fervoare incomparabilă, cel puţin aparent, cu propria lor orientare estetică, aşezându-

l pe Bacovia alături de artişti mai desăvârşiţi, mai fecunzi, mai complecşi decât autorul Plumbului. *Stima lor se sprijină pe intuiţia, clară sau obscură, a modernităţii poetului, a sensibilităţii sale, deosebit de acută la neliniştile timpului nostru. Intuiţie exactă, căci poezia bacoviană deţine, prin postulatul ei tragic, o virtualitate universală şi profund contemporană, justificând confruntarea cu câţiva din marii martori ai aceleiaşi tensiuni, care sunt Kafka, Camus, Beckett. [...]*

Aşa cum am mai spus o dată, George Bacovia se apropie şi se desparte de creatorii de, /cngsttrăume", de apocalipse modeme, de la Trakl la Beckett. Poet al eşecului şi al speranţei resuscitate — în persoana sa, Casandra, a cărei umbră este atât de zdrobitoare în lumea de azi — îşi contestă vocaţia.

Mihail PETROVEANU, Prefaţă la G. Bacovia: Opere, *B., Editura Minerva, colecţia „Scriitori români", 1978, p. XXIV, XXVI, XXXIV, XL—XLI.*

Dintre poeţii a căror tensiune de comunicare a atins pragul extrem al suportabilităţii emotive, în ordinea poeziei româneşti, Bacovia este primul. [...]

Simbolul la G. Bacovia nu numai că nu este un pretext, dar nu are nici meritul de a se constitui dintr-o consecinţă, adică el nu pleacă de la o idee care i-ar putea prilejui o declanşare de sentimente şi nici nu ajunge la o idee în urma unui spectacol dramatic al sentimentelor.

Pur şi simplu în acest rar caz, al poetului de geniu, simbolul când se lipseşte de fluxul liric, la fel cu aluviunile, el însuşi, simbolul, preia rolul de martor material, cu nimic mai presus decât obiectele concrete, selectate întâmplător şi care constituie indiferenta recuzită, deloc semnificativă, a oricăror mari destine poetice. [...]

Bacovia este poet prin excelenţa poeziei sale, iar nu

prin sensurile sublim simbolice, care-i pot fi atribuite.

Nichita STĂNESCU, Bacovia, *în* Fiziologia poeziei, *B., Editura Eminescu, 1990, p. 242—243.*